

Історія умисного убивства,
від якої просто неможливо
відірватися.

«Санді таймз»

РОБЕРТ
ГАЛБРЕЙТ

Бестселер №1

ШОВКОПРЯД

Annotation

Друга книга серії-бестселера світового рівня! Корморан Страйк розслідує нову справу – зникнення письменника Оуена Квайна. Його дружина вважає – чоловік просто втік, щоб побути на самоті, й просить Страйка розшукати його і повернути додому. Але Страйк, почавши розслідування, розуміє, що зі зникненням Квайна не все так просто. Письменник щойно дописав сатиричний роман, у якому в непривабливому світлі вивів практично всіх своїх знайомих. Якщо такий твір опублікувати, він зруйнує багато життів, отожд чимало людей хотіло б заткати Квайнові рота. Невже хтось таки на це наважився?.. “Шовкопряд” – другий роман зі знаменитої серії детективів про відставного військового слідчого Корморана Страйка і його кмітливу помічницю Робін.

-
- [1](#)
 -
 - [2](#)
 - [3](#)
 - [4](#)
 - [5](#)
 - [6](#)
 - [7](#)
 - [8](#)
 - [9](#)
- [10](#)
 -
 - [11](#)
 - [12](#)
 - [13](#)
 - [14](#)
 - [15](#)
 - [16](#)

- [17](#)
 - [18](#)
 - [19](#)
- [20](#)
 -
 - [21](#)
 - [22](#)
 - [23](#)
 - [24](#)
 - [25](#)
 - [26](#)
 - [27](#)
 - [28](#)
 - [29](#)
- [30](#)
 -
 - [31](#)
 - [32](#)
 - [33](#)
 - [34](#)
 - [35](#)
 - [36](#)
 - [37](#)
 - [38](#)
 - [39](#)
- [40](#)
 -
 - [41](#)
 - [42](#)
 - [43](#)
 - [44](#)
 - [45](#)
 - [46](#)
 - [47](#)
 - [48](#)
 - [49](#)
- [50](#)

- [Подяки](#)

- [notes](#)

- [1](#)
- [2](#)
- [3](#)
- [4](#)
- [5](#)
- [6](#)
- [7](#)
- [8](#)
- [9](#)
- [10](#)
- [11](#)
- [12](#)
- [13](#)
- [14](#)
- [15](#)
- [16](#)
- [17](#)
- [18](#)
- [19](#)
- [20](#)
- [21](#)
- [22](#)
- [23](#)
- [24](#)
- [25](#)
- [26](#)
- [27](#)
- [28](#)
- [29](#)
- [30](#)
- [31](#)
- [32](#)
- [33](#)
- [34](#)
- [35](#)

- [36](#)
- [37](#)
- [38](#)
- [39](#)
- [40](#)
- [41](#)
- [42](#)
- [43](#)
- [44](#)
- [45](#)
- [46](#)
- [47](#)
- [48](#)
- [49](#)
- [50](#)
- [51](#)
- [52](#)
- [53](#)
- [54](#)
- [55](#)
- [56](#)
- [57](#)
- [58](#)
- [59](#)

...blood and vengeance the scene, death the story, a sword imbrued with blood, the pen that writes, and the poet a terrible buskined tragical fellow, with a wreath about his head of burning match instead of bays.

Thomas Dekker, The Noble Spanish Soldier^[1]

QUESTION

What dost thou feed on?

ANSWER

Broken sleep.

Thomas Dekker, The Noble Spanish Soldier^[2]

— Сподіваюся,— мовив хрипкий голос на тому кінці лінії,— померла якась до біса знаменита особа, Страйку.

Дебелий неголений чоловік, що простував крізь досвітній морок з притисненим до вуха телефоном, усміхнувся.

— Майже вгадав.

— Надворі шоста ранку, щоб тебе!

— Пів на сьому, але якщо тобі треба те, що маю я, доведеться прийти і забрати,— відповів Корморан Страйк.— Я неподалік твого житла. Тут...

— Звідки ти знаєш, де я живу? — спитав голос.

— Ти мені сам сказав,— Страйк стримав позіхання.— Ти ж квартиру продаєш.

— О,— пом'якшився його співрозмовник.— Добра пам'ять.

— Тут є цілодобова кав'ярня...

— К бісу її. Зайди пізніше до офісу...

— Калпепере, я сьогодні вранці маю зустріч з клієнтом, який платить краще за тебе, а ще я цілу ніч не спав. Тобі треба почути це зараз, коли хочеш мати з новини зиск.

На тому кінці застогнали. Страйк почув шарудіння простирадл.

— Тільки щоб просто з жару!

— Кав'ярня «Смітфілд» на Лонг-лейні,— відповів Страйк і натиснув відбій.

Деяка нерівність його ходи стала помітнішою, коли Страйк рушив униз до Смітфілд-маркету, що в зимовій пітьмі видавався суцільним монолітом,— до цього вікторіанського прямокутного храму м'яса, де, як і століття тому, кожного буднього дня з четвертої ранку відвантажували туші тварин, рубали, розкладали по пакунках і продавали м'ясникам і

рестораціям по всьому Лондону. Крізь морок Страйк чув голоси, які роздавали накази, й гарчання і гудіння фур, з яких відвантажували туші. Увійшовши на Лонг-лейн, Страйк став ще однією постаттю серед позимовому вдягнених чоловіків, які рішуче простували у своїх ранково-понеділкових справах.

Під кам'яним грифоном, що стояв на варті в кутку ринку, зграйка кур'єрів у флуоресцентних куртках колисала в захованих у рукавички долонях горнятка з чаєм. На тому боці вулиці відкритим вогнищем серед навколишньої пільми жевріла кав'ярня «Смітфілд», відчинена цілодобово,— криївка завбільшки з буфет, осередок тепла і ситої поживи.

Власної вбиральні кав'ярня не мала, зате мала домовленість із книгарнею «Ледброукс» по сусідству. Книгарня відчинялася лише за три години, тож Страйк зайшов у провулок і там у темному одвірку спорожнив сечовий міхур, напнутий слабкою кавою, випитою за ніч роботи. Виснажений, голодний, нарешті

він із задоволенням, відомим лише людині, яка перевершила власні фізичні можливості, пропхався до пропахлого масною яечнею і беконом приміщення.

Двоє чоловіків у флісках і водовідштовхувальних куртках щойно звільнили столик. Страйк протиснувся туди й аж упав, рохнувши від задоволення, на твердий стілець з дерева й металу. Він і слова мовити не встиг, як власник кав'ярні, італієць, поставив перед ним чай у високому білому горнятку й поклав кілька трикутників білого хліба з маслом. За п'ять хвилин на великому овалному тарелі перед Страйком уже лежав традиційний англійський сніданок.

Страйк не вирізнявся серед кремезних чолов'яг, які грюкали дверима, заходячи до кав'ярні й виходячи з неї. Він був дебелий, чорнявий, з густим і кучерявим коротким волоссям, із залисинами над високим чолом, навислим над широким, мов у боксера, носом і густими насупленими бровами. Щелепу вкривала щетина, темні очі здавалися більшими через синюшні тіні під ними. Страйк їв, замріяно поглядаючи на будівлю ринку на тому боці вулиці. Крізь рідіючу темряву потроху проступала арка найближчого входу — під номером два: з-понад входу на нього дивилося суворе кам'яне обличчя, древнє й бородате. Чи існував колись бог туш?

Страйк тільки взявся до ковбаси, коли прийшов Домінік Калпепер.

Журналіст був заввишки як сам Страйк, але худорлявий, зі свіжим обличчям. Тільки дивна асиметрія — ніби хтось трохи підкрутив йому риси проти годинникової стрілки — не давала сказати, що Калпепер по-дівочому вродливий.

— Сподіваюся, це щось добре,— мовив Калпепер, сідаючи, скидаючи рукавички й майже підозріло оглядаючи кав'ярню.

— Їсти хочеш? — поцікавився Страйк з повним ротом ковбаси.

— Ні,— відповів Калпепер.

— Чекатимеш, поки десь завезуть круасани? — посміхнувся Страйк.

— Та пішов ти, Страйку.

Розсердити цього випускника приватної школи було напрочуд легко: от він уже з незадоволеним виглядом замовив чай, звернувшись (і цим розвеселивши Страйка) до байдужого офіціанта «друже».

— Ну? — спитав Калпепер, узявши довгими блідими долонями гаряче горнятко.

Страйк опустив руку в кишеню пальта, видобув звідти конверт і підштовхнув до Калпепера. Той витягнув уміст і почав читати.

— Ох ти ж чорт,— тихо вимовив він нарешті. Поспіхом почав гортати папірці, частина яких була списана Страйковим почерком.— Де ти в біса це дістав?

Страйк, який напхав повен рот ковбаси, тицьнув на папірець, де була записана адреса якогось офісу.

— Його особиста помічниця,— пояснив він, нарешті ковтнувши.— Він з нею спав — як і з тими двома, про яких ти вже в курсі. Вона зрештою втямила, що наступною леді Паркер усе одно не стане.

— Та як ти тільки в біса дізнався? — спитав Калпепер, дивлячись на Страйка понад паперами, які тремтіли в нього в руках.

— Детективна робота,— нерозбірливо озвався Страйк, який саме відкусив ще ковбаси.— Хіба ваш брат так сам не робив, поки ви не взяли моду наймати хлопів типу мене? Але панянка переймається майбутньою кар'єрою, тож просить, щоб у статті про неї не згадували, добре, Калпепере?

Калпепер пирхнув.

— Ліпше б подумала про це, перш ніж цупити...

Одним швидким рухом Страйк вихопив папери в журналіста з рук.

— Вона нічого не цупила. Він сам попросив її сьогодні вдень це все

надрукувати. Панянка тільки й зробила поганого, що спершу показала їх мені. Але якщо ти, Калпепере, плануєш викинути її приватне життя на шпальти газет, я все забираю назад.

— Та припини,— заперечив Калпепер, намагаючись вихопити з волохатої руки Страйка докази значного ухилення від сплати податків. — Гаразд, про неї ані слова. Але він і так знатиме, де ми це взяли. Він же не зовсім без клепки в голові.

— І що він зробить, потягне її до суду — щоб вона там розповіла про всі махінації, яким стала свідком за минулі п'ять років?

— Слушне зауваження,— зітхнув Калпепер, хвильку поміркувавши.— Давай їх сюди. Я про неї не писатиму, але маю з нею побалакати. Пересвідчитися, що панянка кошерна.

— Папери — кошерні. З нею тобі балакати не треба,— твердо відповів Страйк.

Нещасна, гірко ображена й зраджена жінка, яка аж трусилася, коли детектив ішов від неї, не мала лишатися наодинці з Калпепером. Під впливом дикого бажання помститися чоловікові, який обіцяв їй шлюб і дітей, вона невиправно нашкодить і собі, і своїм перспективам на майбутнє. Страйк швидко завоював її довіру. «Панянка» мала майже сорок два роки; думала, що стане матір'ю дітей лорда Паркера; нині нею володіла жага крові. Страйк кілька годин просидів з жінкою, слухаючи історію її кохання, дивлячись, як вона плаче і бігає вітальною, як розхитується, сидячи на дивані та притискаючи кулаки до чола. Кінець кінцем вона погодилася на це: на зраду, що дорівнювала похорону всіх її надій.

— Не треба її в це втягувати,— сказав Страйк, міцно тримаючи папери в кулаці, вдвічі більшому за кулак Калпепера.— Добре? Стаття і без неї буде ого-го.

Після короткого вагання Калпепер скорчив гримасу і погодився.

— Добре, добре. Давай їх мені вже.

Журналіст сховав папери у внутрішню кишеню, почав пити чай, і мить невдоволення Страйком ніби розтанула в сяйві перспективи викрити одного з перів Британії.

— Лорд Паркер Пеннівельський,— прошепотів він зі щасливим виглядом,— друже, ото ти вскочив у халепу.

— Сподіваюся, до твого роботодавця це дійде? — спитав Страйк; між ними ліг на стіл рахунок.

— О, так-так...

Калпепер кинув на стіл десятифунтову купюру, і чоловіки разом вийшли з кав'ярні. Коли двері зачинилися, Страйк запалив цигарку.

— Як ти зумів її розговорити? — спитав Калпепер, коли вони разом попростували крізь зимний ранок, оминаючи мотоцикли й фури, які й досі під'їжджали до ринку чи від'їжджали від нього.

— Я слухав,— відповів Страйк.

Калпепер скоса глянув на нього.

— Всі інші приватники, з якими я працюю, просто перехоплюють чужі телефонні розмови.

— Це протизаконно,— відповів Страйк, випускаючи в сутінь цівку диму.

— То як?

— Ти захищаєш свої джерела, а я — свої.

Ярдів зо п'ятдесят вони пройшли мовчки; з кожним кроком Страйк кульгав дедалі гірше.

— Це буде просто щось. О, дійсно щось! — радісно мовив Калпепер.— Цей старий лицемірний гівнюк усе щось бекав про жадібні корпорації, а сам заховав на Кайманових островах двадцять лимонів...

— Радий допомогти,— сказав Страйк.— Рахунок надішлю електронкою.

Калпепер знову скоса глянув на нього.

— Бачив минулого тижня сина Тома Джонса в газеті? — спитав він.

— Тома Джонса?

— Співак з Вельсу,— пояснив Калпепер.

— А, той,— без жодного ентузіазму озвався Страйк.— Я в армії знав одного Тома Джонса.

— То ти статтю бачив?

— Ні.

— Син дав чудове велике інтерв'ю. Розповів, що з батьком не знайомий, ніколи і звістки від нього не мав. Упевнений, йому заплатили більше, ніж тобі заплатять.

— Ти ще не бачив мого рахунку,— відповів Страйк.

— Та це я так, до слова. Даєш невелике інтерв'ю, і можна кілька ночей поспати, а не секретарок розколювати.

— Годі мені це пропонувати,— сказав Страйк,— бо я покину на

тебе працювати, Калпепере.

— Та звісно,— погодився Калпепер.— Я статтю і без тебе можу написати. Син рок-зірки і герой війни, який ніколи не знав батька, працює приватним...

— Я чув, що пропонувати людям перехоплювати чужі телефонні розмови теж незаконно.

У кінці Лонг-лейну вони зупинилися і подивилися одне на одного. Калпепер нервово засміявся.

— Тоді чекаю на твій рахунок.

— От і гаразд.

Вони розійшлися в різні боки. Страйк прямував до станції метро.

— Страйку! — голос Калпепера луною прокотився крізь морок.— А ти її трахнув?

— Чекаю на статтю, Калпепере,— втомлено крикнув Страйк у відповідь, навіть не озирнувшись.

Кульгаючи, він пройшов у затінок станції і зник з очей Калпепера.

How long must we fight? for I cannot stay, Nor will not stay! I have business.

Francis Beaumont and Philip Massinger, The Little French Lawyer^[3]

У метро вже юрмилися люди. Обличчя — типові для понеділкового ранку: обвислі, виснажені, рішучі, обурені. Страйк знайшов вільне місце навпроти білявки з мішками під очима, яка раз у раз засинала, схилиючи голову набік. Час до часу вона смикалася, знов сідаючи рівно, нервово вдивлялася в розмиті назви станцій, боячись, що прогавила свою зупинку.

Поїзд гуркотів і торохкотів, несучи Страйка назад до вбогих двох з половиною кімнат під дірявим дахом — місця, що він називав домівкою. Огорнений утомою, оточений овечими обличчями, він поринув у роздуми про низку випадковостей, що привела цих людей на світ. Власне, будь-яке народження, коли глянути під правильним кутом, це справа випадку. Крізь темряву сліпо плинуть сотні мільйонів сперматозоїдів, тож шанси, що людина народиться кимсь іншим, приголомшують. «Цікаво,— думав Страйк, а в голові в нього паморочилося від втоми,— скількох з навколишніх пасажирів батьки спланували? А скільки, подібно до мене, прийшли на світ випадково?» У школі він знав дівчинку з плямою кольору портвейну на обличчі й завжди відчував таємну спорідненість із нею, бо вони обоє від народження мали на собі знак відмінності — і не з власної волі. Вони цього знаку не бачили, зате бачили інші — і мали достатньо кепські манери, щоб раз у раз про той знак нагадувати. Бувало, що незнайомці захоплювалися Страйком, і він, п'ятирічний, ще думав, що то через його особисту унікальність,— але врешті-решт зрозумів, що ці люди вбачають у ньому всього-на-всього зиготу знаменитого співака, випадкове свідоцтво хиби, якої припустилася зірка. Свого біологічного батька Страйк бачив двічі за життя. Джонні Рокбі визнав батьківство лише після тесту ДНК. Домінік Калпепер був уособленням бажання й попередження, з якими стикався Страйк у тих рідкісних випадках, коли інші отримували змогу пов'язати цього похмурого колишнього солдата з літньою рок-зіркою. Люди одразу уявляли трастові фонди й великі

кишенькові, приватні літаки й VIP-зони — гойність, доступну мультимільйонеру. Вражені скромністю Страйкового існування і його важкою працею, люди питали себе: що ж такого він накоїв, аж батько від нього відвернувся? Чи він прикидається бідаком, щоб витягнути з Рокбі більше грошей? Що він зробив з мільйонами, які його мати точно видоїла з багатого коханця?

У такі миті Страйк сумував за армією, за анонімністю професії, в якій походження й батьки майже нічого не варті в порівнянні зі здатністю робити свою справу. Найбільш особистим питанням, яке йому поставили у відділі спеціальних розслідувань, було прохання повторити оте дивне ім'я, що ним Страйка нагородила його екстравагантна мама.

Коли Страйк вийшов з метро, по Чаринг-Кросс-роуд уже активно мчали машини. Починався листопадовий світанок — сірий, слабкий, сповнений довгих тіней. Виснажений і зболений, Страйк звернув на Денмарк-стріт, мріючи про короткий сон, який він урве собі до появи наступного клієнта о дев'ятій тридцять. Помахавши дівчині у крамниці гітар (вони часто курили разом на вулиці), Страйк зайшов у чорні двері поруч з кафе «12 тактів» і рушив нагору металевими сходами, що зміїлися навкруг зламаного ліфта-клітки. Він проминув офіс графічного дизайнера на першому поверсі, проминув власний офіс на другому — прямував на третій поверх, з найменшим сходовим майданчиком: там нині була його домівка.

Попередній власник, менеджер закладу внизу, переїхав до кращого житла, а Страйк, який доти кілька місяців спав просто в офісі, не прогавав шансу орендувати помешкання, вдячний за таке просте вирішення своєї безпритульності. Квартира під дахом була за будь-якими мірками крихітна, а надто для чоловіка на зріст шість футів і три дюйми. У ванній Страйкові ледве вистачало місця, щоб розвернутися; кухня не надто зручним чином прилягала до вітальні, а спальню майже повністю займало двоспальне ліжко. Частина речей Страйк так і тримав на сходах у коробках, хоча власник помешкання висловлював з цього приводу незадоволення.

Маленькі вікна виходили на вершечки дахів; унизу лежала Денмарк-стріт. Постійна пульсація басів у барі внизу тут ставала настільки притишеною, що її часто-густо могла перебити власна музика Страйка.

Всюди було видно прояви вродженої схильності Страйка до порядку: ліжко застелене, посуд стоїть чистий, усе на своєму місці. Треба було помитися і поголитися, але ці справи могли й зачекати; повісивши пальто, Страйк поставив будильник на дев'яту двадцять і, повністю одягнений, розтягнувся на ліжку.

За кілька секунд Страйк заснув, а ще за кілька — як йому здалося — прокинувся знову. У двері стукали.

— Корморане, я перепрошую, але...

Його помічниця, висока молода жінка з рудувато-білявим волоссям, дуже вибачалася, коли він відчинив двері, але, глянувши на нього, жахнулася.

— Що з тобою?

— Та заснув. Цілу ніч не спав — власне, дві ночі.

— Вибач, будь-ласка,— повторила Робін,— але вже дев'ята сорок, Вільям Бейкер прийшов і вже почав...

— Чорт,— буркнув Страйк.— Не на той час поставив будильник. Дай мені п'ять хви...

— Це ще не все,— провадила Робін.— Там ще жінка прийшла. Без призначення. Я їй сказала, що тобі немає куди брати ще клієнтів, але вона відмовляється йти.

Страйк позіхнув, потер очі.

— П'ять хвилин. Зроби їй чаю або що.

За шість хвилин Страйк, одягнений у чисту сорочку й оповитий пахощами дезодоранту й зубної пасти, хоч і неголений, увійшов до приймальні, де сиділа за своїм комп'ютером Робін.

— Ну, краще пізно, ніж ніколи,— застигло всміхнувся Вільям Бейкер.— Добре, що в тебе така гарненька секретарка, бо я б знудився і пішов.

Страйк помітив, як почервоніла від злості Робін і відвернулася, заходившись розбирати пошту. В тоні, яким Бейкер вимовив слово «секретарка», було щось невловно образливе. Директор компанії, вбраний у костюм у тонку смужку, найняв Страйка, щоб розслідувати діяльність двох своїх колег з правління.

— Доброго ранку, Вільяме,— сказав Страйк.

— І що — жодних вибачень? — пробуркотів Бейкер, закочуючи очі до стелі.

— Добридень, а ви хто? — спитав Страйк, не зважаючи на нього і

звертаючись натомість до тендітної жіночки середніх літ, у старому брунатному пальті, яка присіла на диван.

— Леонора Квайн,— озвалася та; треноване вухо Страйка розпізнало вимову, характерну для Вест-Кантрі.

— Страйку, в мене сьогодні ще купа справ,— заявив Бейкер.

Без запрошення він рушив до кабінету. Коли Страйк не пішов за ним, статечність Бейкера трохи похитнулася.

— Гадаю, в армії такої непунктуальності вам не пробачали, містере Страйк. Будь ласка, підійдіть.

Страйк ніби не почув.

— Що конкретно ви хотіли, щоб я для вас зробив, місіс Квайн? — спитав він у погано вдягненої жінки на дивані.

— Ну, мій чоловік...

— Містере Страйк, у мене ще одна зустріч менш ніж за годину! — голосніше гукнув Вільям Бейкер.

— ...ваша секретарка сказала, що все зайнято, але я сказала, що можу почекати.

— Страйк! — гукнув Вільям Бейкер, ніби наказував собаці підійти.

— Робін,— загарчав виснажений Страйк, якому нарешті урвався терпець.— Випишіть містерові Бейкеру рахунок і видайте йому справу; там є всі останні матеріали.

— Що? — не повірив своїм вухам Вільям Бейкер і повернувся до приймальні.

— Він вас кидає,— вдоволено пояснила Леонора Квайн.

— Ти не закінчив роботу,— заявив до Страйка Бейкер.— Ти казав, там були ще якісь...

— То хай хтось інший її вам закінчить. Хтось, кому підходять клієнти-хами.

Все в офісі ніби скам'яніло. Робін з дерев'яним обличчям вийняла з шафки папку зі справою Бейкера і передала її Страйкові.

— Так як ти смієш!

— У папці багато корисних матеріалів, які суд візьме до уваги,— сказав Страйк, передаючи папку директору.— Своїх грошей воно вартує.

— Але ти не закінчив...

— Головне, що з вами закінчив,— влізла Леонора Квайн.

— Стули пельку, дурепо...— почав був Вільям Бейкер, а тоді

відступив на крок, бо Страйк зробив півкроку вперед. Ніхто не зронив і пари з вуст. Колишній військовий раптом почав забирати удвічі більше місця, ніж за кілька секунд до того.

— Присядьте в мене в кабінеті, місіс Квайн,— тихо запросив Страйк. Жінка так і вчинила.

— Гадаєш, ти їй по кишені? — вишкірився Вільям Бейкер, відступаючи і кладучи руку на ручку дверей.

— Оплата моєї праці договірна,— пояснив Страйк,— якщо клієнт мені подобається.

Слідом за Леонорою Квайн він зайшов до свого кабінету і хряснув дверима.

...left alone to bear up all these ills...

Thomas Dekker, The Noble Spanish Soldier^[4]

— Ач який, га? — прокоментувала Леонора Квайн, сідаючи у крісло навпроти Страйкового письмового столу.

— Авжеж,— погодився Страйк,— такий.

Попри свіжий колір обличчя, на якому майже не було зморщок, і чисті білки блакитних очей, Леонора Квайн на вигляд мала років п'ятдесят. Тонке, негусте посивіле волосся трималося в зачісці на двох пластикових гребінцях, а окуляри, крізь які вона дивилася на світ, були старомодні, у завеликій пластиковій оправі. Її пальто, хоч і чисте, було, напевно, придбане ще у вісімдесяті: підплічники, великі пластмасові гудзики.

— Тож ви прийшли через свого чоловіка, місіс Квайн?

— Так,— відповіла Леонора.— Він зник.

— Давно його немає? — спитав Страйк, автоматично тягнучись по записник.

— Десять днів,— відповіла Леонора.

— Ви зверталися до поліції?

— Мені не треба поліції,— нетерпляче озвалася жінка, ніби вже втомилася пояснювати, в чім річ.— Я їм уже дзвонила колись, і тоді на мене всі сердилися, бо він просто проводив час із другом. Оуен іноді просто зникає. Він письменник,— додала вона таким тоном, ніби це все пояснювало.

— Тобто, він раніше уже зникав?

— Він емоційний,— похмуро пояснила Леонора.— Часто десь зникає на день, але тут минуло вже десять, і я знаю, що він засмучений, але мушу повернути його додому. В нас Орландо, я маю справи, я маю...

— Орландо? — перепитав Страйк, переносячись утомленим розумом на курорт у Флориді. Він сам не мав часу поїхати до Америки, а Леонора Квайн у своєму старезному пальті не схожа була на людину, здатну купити йому квиток.

— Наша донька, Орландо,— пояснила Леонора.— За нею потрібно доглядати. Поки я тут, з нею сидить сусідка.

У двері постукали. Робін устромила у приміщення золотаву голову.
— Хочете кави, містере Страйк? А ви, місіс Квайн?

Коли вони замовили чай і каву й Робін пішла, Леонора провадила:

— Вам не знадобиться багато часу, бо я гадаю, що знаю, де він,— просто не можу дізнатися точну адресу, а на мої дзвінки ніхто не відповідає. Вже десять днів минуло,— повторила вона,— і він нам потрібен удома.

Страйкові ідея за таких обставин звертатися до приватного детектива видалася вкрай екстравагантною, надто у світлі того, що зовнішність жінки аж дихала злиднями.

— Якщо йдеться просто про телефонний дзвінок,— м'яко сказав він,— то хіба у вас немає подруги чи...

— Една не може допомогти,— відповіла Леонора, і Страйк був надзвичайно зворушений (іноді через утому він дуже гостро реагував на такі речі) цим мовчазним зізнанням: що вона має єдиного друга на цілому світі.

— Оуен звелів їм не казати, де він. Мені потрібно,— просто мовила вона,— щоб це зробив чоловік. Щоб примусив їх сказати.

— Вашого чоловіка звати Оуен, так?

— Так,— відповіла вона,— Оуен Квайн. Він написав «Гріх Гобарта».

Ані ім'я, ані назва книжки Страйкові нічого не сказали.

— І ви гадаєте, що знаєте, де він?

— Так. Була ота вечірка, там видавці, всілякі люди — він не хотів мене брати з собою, але я сказала, що вже заплатила няньці й піду,— і там я почула, як Крістіан Фішер казав Оуену про це місце, про будинок відпочинку для письменників. Я потім спитала в Оуена, що то за місце таке, а Оуен мені: а не скажу, в тому-то й суть, щоб утекти від жінки й дітей.

Леонора ніби запрошувала Страйка посміятися з неї разом з чоловіком; горда, як-от іноді матері прикидаються, ніби пишаються непоштивістю дитини.

— А Крістіан Фішер — це хто? — спитав Страйк, змушуючи себе зібратися.

— Видавець. Такий молодий модний тип.

— А ви не дзвонили Фішеру, щоб спитати адресу цього закладу для письменників?

— Так, я щодня йому дзвонила цілий тиждень, і щоразу мені казали, що прийняли повідомлення і що він мені передзвонить, але він не дзвонив. Гадаю, Оуен звелів Фішеру не казати мені, де він. Але ви зможете добути у Фішера адресу. Я знаю, що ви дуже добре працюєте, — додала Леонора.— Ви розслідували справу Аули Лендрі, з якою не впоралася поліція.

Якісь вісім місяців тому Страйк мав одного-єдиного клієнта, бізнес летів під три чорти, а перспективи жахали. А потім він довів (чим потішив Королівську карну прокуратуру), що юна зірка не накладала на себе руки: її скинули з балкона четвертого поверху назустріч смерті. Увага преси принесла йому хвилю клієнтів; кілька тижнів Страйк був найвідомішим приватним детективом у Лондоні. Джонні Рокбі став хіба приміткою на берегах його історії — Страйк отримав власне ім'я, хай навіть люди не завжди вимовляли його правильно...

— Я вас перебив, — мовив він, намагаючись не втратити думку.

— Правда?

— Так, — відповів Страйк, придивляючись до нашкрябаних у записнику нотаток.— Ви казали, що маєте Орландо, купу справ і ще щось.

— О так, — кивнула Леонора, — з часу його зникнення кояться дивні речі.

— Якого плану дивні речі?

— Лайно, — буденно озвалася Леонора Квайн, — у нас у поштовій щілині.

— Вам крізь щілину для пошти закидають екскременти? — уточнив Страйк.

— Так.

— З часу, коли зник ваш чоловік?

— Так. Лайно собаче, — відповіла Леонора, і Страйк не одразу зрозумів, що то вона про екскременти, а не про свого чоловіка.— Уже три чи чотири рази, вночі. Не скажу, що зранку приємно знаходити такі речі. А ще до нас підходила жінка — дуже дивна.

Вона замовкла, чекаючи, що Страйк її почне розпитувати. Їй явно це подобалося. Самотні люди, як було відомо Страйкові, часто радіють, опинившись у центрі чужої неподільної уваги, і стараються подовжити цей свіжий досвід.

— І коли ця жінка підходила?

— Минулого тижня. Питала Оуена, а коли я сказала, що його немає, то заявила: «Перекажіть йому, що Анджела померла». І пішла собі.

— Ви її не знаєте?

— Вперше бачила.

— Знаєте когось на ім'я Анджела?

— Ні. Але навколо нього, буває, крутяться якісь жінки,— раптом розговорилася Леонора.— От була одна жінка, яка писала йому листи і прислала фото, на яких позувала в одязі, як в однієї з його героїнь. Деякі жінки пишуть йому, гадаючи, що лише він їх зрозуміє, або ж вичитавши щось таке в нього в книжках. Дурня, правда? — спитала вона.— Це ж усе вигадки.

— Фанатки знають, де мешкає ваш чоловік?

— Ні,— відповіла Леонора.— Але то могла бути його учениця абощо. Він іноді викладає літературну майстерність.

Двері відчинилися, й увійшла Робін з тацею. Поставивши перед Страйком чорну каву, а перед Леонорою Квайн — чай, вона знову пішла, зачинивши по собі двері.

— Більше нічого дивного не було? — спитав у Леонори Страйк.— Тільки екскременти з поштою, і ще та жінка приходила?

— Мені ще здається, що за мною слідкують. Висока темна дівчина з такими круглими плечима,— відповіла Леонора.

— Інша?

— Так. Та, що приходила, невисока і з довгим рудим волоссям. А ця чорнява і якась ніби горбата.

— Ви впевнені, що вона за вами слідкує?

— Так, схоже не те. Я її вже двічі чи тричі помічала в себе за спиною. Немісцева, ніколи раніше її не бачила — а живу я на Ледброк-Грові уже тридцять з гаком років.

— Гаразд,— повільно погодився Страйк.— А чому засмутився ваш чоловік? Що, власне, сталося?

— Він серйозно посварився зі своєю літагенткою.

— А з якого приводу, не знаєте?

— Через книжку — останню, що він написав. Ліз — це його агентка — сказала, що то найкраща його річ, а наступного дня запросила його на вечерю і там заявила, що друкувати це не можна.

— Чому вона так передумала?

— Самі в неї спитайте,— відрубала Леонора, вперше розізлившись.
— Бо після того він і засмутився. Хто завгодно засмутився б на його місці. Він два роки працював над цією книжкою. Прийшов додому весь знервований, пішов до кабінету, все похапав...

— Що саме — все?

— Книжку: рукопис, усі нотатки, все-все. Лаявся страшенно. Все запахав у сумку, пішов — і все, більше я його не бачила.

— Він має мобільний? Ви йому дзвонили?

— Так, але він не бере слухавки. Він ніколи не відповідає, коли йде геть у такому стані. Одного разу він викинув телефон з вікна машини,— відповіла Леонора, знов ніби трохи пишаючись норвом свого чоловіка.

— Місіс Квайн,— мовив Страйк, чий альтруїзм, зрозуміло, мав свої межі, хай що б він казав Вільяму Бейкеру,— я мушу бути з вами чесний: мої послуги коштують дорого.

— Та це нічого,— незворушно відповіла Леонора.— Ліз заплатить.

— Ліз?

— Ліз — тобто Елізабет Тассел. Літагентка Оуена. То вона винна, що він зник. Хай візьме гроші зі своїх комісійних. Він — найкращий її клієнт. Ліз захоче, щоб Оуен повернувся, тільки-но зрозуміє, що накоїла.

Страйк не мав у цьому такої певності, яку, здається, мала сама Леонора. Він поклав собі в каву три шматочки цукру і випив її, намагаючись спланувати подальші дії. Йому загально було шкода Леонору Квайн: звичну до чоловікових істерик, до того, що ніхто не відповідає на її дзвінки, до думки, що допомогу вона отримає тільки за гроші. Якщо не зважати на деяку ексцентричність, Леонора Квайн видавалася непримиренно-чесною. Хай там як, а відколи його бізнес розквітнув, Страйк безжально брався лише до прибуткових справ. Нечисленні люди, які приходили до нього з жалісними історіями, сподіваючись, що

особисті негаразди детектива (які преса переповіла і дещо перебільшила) спонукають його допомогти нужденним безкоштовно, пішли розчаровані.

Але Леонора Квайн, яка випила свій чай так само швидко, як Страйк — свою каву, вже підвелася — ніби вони досягнули згоди, і все було домовлено.

— Я краще вже піду,— сказала вона.— Не хочу лишати Орландо

саму надовго. Вона сумує за татком. Я їй казала, що пішла до людини, яка його розшукає.

За останній час Страйк допоміг кільком багатим молодим жінкам позбутися чоловіків-ділків, які, з огляду на фінансову кризу, втратили привабливість. Була якась принада в тому, щоб задля розмаїття повернути чоловіка в родину.

— Гарзд,— сказав він, позіхаючи і подаючи їй записника.— Мені потрібні ваші контакти, місіс Квайн. Корисно також мати фотографію вашого чоловіка.

Леонора записала свою адресу і номер округлим дитячим почерком, але прохання надати фото її ніби здивувало.

— А нащо вам фото? Він у тому закладі для письменників. Хай Крістіан Фішер просто скаже вам, де це.

Вона була уже в дверях, коли втомлений і зболений Страйк зумів підвестися з-за столу. Він почув, як Леонора кидає Робін:

— Дяка за чай.

Потім мигнули, відчиняючись, скляні двері на сходи і зразу ж зачинилися з тихим дзвоном. Нова клієнтка пішла.

Well, 'tis a rare thing to have an ingenious friend...

William Congreve, The Double-Dealer^[5]

Страйк аж упав на диван у приймальні. Диван був майже новий — вимушені витрати, бо Страйк поламав старий уживаний диван, який раніше стояв тут. Оббитий цератою, яка в крамниці мала ошатний вигляд, при необережному русі диван видавав непристойні звуки. Помічниця Страйка — висока, з показною фігурою, з чистою осяйною шкірою і ясними сіро-блакитними очима — уважно подивилася на нього понад чашкою кави.

— Вигляд у тебе жахливий.

— Усю ніч виманював з жінки в істеричі подробиці сексуального життя й фінансових махінацій одного британського пера,— озвався Страйк, нестримно позіхаючи.

— Лорд Паркер? — ахнула Робін.

— Він,— кивнув Страйк.

— І він...

— ...крутив з трьома жінками водночас і виводив мільйони фунтів у офшори,— сказав Страйк.— Якщо не знудить, почитай у неділю «Ньюс оф зе ворлд».

— І як же ти розкопав таку інформацію?

— Маю знайомих, які теж мають знайомих,— пояснив Страйк. І знову позіхнув — так широко, що боляче було дивитися.

— Тобі варто лягти спати,— порадила Робін.

— Варто,— погодився Страйк, але з місця не зрушив.

— У тебе сьогодні немає клієнтів аж до Ганфрея, який прийде о другій.

— Ганфрей,— зітхнув Страйк, тручи очі.— Чому всі мої клієнти такі кінчені?

— Місіс Квайн на кінчену не схожа.

Страйк крізь пальці глянув на Робін каламутними очима.

— А чого ти вирішила, що я взявся до її справи?

— Я від самого початку знала, що візьмешся,— не стримала усмішки Робін.— Це твій типаж.

— Не надто молода прибулиця з вісімдесятих?

— Твій типаж клієнта. А ще тобі кортіло позлити Бейкера.

— І наче вийшло, га?

Задзвонив телефон. Досі усміхнена, Робін узяла слухавку.

— Офіс Корморана Страйка,— сказала вона.— Ой. Привіт.

Телефонував Метью, її наречений. Робін скоса глянула на шефа. Страйк заплющив очі й закинув голову назад, склавши руки на широких грудях.

— Слухай,— мовив Метью Робін у вухо; він завжди говорив неприязним тоном, коли дзвонив з роботи.— Мені треба перенести паб з п'ятниці на четвер.

— Ой, Метте,— озвалася Робін, притлумлюючи розчарування й роздратування.

Це вже вп'яте переносилася дата походу в паб. З усіх трьох учасників лише одна Робін не змінювала ні дати, ні часу, ні місця, а щоразу з ентузіазмом сприймала всі пропозиції.

— Чому? — тихо спитала вона.

З дивана раптом захропли. Страйк заснув де сидів, відкинувши голову і так і тримаючи руки складеними на грудях.

— Дев'ятнадцятого колеги йдуть до пабу,— поясни Метью.— Недобре буде, якщо я не піду. Треба показатися.

Робін стримала бажання нагримати на нього. Метью працював на велику бухгалтерську контору, а поводився так, ніби йшлося про соціальні зобов'язання, варті дипломатичної місії.

Вона була певна, що знає справжню причину його поведінки. Зустріч у пабі кілька разів переносили на прохання Страйка: щоразу він мав увечері якусь нагальну справу — цілком реальну причину, але Метью це дратувало. Він цього не озвучував, але Робін знала: Метью гадає, що Страйк вважає свій час ціннішим за його час, а свою роботу — важливішою.

За ті вісім місяців, що Робін працювала на Корморана Страйка, її бос і її наречений так і не познайомилися — навіть у той сумнозвісний вечір, коли Метью забирав Робін зі «швидкої», куди та відвезла Страйка, загорнувши його руку в свій плащ, коли загнаний у глухий кут убивця поранив детектива, намагаючись прикінчити. Коли перелякана й закривавлена Робін вийшла з відділення, де лікарі зашивали Страйка, Метью відмовився знайомитися з її босом. Уся історія його страшенно

розлютила, хоча Робін запевнила, що їй самій там нічого не загрожувало.

Метью завжди був проти того, щоб вона йшла до Страйка на постійну роботу, і підозріло ставився до нього від самого початку, гидуєчи його бідністю, статусом безхатченка і самою його професією — абсурдною, на думку Метью. Уривки інформації, що їх доносила до нього Робін — про Страйкову кар'єру у відділі спеціальних розслідувань — детективному підрозділі військової поліції, про його медаль за мужність, втрачену до коліна праву ногу, обізнаність у галузях, про які Метью, звичний до статусу знавця в її очах, не знав нічого чи майже нічого — не допомогли перекинути місток між двома чоловіками (всупереч наївним сподіванням Робін), а ніби зміцнили стіну між ними.

Мить слави, що її зажив Страйк, і його несподіваний перехід від невдач до успіху тільки поглибили ворожість Метью. Робін зрозуміла, що тільки погіршила ситуацію, коли вказала Метью на непослідовність із його боку: «То він тобі не подобався, бо був бідним і без житла, а тепер не подобається, бо став відомим і має купу роботи!»

Але найстрашнішим злочином Страйка в очах Метью, знала Робін, була та тісна дизайнерська сукня, яку він їй купив після повернення з лікарні; сукня планувалася як подарунок на прощання і на знак вдячності, але після того, як Робін гордо й радісно показала її Метью і побачила його реакцію, вона не наважувалася її вдягати.

Всі ці негаразди Робін сподівалася залагодити особистим знайомством, але Страйк постійно скасовував зустрічі, й Метью ще більше незлюбив його. Останнього разу Страйк просто не прийшов. Виправдання — що йому довелося робити великий гак, щоб скинути «хвоста», якого почепив йому підозрілий чоловік клієнтки — було прийнятне для Робін, бо вона добре знала хитросплетіння цього конкретного кривавого розлучення, але Метью тільки утвердився в думці, що Страйк зверхній і вимагає до себе уваги.

Робін не без зусиль вдалося умовити Метью на четверту спробу піти до пабу. Час і місце обрав Метью, але тепер, коли Робін уже повністю домовилася зі Страйком, Метью переніс час, і вона на могла позбутися відчуття, що він так щось доводить, показує Страйкові, що і сам має важливіші справи, що і сам може (Робін мимохіть подумала саме так) попихати іншими людьми.

— Гаразд,— зітхнула вона у слухавку.— Спитаю у Корморана, чи йому підходить четвер.

— Щось із твого тону не схоже, що гаразд.

— Метте, ну не починай. Я його питаю, добре?

— Тоді побачимося пізніше.

Робін поклала слухавку. Страйк уже хропів на повну — дирчав, мов той трактор; рот розтулений, ноги розкинуті, руки так і складені на грудях.

Вона зітхнула, дивлячись на сплячого боса. Страйк до Метью не виказував жодної ворожості, не дозволяв собі жодних коментарів на його адресу. То тільки Метью гнітився існуванням Страйка і ніколи не втрачав нагоди нагадати, що Робін могла б отримувати більше грошей, якби пристала на іншу пропозицію роботи (мала їх удосталь), а не лишилася працювати на непутячого приватного детектива, який сидів по вуха в боргах і не здатен був платити їй стільки, скільки вона заслуговує. Її життя вдома стало б набагато приємнішим, якби Метью почав поділяти її ставлення до Корморана Страйка, який їй подобався, яким вона майже захоплювалася. Робін була сповнена оптимізму; вона до обох ставилася добре, то чому б їм не поставитися добре один до одного?

Страйк раптом голосно рохнув і прокинувся. Розплющив очі, глянув на неї.

— Я хропів,— заявив він, витираючи рота.

— Та хіба трішки,— збрехала вона.— Слухай, Корморане, ти не проти, якщо в паб підемо в четвер замість п'ятниці?

— В паб?

— Ти, я і Метью,— нагадала вона.— Пам'ятаєш? «Герб короля» на Рупел-стріт. Я це для тебе записала,— додала вона з дещо ненатуральною веселістю.

— Ага,— кивнув Страйк.— Точно. П'ятниця.

— Ні, Метт хоче... Він не може у п'ятницю. Нормально буде, якщо в четвер?

— А, добре,— сонно озвався Страйк.— Я, Робін, мабуть піду посплю.

— Гаразд, я тоді запишу на четвер.

— А що в четвер?

— Ідемо до пабу разом з... Ой, не зважай. Іди спати.

Коли скляні двері зачинилися, Робін утупилася в екран комп'ютера — й аж підскочила, коли вони відчинилися знову.

— Робін, а подзвони такому собі Крістіану Фішеру,— сказав Страйк.— Скажи, хто я, і скажи, що я шукаю Оуена Квайна і що мені потрібна адреса будинку відпочинку для письменників, про який він розповідав Оуену.

— Крістіан Фішер... І де він працює?

— Чорт,— буркнув Страйк.— Я не спитав. Зовсім не при тямі. Він видавець... якийсь модний.

— Без проблем, я його знайду. Іди спати.

Коли скляні двері зачинилися вдруге, Робін поринула в «Гугл». За півхвилини вона вже знала, що Крістіан Фішер — засновник невеликого видавництва під назвою «Перехресний вогонь», розташованого на Ексмут-маркеті.

Набираючи номер видавництва, вона подумала про запрошення на весілля, яке вже тиждень лежало в її сумочці. Робін не казала Страйкові, коли саме вони з Метью одружуються, і не казала Метью, що хоче запросити свого боса. Якщо в четвер усе складеться добре...

— «Перехресний вогонь»,— пронизливо пролунало у слухавці. Робін зосередилася на завданні.

There's nothing of so infinite vexation As man's own thoughts.

John Webster, The White Devil^[6]

О дев'ятій двадцять того самого вечора Страйк у футболці та трусах лежав на нерозібраному ліжку. Поруч на стільці стояли залишки каррі з ресторанчика на виніс; він читав спортивні новини, і ще новини показували по телевізору, який Страйк поставив перед ліжком. Металевий стрижень, який правив йому за праву литку, сріблясто поблискував у світлі дешевої лампи, яку Страйк поставив поруч на коробку.

В середу мав відбутися дружній матч Англії і Франції на стадіону Вемблі, але Страйка набагато більше цікавила суботня гра «Арсеналу» проти «Сперз». Фаном «Арсеналу» він був чи не змалечку, наслідуючи дядька Теда. Чому дядько Тед, який прожив усе життя в Корнволлі, вболівав за лондонську команду, було питанням — але Страйк його так і не поставив.

Нічне небо за вікном виповнювало туманне сяйво, крізь яке ледь блимали зірки. Кілька годин сну вдень майже не полегшили Страйкової втоми, але він ще не був готовий відключитися — надто після великої порції рисового бір'яні з бараниною й пінти пива. Поруч на ліжку лежала записка від Робін, яку та передала йому, коли ввечері Страйк ішов з офісу. Там було зазначено дві зустрічі. Перша була така:

Крістіан Фішер, завтра о дев'ятій. Видавництво «Перехресний вогонь», Ексмут-маркет, ЕС1.

— Нащо зі мною зустрічатися? — здивовано спитав у неї Страйк. — Мені потрібна тільки адреса того закладу для письменників, про який він казав Квайну.

— Знаю, — погодилася Робін, — і я йому саме так і сказала, але йому дуже кортить з тобою побачитися. Він запропонував дев'яту ранку завтра і явно не прийняв би відмови.

«От у яку це гру, — подумав Страйк, роздратовано дивлячись на записку, — я надумав гратися?»

Від втоми він вранці дав волю гніву і розірвав стосунки зі щедрим клієнтом, який запросто міг підкинути ще роботи. Потім дозволив

Леонорі Квайн умовити його пристати на її пропозицію, хоча перспективи оплати були сумнівні. Тепер, не маючи її перед очима, Страйк не міг пригадати суміші співчуття й цікавості, яка спонукала його взятися до її справи. Оточений строгою й холодною тишею свого помешкання під дахом, він сприймав свою згоду знайти її втікача-чоловіка як донкіхотство і вияв безвідповідальності. Хіба не для того він намагався виплатити всі борги, щоб нарешті викроїти трішки вільного часу — в суботу відвідати стадіон, у неділю просто полежати вдома? Він нарешті мав якісь гроші після того, як кілька місяців гарував без просипу, принаджуючи клієнтів не лише завдяки первісному спалаху скандальної слави, а й завдяки розголосу. От не можна було потерпіти Вільяма Бейкера ще тижні зо три?

І чого це, думав Страйк, дивлячись на списаний почерком Робін папірець, цьому Крістіану Фішеру так кортить зустрітися? Чи не через персону Страйка — як людини, яка розкрила справу Луди Лендрі, чи (набагато гірше) як сина Джонні Рокбі? Виміряти величину власної слави було нелегко. Страйк гадав, що вибух його несподіваної зірковості уже пригас. Коли все тільки сталося, то сяйво було яскраве, але телефонні дзвінки від журналістів уже кілька місяців як припинилися; він давненько востаннє називав своє ім'я в нейтральному контексті й чув у відповідь «Лула Лендрі». Чужі люди знову робили те, що робили всеньке його життя: казали на нього «Кемерон Стрик» чи ще якимось у тому дусі.

З іншого боку, видавець міг знати про зниклого Оуена Квайна щось, чим прагнув поділитися зі Страйком — але чому в такому разі він не волів сказати те саме його дружині, Страйк не розумів.

Другу зустріч Робін записала під зустріччю з Фішером:

Четвер, 18 листопада, 18.30, «Герб короля» на Рупел-стріт, 25, SE1.

Страйк розумів, чому вона так ретельно виписала дату: Робін була рішуче налаштована вже цього разу — яка це була спроба: третя, четверта? — влаштувати йому зустріч зі своїм нареченим.

Хоч не знайомий йому бухгалтер навряд чи повірив би в це, Страйк був удячний Метью за сам факт існування, а ще — за обручку з сапфіром і діамантами, яка сяяла в Робін на безіменному пальці. Метью здавався йому тим ще козлиськом (Робін навіть не уявляла, як ретельно Страйк запам'ятовував усі її дрібні зауваження про нареченого), але він являв собою корисний бар'єр між Страйком і дівчиною, яка за інших

обставин могла б порушити рівновагу його буття.

Страйк не міг опиратися приязні до Робін, яка прийшла в найтемнішу годину його життя і допомогла розвернути все на сто вісімдесят градусів; так само, маючи нормальний зір, він не міг заперечувати того факту, що вона була дуже вродлива жінка. Для Страйка її заручини — спосіб заткати невелику, але постійну течу, відвернути потенційну загрозу — якби ситуація вийшла з-під контролю — власному спокою. Страйк вважав, що оговтується після тривалих і буремних стосунків, які закінчилися так само, як і почалися: брехнею. Він не мав бажання змінювати свій статус одинака, який був і зручним, і затишним, й успішно уникав нових емоційних складнощів уже кілька місяців — попри намагання сестри Люсі звести його з жінками, які, схоже, не пройшли крізь сито якогось сайту знайомств.

Звісно, могло статися так, що коли Метью і Робін одружаться, Метью скористається своїм новим статусом і умовить дружину піти з роботи, яка йому явно не подобається (Страйк правильно витлумачив прагнення Робін уникати цієї теми). Однак Страйк був упевнений, що Робін сказала б йому, якби дату весілля вже призначили, тож цю небезпеку він наразі вважав віддаленою.

Знову широко позіхнувши, він згорнув газету і кинув її на стілець, зосередившись на теленовинах. Супутникове телебачення було розкішшю, яку він собі дозволив, коли переселився в цю крихітну квартиру. Тепер його старий маленький телевізор стояв на супутниковому ресивері, й зображення, яке більше не залежало від слабкої кімнатної антени, було не зернисте, а чітке. Кеннет Кларк, міністр юстиції, заявляв про плани скоротити видатки на юридичну допомогу на триста п'ятдесят мільйонів фунтів. Крізь мару втомив Страйк дивився, як червонопикий опухлий чоловік каже парламенту, що воліє «відбити в людей бажання звертатися до адвокатів за будь-яких негараздів і натомість заохотити їх шукати кращі способи розв'язання суперечок».

Він, звісно ж, мав на увазі, що бідним людям юридичні послуги ні до чого. Люди на взір Страйкових типових клієнтів усе одно матимуть змогу заплатити дорогому адвокату. Останнім часом він працював головно на недовірливих, вічно зраджених багатіїв. Він добував інформацію, якою живилися їхні гладенькі адвокати і завдяки якій вдавалося домогтися кращих умов під час отруйних процесів розірвання

шлюбу і жорстоких ділових змагань. Сталий потік заможних клієнтів передавав його ім'я подібним чоловікам і жінкам; така була винагорода за славу в його професії, і хоча справи були однакові, вони приносили гроші.

Коли новини закінчилися, Страйк не без зусиль підвівся з ліжка, взяв зі стільця залишки їжі й пошкутьгав до маленької кухні, щоб усе помити. Він ніколи не ігнорував таких речей: звичка до самоповаги, яку прищепила армія, не залишила його навіть на дні злиднів; власне, цією звичкою він завдячував не лише армії. Він і хлопчиком був охайним — наслідував дядька Теда, чия любов до порядку в усьому, від ящика з інструментами до елінгу, різко контрастувала з хаосом, який оточував Страйкову матір Леду.

За десять хвилин, сходявши в туалет, де завжди було вогко через близькість до душу, і почистивши зуби над раковиною в кухні, бо тут було більше місця, Страйк повернувся в ліжко і зняв протез.

Новини завершував прогноз погоди на завтра: температура нижче нуля, туман. Страйк присипав тальком куксу; сьогодні натерло не так сильно, як натирало кілька місяців тому. Попри спожитий сьогодні традиційний англійський сніданок і вечірне каррі, Страйк трохи схуд, бо мав змогу сам собі готувати, і тиск на ногу зменшився.

Він націлив пульт на екран телевізора; усміхнена блондинка і її пральний порошок пірнули в небуття. Страйк незграбно заліз під ковдру.

Звісно, якщо Оуен Квайн ховається в тому закладі для письменників, виманити його було легко. Паскуда егоїстична, і нічого більше — отак розчинитися в темряві зі своєю дорогоцінною книжкою...

Непевний образ розлюченого чоловіка, який мчить геть з мішком за плечима, розвіявся майже так само швидко, як і виник. Страйк поринав у довгоочікуваний глибокий сон без сновидінь. Слабка пульсація бас-гітари в підземному барі скоро потонула у хрипкому хропінні.

Oh, Mr. Tattle, every thing is safe with you, we know.

William Congreve, Love for Love^[7]

Пасма крижаного туману досі оповивали будівлі на Ексмут-маркеті, коли наступного ранку Страйк зайшов туди за десять дев'ята. Тут була ніби і не лондонська вулиця: тераси при численних кав'ярнях, фасади в пастельних кольорах, схожа на базиліку церква з золота, блакиті й цегли — Церква Найсвятішого Спасителя Нашого, оповита вогкою димкою. Холодний туман, крамнички цікавинок, стільці й столики на вулицях; додати б ще присмак солоної води і скорботні зойки мартинів, і Страйк опинився б ніби в Корнволлі, де минули найстабільніші часи його дитинства.

Невелика табличка на непомітних дверях біля пекарні повідомляла, що тут міститься офіс видавництва «Перехресний вогонь». Страйк натиснув на дзвінок рівно о дев'ятій і був допущений на круті побілені сходи, якими видерся нагору не без зусиль, важко спираючись на поруччя.

На вершечку сходів його зустрів тонкий франтуватий чоловік в окулярах, років тридцятьох на вигляд. Він мав хвилясте волосся до плечей і був убраний у джинси, жилет і сорочку з турецьким візерунком і рюшами на манжетах.

— Вітаю,— мовив він.— Я — Крістіан Фішер. А ви — Кемерон, так?

— Корморан,— автоматично виправив Страйк,— але...

Він хотів був сказати, що звик називатися Кемеровом (його ж стільки років плутали), але Крістіан Фішер умить знайшов слова:

— Корморан — корнволльський велетень.

— Саме так,— здивувався Страйк.

— Ми торік видавали дитячу книжку про англійський фольклор,— пояснив Фішер, відчиняючи подвійні білі двері й запрошуючи Страйка до тісного офісу, де стіни були завішані плакатами і заставлені неохайними книжковими полицями. Чорнява молода жінка в пошарпаному одязі з цікавістю підвела на Страйка очі, коли він проходив повз неї.

— Кави? Чаю? — запропонував Фішер, запрошуючи Страйка до свого кабінету, маленького приміщення з приємним краєвидом на сонну затуманену вулицю.— Можу попросити Джейд вийти щось купити.

Страйк відмовився, чесно сказавши, що каву щойно пив, і не розуміючи, чому Фішер готується до довшої розмови, ніж, на думку Страйка, вимагали обставини.

— Тоді тільки мені латте, Джейд,— гукнув крізь двері Фішер. — Сідайте,— запропонував він Страйку і почав метушитися під полицями, які тягнулися вздовж стін.— Він же жив на горі Сент-Майклз-Маунт, цей велетень Корморан?

— Так,— кивнув Страйк.— І вважають, що Джек його вбив. Ну, той, що з бобовою лозою.

— Десь тут вона,— озвався Фішер, далі шукаючи по полицях.— «Народні казки Британських островів». У вас діти є?

— Ні,— відповів Страйк.

— А,— сказав Фішер.— Ну, тоді не завдаватиму собі зайвого клопоту.

І з широкою усмішкою він сів навпроти Страйка.

— Отже, чи можна мені спитати, хто вас найняв? Чи вгадати?

— Будь ласка,— дозволив Страйк, який принципово ніколи не відмовляв у праві на роздуми.

— Це або Деніел Чард, або Майкл Фенкорт,— сказав Фішер.— Вгадав?

Крізь лінзи окулярів його погляд був пильний, зосереджений. Страйк нічим себе не виказав, але був вражений. Майкл Фенкорт був дуже відомим письменником, який нещодавно отримав престижну літературну премію. З якого дива йому цікавитися зниклим Квайном?

— Боюся, що ні,— відповів Страйк.— Це Квайнова дружина, Леонора.

Фішер вигляд мав до комізму вражений.

— Його дружина? — тупо перепитав він.— Ота жіночка-мишка, схожа на Розмарі Вест^[8]? Та нащо їй наймати приватного детектива?

— Її чоловік зник. Його немає вже одинадцять днів.

— Квайн зник? Але... але ж тоді...

Страйк бачив, що Фішер сподівався на геть іншу розмову — чекав на неї.

— Але чому вона відіслала вас до мене?

— Вона думає, що ви знаєте, де Квайн.

— З якого дива мені б це знати? — спитав Фішер, явно щиро шокований. — Він мені не друг.

— Місіс Квайн казала, що чула, як ви рекомендували її чоловіку будинок відпочинку для письменників на вечірці в...

— А! — згадав Фішер. — Біглі-Голл, так. Але Оуена там не може бути! — засміявшись, Фішер перетворився на такого собі Пака в окулярах: веселість і бешкетність. — Вони не пустять до себе Оуена Квайна навіть за гроші. То природжений галабурдник. Одна з жінок, які керують тим закладом, ненавидить його до печінок. Він написав огидний відгук на її перший роман, і вона йому того не пробачила.

— Та вже дайте мені їхній номер, — попросив Страйк.

— У мене він тут є, — сказав Фішер, видобуваючи з кишені джинсів мобільний телефон. — Зараз наберу...

Так він і зробив, поклавши мобільний на стіл і ввімкнувши гучний зв'язок — для Страйка. Десь за хвилину відповів задиханий жіночий голос:

— Біглі-Голл.

— Привіт, це Шеннон? Телефонує Кріс Фішер з «Перехресного вогню».

— О, привіт, Крісе, як ся маєш?

Двері кабінету відчинилися, і чорнява дівчина в пошарпаному одязі зайшла, мовчки поставила перед Фішером латте і вийшла.

— Я дзвоню, Шен, — сказав Фішер, коли двері зачинилися, — щоб спитати, чи не у вас зараз Оуен Квайн. Він часом не приїздив до вас?

— Квайн?

Навіть уміщена в один склад і далека, неприязнь Шеннон зневажливою луною прокотилася між книжковими полицями.

— Так, ти його не бачила?

— Десь рік тому, коли не більше. А що? Він же не думає сюди припхатися? Йому тут ніхто не зрадіє, оце я можу обіцяти.

— Не хвилюйся, Шен, я гадаю, що то його дружина щось перемудрувала. Поговоримо потім.

Фішер не дослухав її прощань — так хотів повернутися до розмови зі Страйком.

— Бачите? — мовив він. — Точно як я сказав. Він до Біглі-Голлу не потрапив би, навіть якби схотів.

— А ви не могли це сказати його дружині, коли вона дзвонила?

— А-а, то ось чому вона дзвонила! — з виглядом осяяння вигукнув Фішер.— А я собі гадав, то Оуен її примушує.

— Нащо йому примушувати дружину вам дзвонити?

— Ой, та ну,— широко заусміхався Фішер, а коли Страйк не відповів на усмішку, коротко розсміявся і сказав: — Через «Бомбікса Морі». Я гадав, що дуже в дусі Оуена було б змусити дружину мені подзвонити, щоб виманити.

— «Бомбікс Морі»,— повторив Страйк, стежачи, щоб у голосі не було подиву чи питальних інтонацій.

— Так, я подумав, що Оуен мене дістає, щоб дізнатися, чи не передумав я його не видавати. Це дуже в його стилі — сказати дружині, щоб дзвонила. Але якщо хто і згодиться на «Бомбікса Морі» зараз, то не ми точно. Ми — маленька компанія. Нам суди не по кишені.

Вдаючи, ніби знає більше, ніж насправді, Страйк змінив тактику.

— «Бомбікс Морі» — це останній роман Квайна?

— Так,— відповів Фішер, відпиваючи латте і повертаючись до власної лінії.— Отже, він зник? Я собі думав, що він ніде не дінеться, щоб не проґавити виставу. Гадав, що в цьому весь сенс. Чи йому духу забракло? Але це не в стилі Оуена.

— Як давно ви видаєте Квайна? — спитав Страйк. Фішер витріщився на нього, ніби не вірячи власним вухам.

— Я його зроду не видавав! — заявив він.

— Я думав...

— Три його останні книжки — чи чотири? — видали в «Ропер-Чарді». Ні, сталося інше. Кілька місяців тому я бачився на вечірці з Ліз Тассел, його агенткою, і вона мені конфіденційно сказала... ну, випила трохи... що не знає, скільки ще «Ропер-Чард» його терпітиме, тож я і сказав, що з радістю подивлюся його нову книжку. Квайн нині в категорії тих письменників, які пишуть так погано, що аж добре — можна було б вигадати цікавий маркетинг. Хай там як,— додав Фішер, — «Гріх Гобарта» він таки написав. Ото була добра книжка. Я собі подумав, що крихта таланту в ньому могла лишитися.

— Вона вам надіслала «Бомбікса Морі»? — спитав Страйк, ідучи навпомацки і проклинаючи себе за те, що вчора так недбало розпитував Леонору Квайн. Ось що буває, коли спілкуєшся з клієнтами на три чверті мертвим від втоми. Страйк звик на ці розмови-допити приходити,

знаючи більше, ніж співрозмовник, і зараз відчував дивну беззахисність.

— Так, передала мені примірник позаминулої п'ятниці,— підтвердив Фішер, усміхаючись, мов хитрий Пак.— Найбільша помилка цілого життя бідолашної Ліз.

— Чому?

— Тому що вона, вочевидь, чи то погано прочитала той текст, чи не до кінця. Десь за дві години після того, як рукопис приїхав, я отримав від неї перелякане повідомлення. «Крісе, сталася помилка, я надіслала не той рукопис. Будь ласка, не читай його, а відправ мені негайно, я в офісі та прийму його». В житті не чув від Ліз Тассел такого тону. Це зазвичай страшна жінка. Дорослі чоловіки від неї трусяться.

— І ви повернули рукопис?

— Звісно, що ні,— відповів Фішер.— Цілу суботу його читав.

— І? — спитав Страйк.

— Вам що, ніхто не сказав?

— Чого не сказав?

— Не сказав, що там,— відповів Фішер.— Що він накоїв. — Та що він накоїв?

Усмішка Фішера згасла. Він відставив каву.

— Мене попередили,— сказав він,— попередили найкращі юристи Лондона, щоб я цієї інформації не розголошував.

— А на кого юристи працюють? — спитав Страйк. Коли Фішер не відповів, додав: — Ну, крім Чарда і Фенкорта?

— Там тільки Чард,— сказав Фішер, легко потрапляючи в розставлену Страйком пастку.— Хоча на місці Оуена я більше переймався б через Фенкорта. Він може бути тим ще паскудником. Образ не забуває. Тільки не цитуйте мене,— поспішно додав він.

— А цей ваш Чард? — спитав Страйк, намацуючи шлях у напівтемряві.

— Деніел Чард, виконавчий директор «Ропер-Чарду»,— пояснив Фішер трохи нетерпляче.— Не розумію, що собі думав Оуен, коли отак підставляв людину, яка видає його книжки, але Оуен є Оуен. Такого зарозумілого паскудника я в житті не бачив. Видно, вирішив, що може змалювати Чарда у вигляді...

Фішер нервово засміявся і замовк.

— Я сам собі ворог. Скажімо так, я здивований, що навіть Оуен вирішив, що йому таке минеться. Може, у нього жижки затрусилися,

коли він уторопав, що всі чудово зрозуміли його натяки, тому й утік.

— Там якийсь наклеп, так? — спитав Страйк.

— Художня література — це така собі сіра зона, еге ж? — мовив Фішер.— Якщо сказати правду в гротесковій формі... тобто, я ні на що таке не натякаю,— поспіхом додав він,— то Оуен стверджує, що це правда. Буквальною правдою воно бути не може. Але всі впізнавані; він купу людей змалював дуже дотепно... В цілому схоже на ранні речі Фенкорта. Кров, кишки і таємничі символи... подеколи незрозуміло, до чого це він, але хочеться знати: що там у мішку, що в полум'ї?

— Що в...

— Не зважайте — це з роману. Вам Леонора про це все не казала?

— Ні,— відповів Страйк.

— Предивно,— зронив Крістіан Фішер,— вона мусила б знати. Я собі гадав, що Квайн з тих письменників, які за обідом читають рідним лекції про свою роботу.

— Чому ви думали, що Фенкорт може найняти приватного детектива, коли ще не знали, що Квайн зник?

Фішер знизав плечима.

— Сам не знаю. Подумав: один з них міг захотіти дізнатися, що саме робитиме Квайн з книжкою, щоб його зупинити чи попередити нового видавця, що з ним будуть судитися. А може, хотіли щось накопати на Оуена — пригостити його власними ліками.

— І ви тому захотіли зі мною зустрітися? — спитав Страйк.— У вас щось є на Квайна?

— Ні,— засміявся Фішер.— Я просто дуже цікавий. Хотів знати, що відбувається.

Він глянув на годинник, розгорнув перед собою книжку і сів на краєчок стільця. Страйк зрозумів натяк.

— Дякую, що приділили мені час,— сказав він, підводячись.— Якщо матимете звістку від Оуена Квайна, повідомте мене, гаразд?

Він дав Фішеру візитівку. Обходячи стіл, щоб випустити Страйка, Фішер у неї вчитався.

— Корморан Страйк... Страйк... Якесь знайоме ім'я...

Тут до нього дійшло. Фішер умить оживився, ніби йому перезарядили батарейку.

— Чорт забирай, та ви ж — детектив Лули Лендрі!

Страйк знав, що тепер може сісти, попросити латте і ще на годину

отримати повну увагу Фішера. Натомість він дружньо, але твердо попрощався і за кілька хвилин сам-один вийшов на холодну затуманену вулицю.

I'll be sworn, I was ne'er guilty of reading the like.

Ben Jonson, Every Man in His Humour^[9]

Почувши по телефону, що її чоловік, виявляється, не в будинку для письменників, Леонора Квайн занепокоїлася.

— Та де ж він тоді? — спитала вона ніби не стільки у Страйка, скільки в себе.

— А куди він зазвичай іде з дому? — спитав Страйк.

— До готелів,— відповіла Леонора,— і ще одного разу жив у якоїсь жінки, але тепер вони не спілкуються... Орландо,— різко сказала вона не в слухавку,— поклади його, це моє. Я сказала, це моє... Що? — голосно мовила вона вже Страйкові у вухо.

— Я нічого не сказав. Ви хочете, щоб я далі шукав вашого чоловіка?

— Та звісно, що хочу, хто же ще його знайде? Я не можу лишити Орландо. Спитайте в Ліз Тассел, де він. Вона раніше його

знаходила. «Гілтон»,— раптом додала Леонора.— Він одного разу зупинився в готелі «Гілтон».

— У котрому саме?

— Не знаю, спитайте Ліз. Це через неї він пішов, тож хай допоможе його повернути. На мої дзвінки вона не відповідає. Орландо, облиш його.

— У вас є ще думки про те, де він може бути?

— Ні, а інакше б я там і спитала, ні? — різко озвалася Леонора.— Ви детектив — ви і знайдіть його! Орландо!

— Місіс Квайн, у нас...

— Називайте мене Леонорою.

— Леоноро, нам потрібно зважити на ту можливість, що ваш чоловік міг заподіяти собі шкоду. Ми б знайшли його швидше,— тут Страйкові довелося підвищити голос, щоб перекричати гамір на тому боці розмови,— якби залучили до справи поліцію.

— Не хочу. Я їм дзвонила, коли він зник на тиждень, він знайшовся в подружки, і вони не зраділи. Та й він розсердиться, якщо я знову так вчиню. І в будь-якому разі Оуен не став би... Орландо, облиш його!

— Поліція зможе ефективнішим чином поширити його фото і...

— Я просто хочу, щоб він тихенько повернувся додому. Ну чому ні? — жалісно додала вона. — Він мав удосталь часу, щоб заспокоїтися.

— Ви читали нову книжку свого чоловіка? — спитав Страйк.

— Ні. Я завжди чекаю, поки він закінчить, а потім читаю зі справжньою обкладинкою і всім таким.

— Він вам щось про неї розповідав?

— Ні, він не любить говорити про роботу, поки... Орландо, облиш його!

Страйк не знав, випадково вона повісила слухавку чи ні.

Ранковий туман розвіявся. У вікна кабінету бризнув дощ. Ось-ось мала з'явитися клієнтка — ще одна жінка в процесі розлучення, яка хотіла знати, чи не ховає її майбутній колишній чоловік якихось активів.

— Робін, — сказав Страйк, вийшовши з кабінету, — не роздрукуєш мені фото Оуена Квайна з інтернету, якщо знайдеш? І подзвони його агентці, Елізабет Тассел, і спитай, чи не проти вона відповісти на кілька коротких запитань.

Він уже зібрався зайти назад, аж тут згадав ще дещо.

— І погугли для мене, що означає «бомбікс морі».

— Воно якимось латиною пишеться?

— Бог знає, — відповів Страйк.

Майбутня вільна жінка приїхала вчасно — об одинадцятій тридцять. Це була підозріло молода на вигляд жінка за сорок, легковажно-чарівлива й оповита мускусними пахощами, від яких офіс щоразу здавався Робін тіснішим. Страйк зник з нею в кабінеті, і протягом двох годин Робін чула лише їхні голоси — то тихіші, то гучніші — на фоні шурхоту дощу та клацання клавіш під власними пальцями; спокійні, сумирні звуки. Робін була звична чути з кабінету Страйка плач, крик і скандал. Найбільш зловісною була раптова тиша — як-от коли один клієнт буквально знепритомнів (і, як дізналися пізніше, отримав мікроінфаркт), побачивши фото дружини з коханцем, які Страйк зробив через довгофокусний об'єктив.

Коли Страйк з клієнткою нарешті вийшли і клієнтка багатослівно розпрощалася з ним, Робін передала босові велике фото Оуена Квайна, знайдене на сайті Літературного фестивалю у Баті.

— Ісусе Христе! — тільки й сказав Страйк.

Оуен Квайн був великий, блідий, огрядний чоловік років

шістдесятьох, з неохайним жовтувато-білявим волоссям і гострою борідкою, мов на портретах Ван Дайка. Очі в нього були ніби різного кольору, і погляд здавався дивно пильним. Позуючи для фото, він загорнувся в якийсь тірольський плащ і надягнув трикутного капелюха з пір'ям.

— Важко повірити, що такий може довго зберігати інкогніто,— зауважив Страйк.— Робін, можеш надрукувати ще кілька? Можливо, треба буде показати в різних готелях. Його дружина згадала, що він колись ховався в «Гілтоні», але не знає, в котрому... можеш обдзвонити кілька, спитати, чи він не вселявся? Не думаю, щоб він назвав своє ім'я, але ти можеш описати його зовнішність... З Елізабет Тассел щось вийшло?

— Так,— сказала Робін.— Вір чи ні, але тільки-но я зібралася подзвонити їй, як вона подзвонила мені.

— Вона сюди подзвонила? Нащо?

— Крістіан Фішер розповів їй, що ти до нього заходив.

— І?

— У неї сьогодні інші зустрічі, але вона пропонує тобі зустрітися завтра об одинадцятій у неї в офісі.

— Що, правда? — Страйк розвеселився.— Дедалі цікавіше й цікавіше. Ти не питала в неї — вона не знає, де Квайн?

— Питала. Вона каже, що гадки не має, але все одно твердо налаштована з тобою зустрітися. Дуже владна жінка, ніби директриса. А *bombux* тогі,— закінчила Робін,— це латинська назва шовкопряда.

— Шовкопряда?

— Так, і знаєш що? Я собі завжди гадала, що то якісь павуки прядуть павутиння, а виявляється, шовк роблять з черв'яків. І знаєш як?

— Навряд чи.

— Їх варять,— відповіла Робін.— Варять живцем, щоб не пошкодити кокони, з яких вони вилуплюються. З шовку зроблені кокони. Яюсь не дуже гарно, правда? А нащо ти питав про шовкопрядів?

— Хотів знати, чому Оуен Квайн міг назвати свій роман «Бомбікс Морі»,— відповів Страйк.— Не скажу, що стало зрозуміліше.

Решту дня він провів над нудною паперовою роботою зі справи про спостереження, сподіваючись, що погода покращиться: тоді можна буде вийти, бо нагорі в квартирі їсти не було чого. Коли Робін пішла, Страйк

продовжив працювати, а дощ, який стукав у шибку, ставав дедалі ряснішим. Нарешті Страйк надягнув пальто і вийшов під тепер уже зливу, на мокру й темну Чаринг-Кросс-роуд, щоб купити собі харчів у найближчому супермаркеті. Останнім часом у його раціоні було забагато фастфуду. Повертаючись додому з пакетами в обох руках, він не стримався і зайшов до букіністичної крамниці, яка ось-ось мала зачинитися. Продавець не був певний, що має примірник «Гріха Гобарта» — першої і, як вважалося, найкращої книжки Оуена Квайна, та трохи побубонівши і непереконливо пошукавши щось у комп'ютері, запропонував Страйку «Братів Бальзаків» того самого автора. Утомлений, мокрий і голодний Страйк заплатив два фунти за томик у пошарпаній палітурці й поніс його до себе на квартиру під дахом.

Розклавши провізію і зготувавши собі локшину, Страйк розтягнувся на ліжку — у вікна линула ніч, густа, темна й холодна — і розгорнув книжку зниклого автора.

Стиль був химерний, багатослівний, повість — готична й сюрреалістична. Двоє братів, Варикоцеле й Вас, замкнені в підвальній кімнаті, де повільно гниє в кутку тіло їхнього старшого брата. Між п'яними суперечками про літературу, вірність і французького письменника Бальзака брати намагаються спільно розповісти про життя свого покійного брата. Варикоцеле постійно мацає себе за яйця, які болять (Страйк вирішив, що це така незграбна метафора браку ідей і натхнення в письменника); розповідає головно Вас.

Прочитавши сторінок п'ятдесят і промимривши «якісь суцільні яйця», Страйк відкинув книжку і почав клопіткий процес приготування до сну.

Глибокий супокійний ступор минулої ночі тепер не йшов до нього. Дощ барабанив по вікну кімнати під дахом, і сон Страйка був неспокійний; ніч повнилася сум'ятними снами про якусь катастрофу. Ранком Страйк прокинувся з присмаком цих снів, що липнули до нього, мов похмілля. Дощ і далі періщив по шибці, і коли Страйк увімкнув телевізор, то дізнався, що Корнволл затопило; люди стали в'язнями у власних машинах чи були евакуйовані з будинків і тепер тулилися в центрах порятунку. Страйк узяв мобільний і набрав номер — знайомий, як його власне віддзеркалення, номер, який усе життя уособлював для нього надійність і стабільність.

— Алло? — відповіла його тітка.

— Це Корморан. Джоан, у тебе все гаразд? Я побачив новини.

— У нас наразі все добре, котику, то на узбережжі біда. Як ти, Корме? Сто років не дзвонив. Ми з Тедом учора ввечері якраз розмовляли, що, мовляв, давно нема від тебе новин, і оце хотіли запросити тебе до нас на Різдво, коли вже ти тепер сам-один. Що думаєш?

З мобільним телефоном біля вуха Страйк не міг ані вдягнутися, ані прикріпити протез. Тітка балакала ще з півгодини, виливаючи безупинний потік місцевих політок і роблячи раптові набіги на його особистий простір, якого, він волів би, щоб ніхто не чіпав. Нарешті, після останньої канонади розпитувань про особисте життя, борги й ампутовану ногу, Джоан облишила його.

Страйк спустився в офіс пізно, втомлений і роздратований. На ньому був темний костюм і краватка. Робін подумала, що після зустрічі з Елізабет Тассел він збирається обідати з тією брюнеткою, яка розлучається.

— Чув новини?

— Про потоп у Корнволлі? — спитав Страйк, вмикаючи чайник, бо поки Джоан просторікувала, його ранковий чай охолонув.

— Вільям і Кент заручилися,— відповіла Робін.

— Хто?

— Принц Вільям,— розвеселилася Робін,— і Кент Мідлтон.

— А,— холодно озвався Страйк.— Ну молодці.

Всього кілька місяців тому він і сам був з когорта заручених. Гадки не мав, як там справи з новими заручинами колишньої нареченої, і навіть не отримував задоволення від думок про те, як скоро тим заручинам прийде кінець. (Не такий, який спіткав його власні, коли наречена вчепилася нігтями йому в обличчя і заявила, що зраджувала,— радше все закінчиться весіллям, якого він не зміг би їй забезпечити: щось на кшталт такого, яке, понад сумнів, скоро матимуть Вільям і Кент).

Робін наважилася порушити похмуру тишу лише після того, як Страйк випив половину чашки чаю.

— Перед тим, як ти прийшов, дзвонила Люсі — просила нагадати про день народження в суботу ввечері та спитати, чи ти прийдеш сам.

Настрій Страйка впав ще на кілька позначок. Він забув про

святкову вечерю в сестри.

— Ага,— похмуро озвався він.

— Це часом не в тебе в суботу день народження? — спитала Робін.

— Ні,— відповів Страйк.

— А коли в тебе?

Він зітхнув. Не хотілося ні торта, ні листівок, ні вітань, але Робін явно чекала на відповідь.

— У вівторок,— сказав він.

— Двадцять третього?

— Так.

Після короткої паузи йому спало на думку, що слід поставити таке саме питання.

— А в тебе коли?

Робін трохи завагалася, і Страйк занервував.

— Господи, та не сьогодні ж?

Робін засміялася.

— Ні, вже був. Дев'ятого жовтня. Та нічого, то була субота,— сказала вона, усміхаючись на нещасний вираз на його обличчі.— Я не сиділа тут цілий день, чекаючи на букет.

Страйк усміхнувся у відповідь. Вирішивши, що треба докласти ще трохи зусиль — адже він не привітав її і навіть не цікавився, коли в неї день народження,— додав:

— Добре, що ви з Меттом поки що не призначили дату весілля. Довелося б конкурувати з королівським.

— Ой,— зашарілася Робін,— та ми вже призначили.

— Правда?

— Так,— відповіла Робін.— На... на восьме січня. У мене тут запрошення для тебе,— додала вона, поспішно хапаючи сумку (з Метью це питання вони так і не обговорили, але було вже запізно).— Ось.

— Восьме січня? — перепитав Страйк, беручи сріблястий конверт.
— Це ж усього скільки — сім тижнів лишилося?

— Так,— відповіла Робін.

Виникла дивна коротка пауза. Страйк не міг пригадати, що саме просив її зробити; потім його ніби осяяло, і він заговорив, з діловим виглядом поплескуючи сріблястим конвертом по долоні:

— Як там справи з «Гілтонами»?

— Обдзвонила декілька. Квайн під своїм іменем не заселявся, за

описом його не впізнали. Але «Гілтонів» ціла купа, тож я поки що в процесі. Що робитимеш після розмови з Елізабет Тассел? — буденно спитала Робін.

— Прикинуся, ніби хочу купити квартиру в Мейфері. Здається, чийсь чоловік намагається продати майно і перекинути гроші в офшори, поки адвокати дружини йому не завадили. Ну,— додав він, опускаючи в кишеню нерозкритий конверт,— я пішов. Треба знайти одного блудного автора.

I took the book and so the old man vanished.

John Lyly, Endymion: or, the Man in the Moon^[10]

Коли Страйк стоячи їхав одну станцію метро до офісу Елізабет Тассел (під час таких коротких поїздок він не міг розслабитися і стоїчно приймав навантаження на штучну ногу, оберігаючи її від трусіння поїзда), то подумав, що Робін не дорікнула йому за те, що взявся до справи Квайна. Звісно, їй і не личило дорікати своєму начальнику, але вона відмовилася від значно вищої оплати, щоб лишитися в нього, й було б цілком резонно з її боку очікувати, що тільки-но борги буде сплачено, Страйк як мінімум підніме їй платню. Робін була незвичайна, бо не критикувала його ні словом, ні мовчанням: єдина жінка у Страйковому житті, яка не виказувала бажання якось виправити його чи вдосконалити. Жінки, за його досвідом, часто вважали відчайдушні спроби змінити чоловіка за найвищий вияв любові.

Отже, за сім тижнів вона вийде заміж. Лишилося сім тижнів, а тоді вона стане місіс Метью... якщо Страйк і чув колись прізвище її нареченого, то забув.

Чекаючи на ліфт на Гудж-стріт, Страйк відчув несподіване шалене бажання подзвонити отій брюнетці, що розлучалася з чоловіком — і доволі чітко дала зрозуміти, що не проти такого розвитку подій,— з тим, щоб увечері переспати з нею на її, як він собі уявляв, м'якому і просоченому парфумами ліжку в Найтсбриджі. Але не встигла ідея з'явитися, як уже була відкинута. Такий учинок був би божевіллям; це навіть гірше, ніж узятися до пошуків зниклої людини, за які йому навряд чи хтось заплатить...

От навіщо, власне, спитав себе Страйк, опускаючи голову під дощукльним дощем, він марнує час на Оуена Квайна? І за кілька секунд роздумів дав собі відповідь: цікавість і, може, ще щось невловне. Ідучи вниз по Стор-стріт, видивляючись крізь зливу шлях і обережно ставлячи ноги на слизьку бруківку, Страйк вирішив, що його сприйняття нюансів опинилося в небезпеці через нескінченні варіації на теми любовців і помсти, з якими зверталися до нього багаті клієнти. Він уже давно не шукав зниклих безвісти. Він отримає задоволення, якщо поверне Квайна

рідним.

Літературна агенція Елізабет Тассел ховалася серед перероблених на житлові будинки стаєнь з темної цегли в напрочуд тихому глухому провулку, який відходив від залюдненої Говер-стріт. Страйк натиснув дзвінок біля непоказної мідної таблички. Почулися кроки, і блідий молодик у сорочці з відкритим коміром відчинив двері, за якими починалися вистелені червоним килимом сходи.

— Це ви — приватний детектив? — спитав він із сумішшю остраху і захвату. Страйк рушив за ним, крапаючи дощовою водою на витертій килим, піднявся до дверей червоного дерева й увійшов до великого офісу, який колись був, очевидячки, окремо коридором і вітальнею.

Зріла елегантність тут потроху перетворювалася на занедбаність. Вікна запітніли від конденсату, в повітрі плив важкий дух старого цигаркового диму. Під стінами тягнулися численні шафи, що аж лускали від книжок, плісняві шпалери майже повністю зникли під шаром обрамлених карикатур і шаржів на літературні теми. За потертим килимом стояли один навпроти одного два масивні письмові столи — обидва порожні.

— Дозвольте взяти ваше пальто,— запропонував молодик, і тут з-за одного зі столів вискочила налякана тоненька дівчина. В руці вона тримала губку.

— Ральфе, я ніяк його не відчищу! — панічно зашепотіла вона до молодика, який привів Страйка.

— От чорт,— роздратовано промимрив Ральф.— То старий хворий псюра Елізабет наглявав у Саллі під столом,— притишено повідав він Страйкові, беручи його мокре пальто і вішаючи на старовинний вікторіанський вішак біля дверей.— Я їй зараз скажу, що ви прийшли... Просто потри ще трохи,— порадив він колезі, пройшов до ще одних дверей червоного дерева і прочинив їх.

— Це містер Страйк, Ліз.

Почувся гучний гавкіт, а далі низький, деренчливий людський кашель, як з легенів старого шахтаря.

— Візьми його,— сказав хрипкий голос.

Двері до кабінету агентки відчинилися, відкривши постать Ральфа, який міцно тримав за нашійник підстаркуватого, але явно ще досить енергійного добермана, і високу, міцної статури жінку років шістдесятьох з великими і безкомпромісно-непривабливими рисами

обличчя. Геометрично досконале каре сталевого кольору, чорний костюм аскетичного покрою і червона помада надавали їй певного шику. Її оточувала аура величі, яка в успішних жінок старшого віку замінює сексуальну привабливість.

— Виведи його погуляти, Ральфе,— сказала агентка, не зводячи темних, мов маслини, очей зі Страйка. За вікнами досі періщив дощ.— І не забудь про пакети для лайна, у нього сьогодні щось із животом. Заходьте, містере Страйк.

З виразом огиди її помічник вивів з кабінету великого собаку — морда чисто як в Анубіса; коли Страйк і доберман проходили один повз одного, собака виразно загарчав.

— Саллі, кави,— кинула агентка переляканій дівчині, яка заховала губку. Та підскочила і зникла за дверима позаду її столу. Страйк сподівався, що вона добре помие руки, перш ніж робити напої.

Тісний офіс Елізабет Тассел був ніби концентрованою версією приймальні: тут тхнуло цигарками та старим псюрою. Під столом виднілася твідова лежанка для собаки; стіни рясно вкривали старі фотографії та плакати. Найбільший плакат Страйк упізнав: доволі відомий немолодий дитячий письменник на прізвище Пінкельман, який, здається, вже помер. Жестом указавши, що Страйк має зайняти крісло напроти, з якого йому довелося прибрати якісь папери і старі випуски «Букселера», агентка взяла цигарку з коробки на столі, підпалила її оніксовою запальничкою, глибоко затягнулася, а тоді зайшла в новому нападі деренчливого, задиханого кашлю.

— Отже,— прохрипіла вона, коли кашель ущух і Елізабет змогла повернутися у шкіряне крісло за столом,— Крістіан Фішер мені сказав, що Оуен знову зник, як це в нього заведено.

— Саме так,— підтвердив Страйк.— Він зник того самого вечора, коли ви з ним посварилися через книжку.

Елізабет почала була говорити, але слова вмить розпалися на новий напад кашлю. З глибини її тіла вихоплювалися страшні звуки, ніби її розривало зсередини. Страйк мовчки дочекався, коли напад мине.

— Жах, та й годі,— нарешті зазначив він, коли Елізабет знову перестала кашляти і — як не дивно — знову глибоко затягнулася цигаркою.

— Та грип,— прохрипіла вона.— Ніяк не минеться. Коли Леонора до вас прийшла?

— Позавчора.

— У неї є на вас гроші? — просипіла Елізабет.— Не думаю, що послуги чоловіка, який розкрив справу Лендрі, коштують дешево.

— Місіс Квайн натякнула, що мені заплатите ви,— зізнався Страйк. Грубі щоки почервоніли, темні очі, мокрі від кашлю, звузилися.

— Ну, тоді можете повертатися до Леонори...— груди Елізабет знову заходили ходором під елегантним жакетом: вона стримувала кашель,— ...і переказати їй, що я пенні не заплачу, щоб повернути того покидька. Він... в-він мені більше не клієнт. Перекажіть їй... перекажіть...

Її охопив новий напад шаленого кашлю. Відчинилися двері, й увійшла тоненька дівчина-помічниця, що ледь несла масивну дерев'яну тацю, на якій стояли чашки і кавник. Страйк підвівся і взяв у неї тацю; на столі не було вільного місця, і дівчина заходилася розчищати. Вона так нервувала, що перекинула стос паперів.

Розлючений змах рукою з боку літагентки змусив дівчину злякано вибігти з кімнати.

— Ах ти ж мале дурне...— задихнулася Елізабет Тассел.

Страйк опустил тацю на стіл, не зважаючи на розкидані по килиму папери, і повернувся на своє місце. Літагентка була добре знайомим йому типажем агресора: з тих жінок старшого віку, які експлуатують, свідомо чи ні, дитячі спогади чутливих натур про вимогливих і всесильних матерів. Страйк до такого залякування мав імунітет. З одного боку, його мама, попри всі свої хиби, була молода і дуже його любила; з іншого, і в цій дракониці він бачив слабкість. Невпинне куріння, вицвілі фотографії і лежанка для старого собаки виказували жінку сентиментальнішу, ніж здавалося її молодим підлеглим.

Коли Елізабет нарешті припинила кашляти, Страйк подав їй чашку кави, яку сам і налив.

— Дякую,— нелюб'язно пробурмотіла вона.

— Отже, ви вигнали Квайна? — спитав він.

— Навіть і не пригадаю,— каркнула Елізабет.— Усе якось дуже швидко полетіло шкереберть. Оуен посеред ресторану підскочив, практично накричав на мене, а тоді вибіг геть, лишивши рахунок на мене. Якщо вам цікаво, то свідків сказаному ним ви знайдете вдосталь. Оуен постарався влаштувати добрячу сцену.

Вона потягнулася по нову цигарку, тоді подумала і Страйку теж

запропонувала. Підпаливши обидві, мовила:

— Що саме розповів вам Крістіан Фішер?

— Небагато,— відповів Страйк.

— Для вас обох буде краще, якщо це так,— різко заявила вона.

Страйк нічого не сказав і просто курих і пив свою каву, поки Елізабет чекала, явно сподіваючись почути щось ще.

— Він не згадував роман «Бомбікс Морі»? — спитала вона. Страйк кивнув.— І що казав?

— Що Квайн помістив у книжку багато відомих людей, яких легко впізнати.

Запала напружена пауза.

— Сподіваюся, Чард його таки засудить. Він саме так звик затуляти роти, ба ні?

— Ви не зв'язувалися з Квайном після того, як він пішов з... як називалося те місце, де ви вечеряли? — спитав Страйк.

— «Річкове кафе»,— каркнула Елізабет.— Ні, я не намагалася з ним зв'язатися. Додати не було чого.

— І він з вами не зв'язувався?

— Ні.

— Леонора казала, ніби ви запевняли Квайна, що нова книжка — це найкращий його твір, а тоді змінили думку і відмовилися її представляти.

— Що-що вона сказала? Та я не... я ні...

Цей пароксизм кашлю був страшніший за попередні. Страйк відчув сильне бажання відібрати в неї цигарку — так вона хакала й плювалася. Нарешті напад минув. Елізабет випила півчашки кави одним ковтком, і їй наче полегшало. Твердішим голосом вона провадила:

— Я такого не казала. «Найкращий його твір» — це з його слів Леонорі?

— А що ви насправді сказали?

— Я була хвора,— хрипко мовила Елізабет, ігноруючи питання.— Грип, тиждень не виходила на роботу. Оуен подзвонив до офісу і сказав, що роман завершено; Ральф пояснив, що я вдома і не встаю з ліжка, тож Оуен прислав кур'єра з рукописом просто до мене додому. Мені довелося встати з ліжка, щоб прийняти пакунок. Дуже типовий для нього вчинок. У мене була температура під сорок, я ледве на ногах трималася. Але його книжку завершено, отже, я маю її прочитати

негайно!

Вона сьорбнула ще кави і повела далі:

— Я кинула рукопис на столик у коридорі й повернулася в ліжку. Оуен почав мені дзвонити — практично по годинно — і питати, що я думаю. Дзвонив і дзвонив — цілу середу, тоді цілий четвер... Я ніколи в житті такого не робила раніше,— прохрипіла Елізабет.— Я в ті вихідні мала поїхати. Дуже на це чекала. Не хотіла скасовувати поїздку і не хотіла, щоб Оуен мені дзвонив що три хвилини. І... просто щоб його позбутися... мені було так погано... я побіжно переглянула текст.

Вона глибоко затягнулася цигаркою, звично кашлянула і провадила:

— Було наче не гірше, ніж попередні його твори. Власне, навіть краще. Цікавий початок. Деякі образи вражали. Така собі готична казка, темна версія «Шляху паломника».

— Ви когось упізнали в тих шматках, які читали?

— Персонажі видавалися радше символічними,— відповіла Елізабет, ніби захищаючись,— включно з агіографічним автопортретом. Численні сцени зі... збоченого сексу,— знову закашлялася вона.— Я вирішила, що все як завжди... але я не читала уважно, я перша готова це визнати.

Страйк бачив, що Елізабет Тассел не звикла визнавати свої помилки.

— Я... я переглянула перший розділ, епізоди з Майклом і Денієлом. Глянула закінчення — гротескне і дещо дурнувате... Якби я не була така хвора, то прочитала б усе уважно і, звісно, сказала б, що таке йому не минеться. Денієл — дивний чоловік, дуже легко ображається...— Голос знову підводив її; сповнена рішучості закінчити речення, вона встигла задихано вимовити: — А Майкл найпа... найпаскудніший...— і знову вибухнула кашлем.

— Нащо містерові Квайну видавати роман, за який його точно потягнуть у суд? — спитав Страйк, коли вона перестала кашляти.

— Бо Оуен не вважає, що закони решти суспільства стосуються його персони,— грубо відповіла Елізабет.— Гадає, що він геній, анфан-терібль. Пишається здатністю шокувати. Вважає, що це сміливо й героїчно.

— Що ви зробили з рукописом після того, як проглянули його?

— Набрала Оуена,— відповіла вона, на мить приплющивши очі,

вочевидь, від люті на себе.— Сказала, що класно написав, а тоді попросила Ральфа забрати той клятий рукопис із мого дому і зробити дві копії, одну надіслати Джері Вальдгрейву, редактору Оуена в «Ропер-Чарді», а другу... о Господи... другу — Крістіану Фішеру.

— Чому ви просто не відправили рукопис в офіс електронною поштою? — поцікавився Страйк.— У вас хіба не було тексту на флешці?

Елізабет вкрутила цигарку в попільничку, де було повно недопалків.

— Оуен наполягає, що й далі працюватиме зі старою електричною машинкою, на якій він надрукував «Гріх Гобарта». Не знаю, що це — афектація чи дурість. У сфері технологій він надзвичайний невіглас. Може, спробував набирати на комп'ютері, але не розібрався. Це просто ще один спосіб завдавати людям клопоту.

— А чому ви відіслали копії двом видавцям? — спитав Страйк, хоча відповідь уже знав.

— Бо Джері Вальдгрейв, може, і святий, і найприязніша людина у всій видавничій справі,— відповіла Елізабет, відпиваючи ще кави,— але останнім часом навіть йому забракло терпцю на Оуена і його істерики. Останню книжку Оуена для «Ропер-Чарда» майже не купували. Я подумала, що розумно б мати запасну тятину для лука.

— Коли ви зрозуміли, про що насправді книжка?

— Того-таки вечора,— хрипко відповіла вона.— Мені подзвонив Ральф. Він відіслав дві копії, а тоді вирішив погортати оригінал. Набрив мене і питає: «Ліз, а ви точно це прочитали?»

Страйк чудово уявляв острах, з яким блідий юний помічник набрав її номер, сміливість, якої це йому вартувало, перелякану розмову з колегою-дівчиною, яка передувала прийняттю рішення.

— Я мусила визнати, що не читала... що читала не уважно,— вимовила Елізабет.— Ральф зачитав мені кілька обраних місць, які я прогавила, і...

Вона взяла оніксову запальничку і з відсутнім виглядом клацнула нею, тоді підвела очі на Страйка.

— Ну, я запанікувала. Подзвонила Крістіану Фішеру, але там був автовідповідач, тож я лишила повідомлення — мовляв, той рукопис — то чернетка, не треба його читати, я помилково його надіслала, поверни, будь ласка, чим... чимшвидше. Потім подзвонила Джері, але теж не

додзвонилася. Він казав мені, що на вихідні їде з дружиною святкувати річницю шлюбу. Я сподівалася, що він не матиме часу читати, і лишила йому таке саме повідомлення, як і Фішеру. Тоді я подзвонила Оуену.

Елізабет запалила ще одну цигарку. Коли затягнулася, її великі ніздрі затріпотіли, зморшки біля губ поглибилися.

— Я ледве могла говорити — а навіть якби і могла, різниці жодної. Оуен розмовляв зі мною так, як може тільки Оуен,— він був просто утіленням самовдоволеності. Сказав, що треба повечеряти разом і відсвяткувати завершення книжки. Тож я так-сяк влізла в одяг і попленталася до «Річкового кафе», де довелося його чекати. Й ось Оуен прийшов. Він навіть не запізнився, хоча зазвичай запізнюється. Він не йшов, а летів, був у піднесеному настрої. Оуен щиро вірить, що зробив щось сміливе, чудове. Почав просторікувати про екранізацію, мені ледве вдалося вставити хоч слово.

Вона випустила дим з червоних губ — справжня дракониця з сьайливими чорними очима.

— Коли я пояснила, що вважаю його витвір ницим, злобним і непридатним для публікації, він підскочив, відкинувши стілець і почав верещати. Завдавши мені кілька особистих і професійних образ, він заявив, що коли я така боягузка і більше не хочу його представляти, він сам усе видасть — викладе книжку в електронному вигляді. Потім Оуен вибіг геть, лишивши мене оплачувати рахунок. Не те... не те щоб це було щось... щось над... надзвичайне...

Сильні емоції спровокували ще страшніший напад кашлю, ніж попередні. Страйк подумав, що вона зараз задихнеться, і навіть почав підводитися з крісла, але Елізабет відмахнулася. Нарешті, червона і залита слізьми, вона сказала — ніби по тертушці тернула:

— Я зробила все, що могла, щоб виправити ситуацію. Мої вихідні біля моря були зіпсовані; я повсякчас сиділа на телефоні, намагаючись зв'язатися з Фішером і Вальдгрейвом. Повідомлення за повідомленням, сиджу на тих скелях у Гвітіані, мов дурна, намагаюся зв'язатися...

— Це ви сама звідти? — спитав Страйк, трохи здивований, бо в її вимові він не чув відлуння свого дитинства в Корнволлі.

— Ні, там живе одна з моїх авторок. Я їй сказала, що вже чотири роки нікуди не виїжджала з Лондона, і вона запросила мене до себе вихідні. Хотіла показати красиві місця, де відбувається дія її книжок. Пейзажі були такі гарні, в житті не бачила подібного, але всі мої думки

були тільки про той клятий «Бомбікс Морі» і про те, як не дати людям його прочитати. Я не могла спати. Почувалася жахливо... Врешті-решт, десь в обід у неділю, я додзвонилася до Джері. На вихідні він так нікуди і не поїхав, моїх повідомлень нібито не отримав, тож вирішив почитати кляту книгу. Джері був розлючений і обурений. Я запевнила його, що зробила все можливе, щоб тільки ця писанина не розійшлася... але мусила зізнатися, що відіслала копію Крістіану. Джері просто кинув слухавку.

— Ви сказали йому, що Квайн погрожував викласти книжку в Інтернет?

— Ні, не сказала,— захриплим голосом відповіла Елізабет.— Я молилася, щоб то була пустопорожня погроза, бо Оуен не знає, з якого боку підступитися до комп'ютера. Але я хвилювалася, що...

Вона замовкла.

— Про що хвилювалися? — спитав Страйк. Елізабет не відповіла.

— Ідея самому опублікуватися дещо пояснює,— ніби між іншим сказав Страйк.— Леонора каже, що Квайн узяв свій примірник рукопису й усі нотатки, коли пішов у ніч. Я думав, що він зібрався ті записи спалити чи кинути в річку, але, вочевидь, він узяв рукопис із наміром зробити з нього електронну книжку.

Ця інформація не поліпшила гумору Елізабет Тассел. Крізь зціплені зуби вона вимовила:

— У нього є подружка. Познайомилися на курсах письменницької майстерності, де він викладав. Вона публікується самостійно. Я про неї знаю, бо Оуен пробував зацікавити мене її жахливими творами в жанрі еротичного фентезі.

— Ви їй не дзвонили? — спитав Страйк.

— Так, власне, дзвонила. Хотіла її налякати, пояснити, що коли Оуен залучить її, щоб перетворити книжку в інший формат чи продати в інтернеті, то її можуть засудити.

— І що вона сказала?

— Я не додзвонилася до неї. Кілька разів пробувала. Можливо, вона тим номером більше не користується, не знаю.

— Можна мені взяти її контакти? — спитав Страйк.

— У Ральфа є її візитівка. Я попросила його дзвонити їй далі. Ральфе! — заволатала вона.

— Він досі вигулює Красунчика,— почувся з-за дверей

переляканий дівочий писк. Елізабет Тассел закотила очі й важко підвелася.

— Цю немає сенсу просити щось знайти.

Коли двері по літагентці зачинилися, Страйк негайно схопився на ноги, зайшов за стіл і нахилився подивитися фото на стіні, яке привернуло його увагу. Для цього довелося прибрати подвійний портрет на полиці — фотографії двох доберманів.

Фото, яке його зацікавило, було завбільшки з альбомну сторінку, кольорове, але дуже вицвіле. Судячи з убрання на чотирьох особах, зображених на ньому, фото зробили років двадцять п'ять тому просто біля цієї самої будівлі.

Саму Елізабет неважко було впізнати: єдина жінка у групі, кремезна і негарна, з розмаяним довгим темним волоссям і в сукні, яка їй не личила — з заниженою лінією талії, у темно-рожевих і бірюзових тонах. Поруч з нею стояв стрункий білявий молодик, надзвичайно вродливий; з другого боку — невисокий, з нездоровою шкірою і кислим виразом обличчя чоловік, чия голова здавалася ніби завеликою для тіла. Страйк подумав, що десь його бачив — у газеті чи по телевізору.

Біля невпізаного, але, вочевидь, відомого чоловіка стояв молодий Оуен Квайн. Найвищий серед чотирьох, він був убраний у пом'ятий білий костюм і мав на голові шпичасту стрижку-малет. Страйкові він нагадував товстого Девіда Боуї.

Двері на добре змащених завісах тихо відчинилася. Страйк не намагався приховати того, що робив, а розвернувся до літагентки, яка тримала в руці аркуш.

— Це Флетчер,— пояснила вона, дивлячись на фото собак у нього в руках.— Він помер торік.

Страйк поставив портрет назад на полицю.

— А,— здогадалася Елізабет,— то ви інше фото дивитеся.

Вона підійшла до вицвілої світлини; коли стала плечем до плеча зі Страйком, той зрозумів, що на зріст вона майже шість футів. Пахло від літагентки чоловічим одеколоном «Джон Плеєр» і парфумами «Арпезж».

— Того дня я заснувала агенцію. А це — троє моїх перших клієнтів.

— Хто це? — спитав Страйк, указуючи на вродливого молодика.

— Джозеф Норт. Найталановитіший з них. На жаль, він помер замолоду.

— А це?..

— Майкл Фенкорт, хто же ще,— здивувалася вона.

— Я й подумав, що обличчя знайоме. Ви і досі його представляєте ?

— Ні! Я гадала, що...

Страйк почув решту речення, хоч вона і не договорила: я гадала, що всі це знають. Світи у світах; можливо, весь літературний Лондон дійсно знає, що знаменитий Фенкорт більше не її клієнт, але Страйк не знав.

— А чому ви його більше не представляєте? — спитав Страйк, повертаючись на своє місце.

Елізабет через стіл передала йому папірець — ксерокопію блаженської і брудної візитівки.

— Багато років тому мені довелося обирати між Фенкортом і Оуеном,— пояснила вона.— І як повна ідіотка,— вона знову закашлялася, слова перетворилися на утробне гарчання,— я обрала Оуена. Інших контактів Кетрин Кент у мене немає,— твердо додала вона, закриваючи питання про Фенкорта.

— Дякую,— сказав Страйк, згортаючи папірець і вкладаючи його в гаманець.— Як давно Квайн з нею зустрічається, не знаєте?

— Давненько. Водить її з собою на вечірки, поки Леонора сидить удома з Орландо. Абсолютна безсоромність.

— Не знаєте, де він може ховатися? Леонора каже, що ви раніше знаходили його, коли він...

— Я не знаходила Оуена,— різко відповіла вона.— Він мені дзвонить, як тиждень посидить у готелі, і просить аванс — так він називає даровані гроші,— щоб заплатити за мінібар.

— І ви платите? — спитав Страйк. Елізабет не була схожа на людину, якою можна попихати.

Гримаса на її обличчі ніби дорівнювала визнанню слабкості, якої Літагентка соромилася, але її відповідь була неочікувана.

— Ви вже бачили Орландо?

— Ні.

Елізабет розтулила рота, ніби хотіла провадити, але передумала і просто сказала:

— У нас з Оуеном дуже давня історія. Ми були добрими друзями... колись дуже давно,— додала вона з нотою гіркоти.

— У яких готелях він раніше зупинявся?

— Всіх не пригадаю. Був «Гілтон» у Кенсінгтоні. «Данубіус» у Сент-Джонс-Вуді. Великі безликі готелі, які надають ті земні блага, що їх Оуен не має вдома. Він не те щоб невибагливий вільний художник — хіба в питаннях особистої гігієни.

— Ви добре знаєте Оуена. Як гадаєте, він не міг скоїти...

— Якусь дурницю? — вишкірилася Елізабет.— Звісно, що ні. Йому й на думку не спаде відібрати у світу геній Оуена Квайна. Ні, він живий і планує страшну помсту нам усім, ображається на обраву, яку ми йому влаштували по всій країні.

— Він чекає, що на нього полюватимуть — хоча взяв за звичку зникати?

— О так,— відповіла Елізабет.— Щоразу як Оуен грається у зникнення, він чекає, що потрапить на перші шпальти. Біда в тому, що коли він уперше влаштував цей фокус багато років тому, посварившись зі своїм першим редактором, усе спрацювало. Дійсно була стривоженість і трохи уваги з боку преси. Відтоді він плекає надію це повторити.

— Його дружина наполягає, що він би розсердився, якби вона подзвонила в поліцію.

— Не знаю, з якого дива вона так вирішила,— сказала Елізабет, тягнучись по нову цигарку.— На думку Оуена, гелікоптери й пошукові собаки — це найменше, що країна може зробити для такої важливої персони.

— Ну, дякую за приділений час,— мовив Страйк, збираючись вставати.— Дуже люб'язно з вашого боку було зі мною зустрітись.

Елізабет Тассел піднесла руку і сказала:

— Це не люб'язність. Я хочу у вас дещо попросити.

Він з готовністю зачекав. Було видно, що ця жінка не звикла про щось просити. Вона ще кілька секунд мовчки курила, що спровокувало новий напад придушеного кашлю.

— Цей... ця історія з «Бомбіксом Морі» наробила лиха моєму бізнесу,— нарешті хрипко вимовила Елізабет.— Моє запрошення на вечірку на честь річниці «Ропер-Чарда» в п'ятницю відкликали. Два рукописи, які я передала їм, мені відіслали назад, навіть не подякувавши. І я дуже переймаюся через останню книжку бідолахи Пінкельмана,— вона вказала на фото літнього дитячого письменника на

стіні.— Ходить огидна чутка, ніби я змовилася з Оуеном; ніби то я підмовила його розбудити старий скандал з Майклом Фенкортом, щоб роздмухати протистояння і влаштувати війну за право видати книжку. Якщо будете і далі всіх розпитувати про Оуена,— нарешті підійшла вона до суті,— то буду вдячна, коли ви скажете їм усім — а надто Джері Вальдгрейву, якщо будете з ним бачитися,— що я гадки не мала, про що роман. Я б ніколи його нікому не відіслала, а надто

Крістіану Фішеру, якби не була така хвора. Я вчинила,— вона завагалася,— необачно, але це й усе, більше я нічого не робила.

То ось чому вона так хотіла зустрітися зі Страйком! Таке прохання в обмін на адреси двох готелів і коханки не здавалося надмірною ціною.

— Я обов'язково скажу їм, якщо розмова торкнеться цієї теми,— пообіцяв Страйк, спинаючись на ноги.

— Дякую,— хрипким голосом відповіла Елізабет.— Я вас проведу.

На виході з кабінету їх зустріло гавкання. Ральф і старий доберман повернулися з прогулянки. Ральфове волосся було мокре; він ледь утримував пса з сивиною на морді, який гарчав на Страйка.

— Він не любить чужих,— байдуже зауважила Елізабет Тассел.

— Одного разу вкусив Оуена,— втрутився Ральф, ніби це могло якось виправдати для Страйка відверте бажання собаки в нього вчепитися.

— Так,— підтвердила Елізабет Тассел.— Шкода, що не...

Тут її захопив новий пароксизм деренчливого, задиханого кашлю. Решта троє людей мовчки чекали, поки кашель мине.

— Шкода, що не загриз,— нарешті просипіла вона.— Це позбавило б нас купи проблем.

Її помічники здавалися шокованими. Страйк потиснув їй руку і попрощався з усіма. Двері зачинилися, притишивши гарчання добермана.

Is Master Petulant here, mistress?

William Congreve, The Way of the World^[11]

На виході з поливаних дощем колишніх стаєнь Страйк зупинився і подзвонив Робін, але було зайнято. Він притулився до мокрої стіни, піднявши комір, і що кілька секунд натискав «набір номера», аж тут його погляд натрапив на блакитну табличку на протилежній стіні, яка повідомляла, що тут проживала леді Оттоліна Морелл, власниця літературного салону. Понад сумнів, колись у цих стінах обговорювалися скабрезні romans a clef^[12]...

— Робін, привіт,— сказав Страйк, коли слухавку нарешті взяли.— Я запізнююся. Подзвони, будь ласка, Ганфрею і скажи, що в мене на завтра тверда домовленість із нашою ціллю. І перекажи Керолайн Інглез, що більше поки що нічого не було, але я завтра подзвоню їй, якщо будуть новини.

Закінчивши перетасовувати графік, Страйк назвав їй готель «Данубіус» у Сент-Джонс-Вуді й попросив дізнатися, чи не зупинявся там Оуен Квайн.

— Як справи з «Гілтонами»?

— Кепсько,— відповіла Робін.— Лишилося всього два, і нічого. Або він заселився під іншим іменем і змінив зовнішність, або персонал страшенно неухажливий. Важко уявити, що його можна не помітити, надто в тому плащі.

— Ти ще не дзвонила в «Гілтон» у Кенсінгтоні?

— Дзвонила. Нічого.

— Ох, ну тоді я маю ще зачіпку: подружка на ім'я Кетрин Кент, друкується самвидавом. Можливо, я пізніше до неї зайду. Вдень не зможу відповідати на дзвінки — стежу за міс Броклгерст. Якщо щось буде треба, пиши есемеску.

— Гарзд. Щасливого стеження.

Але день вийшов нудний і безрезультатний. Страйк слідкував за дуже високооплачуваною особистою помічницею, чий схильний до параної бос і коханець уважав, що вона надає сексуальні послуги його конкуренту й ділиться з ним секретами компанії. Однак відгул, який міс

Броклгерст взяла буцімто для того, щоб зробити на радість коханцю епіляцію, манікюр і штучну засмагу, таким і виявився. Страйк майже чотири години чекав і спостерігав за виходом із салону краси крізь забризкане дощем вікно «Каффе-Неро» на протилежному боці вулиці, чим заслужив гнів купи жінок з візочками, які шукали, де б сісти попліткувати. Нарешті міс Броклгерст вийшла, добре підсмажена і, мабуть, без жодної волосини нижче шії; Страйк трохи пройшов за нею, а потім вона сіла в таксі. Якимось дивом — зважаючи на дощ — Страйк устиг спіймати інший кеб раніше, ніж вона зникла з очей, але млява погоня затореними дощовими вулицями закінчилася, як Страйк уже здогадався, у квартирі підозріливого шефа. Страйк, який усю дорогу непомітно фотографував «об'єкт», заплатив водію і вирішив, що робочий день закінчено.

Була заледве четверта по обіді; сонце сідало, безупинний дощ холоднішав. З вітрини тратторії, повз яку проходив Страйк, сяяла різдвяна гірлянда, і його думки звернулися до Корнволлу, який уже тричі вторгся в його життя — кликав Страйка, шепотів до нього. Скільки часу минуло, відколи він востаннє був удома, у прегарному містечку на узбережжі, де минули найспокійніші роки його дитинства? Чотири роки? П'ять? Він бачився з дядьком і тіткою, коли ті приїздили, як самі соромливо казали, «аж до самого Лондона» і зупинялися в Люсі, куштуючи життя метрополії. Останнього разу Страйк водив дядька на стадіон «Емірати» дивитися матч з «Манчестером».

У кишені завібрував телефон: Робін, як завжди чітко виконуючи інструкції, написала йому повідомлення замість дзвонити.

Містер Ганфрей просить про ще одну зустріч завтра о десятій у нього в офісі, інше розкажу усно. Р. х

«Дякую», — написав Страйк у відповідь.

Він ніколи не ставив у повідомленнях звичні «х» — «цьомики», хіба що писав тітці чи сестрі.

У метро він продумав свої подальші дії. Місцеперебування Оуена Квайна не давало йому спокою; Страйк був наполовину роздратований, наполовину заінтригований тим, що письменник виявився таким невловимим. Він витягнув з гаманця папірець, отриманий від Елізабет Тассел. Під іменем «Кетрин Кент» була адреса багатоквартирного будинку у Фулгемі й номер мобільного. Біля нижнього краю візитівки було ще два слова: «інді-автор».

Деякі райони Лондона Страйк знав незгірше за таксистів. Дитиною він не бував у дійсно фешенебельних районах, але зі своєю — нині покійною — вічною кочівницею мамою жив у купі місць: зазвичай то були сквоти чи соціальне житло, та коли поточний бойфренд міг собі дозволити це, то й нормальні місця. Адресу Кетрин Кент він упізнав: Клемент-Аттлікорт складався зі старих багатоквартирних соціальних будинків, нині частково проданих приватним власникам. Потворні цегляні вежі з балконами на кожному поверсі, вони стояли за кількасот ярдів від фулгемських будинків, які вартували мільйони фунтів.

Удома на Страйка ніхто не чекав, і він удосталь напився кави і наївся випічки під час посиденьок у «Каффе-Неро». Замість Північної лінії він сів на лінію Дистрикт до станції «Вест-Кенсінгтон» і в темряві рушив вулицею Норт-Енд-роуд, минаючи індійські їдальні та крамнички з затуленими вікнами, які не витримали тиску рецесії. Поки Страйк дістався потрібного району, стало зовсім темно.

Стаффорд-Крипс-гауз із багатоквартирних будинків стояв найближче до дороги — просто за сучасною низькою будівлею медичного центру. Оптимістичний творець соціальних квартир, певно, п'яний від соціалістичного ідеалізму, до кожної прибудував власний маленький балкончик. Мабуть, уявляв, як щасливі мешканці доглядатимуть за цими коробочками і звішуватимуться з поруччя, щоб привітати сусідів. Але майже повсюдно жителі квартир використовували балкони як комори: старі матраци, тачки, кухонне приладдя, купи якогось брудного одягу лежали відкриті всім стихіям — ніби повні мотлоху шафи розрізали і виставили на люди.

Біля пластикових сміттєвих баків зграйка молоді в кофтах з каптурами і з цигарками в зубах з цікавістю роздивлялася Страйка, коли він проходив поруч. Він був вищий і ширший за будь-кого в цій компанії.

— Ого одоробало,— почув він за спиною, коли прямував до бетонних сходів, бо ліфт напевно не працював.

Квартира Кетрин Кент розташувалася на третьому поверсі; щоб потрапити туди, треба було пройти через відкритий усім вітрам цегляний балкон, який тягнувся вздовж усієї будівлі. Страйк звернув увагу на те, що Кетрин, на відміну від своїх сусідів, повісила на вікна справжні штори. Він постукав.

Жодної реакції. Якщо Оуен Квайн і був усередині, він не хотів себе

виказувати: ані світла, ані ознак руху в помешканні. Сердита жінка з цигаркою в зубах похапцем, майже комічно вистромила голову з-за сусідніх дверей, окинула Страйка швидким поглядом і зникла.

На балконі гуляв пронизливий вітер. На пальті Страйка блищали краплі дощу, але непокрита голова, як він знав, вигляд мала, як зазвичай: коротке й дуже кучеряве волосся ніяк не реагувало на вологу. Він сховав руки глибоко в кишені й виявив там цупкий конверт, про який уже був забув. Зовнішнє освітлення біля дверей Кетрин Кент не працювало, тож він пройшов двоє дверей, щоб потрапити під робочу лампочку, і розпечатав сріблястий конверт.

Містер і місіс Майкл Еллакотт просять Вас зробити їм честь, відвідавши весілля їхньої доньки

Робін-Венеції

та містера Метью-Джона Канліффа

у церкві Святої Марії Діви, Месем, у суботу, 8 січня 2011 року

о другій годині дня, а далі у Свінтон-парку

Запрошення дихало владністю військових команд: це весілля відбудеться відповідно до нижчевикладених приписів. Вони з Шарлоттою так і не дійшли до цупких карток кремового кольору, на яких запрошення було надруковане блискучим чорним курсивом.

Страйк поклав запрошення назад у кишеню і повернувся на чати біля темних дверей Кетрин, зіщулився, дивлячись на темну Ліллі-роуд, де мчали подвійні вогники і пливли вуличні ліхтарі та їхні відображення — рубінові й бурштинові. Внизу молодь купчилася, розходилася, до компаній додавалися нові члени, відбувалися перегрупування.

О пів на сьому вже набагато більша банда вся разом кудись пішла. Страйк дивився на них, аж вони майже зникли з очей — і тут порівнялися з жінкою, яка йшла їм назустріч. Коли вона перетинала калюжку світла від ліхтаря, Страйк побачив гриву яскраво-рудого волосся, що спадало з-під чорної парасолі.

Йшла вона, хилячись набік, бо в другій руці несла дві важкі торби, але здалеку справляла привабливе враження, раз у раз струшуючи густими кучерями; роздмухане вітром волосся притягувало погляд, з-під широкого пальта визирали стрункі ноги. Вона підходила все ближче, не знаючи, що згори хтось пильно дивиться на неї; от вона перетнула забетонований двір і зникла з очей.

За п'ять хвилин постать Кетрин з'явилася на балконі, де чекав

Страйк. Коли вона підійшла ближче, напнуті гудзик на пальті засвідчили, що жінка має дебелий торс, круглий мов яблуко. Страйка Кетрин помітила, аж коли опинилася вже за десять ярдів від нього, а коли підвела голову, він побачив одутле й зморшкувате лице, якого не чекав. Різко зупинившись, вона ахнула:

— Ти!

Страйк зрозумів, що через погасле світло вона бачить тільки його силует.

— Ах ти ж гад паскудний!

Торби впали на бетонну підлогу; почувся брязкіт розбитого скла. Кетрін кинулася на нього, розмахуючи кулаками.

— Ах ти ж гад, покидьок, я ніколи тобі не пробачу, забирайся геть від мене!

Страйкові довелося відбити кілька ударів. Він відступив на крок, а вона все верещала і далі завдавала неефективних ударів, намагаючись пробити його боксерський захист.

— От зажди тільки! Піппа тебе, гада, уб'є! Зажди!

Знову відчинилися сусідні двері; на порозі стояла та сама жінка з цигаркою на губі.

— Агов! — гукнула вона.

Світло з квартири пролилося на Страйка, показавши, хто він. Напіввахнувши-напівзойкнувши, руда відступила від нього.

— Що тут, бляха, за біда? — поцікавилася сусідка.

— Гадаю, декого з кимсь переплутали, — люб'язно пояснив Страйк.

Жінка захряснула двері, й детектив і нападниця знову опинилися в пільмі.

— Хто ви? — зашепотіла вона. — Чого вам треба?

— Ви — Кетрин Кент?

— Чого вам треба? — А тоді панічно додала: — Якщо це те, про що я подумала, то я над тим не працюю!

— Перепрошую?

— Тоді хто ви такий? — спитала вона ще з більшим переляком.

— Мене звати Корморан Страйк, і я — приватний детектив.

Страйк був звичний до різних реакцій з боку людей, які несподівано виявляли його біля своїх дверей. Реакція Кетрин — приголомшене мовчання — була цілком типова. Жінка ще трохи відступила від нього і мало не перечепилася через покинуті торби.

— Хто послав до мене приватного детектива? Це вона, га? — з люттю спитала вона.

— Мене найняли, щоб знайти письменника Оуена Квайна,— сказав Страйк.— Він зник майже два тижні тому. Я знаю, що ви його подруга, і...

— Ні, не подруга,— відповіла Кетрин і нахилися підібрати свої торби; там щось дзенькнуло.— Можете так їй і переказати. Хай забирає його собі.

— Отже, ви більше не дружите? І ви не знаєте, де він?

— Чхати мені, де він.

Поруччям балкону зі зверхнім виглядом пройшла кішка.

— Чи можу я спитати, коли востаннє...

— Ні, не можете,— розлючено махнула торбою Кетрин; Страйк сахнувся і подумав, що зараз вона скине вниз кішку, яка саме порівнялася з нею. Та засичала і зіскочила на підлогу. Кетрин спробувала дати їй копняка.

— Тварюка паскудна! — виплюнула вона. Кішка побігла геть.— Відійдіть з дороги, мені треба зайти додому.

Страйк на кілька кроків відступив від дверей, щоб її пропустити. Кетрин ніяк не могла знайти ключ. Кілька секунд вона незграбно обмацувала кишені, не випускаючи торб з рук, а тоді була змушена поставити їх на підлогу.

— Містер Квайн зник після сварки з літагенткою через його останню книжку,— мовив Страйк, поки Кетрин обмацувала пальто.— Я подумав, що ви...

— Чхати мені на його книжку. Я її не читала,— додала вона. Руки в жінки трусилися.

— Місіс Кент...

— Міз^[13],— виправила вона.

— Міз Кент, дружина містера Квайна сказала, що до неї приходила якась жінка, яка його шукала. Судячи з опису зовнішності, це...

Кетрин Кент знайшла ключ, але впустила його. Страйк нахилився підняти; вона аж вихопила ключ у нього з руки.

— Не знаю, про що ви говорите.

— Ви не приходили до його оселі й не шукали його минулого тижня?

— Я ж уже сказала, я не знаю, де він, я нічого не знаю,— різко

відказала вона, встромила ключ у замок і прокрутила. Тоді схопила свої торби; в одній знову дзенькнуло. Страйк звернув увагу, що то пакети з місцевої крамниці сантехніки.

— Важкі у вас торби.

— Бо стояк відвалився! — з люттю озвалася Кетрин. А тоді хряснула дверима в нього перед обличчям.

VERDONE: We came to fight. CLEREMONT: Ye shall fight, Gentlemen, And fight enough; but a short turn or two...

Francis Beaumont and Philip Massinger, The Little French Lawyer^[14]

Наступного ранку Робін вийшла з метро з непотрібною парасолькою у руках, спітніла і загалом з неприємним відчуттям. Дощило вже кілька днів, метро просякло запахом мокрого одягу, тротуари були слизькі, вікна — заплакані від дощу, і раптова ясна і суха погода заскочила її зненацька. Хтось інший, може, і зрадів би просвіту серед суцільного потоку і низьких сірих хмар, але не Робін. Вони з Метью серйозно посварилися.

Вона відчула майже полегшення, коли відчинила скляні двері з ініціалами і назвою професії Страйка і виявила, що бос уже на місці — розмовляє по телефону в своєму кабінеті за зачиненими дверима. Робін гадала, що треба зібратися на думці, перш ніж вона його побачить, бо саме Страйк був предметом учорашньої сварки.

«Ти запросила його на весілля?» — різко спитав Метью.

«Та я збиралася тобі сказати. Думала, що сказала». Тут Робін розсердилася сама на себе; вона ніколи не брехала Метью. «Він же мій шеф, він очікував би, що його запросять!»

Це була неправда; Робін сумнівалася, що Страйку взагалі є до цього діло.

«Ну, я буду рада, якщо він прийде», — сказала вона, і це вже була правда. Їй хотілося поєднати роботу, яка ще ніколи не приносила їй стільки задоволення, якнайтісніше з особистим життям, яке ніяк не хотіло з роботою гармонізуватися; хотіла пов'язати першу та друге в якесь прийнятне ціле, побачити Страйка в церкві, щоб він схвалив (схвалив! з якого дива він має щось схвалювати?) її шлюб з Метью.

Робін здогадувалася, що Метью не зрадіє, але сподівалася, що доти чоловіки вже познайомляться і заприязняться — і не вона була винна в тому, що цього досі не сталося.

— І це після тієї колотнечі — як я, мовляв, можу запрошувати Сару Шедлок! — сказав Метью; це, на думку Робін, був удар нижче пояса.

— Ну то запрошуй! — сердито відповіла вона.— Але це геть не те саме — Корморан ніколи не намагався затягнути мене в ліжку... а чого це ти пирхаєш?

Сварка сягнула апогею, аж тут подзвонив батько Метью і сказав, що «дивна штука», яка трапилася з мамою Метью за тиждень перед тим, виявилася мікроінсультом.

Після цього продовження суперечки про Страйка здалося і Метью, і Робін поганим тоном, тож вони лягли спати — невдоволень теоретично помирившись, але насправді, як знала Робін, однаково обурені.

Страйк вийшов з кабінету лише опівдні. Сьогодні на ньому був не костюм, а брудний дірявий светр, джинси і кросівки. На обличчі в нього рясніла щетина, яка проростала, якщо він не голився бодай добу. Забувши про свої біди, Робін витріщилася на нього: ніколи, навіть коли він спав у власному кабінеті, вона не бачила Страйка схожим на волоцюгу.

— Дзвонив щодо справи Інглез і добув деякі номери зі справи Лонгмана,— сказав Страйк до Робін, передаючи їй старомодні папки з коричневого картону, на корінці кожної з яких було від руки записано серійний номер; Страйк користувався такими у відділі спеціальних розслідувань і звик збирати інформацію подібним чином.

— Це ти... навмисно так одягнувся? — спитала Робін, дивлячись на масні плями на колінах його джинсів.

— Так. Це для Ганфрея. Довго розповідати.

Поки Страйк запарював їм обом чай, обговорили деталі трьох поточних справ, і Страйк поділився з Робін новинами і подальшим розвитком розслідувань.

— А що Оуен Квайн? — поцікавилася Робін, беручи в нього горнятко.— Що каже його агентка?

Страйк сів на диван, який під ним звично рипнув так, ніби хтось перднув, і розповів усе, що дізнався з розмови з Елізабет Тассел і з візиту до Кетрин Кент.

— Коли вона мене тільки побачила, то вирішила, що я — це Квайн.

— Ти не такий товстий,— засміялася Робін.

— Дякую, Робін,— сухо озвався Страйк.— Коли вона зрозуміла, що я не Квайн, але до того, як дізналася, хто я, сказала таке: «Я над цим більше не працюю». Тобі це про щось каже?

— Ні... Але,— додала вона сором'язливо,— я вчора дещо дізналася

про Кетрин Кент.

— Як? — страшенно здивувався Страйк.

— Ну, ти мені казав, що вона сама видає свої книжки,— нагадала йому Робін,— тож я просто пошукала в інтернеті — й,— двічі клацнувши мишкою, Робін відкрила сторінку,— вона веде блог.

— Оце ти непогано!..— вигукнув Страйк, радісно встаючи з дивана і зазираючи Робін через плече.

Любительського вигляду сторінка називалася «Моє літературне життя» і була оздоблена зображеннями пер до письма і портретом Кетрин Кент, де фотограф їй дуже полестив — та й зроблене фото, як здалося Страйкові, було років десять тому. Блог складався з переліку постів, оформлених у вигляді щоденника.

— Тут багато нарікань на те, що традиційні видавці нездатні розпізнати добру книжку, навіть якщо їм дати тією книжкою по голові,— сказала Робін, гортаючи сторінку, щоб Страйк сам побачив.— Кетрин написала три романи «в жанрі еротичного фентезі», як вона це кличе. Серія називається «Сага про Меліну». їх можна завантажити на електронну книжку.

— Я не хочу читати поганої писанини, мені вистачило тих «Братів Сайгаків»,— сказав Страйк,— Про Квайна щось є?

— Купа всього,— відповіла Робін,— якщо це його вона кличе «Славетний Письменник» і скорочує до СП.

— Не думаю, що вона спить із двома письменниками,— сказав Страйк.— То, мабуть, він. «Славетний», щоправда, видається деяким перебільшенням. Ти щось чула про Квайна до того, як до нас звернулася Леонора?

— Нічого,— зізналася Робін.— Дивися, ось про нього — другого листопада.

Сьогодні мала прецікаву розмову з СП про Сюжет і Наратив, які, звісно, зовсім різні речі. Якщо не знаєте: Сюжет — це те, що відбувається, а Наратив — це те, що ви показуєте своєму читачу, і те, як ви це показуєте.

Приклад з мого другого Роману «Жертва Меліни»:

Наближаючись до Гардерельського лісу Лендор підняв свій прегарний профіль, щоб подивитися, чи далеко ще. Його доглянуте тіло, загартоване верховою їздою та стрільбою з лука...

— Гортай далі,— попросив Страйк,— гляньмо, де ще є про Квайна.

Робін почала гортати і спинилася на дописі від двадцять першого жовтня.

Отже, СП дзвонить мені й каже, що неможе зустрітись (знову). Проблеми в родині. Що тут сказати — я все розумію. Коли ми покохали одне одного, я знала, що просто не буде. Немаю можливості говорити відверто, але якщо коротко — він змушений жити з жінкою, якої не кохає, через Третю особу. Це не його провина і не провина Третьої особи. Дружина не відпустить його, хай навіть так було б краще для всіх, і ми замкнені в такому собі Чистилищі

Дружина про мене знає, але вдає, що не знає. Не розумію, як вона може жити з чоловіком, який прагне бути з іншою жінкою — я б так не змогла. СП каже, що Третю особу вона завжди ставить понад усім — і понад Ним теж. Дивно, як часто «Турбота» є маскою Егоїзму.

Хтось скаже я сама винна, що закохалася, у Жонатого чоловіка. Ви не скажете мені нічого такого, чого не казали б повсякчас мої друзі, Сестра і власна Мати. Я хотіла б це припинити, але що сказати — Серце має власний розсуд, Розсудові незрозумілий. І от сьогодні я плачу через нього знову зовсім з нової Причини. Він сказав мені що майже дописав свій Шедевр, книгу, яку вважає Найкращим своїм твором. «Сподіваюся тобі сподобається. Ти там є».

Що можна сказати коли Славетний Письменник робить тебе персонажем своєї найкращої книжки? Я розумію, що саме дарує він мені цим, як не зрозуміє жоден Неписьменних. Так, є люди, яких ми Письменники пускаємо у свої серця, але в наші Книги?! Це щось особливе. Відмінне.

Кохаю мого СП і нічого з цим неможу вдіяти. Серце має власний Розсуд.

Під дописом були коментарі.

А що скажеш, коли я скажу, що він мені читав обрані місця?
Піппа2011

Та ти жартуєш Піп мені він нічого не читав!!! Кет

От тільки зажди. Піппа2011 xxx

— Цікаво,— сказав Страйк.— Дуже цікаво. Коли вчора Кент накинулася на мене, то запевняла, що якась Піппа хоче мене вбити.

— Тоді глянь оце! — збуджено мовила Робін, гортаючи сторінку на дев'яте листопада.

Під час першої зустрічі з СП він сказав мені: «Неможна написати

як слід, якщо хтось не спливає кров'ю — можливо, ти сам». Як знають фоловери цього блогу, я Метафорично ріжу вени і тут, і в своїх романах. Але сьогодні я маю відчуття, що мені завдала Смертельної рани людина, якій я звикла довіряти.

«О Мекгіт! Ти украв мій Спокій — і муку бачити твою мені за Насолоду стане».

— Звідки цитата? — спитав Страйк. Управні пальці Робін затанцювали над клавіатурою.

— «Опера жебраків» Джона Г'єя.

— Непогана ерудиція як на жінку, яка пише «не» разом з дієсловами, плутає коми і зловживає великими літерами.

— Не можуть же всі бути літературними геніями,— дорікнула йому Робін.

— Дяка Богу, бо я тут таке про них дізнаюся.

— Але подивися на коментар під цим дописом,— мовила Робін, повертаючись до блогу Кетрин. Клікнула на посилання, відкриваючи єдиний коментар:

Я за тебе покручу коліщатка *@%ої диби, Кет

Цей коментар також залишила Піппа2011.

— А ця Піппа серйозна особа, га? — прокоментував Страйк.— Тут є щось про те, ким Кент працює? Не думаю, що вона живе на гроші за еротичні фантазії.

— Тут теж якась дивина. От глянь на це.

Двадцять восьмого жовтня Кетрин написала:

Подібно до більшості Письменників, вдень я маю іншу роботу. З огляду на секретність я неможу розказати про неї. Цього тижня секретність у нашій Інституції посилили в результаті чого мій Колега-бюрократ (святенник-християнин, який засуджує моє приватне життя) запропонував начальству моніторити блоги і т.ін. щоб не сталося витоку секретної інформації.

Нащастя, здається переміг здоровий глузд і таких заходів ніхто не вживе.

— Дуже загадково. Посилили секретність... жіноча в'язниця? Психіатрична лікарня? Чи йдеться про виробничу таємницю?

— Й ось на це глянь — тринадцятого листопада.

Робін перегорнула сторінку до останнього допису в блозі, наступного після того, де Кетрин писала про отриману смертельну рану.

Три дні тому моя люба Сестра програла довгу битву з раком грудей. Дякую вам всім за добрі слова й підтримку.

Під дописом було два коментарі; Робін відкрила їх.

Піппа2011 написала:

Мені так шкода це чути Кет. Посилаю тобі всю любов на світі xxx

Кетрин відповіла:

Дякую Піппо ти справжній друг xxxx

Завчасні подяки за численні слова підтримки, які написала Кетрин, вигляд мали дуже сумний над цим коротким діалогом.

— Нащо? — важко спитав Страйк.

— Що — нащо? — озвалася Робін, зводячи на нього очі.

— Нащо люди це роблять?

— Ведуть блоги? Не знаю... хтось сказав, що недосліджене життя не варто було жити.

— Так, Платон,— сказав Страйк,— але це не дослідження життя, це виставлення його напоказ.

— О Боже! — вигукнула Робін і облилася на цьому винуватому зойку чаєм.— Я й забула, є ще новина! Коли я вчора вечері уже йшла до дверей, подзвонив Крістіан Фішер. Питав, чи не бажаєш ти написати книжку.

— Що-що?

— Книжку,— відповіла Робін, намагаючись не сміятися з виразу огиди на Страйковому обличчі.— Про твоє життя. Про враження від армії, про розкриття справи Лули Лендрі...

— Подзвони йому,— сказав Страйк,— і перекажи, що в написанні книжок я не зацікавлений.

Він допив чай і рушив до вішака, де біля його чорного пальта висіла старезна шкірянка.

— Ти не забув про сьогодні? — спитала Робін, відчуваючи, як у животі знову стягується клубок, який був розв'язався.

— А що сьогодні?

— Паб,— з відчаєм нагадала Робін.— Зі мною і Метью. «Герб короля».

— Ні, про це не забув,— озвався Страйк, не знаючи, чому вона має такий нещасний і напружений вигляд.— Гадаю, що вдень буду в місті, тож там і побачимося. Восьма, так?

— Шоста тридцять,— відповіла Робін, ще більш напружена.

— Шоста тридцять, точно... Буду там, Венеціє.

Вона зреагувала не одразу.

— Звідки ти знаєш?

— На запрошенні написано,— пояснив Страйк.— Незвичне ім'я, звідки воно?

— Я... я так розумію, що мене там зачали,— почервоніла Робін.— У Венеції. А в тебе друге ім'я яке? — спитала вона зі сміхом, наполовину веселим, наполовину сердитися.— На дверях написано К. Б. Страйк — що означає «Б»?

— Так, мені час іти,— заявив Страйк.— До зустрічі о восьмій.

— О шостій тридцять! — гукнула Робін до дверей, які вже зачинилися.

Сьогодні Страйк поїхав до крамниці у Крауч-Енді, де торгували електронікою. Крадені мобільники й ноутбуки зламували в підсобці, вилучали персональні дані, а тоді чистили пристрої та окремо продавали іншим покупцям.

Власник цього квітучого бізнесу створював значні незручності для містера Ганфрея, Страйкового клієнта. Містер Ганфрей, точно такий самий пройдисвіт, як і чоловік, за яким Страйк простежив до його ділового лігва, але з іншими масштабами й розмахом, наступив на хворий мозоль не тій людині. Страйк уважав, що Ганфрею треба вирішити проблему, поки є фора. Він знав, на що здатен ворог його клієнта: були спільні знайомі.

«Ціль» привітала Страйка в офісі нагорі, де тхнуло так само бридко, як і в агенції Елізабет Тассел; двоє молодиків у спортивних костюмах бовваніли на тлі, колупаючи нігті. Страйк, який грав роль бандита-найманця, рекомендованого спільним знайомим, слухав, як майбутній роботодавець зізнається, що зібрався напасти на сина-підлітка містера Ганфрея, про чиї переміщення знав до остраху багато. Власне, він хотів запропонувати Страйкові роботу — п'ять тисяч фунтів, і хай той поріже хлопця («Але щоб не вбивав, треба тіко донести думку до його татка, второпав?»).

Тільки після шостої години Страйкові вдалося вибратися з того офісу. Спершу (щойно впевнився, що немає «хвоста») він подзвонив самому містеру Ганфрею, з чийого шокованого мовчання Страйк виснував, що той нарешті втямив, з ким зв'язався.

Після того Страйк подзвонив Робін.

— Я запізнюся, вибач.

— Де ти? — спитала вона напруженим голосом. На фоні чувся гамір пабу: розмова, сміх.

— У Крауч-Енді.

— О Боже,— прошепотіла вона.— Ти сто років їхатимеш...

— Я візьму таксі,— запевнив її Страйк.— Буду чимшвидше.

От чого, думав Страйк, їдучи в таксі, яке гуркотіло по Аппер-стріт, Метью обрав паб у Ватерлоо? Щоб Страйкові їхати було якнайдалі? Щоб відплатити йому за те, що обирав зручні для себе паби під час попередніх спроб зустрітися? Страйк сподівався, що в цьому «Гербі короля» годують. Він раптом страшенно зголоднів.

Діставався він сорок хвилин — почасти через те, що провулок робітничих осель дев'ятнадцятого сторіччя, де містився паб, був закритий для проїзду транспорту. Страйк вийшов з машини, обірвавши намагання буркотуна-водія зрозуміти нумерацію будинків, яка на цій вулиці не вкладалася в логічну послідовність, і пішов пішки, підозрюючи, що місце, яке так складно знайти, Метью теж обрав навмисно.

«Герб короля» виявився живописним вікторіанським пабом, біля дверей якого юрмилися молодики в ділових костюмах і, здається, студенти. Всі курили й пили. Коли Страйк підійшов, компанія розступилася, даючи йому більше простору, ніж насправді треба було людині навіть його габаритів. Переступаючи поріг, Страйк думав — власне, навіть трохи сподівався,— що його можуть попросити піти через брудний одяг.

У цей час у гамірній дальній залі, свідомо захаращеній різними дрібницями, Метью дивився на годинник.

— Уже майже чверть по сьомій,— сказав він до Робін.

З чіткими рисами, при костюмі й краватці, він був — як і зазвичай — найгарнішим чоловіком у залі. Робін звикла бачити, як жінки поглядають на Метью, коли той проходить повз; вона так і не змогла вирішити для себе, чи свідомий Метью їхніх швидких палких поглядів. Сидячи на краю довгої лави, яку вони змушені були ділити зі студентською вечіркою, Метью — з ямочкою на підборідді та ясними синіми очима — був як чистопородний кінь в одному загоні з шотландськими поні.

— Це він! — сказала Робін водночас полегшено і боязко.

Страйк став ніби ще більшим і грубішим, ніж був, коли йшов з офісу. Він легко протискувався до них крізь натовп, виглядаючи золотаву голову Робін. У великій руці він тримав пінту «Гопгеду». Метью підвівся. Здавалося, він набирається сміливості.

— Корморане... привіт... ти таки знайшов, де ми.

— А ти — Метью,— озвався Страйк, потискаючи йому руку.— Перепрошую за запізнення, я намагався вирватися раніше, але був у товаристві такої людини, до якої лячно повертатися спиною без дозволу.

Метью начепив на обличчя порожню усмішку. Він і чекав, що Страйк казатиме подібні речі: нагнітатиме навколо себе драму, напускати таємничості. І все з таким виглядом, нібито він просто колесо мусив поміняти.

— Сідай,— нервово сказала до Страйка Робін, посунувшись на лаві так далеко, що мало не падала з її кінця,— Ти голодний? Ми оце думали замовити щось.

— Тут пристойна кухня,— повідомив Метью.— Тайська. Не як у «Манговому дереві», але їсти можна.

Страйк усміхнувся без жодної теплоти. Він цього і чекав від Метью: що той буде ніби між іншим згадувати ресторани у фешенебельній Бельгравії, щоб показати — всього рік проживши в Лондоні,— що він бувалий столичний хлопець.

— Як усе минулося сьогодні? — спитала Робін у Страйка. Вона гадала, що коли Метью сам почує, чим займається Страйк, то захопиться детективною справою так само, як захоплена нею Робін, і відкине упередженість.

Але стислу оповідь Страйка, звідки він вилучив усі деталі, за якими можна було впізнати задіяних осіб, Метью сприйняв з ледь прихованою байдужістю. Далі Страйк запропонував купити випити, бо вони сиділи з порожніми кухлями.

— Міг би виявити трохи зацікавленості,— засичала Робін на Метью, коли Страйк відійшов до шинкваса і вже не міг їх чути.

— Робін, він зустрічався з якимсь чолов'ягою у якійсь крамниці,— сказав на це Метью.— Не думаю, що когось зацікавлять права на екранізацію такої історії.

Потішений власною дотепністю, він розвернувся до списаної крейдою чорної дошки меню.

Коли Страйк повернувся з напоями, Робін наполягла на тому, що тепер саме вона проб'ється до шинкваса і замовить їжу. Лячно було лишати чоловіків самих, але вона сподівалася, що без неї вони якось знайдуть спільну мову.

Коротка хвиля самовдоволеності в Метью одразу минула, щойно Робін пішла.

— А ти ж служив,— несподівано для себе сказав він Страйкові, хоча обіцяв собі, що не дозволить розмові точитися навколо досвіду й персони Страйка.

— Так,— кивнув Страйк.— У спецвідділі.

Метью не дуже знав, що то таке.

— У мене батько служив у ВПС,— повідомив він.— Ага, разом з Джефом Янгом.

— З ким?

— Ну, валлійський регбіст! Двадцять три виходи на поле,— пояснив Метью.

— А,— озвався Страйк.

— Ага, і тато був майором авіації. Вийшов у відставку вісімдесят шостого, відтоді займається нерухомістю. Чудово влаштувався в житті. Не як твій старий,— додав Метью дещо ображено,— але теж нівроку.

«От гаденя»,— подумав до себе Страйк.

— Про що балакаєте? — стривожено спитала Робін, сідаючи за стіл.

— Та про батька,— відповів Метью.

— Бідолаха,— зітхнула Робін.

— Чого це бідолаха? — обурился Метью.

— Ну... він же переймається через твою маму, так? Через мікроінсульт?

— А,— сказав Метью,— ти про це.

В армії Страйк знав таких, як Метью: наче офіцери, але острівець невпевненості в собі підштовхує їх до надмірної компенсації — іноді досить неприємної.

— Як там справи в «Лоутер-Френчі»? — спитала Робін у Метью, бажаючи показати Страйкові, який її наречений хороший, розкрити для нього справжнього Метью, якого кохала.— Метью проводить аудит в одній маленькій видавничій компанії. Вони з привітом, так? — звернулася вона до нареченого.

— Та то не привіт, то біда,— відповів Метью і почав розповідати; поки не принесли страви, він говорив, пересипаючи свою мову цифрами на взір «дев'яносто тисяч» і «чверть мільйона»; кожне речення було, ніби дзеркало, розвернуте так, щоб показати його персону в якнайкращому світлі: який він розумний, меткий, наскільки кращий за не таких метких старших колег, як він старається підтримати отих довбнів з компанії, для якої проводить аудит.— ...Шукають кошти на різдвяну вечірку, хоча вже два роки ледь виходять у нуль. То буде не вечірка, а панахида...

Упевнені нападки Метью на мале видавництво перервав офіціант, принісши замовлення. Запала мовчанка. Робін, яка сподівалася, що і зі Страйком Метью говоритиме про тих ексцентричних видавців так само мило й тепло, як з нею, гадки не мала, що сказати. Але розповіді Метью про вечірку у видавців навели Страйка на ідею. Детектив почав жувати повільніше. Йому й раніше спадало на думку, що то буде чудова нагода дізнатися, де може бути Оуен Квайн, а тут пам'ять якраз підкинула йому кавалочок інформації, про яку він був забув.

— Корморане, а дівчина в тебе є? — прямо спитав Метью у Страйка; це питання йому кортіло прояснити. Від Робін нічого конкретного він не чув.

— Ні,— неуважно озвався Страйк.— Перепрошую, я на хвилику — треба нагально подзвонити.

— Та які проблеми! — роздратувався Метью, дочекавшись, поки Страйк його не зможе почути.— Спершу запізнився на сорок хвилин, тоді кудись побіг посеред розмови. Без проблем, посидимо почекаємо, поки ви зволите повернутися!

— Ну Метте!

Вийшовши на темний тротуар, Страйк дістав цигарки і мобільний телефон. Закуривши, він відійшов від інших курців у тихий провулок і спинився під цегляними прольотами залізничного мосту.

Калпепер узяв слухавку тільки після третього дзвінка.

— Страйку,— мовив він,— як ся маєш?

— Нормально. Дзвоню попросити в тебе дещо.

— Проси,— недбало озвався Калпепер.

— Ти маєш кузину Ніну, яка працює у «Ропер-Чарді»...

— А це тобі звідки в біса відомо?

— Ти сам мені сказав,— терпляче нагадав Страйк.

— Коли це?

— Кілька місяців тому, коли я для тебе розслідував ту справу зі стоматологом-шахраєм.

— От пам'ять! — вигукнув Калпепер не так захоплено, як трохи злякано.— Це ненормально. І нащо тобі Ніна?

— Можеш нас познайомити? — спитав Страйк.— Завтра ввечері в «Ропер-Чарді» вечірка з нагоди ювілею, хочу туди потрапити.

— Нащо?

— Маю одну справу,— ухильно сказав Страйк. Він ніколи не ділився з Калпепером подробицями великосвітських розлучень і ділових негараздів, якими займався як детектив, попри численні прохання самого Калпепера.— Я ж тобі нещодавно підкинув сенсацію всього твого життя.

— Та гаразд, гаразд,— незадоволено і не одразу погодився журналіст.— Гадаю, тут я зможу тобі допомогти.

— Вона має хлопця чи чоловіка? — поцікавився Страйк.

— А ти ще й трахнути її націлився? — спитав Калпепер, і Страйк відзначив, що імовірний намір підкотити до кухні журналіста скоріше розвеселив його, ніж обурило.

— Ні, просто хочу знати, чи не здасться дивним, якщо я піду з нею на вечірку.

— А, зрозуміло. Вона там наче з кимсь нещодавно розбіглася. Не знаю. Скину тобі есемеску з її номером. І чекай на недільний випуск! — додав Калпепер, ледь приховуючи радість.— На лорда Паркера котиться цунамі лайна!

— Тільки спершу сам подзвони Ніні, гаразд? — попросив Страйк.— І поясни їй, хто я, щоб вона була в курсі справи.

Калпепер погодився і повісив слухавку. Зовсім не поспішаючи повернутися до Метью, Страйк докурив цигарку до фільтра, а тоді пішов усередину.

Поки він перетинав захаращене приміщення, Страйкові спало на думку, що Метью схожий на цей паб — надто старається. Інтер'єр включав старомодну пічку, старовинні кахлі, кошики, старі плакати й таблички: ніби крамниця лахмітника в мініатюрі.

Метью сподівався, що до повернення Страйка доїсть локшину і таким чином підкреслить, як довго того не було, але не встиг подужати порцію. Робін здавалася нещасною, і Страйкові, який не знав, що

трапилося між нею і Метью за час його відсутності, стало її шкода.

— Робін казала, що ти граєш у регбі,— мовив він до Метью, пробуючи налагодити контакт.— На такому рівні, що міг би грати за команду графства, правильно?

Ще годину вони вели нелегку розмову: коліщата почали крутитися жвавіше, коли Метью отримав змогу говорити про себе. Страйк відзначив звичку Робін підказувати Метью, намагаючись вивести розмову на такі теми, в яких він міг себе показати якнайкраще.

— І давно ви разом? — спитав Страйк.

— Дев'ять років,— відповів Метью, на мить ніби повернувшись до первісної оборонної стійки.

— Аж так давно? — здивувався Страйк.— І що, в університеті теж училися разом?

— У школі,— усміхнулася Робін.— З шостого класу.

— То була маленька школа,— додав Метью.— Вона була єдиною дівчиною з такими-сякими мізками і зовнішністю. Я не мав вибору.

«Козел»,— вирішив Страйк.

Дорогою додому розійшлися на станції «Ватерлоо»: простували крізь темряву, розмовляючи ні про що, а тоді попрощалися біля метро.

— Ну от,— безнадійно мовила Робін, коли вони з Метью йшли до ескалатора.— Він хороший, правда ж?

— З пунктуальністю біда,— озвався Метью, не знаючи, яке б таке ще висунути звинувачення проти Страйка, щоб воно не здалося божевіллям.— Мабуть, і на службу запізниться на сорок хвилин і все зіпсує.

Це була мовчазна згода на присутність Страйка на весіллі, й попри відсутність щирого ентузіазму з боку Метью, Робін вирішила, що могло бути й гірше.

Метью в цей час мовчки й похмуро думав про речі, у яких нікому не зміг би зізнатися. Робін точно описала зовнішність свого боса — волосся на голові ніби лобкове, профіль боксерський,— але Метью не чекав, що Страйк виявиться аж таким здоровилом. Він був на кілька дюймів вищий за Метью, а той у своєму офісі був найвищий. Ба більше, Метью сприйняв би за огидне вихваляння оповідки Страйка про Афганістан та Ірак чи про те, як саме йому відірвало ногу чи як він отримав медаль, що нею так захоплювалася Робін, але Страйкове мовчання на ці теми дратувало навіть більше. Героїзм Страйка, його

насичене пригодами життя, досвід подорожей і небезпек ніби привиdom нависали над усією розмовою.

Робін мовчки сиділа поруч з ним у поїзді метро. Вечір їй зовсім не сподобався. Вона ніколи не бачила Метью таким — принаймні він ніколи таким не був у її очах. То все Страйк, думала вона, намагаючись розгадати цю загадку, поки вагон трусило на рейках. То Страйк якимось чином примусив її подивитися на Метью його очима. Робін не дуже розуміла, як саме він це зробив — просто собі розпитував Метью про регбі. Хтось би сказав, що то звичайна ввічливість, але Робін побачила геть інше... чи то просто вона сердилася, що Страйк запізнився, і тому обвинувачувала його в тому, чого він і наміру не мав робити?

Заручені мчали додому, несподівано поєднані невисловленим роздратуванням на адресу чоловіка, який гучно хропів собі у вагоні, що ніс його Північною лінією.

Let me know

Wherefore I should be thus neglected.

John Webster, The Duchess of Malfi^[15]

— Це Корморан Страйк? — спитала по телефону дівчина явно з вищих прошарків середнього класу наступного ранку за двадцять дев'ята.— Це Ніна. Ніна Ласселз. Мені дав ваш номер Домінік.

— А, так,— озвався Страйк, який голим по пояс стояв біля дзеркала до гоління, що тримав біля кухонної раковини, бо у ванній кімнаті було надто темно й тісно. Рукою стерши з обличчя піну, він промовив: — Він вам пояснив суть справи, Ніно?

— Так, вам потрібно таємно проникнути на святкування ювілею «Ропер-Чарда».

— «Таємно проникнути» — це перебільшення.

— Але так захопливіше!

— Погоджуся,— потішено відповів Страйк.— Я так розумію, що ви не проти?

— Ой, та це ж так весело! Можна я спробую вгадати, нащо ви хочете прийти і шпигувати там за людьми?

— Знову ж таки, «шпигувати» — це пере...

— Так, годі все псувати. То як, можна мені вгадати?

— Вгадуйте,— погодився Страйк, відпиваючи чаю і дивлячись у вікно. Знову була мряка; короткий проблиск сонячної погоди згас.

— «Бомбікс Морі»,— сказала Ніна.— Ну що, вгадала? Вгадала? Скажіть, що вгадала.

— Вгадали,— відповів Страйк, і вона аж запищала від радості.

— Мені на цю тему навіть говорити не можна. У нас тут повна закритість, усім працівникам розіслали листи, до Деніела постійно бігають юристи. Де зустрінемося? Нам треба десь перетнутися і піти на вечірку разом, так?

— Саме так,— відповів Страйк.— Де вам буде зручно?

Дістаючи ручку з кишені пальта, яке висіло за дверима, він з жалем уявив вечір удома і довгий міцний сон — трохи миру й відпочинку перед раннім підйомом у суботу і стеженням за невірним чоловіком

клієнтки-брюнетки.

— Знаєте «Старий чеширський сир»? — спитала Ніна.— На Фліт-стріт? З роботи туди ніхто не ходить, але до нашого офісу звідти можна пішки дійти. Той ще несмак, звісно, але мені там подобається.

Домовилися зустрітися о сьомій тридцять. Страйк повернувся до гоління і спробував уявити, наскільки ймовірно, що він зустріне на вечірці когось, хто в курсі нинішнього місцеперебування Квайна. «Біда в тому,— подумки повчав він відображення у круглому дзеркалі, водночас із ним проводячи лезом по щетині на підборідді,— що ти й досі поводишся так, ніби працюєш у спецрозі. Друже, країна тобі більше не платить за сумлінну службу».

Але інакше він просто не умів; це була частина короткого, але непорушного особистого кодексу, який Страйк проніс крізь усе доросле життя: виконуй свою роботу і виконуй її добре.

Страйк планував решту дня провести в офісі й за звичайних обставин радів би з цього. Вони з Робін разом працювали над паперами; вона була розумна помічниця, яка незрідка давала корисні поради, а ще так само захоплювалася процесом розслідування, як і тоді, коли тільки починала на нього працювати. Однак сьогодні Страйк спускався в офіс майже неохоче, і звісно ж, його досвідчений радар відзначив якусь скутість у її привітанні, яка, як він боявся, скоро прорветься питанням: «Як тобі Метью?»

Оце, подумав до себе Страйк, ховаючись у кабінеті й зачиняючи двері — мовляв, треба буде говорити по телефону,— оце саме тому не слід спілкуватися зі своєю єдиною працівницею поза роботою.

За кілька годин голод змусив його вийти. Робін, як і було заведено, купила сандвічі, але не постукала у двері кабінету, щоб повідомити про це. Що теж ніби нагадувало про ніяковість учорашнього вечора. Прагнувши відкласти мить, коли про це доведеться говорити, і сподіваючись, що коли достатньо довго відкладати питання, то Робін про нього і не згадає (хоча Страйк не міг пригадати жодного випадку, коли б ця тактика спрацьовувала з жінкою), Страйк чесно повідомив Робін, що тільки-то закінчив говорити з містером Ганфреєм.

— Він піде в поліцію? — спитала Робін.

— Ем... ні. Ганфрей не з тих, хто звертається до поліції, коли йому докучають. Він майже не поступається непорядністю тому типу, що хоче підрізати його сина. Але зрозумів, що цього разу вляпався.

— А ти не думав записати на диктофон, що той бандит збирається зробити, і сам піти в поліцію? — бездумно спитала Робін.

— Ні, Робін, бо стане очевидно, від кого прийшла наводка. Буде важко вести бізнес, коли водночас зі стеженням доведеться ухилитися від найманих убивць.

— Але Ганфрей не може вічно тримати сина вдома!

— Йому і не доведеться. Він зробить родині ніби сюрприз — повезе всіх до Штатів, потім подзвонить нашому любителю ножиків з Лос-Анджелеса і скаже, що подумав і передумав лізти в його справи. Це не має викликати підозри. Той тип уже досить йому підгадив, можна трохи й охолонути. Кидав цеглу у вікно, дзвонив з погрозами жінці. Видко, доведеться мені наступного тижня повернутися до Крауч-Енду, сказати, що хлопця не піймав, і повернути гроші,— зітхнув Страйк.— Не дуже розумно, але я не хочу, щоб він потім мене шукав.

— І скільки він тобі заплатив?

— Мавпу... тобто, Робін, п'ятсот фунтів,— відповів Страйк.— Як у вас у Йоркширі називають цю суму?

— Жахливо мало за те, щоб ударити ножем підлітка,— з притиском відповіла Робін, а потім спитала, заскочивши Страйка зненацька: — І як тобі Метью?

— Приємний хлопець,— автоматично збрехав Страйк.

Розвивати думку він не став. Робін розумна — він іноді бував вражений її чуттям на брехню, на фальш. Проте перевести розмову на інший предмет Страйк спробував.

— Я тут подумав, що наступного року, якщо почнемо нормально заробляти і підніmemo тобі зарплатню, можна буде взяти ще когось. Я гарую як той віл, вічно так тривати не може. Скільком клієнтам тобі довелося відмовити за останній час?

— Було кілька,— холодно озвалася Робін.

Підозрюючи, що він виявив замало ентузіазму щодо Метью, але сповнений рішучості уникнути подальшого лицемірства, Страйк скоро пішов до свого кабінету і знову зачинив двері.

Але правий він був лише наполовину.

Робін дійсно розчарувала його відповідь. Вона знала, що якби Страйк дійсно вподобав Метью, то ніколи б не відповів настільки однозначно: «приємний хлопець». Він би сказав: «ага, він нічого» чи «могло бути й гірше».

Роздратована і навіть образила її його ідея взяти ще одного працівника. Робін розвернулася до монітора комп'ютера і почала швидко й безтямно друкувати, вдаряючи по клавіатурі сильніше, ніж зазвичай,— складала рахунок за цей тиждень для брюнетки в процесі розлучення. Робін собі гадала — вочевидь, помилково,— що вона тут не просто собі секретарка. Вона допомогла Страйкові зібрати докази, за якими вдалося скласти обвинувачення проти вбивці Лули Лендрі; частину вона взагалі збрала сама, з власної ініціативи. Наступні кілька місяців вона неодноразово діяла не як звичайна особиста помічниця — ходила зі Страйком стежити за цілями, коли для нього природніше було з'явитися з парою, причаровувала швейцарів і впертих свідків, які ображались на габарити й похмурий вигляд Страйка; і це не кажучи про те, що Робін не раз прикидалася в телефонній розмові різними жінками, про що Страйк зі своїм низьким голосом і мріяти не міг. Робін собі вирішила, що Страйк думав у тому ж напрямі, що й вона сама: він час до часу казав щось на взір: «Тобі корисно вчитися детективної справи» й «Тобі б піти на курс протидії стеженню». От вона і подумала, що коли його бізнес зіпнеться на ноги (чому Робін посприяла, як вона слушно гадала), вона зможе отримати відповідний вишкіл. Але тепер склалося враження, що всі ці натяки були порожніми репліками — просто машиністочку погладити по голівці. То що вона взагалі тут робить? Нащо відкинула кращі пропозиції? (Робін так розсердилася, що навіть забула, що не хотіла тієї роботи в кадровій агенції, хай скільки б там платили).

Може, цей «новий працівник» буде насправді працівницею, і вона зможе робити всі ті самі корисні речі, а Робін доведеться лишитися при них адміністратором і секретаркою і сидіти днями за цим столом. Але вона не заради цього лишилася у Страйка, відмовившись від кращої платні та принісши напругу у власне особисте життя.

Рівно о п'ятій годині Робін перестала друкувати, не закінчивши речення, надягнула тренч і пішла, ляснувши скляними дверима.

Ляскіт збудив Страйка. Він заснув за столом, поклавши голову на руки. Глянувши на годинник, Страйк побачив, що вже п'ята, і не зрозумів, хто це міг прийти о такій годині в офіс. Тільки відчинивши двері до приймальні й побачивши, що тренча й сумочки Робін немає, а монітор комп'ютера темний, він збагнув, що то вона пішла не попрощавшись.

— Ну чорт забирай! — вилаявся Страйк.

Робін не мала звички дутися; це, серед іншого, йому в ній подобалося. Метью йому не сподобався, ну то й що? Не Страйк виходить за нього заміж. Роздратовано бурмочучи собі під ніс, Страйк замкнув офіс і пішов нагору, маючи намір поїсти й перевдягтися, перш ніж іти на зустріч з Ніною Ласселз.

She is a woman of an excellent assurance, and an extraordinary happy wit, and tongue.

Ben Jonson, Epicoene, or The Silent Woman^[16]

Ввечері Страйк ішов темною холодною вулицею Стренд у бік Фліт-стріт, сховавши руки глибоко в кишені та ступаючи так швидко, як тільки дозволяли втома й біль, який дедалі дошкульніше шарпав праву ногу. Страйк жалкував, що мусив покинути спокій і затишок свого чудового помешкання; сумнівався, чи буде якась користь від цієї вечірньої експедиції — і, втім, майже мимоволі цього туманного й холодного зимового вечора його знову вразила витримана краса старого міста, з яким Страйка теж пов'язувало дитинство.

Всю скверну туризму стер цей крижаний листопадовий вечір: збудований у сімнадцятому сторіччі фасад таверни «Старий дзвін», що світила ромбами шибок, дихав шляхетною старовиною; дракон, що чатував на верхівці меморіалу Темпл-Бару, темним і строгим силуетом чітко вирізнявся на тлі розцяцькованої зорями чорноти; віддала осерпанчена баня собору Святого Павла сяяла, мов місяць при сході. Страйк наближався до місця призначення, і високо на цегляних мурах з'являлися таблички, які нагадували про колишній зв'язок Фліт-стріт з працівниками пера й чорнила — назви газет: «Піплз френд», «Данді кур'єр»,— але Калпепера і решту журналістської братії давно вже вигнали з їхньої традиційної домівки геть до Вовпінгу й Кенері-Варфу. Тепер тут панувала юриспруденція, і на детектива згори вниз дивився Королівський суд Лондона, найвищий храм його ремесла.

В такому милостивому і на диво сентиментальному настрої Страйк підійшов до круглої жовтої головки сиру на протилежному боці вулиці, яка позначала вхід до «Старого чеширському сиру», і рушив тісним проходом до дверей, пригинаючись, щоб не втелющитися в низький одвірок.

За тісними сіньми, обшитими дерев'яними панелями і прикрашеними старовинними олійними картинами, ховалася крихітна зала. Страйк знову пригнувся, щоб не вдаритися об вицвілий дерев'яний знак з написом «Вхід тільки для джентльменів», і йому одразу енергійно

помахала рукою маленька бліда дівчина, на чиєму обличчі вирізнялися великі карі очі. Зіщулившись у чорному пальті біля коминка, вона тримала в маленьких білих руках порожню склянку.

— Ніна?

— Так і знала, що це ти, Домінік тебе дуже детально описав.

— Купити тобі випити?

Ніна попросила білого вина. Страйк узяв собі пінту «Сема Сміта» і присів поруч з нею на незручну дерев'яну лаву. Приміщення гуділо лондонськими акцентами. Ніби зрозумівши його настрій, Ніна сказала:

— Це й досі справжній паб. Тільки ті, хто ніколи сюди не ходить, думають, що тут повно туристів. Сюди приходили Діккенс, Джонсон, Єйтс... Дуже люблю це місце.

Ніна широко всміхнулася, і Страйк усміхнувся у відповідь, посправжньому потеплівши після кількох ковтків пива.

— А твій офіс далеко?

— Хвилин десять пішки,— відповіла вона.— Ми біля самої Стренд. Будівля нова, є садок на даху. Буде страшенно холодно,— додала вона, заздальгідь здригаючись і запинаючись у пальто.— Але в начальства є привід не знімати інше приміщення. Видавнича справа нині переживає важкі часи.

— І через «Бомбікса Морі» були проблеми, так? — спитав Страйк, повертаючись до справ, щойно йому вдалося витягнути ногу з протезом під столом.

— Проблеми,— відповіла Ніна,— це просто применшення століття. Деніел Чард сатаніє. Ніхто не має права зображати Денієла Чарда поганцем у брудному читиві! Так не годиться. Дуже погана ідея. Він — дивний чоловік. Кажуть, що йому довелося піти в родинний бізнес, але мріяв він бути художником. Як Гітлер,— захихотіла вона.

В її очах мерехтіло відображення вогників над шинквасом. Страйк подумав, що Ніна схожа на збуджену й полохку мишку.

— Гітлер? — перепитав він, трохи розвеселившись.

— Коли розсердиться, торохтить точно як Гітлер — минулого тижня ми про це дізналися. Досі жодного разу не чули, щоб Деніел затинався. Він так кричав на Джері! Ми аж за стінкою чули.

— А ти читала книгу?

Ніна завагалася. На її губах грала бешкетна усмішка.

— Неофіційно,— сказала вона нарешті.

— Добре, неофіційно...

— Тоді, скажімо так, устромила туди носа,— відповіла вона.

— Рукопис хіба не під замком?

— Так, так, в особистому сейфі Джері.— Хитрий погляд скося ніби запрошував Страйка трохи посміятися з безневинного редактора.— Біда в тому, що він усім сказав комбінацію, бо постійно забуває, і доводиться просити нас підказати. Джері — наймиліший, найчесніший чоловік на світі, і я гадаю, йому просто на думку не спало, що ми можемо прочитати те, чого нам читати не можна.

— І коли ти дивилася рукопис?

— У понеділок, одразу як він його отримав. Тоді вже пішли чутки, бо Крістіан Фішер за вихідні подзвонив десь півсотні людей і читав їм обрані місця по телефону. Я також чула, що він відсканував рукопис і почав розсилати шматки електронкою.

— Це все, вочевидь, сталося до того, як втрутилися юристи?

— Так. Нас усіх зібрали і виголосили промову про жахіття, які спіткають нас, якщо будемо базікати про книжку. Повна дурня — намагалися пояснити, що репутація компанії буде зруйнована, якщо генерального директора виставлять на посміх (а нас якраз ніби збираються робити відкритим акціонерним товариством абощо) і що зрештою ми ризикуємо втратити роботу. Не знаю, як той юрист сам не сміявся, коли те все говорив. Мій татко — королівський адвокат,— весело провадила вона,— і він сказав, Нардові нелегко буде засудити когось із нас, зважаючи на те, скільки людей не з компанії вже в курсі.

— Цей Чард — здібний керівник? — спитав Страйк.

— Гадаю, так,— відповіла Ніна збудженим тоном,— але він весь такий потайний і набундючений... страшенно смішно, як його описав Квайн.

— І як?..

— Ну, в книжці його звати Фаллус Імпудікус, і...

Страйк вдавився пивом. Ніна захихотіла.

— Його названо «нахабним прутнем»? — спитав Страйк, сміючись і витираючи губи долонею. Ніна засміялася; сміх вийшов напрочуд брудним як дівчину, що нагадувала енергійну школярку.

— Вчив латину? Я сама покинула, ненавиділа її — але що таке «фаллус», кожен розбере, правда ж? Я вирішила дізнатися, що воно таке, і виявилось, що *phallus impudicus* — то наукова назва гриба, який

кличуть смердючою веселкою. Цей гриб, як я зрозуміла, тхне, а на вигляд...— вона знову захихотіла,— на вигляд — така собі гнила булава. Класичний Оуен: брудні імена, всі герої геніталіями напоказ.

— І що такого робить той Фаллус Імпудікус?

— Він усе робить і розмовляє, точно як Денієл, і зовні схожий на Денієла, а ще здійснює акт некрофілії над красивим письменником, якого вбив. Дійсно кривава й огидна сцена. Джері завжди казав, що Оуен вважає марно втраченим день, коли його читача не потягнуло блювати принаймні двічі. Бідолашний Джері,— тихо додала вона.

— Чому бідолашний? — спитав Страйк.

— Бо він у тій книжці теж є.

— І що за фалос зробили з нього?

Ніна знову засміялася.

— Не скажу, бо частину про Джері не читала. Одразу догортала до Денієла, бо казали, що дуже бридко й смішно. Джері всього півгодини не було в кабінеті, тож часу я мала обмаль — але я знаю, що про нього там теж є, бо Денієл покликав Джері до себе, змусив поговорити з юристами і додав його ім'я до того ідіотського листа, де нам сказали, що небо впаде на землю, якщо ми патякатимемо про «Бомбікса Морі». Гадаю, Денієла тішить, що Оуен і на Джері теж нападає. Він знає, що Джері всі люблять, тож гадає, що ми наберемо води в рота, щоб його захистити. Один Бог знає, що такого Джері заподіяв Оуену,— додала Ніна, і її усмішка трохи пригасла.— Бо в Джері в цілому світі немає жодного ворога. Оуен і справді покидьок,— додала вона після задуманого мовчання, дивлячись у порожній винний келих.

— Ще питимеш? — спитав Страйк.

Він повернувся до шинкваса. У скляному футлярі на протилежній стіні сиділо опудало сірого папуги. Це був єдиний елемент ексцентричності, який Страйк тут побачив, і він був готовий — у своїй терпимості до цього справжнього куточка старого Лондона — зробити папузі ласку й повірити, що він справді пищав і балакав колись у цих стінах, а не з'явився тут у ролі пошарпаного аксесуара.

— Ти чула, що Оуен зник? — запитав Страйк, повернувшись до Ніни.

— Так, доходила чутка. Я не здивована — після того, який галас він спричинив.

— Ти знайома з Квайном?

— Не те щоб. Він іноді заходить до офісу й намагається фліртувати — в цьому своєму дурному плащі, такий весь хвалько, старається шокувати. Гадаю, він жалюгідний, і книжки його ніколи мені не подобалися. Джері переконав мене, що варто прочитати «Гріх Гобарта», і він виявився жахливим.

— Ти не знаєш, чи Квайн останнім чином з кимсь зв'язувався?

— Не чула про таке,— відповіла Ніна.

— І ніхто не знає, нащо він написав книжку, через яку його просто не могли не потягнути до суду?

— Всі думають, що він сильно посварився з Деніелом. Він з усіма кінець кінцем свариться; один Бог знає, скільки він змінив видавців за ці роки. Я чула, що Деніел видає Оуена лише тому, що так здається, ніби Оуен пробачив його за те, як Деніел повівся з Джо Портом. Оуен і Деніел один одного не люблять, це всім відомо.

Страйк згадав вродливого білявого молодика на фото в кабінеті Елізабет Тассел.

— А що такого Чард заподіяв Норту?

— Подробиць не знаю,— відповіла Ніна.— Знаю тільки — щось лихе. Знаю також, що Оуен не хотів працювати з Деніелом, та коли скінчилися інші видавці, йому довелося прикинутися, ніби він змінив думку, а Деніел узяв його, бо гадав, що це буде гарний жест. Принаймні так усі кажуть.

— А з Джері Вальдгрейвом Квайн теж посварився, не знаєш?

— Ні, й це дивно. Нащо нападати на Джері? Він же чудовий! Хоча з того, що я чула, не можна впевнено...

Це вперше, наскільки бачив Страйк, вона замислилася над тим, що збиралася сказати, і провадила розважливішим тоном:

— Не можна впевнено сказати, на що натякає Оуен у частинах про Джері, і як я вже казала, я ті місця не читала. Але Оуен написав про купу людей,— додала Ніна.— Я чула, що в книзі є його власна дружина, а ще він написав преогидні речі про Ліз Тассел, яка, може, і стерво, але всі знають, що вона завжди стояла за Оуена горою. Ліз тепер нічого не зможе продати в «Ропер-Чард» — усі на неї страшенно злі. Знаю, що їй відкликали запрошення на сьогоднішню вечірку — дуже принизливо. А ще за кілька тижнів збиралися влаштувати вечірку для Ларі Пінкельмана, одного з її авторів, і там без неї ніяк... Ларі — чарівний старигань, усі його люблять, але один Бог знає, як її там приймуть. Ну

добре,— мовила Ніна, струснувши світло-каштановою гривкою і раптово змінюючи тему,— звідки ми з тобою знайомі, що разом ідемо на вечірку? Ти — мій хлопець чи що?

— А що, з партнерами можна на такі заходи?

— Можна, але я нікому не казала, що з тобою зустрічаюся, тож ми явно нещодавно разом. Я скажу, що почали зустрічатися після вечірки на минулих вихідних, гаразд?

Страйк відчув — і це однаково непокоїло і тішило його самолюбство,— з яким ентузіазмом вона пропонує цей вигаданий роман.

— Я тільки відлити вийду,— сказав він, важко підводячись із-за столу, поки Ніна допивала третій келих вина.

Сходи до вбиральні у «Старому чеширському сирі» були дуже круті, а стеля над ними така низька, що Страйк ударився головою, хай як пригинався. Потираючи скроню і тихо лаючись, Страйк раптом подумав, що це він щойно отримав божественного запотиличника, який мав нагадати, що є доброю ідеєю, а що — не дуже.

It is reported, you possess a book Wherein you have quoted by intelligence The names of all notorious offenders, Lurking about the city.

John Webster, The White Devil^[17]

З досвіду Страйк знав, що існує певний жіночий типаж, який безмірно його принаджував. Таких жінок об'єднували розум і мерехка, мов зламана лампа, глибина. Часто вони були гарні й незрідка, як висловився його найдавніший друг Дейв Полворт, являли собою «абсолютно повних психічок». Що саме принаджувало цей тип до нього, Страйк не знав, але Полворт, любитель простих теорій, вважав, що такі жінки («нервові й надто породисті») підсвідомо тягнулися до «породи ваговозів».

Колишню наречену Страйка Шарлотту можна було вважати королевою цього типуажу. Вродлива, розумна, хаотична і нездорова, вона раз у раз поверталася до Страйка попри опір близьких і ледь приховану огиду з боку друзів. У березні він нарешті поклав край їхнім стосункам, які то розривалися, то поновлювалися протягом шістнадцятьох років, і вона майже одразу заручилася з колишнім бойфрендом, у якого Страйк її відбив багато років тому, ще в Оксфорді. Відтоді особисте життя у Страйка, якщо не брати до уваги однієї чарівної ночі, було відсутнє з його власної волі. Кожну годину, яку не спав, він працював і успішно чинив спротив будь-яким зазіханням — відкритим чи прихованим — з боку таких, як його клієнтка-брюнетка: жінок, які ось-ось розлучаться і хочуть убити час і розвіяти самоту.

Але в ньому завжди жив небезпечний потяг піддатися, не злякатися складнощів заради однієї-двох ночей розради, і тепер Ніна Лассель майже бігла поруч з ним темною Стренд, роблячи два кроки там, де він робив один, і називала йому свою точну адресу в Сент-Джонс-Вуді, «щоб здавалося, ніби ти там бував». На зріст вона була йому ледве до плеча, а Страйкові невисокі жінки ніколи не подобалися. Її невпинна балаканина про «Ропер-Чард» була пересипана більшою кількістю сміху, ніж потрібно, і раз чи двічі вона торкнулася його руки, підкреслюючи якісь свої слова.

— От і прийшли,— нарешті сказала вона, коли вони наблизилися

до високої сучасної будівлі з обертовими скляними дверима і назвою «Ропер-Чард», викладеною сяйливим помаранчевим оргсклом по цеглі.

За широким фойє, яким ходили люди у вечірньому вбранні, виднівся ряд розсувних дверей. Ніна витягнула з сумочки запрошення і показала його чоловікові в погано припасованому смокінгу — Страйкові чоловік здався схожим на найману прислугу. Потім вони зі Страйком приєдналися до ще двадцятьох осіб у великому ліфті з дзеркалами.

— На цьому поверсі проводяться наради,— прокричала до Страйка Ніна, коли вони висадилися у великому приміщенні, де для напівпорожнього танцмайданчика грали музики.— Зазвичай тут перегороджено. То що, з ким тобі треба побачитися?

— З будь-ким, хто добре знає Квайна і може припустити, де він зараз.

— Тоді це тільки Джері...

їх підштовхнули нові гості, які прибули на ліфті, і Страйк з Ніною влилися в натовп. Страйк відчув, як Ніна хапає його за пальто, ніби дитина, але не відповів на цей жест — не взяв її за руку, жодним чином не посилив враження, ніби вони пара. Раз чи двічі він чув, як вона з кимсь вітається. Нарешті вони проштовхалися до дальньої стіни, де вгиналися від наїдків столи, які обслуговували офіціанти в білій формі, й можна було розмовляти, а не кричати. Страйк підхопив і з'їв кілька крабових котлеток, пожалкувавши, що вони такі крихітні, а Ніна роззирнулася.

— Ніде не бачу Джері — мабуть, курить на даху. Може, підемо туди? Ой, глянь, це ж Деніел Чард — спустився до простих смертних!

— Котрий?

— Та отой лисий.

Навколо директора видавництва утримувалася невелика дистанція на знак поваги — ніби коло прим'ятих паростків довкруг гелікоптера, який злітає. Чард говорив до пишної молоді жінки у вузькій чорній сукні.

Фаллус Імпудікус! Страйк не міг стримати посмішки, але Чардові личила його лисина. Він був молодший і спортивніший, ніж Страйк очікував, і в своєму роді навіть гарний — густі чорні брови над глибоко посадженими очима, хижий ніс, тонкі вуста. Графітового кольору костюм був непоказний, але блідо-бузкову краватку, ширшу, ніж

звичайна, прикрашали зображення людських носів. Страйк, чий потяг до звичайного одягу армія тільки поглибила, мимоволі зацікавився цією малою, але гучною заявою про нонконформізм у виконанні генерального директора — надто через те, що ця краватка вражала і смішила.

— А де наливають? — спитала Ніна, марно стаючи навшпиньки.

— Ось там,— показав Страйк, який добре бачив шинквас біля вікон, з яких відкривався краєвид на темну Темзу.— Лишайся тут, а я принесу. Біле вино?

— Шампусик, якщо Деніел таки вивернув калиту.

Страйк рушив крізь натовп з тим розрахунком, щоб опинитися ближче до Чарда, який мовчки слухав свою супутницю. Та говорила з ноткою відчаю, притаманною людині, в якої розмова щось не виходить. Страйк помітив, що зворот долоні, якою Чард тримав склянку з водою, вкритий блискучою червоною екземою. Страйк зупинився в Чарда просто за спиною, буцімто пропускаючи компанію молодих жінок, яка йшла йому назустріч.

— ...і це було страшенно кумедно! — нервово промовляла дівчина в чорній сукні.

— Так,— глибоко знудженим голосом озвався Чард,— мабуть, що так.

— А як вам Нью-Йорк, хіба було не чудово? Тобто ні, не чудово... це було пізнавально? Захопливо? — питала дівчина.

— Купа людей,— відповів Чард, і хоча Страйк не бачив обличчя генерального директора, йому здалося, що той позіхнув.— Багато переговорів.

Огрядний чоловік у костюмі-трійці, на вигляд уже п'яний, хоча було ледве пів на дев'яту, зупинився перед Страйком і з надмірною люб'язністю запросив його проходити далі. Довелося прийняти це ретельно виголошене запрошення, і Страйк не почув, що ще казав Деніел Чард.

— Дякую,— мовила за кілька хвилин Ніна, беручи у Страйка келих з шампанським.— Ну що, ходімо на дах?

— Гаразд,—• відповів Страйк. Собі він теж узяв шампанське — не тому, що любив, а через те, що більше нічого його не принадлело.— А що то за жінка розмовляє з Денієлом Чардом?

Ніна, яка вела Страйка до спіральних металевих сходів, витягнула

шию.

— Це Джоанна Вальдгрейв, донька Джері. Щойно написала свій перший роман. А що? Тобі такі подобаються? — спитала вона, задихано розсміявшись.

— Ні,— відповів Страйк.

Вони піднялися сітчастими сходами. Страйкові доводилося налягати на поруччя. Коли вони з Ніною опинилися на даху, крижане нічне повітря обпалило йому легені. Всюди були оксамитові газони, вази з квітами й деревцями, лави; подекуди гігантськими сталевими грибами стояли між акуратними квадратами газонів кола обігрівачів, і люди купчилися під ними спинами до штучної пасторалі довкруг і лицем до інших курців; жевріли цигарки.

Краєвид на місто був фантастичний: самоцвіти на чорному оксамиті. Лондонське око світило блакитним неоном, рубіново сяяли вікна вежі Оксо, а праворуч виблискували золотом Саут-бенк, Біг-Бен і Вестмінстерський палац.

— Ходімо! — сказала Ніна, сміливо взяла Страйка за руку і потягнула його до трійці жінок, чиє дихання вихоплювалося хмарками білої імлі, хоч вони і не курили.

— Привіт, дівчата,— сказала Ніна.— Джері не бачили?

— Він уже напився,— прямо відповіла одна з дівчат, руда.

— О ні,— видихнула Ніна.— А так добре тримався!

Довготелеса блондинка озирнулася через плече і пробурмотіла:

— Того тижня в «Суничнику» наливавсь мов чіп.

— То все через «Бомбікса Морі»,— заявила агресивного вигляду чорнява дівчина з короткою стрижкою.— Та ще поїздка до Парижа на річницю весілля не склалася. Фенелла, мабуть, знову влаштувала істерику. Коли він уже її покине?

— А вона тут? — жадібно спитала блондинка.

— Та десь ходить,— відповіла чорнява.— Ніно, а ти нас представиш?

Відбулося поспішне знайомство, після якого Страйк так і не зрозумів, котра з дівчат Міранда, котра Сара, а котра Емма, а тоді жіноцтво повернулося до розбору пиятики й безталанного Джері Вальдгрейва.

— Покинув би ту Фенеллу багато років тому,— сказала чорнява дівчина.— Ница жінка.

— Ш-ш-ш! — зашипіла Ніна, і всі четверо ненатурально замовкли, бо підійшов чоловік, на зріст майже як Страйк. Його кругле пухке обличчя частково приховували великі окуляри в роговій оправі й буйне каштанове волосся. Повний келих червоного вина в нього в руці норовив розплескатися.

— Винувате мовчання! — зазначив він з дружньою усмішкою. В його голосі бриніла ретельність, за якою Страйк розпізнав бувалого пияка.— Три здогади щодо тем, які ви обговорювали: Бомбікс, Морі та Квайн. Привіт,— додав він, подивившись на Страйка і простягаючи руку.— Ми не знайомі, так?

— Джері — Корморан, Корморан — Джері,— одразу сказала Ніна. — Ми зустрічаємося,— пояснила вона не так високому редактору, як трьом дівчатам поруч.

— Кемерон, га? — перепитав Вальдгрейв, прикладаючи долоню до вуха.

— Ну майже,— відповів Страйк.

— Вибачай,— сказав Вальдгрейв.— Я на одне вухо не чую. А ви, пані, пліткували тут перед високим чорнявим незнайомцем,— додав він з трохи силуваним гумором,— попри дуже чіткий наказ містера Чарда, згідно з яким люди поза видавництвом не мають знати про наш ганебний секрет?

— Ти ж не доповіси, правда, Джері? — спитала чорнява.

— Якби Деніел дійсно хотів, щоб про книжку не пішов поголос,— сказала руда нетерпляче, але не забувши озирнутися через плече — чи немає де поблизу шефа,— то не варто було до всіх посилати юристів, щоб позатикали людям роти. Мені постійно дзвонять, питають, що відбувається.

— Джері,— сміливо заговорила чорнявка,— а ти навіщо говорив з юристами?

— Бо там є і про мене, Саро,— відповів Вальдгрейв, махнувши келихом і проливши трохи вина на бездоганний газон.— Я по самісінькі свої глухі вуха в цьому... В цьому романі.

Жінки відповіли на це шокованими зойками протесту.

— Та що такого міг про тебе сказати Оуен, ти ж завжди так добре з ним обходився? — спитала чорнявка.

— Лейтмотив його пісні такий, що я без жодної потреби нівечу його шедеври,— пояснив Вальдгрейв і вільною рукою зобразив ножиці.

— І це все? — мовила блондинка з тінню розчарування.— Теж мені біда! Йому пощастило, що з ним узагалі хтось має справу — зважаючи на його поведінку.

— Схоже на те, що він знову пішов у підпілля,— відзначив Вальдгрейв.— Не відповідає на дзвінки.

— От боягузливий гад,— обурилася руда.

— Насправді я за нього боюся.

— Боїшся? — не повірила руда.— Та ти жартуєш, Джері.

— Якби ти читала ту книжку, ти б теж злякалася,— відповів Вальдгрейв і тихенько гикнув.— Гадаю, Оуен здурів. Воно схоже на записку самогубця.

Блондинка засміялася була, але під поглядом Вальдгрейва швидко замовкла.

— Я не жартую. Гадаю, він зламався. Підтекст, прихований за всім цим звичним гротеском, такий: усі проти мене, всі змовилися, всі мене ненавидять...

— Його справді всі ненавидять,— перебила блондинка.

— Жодна людина при здоровому глузді не подумала б, що таке опублікують. А тепер він зник.

— Він постійно так робить,— не витримала руда.— Це ж його коронний номер — утікач? Дейзі Картер з «Девіс-Гріна» казала мені, що поки вони працювали з ним над «Братами Бальзаками», він двічі розчинявся в повітрі.

— Я за нього боюся,— вперто повторив Вальдгрейв. Він зробив великий ковток вина і сказав: — Може, він там вени собі порізав...

— Оуен собі віку не вкоротить,— прихнула блондинка. Вальдгрейв глянув на неї з виразом, у якому Страйк прочитав жалість і недоброзичливість.

— Мірандо, люди таки вкорочують собі віку, коли гадають, що в них забрали сенс усього життя. Навіть якщо іншим їхнє страждання здається жартом, це не рятує їх від нього.

Білява дівчина ніби не повірила, озирнулася на подруг у пошуках підтримки, але ніхто не став на її захист.

— Письменники такі люди,— мовив Вальдгрейв.— Я ще не зустрічав жодного хорошого автора без психів. Клятій Ліз Тассел варто було б це з'ясувати.

— Вона каже, що не знала, що в книзі,— пояснила Ніна.— Вона

всім каже, що захворіла і не змогла її уважно прочитати...

— Я знаю Ліз Тассел,— загарчав Вальдгрейв, і Страйк з цікавістю побачив спалах справжнього гніву в цього п'яного й дружнього редактора.— Вона чудово знала, що робить, коли розсилала ту кляту книжку. Вирішила, що це її останній шанс струсити з Оуена такі-сякі гроші. Трохи уваги з боку громадськості за рахунок того скандалу з Фенкортом, якого вона ненавидить довгі роки... а коли лайно потрапило на вентилятор, то все, вона свого клієнта не знає. Просто обурлива поведінка!

— Деніел відкликав її запрошення на сьогодні,— сказала чорнява дівчина.— Мені довелося їй подзвонити і повідомити. Це був жах.

— Джері, а ти не знаєш, куди Оуен міг поїхати? — спитала Ніна.

Вальдгрейв знизав плечима.

— Куди завгодно, гадаю. Але я сподіваюся, що хай де він є, з ним усе добре. Я все одно маю прихильність до цього дурня, хай що він коїть.

— А що то за скандал з Фенкортом, про який він написав? — спитала руда.— Я чула, що там була якась рецензія...

Всі, крім Страйка, заговорили водночас, але голос Вальдгрейва перекрив інші, й жінки замовкли — то була інстинктивна люб'язність, яку жінки часто виявляють до чоловіків, що лишилися в меншості.

— Я думав, що всі знають цю історію,— сказав Вальдгрейв і знову тихо гикнув.— Якщо коротко, то перша дружина Майкла — Елспет — написала дуже поганий роман. У літературному журналі з'явилася анонімна пародія на нього. Вона вирізала сторінку з журналу, прикріпила собі на сукню і, поклавши голову в духовку, пустила газ, а-ля Сильвія Плат.

Руда дівчина ахнула.

— Вона наклала на себе руки?

— Так,— відповів Вальдгрейв, знову розмахуючи келихом.— Письменники всі психи.

— А хто написав пародію?

— Всі завжди вважали, що Оуен. Він відкидав звинувачення, але це не дивно, зважаючи на фінал,— відповів Вальдгрейв.— По смерті Елспет Оуен і Майкл більше не розмовляли. Але в «Бомбіксі Морі» Оуен дуже дотепно натякає, що пародію написав сам Майкл.

— Боже,— шоковано видихнула руда.

— Щодо Фенкорта,— сказав Вальдгрейв, глянувши на годинник.— Я мав вам сказати, дівчата, що внизу о дев'ятій оголосять дещо грандіозне. Вам не варто це прогавити.

Він побрів геть. Двоє дівчат загасили цигарки і пішли за ним. Блондинка перемістилася до іншого гурту.

— Джері милий, правда? — спитала Ніна у Страйка, трусячись у своєму вовняному пальті.

— Дуже великодушний,— погодився Страйк.— Здається, більше ніхто не думає, що Оуен не розумів, що коїть. Ходімо назад у тепло?

Страйкову свідомість затьмарювала втома. Він пристрасно бажав піти додому, почати клопіткий процес вкладання ноги в ліжко (так він це для себе визначав), заплющити очі та спробувати проспати вісім годин поспіль, поки не доведеться вставати і знову блукати навколо чергового невірною чоловіка.

Приміщення внизу було забите вщент. Ніна кілька разів спинялася і кричала щось у вуха знайомим. Страйка познайомили з товстенькою авторкою романтичних книжок, якій, здавалося, паморочилося в голові від шампанського та звуків музики, та з дружиною Джері Вальдгрейва, яка надміру багатослівно і п'яно привіталася з Ніною з-за завіси розкуйовдженого чорного волосся.

— Завжди як присмокчеться,— холодно сказала Ніна, звільнившись від її товариства і ведучи Страйка ближче до імпровізованої сцени.— Вона з багатії родини і всім дає зрозуміти, що її шлюб з Джері — то мезальянс. Страшна снобка.

— Твій батько — королівський адвокат — викликає у неї повагу, так? — спитав Страйк.

— Оце в тебе пам'ять, аж страшно,— захоплено глянула на нього Ніна.— Ні, гадаю, тут інше... я ж високошановна Ніна Ласселз^[18]. Усім до таких речей байдуже, а от таким, як Фенелла, ні.

Асистент саме нахилив мікрофон до дерев'яної кафедри на сцені біля шинкваса. На прапорці був зображений логотип «Ропер-Чарда» — вузол між двома частинами назви — і напис «100 років».

Далі десять хвилин довелося чекати й нудитися, і повсякчас Страйк увічливо і пристойно відповідав на балачку Ніни, що потребувало серйозних зусиль, бо вона була набагато менша на зріст, а в приміщенні стояв страшенний гамір.

— А Ларі Пінкельман тут? — спитав Страйк, згадавши старого

дитячого письменника, чиє фото бачив у Елізабет Тассел на стіні.

— Ой, він ненавидить вечірки,— бадьоро відповіла Ніна.

— Ви ж наче будете робити вечірку і на його честь?

— Звідки ти знаєш? — здивувалася вона.

— Ти мені сама нещодавно сказала — в пабі.

— Ого, а ти аж слухав? Так, ми влаштуємо вечерю на честь перевидання його збірки різдвяних оповідань, але то дуже маленький захід. Ларі ненавидить натовп, він дуже сором'язливий.

Нарешті на сцену дійшов Деніел Чард. Усі розмови притишилися, тоді зовсім припинилися. Страйк відчув, якою напруженою стала атмосфера, коли Чард переглянув свої нотатки, а тоді прокашлявся.

Він, мабуть, має великий досвід, подумав Страйк,— і все одно оратор з нього був слабенький. Через регулярні проміжки часу Чард механічно дивився на одну і ту саму точку над головами слухачів; ніколи не дивився в очі; іноді його просто не було чути. Коротко розповівши аудиторії славному історію видавництва «Ропер Паблішинг», він зробив невеликий екскурс до витоків «Чард Букс», компанії його дідуся, і незмінним монотонним голосом розповів про злиття компаній і про власну скромну радість і гордість від того, що вже десять років він очолює цю міжнародну компанію. Легкі жарти, які Чард собі дозволяв, зустрічали гучним сміхом, причиною якого, як здалося Страйкові, були і алкоголь, і відчуття ніяковості. Страйк мимоволі дивився на хворі, ніби обварені руки Чарда. Колись в армії він знав молодого рядового, у якого через стрес екзема посилилася так, що хлопця довелося госпіталізувати.

— Немає сумніву,— сказав Чард, перегортаючи (наскільки бачив Страйк, який був одним з найвищих чоловіків у приміщенні й стояв близько до сцени) останню сторінку промови,— що видавнича справа нині переживає період стрімких змін і нових випробувань, але одна істина лишається так само незмінною, як і століття тому: зміст — король. Ми можемо похвалитися найкращими авторами на світі, і «Ропер-Чард» і далі буде захоплювати, дивувати і розважати читача. І в цьому контексті,— (що це кульмінація промови, зрозуміло стало не з піднесеності, а з розслабленості тону Чарда, бо тортури для нього майже скінчилися),— я маю за честь і дуже радий повідомити вам, що цього тижня ми заручилися підтримкою таланту одного з найкращих авторів світу. Леді та джентльмени, вітайте — Майкл Фенкорт!

Натовп ахнув — ніби вітер пролетів. Якась жінка аж зойкнула. Десь у глибині приміщення почулися оплески і палахким вогнем покотилися до переднього краю. Страйк побачив, як відчинилися дальні двері, встиг помітити проблиск великої голови, а тоді Фенкорта оточили сповнені ентузіазму працівники. Лише за кілька хвилин Фенкорт зміг дістатися сцени і потиснув руку Чардові.

— О Боже мій,— повторювала, збуджено аплодуючи, Ніна.— О Боже!

Джері Вальдгрейв, який, подібно до Страйка, був на дві голови вищий за решту натовпу, що складався переважно з жінок, стояв майже навпроти них з іншого боку сцени. Він знову мав у руках повний келих, тож аплодувати не міг, і без усмішки підніс його до губ, дивлячись, як Фенкорт перед мікрофоном жестом закликає натовп до тиші.

— Дякую, Дене,— сказав Фенкорт.— Звісно, я й подумати не міг, що тут опинюся,— заявив він, і промову перервав вибух веселого сміху, — але відчуття таке, ніби я повернувся додому. Я писав для «Чарда», писав для «Ропера», і то були старі й добрі часи. Я був сердитим молодиком...— (тут багато хто запирхав),— а тепер я — сердитий старигань...— (ще більше сміху, і навіть Деніел Чард злегка усміхнувся), — і чекаю не дочекаюсь, як буду ремствувати для вас...— (тут демонстративно засміялися і Чард, і натовп; з усіх ніби тільки Страйку і Вальдгрейву смішно не було).— Я радий повернутися і зроблю все, щоб «Ропер-Чард» — як ти там сказав, Дене? — захоплював, дивував і розважав читача.

Натовп вибухнув оплесками; під спалахами камер чоловіки на сцені потиснули один одному руки.

— Півмільйона,— заявив п'яний біля Страйка,— і десять тисяч отримає вже сьогодні.

Фенкорт зійшов зі сцени просто перед Страйком. Його звично кислий вираз обличчя майже не змінився, коли письменника фотографували, та коли йому почали простягати руки, Фенкорт здавався щасливим. Любові публіки Майкл Фенкорт не цурався.

— Ого! — сказала Ніна до Страйка.— Ти можеш у це повірити?

Велика голова Фенкорта уже зникла в натовпі.

З'явилася пишна Джоанна Вальдгрейв, наміряючись проштовхатися до знаменитого автора. Поруч з нею раптом опинився батько; п'яним жестом він простягнув руку і схопив її за плече —

досить-таки грубо.

— Йому є з ким поговорити, Джо, не займай його.

— Мама он уже біля нього, краще б її хапав!

Страйк бачив, як Джоанна побігла геть від батька, явно розлючена. Деніел Чард теж зник; Страйк подумав, що він, мабуть, утік, поки натовп був зайнятий Фенкортом.

— Ваш генеральний директор не любить публіки,— зауважив Страйк до Ніни.

— Кажуть, що нині він виступає набагато краще,— відповіла Ніна, яка все дивилася в бік Фенкорта.— Десять років тому він навіть очей від паперів не міг відірвати. Але бізнесмен з нього, знаєш, пронозливий. Свого не прогавить.

Усередині Страйка утома боролася з цікавістю.

— Ніно,— мовив він, відвівши супутницю вбік від людей, які юрмилися навколо Фенкорта; вона радо дозволила це,— а де, ти кажеш, рукопис «Бомбікса Морі»?

— У сейфі Джері,— відповіла вона.— На поверх нижче.

Вона пригубила шампанське; великі очі сяяли.

— Ти просиш про те, про що я подумала?

— В яку халепу ти за це можеш вскочити?

— У велику,— безтурботно озвалася Ніна.— Але перепустка в мене, а тут усі заклопотані, правда ж?

Її батько, безжально подумав Страйк, королівський адвокат. Видавці двічі подумають, перш ніж її виганяти.

— Як гадаєш, ми можемо зробити копію?

— А зробімо! — відповіла вона і допила шампанське одним ковтком.

Ліфт був порожній, поверх — темний і безлюдний. Ніна відчинила відділ перепусткою і впевнено повела Страйка між темних моніторів комп'ютерів і безлюдних столів у бік великого окремого кабінету. Приміщення освітлювало тільки вічне сяйво Лондона за вікном і жовтогаряче блимання комп'ютерів, які стояли на сплячому режимі. Кабінет Вальдгрейва був неза-мкнений, але сейф, який стояв за книжковою шафою на коліщатах, відмикався за допомогою панелі. Ніна ввела код з чотирьох цифр. Дверцята відчинилися, і Страйк побачив усередині стос паперів.

— Ось він! — радісно оголосила Ніна.

— Говори тихше,— порадив Страйк.

Страйк стояв на чатах, поки Ніна робила для нього ксерокопію на апараті за дверима. Невпинне гудіння й шурхотіння дивно заколисувало. Ніхто не прийшов, ніхто нічого не бачив; за п'ятнадцять хвилин Ніна повернула рукопис у сейф і замкнула його.

— Тримай.

Вона передала Страйкові копію, яка трималася докупи на кількох гумках. Коли Страйк узяв стос, на кілька секунд Ніна притулилася до нього — п'яно хитнулася, просто собі зачепила його. Страйк мав якось їй віддячити, але він був розбитий утомою; його не принаджувала думка ні про те, щоб поїхати з нею до тієї квартири в Сент-Джонс-Вуді, ні про те, щоб запросити її до свого помешкання на Денмарк-стріт. Може, достатньою віддякою буде запросити її випити ще раз, скажімо, завтра ввечері?

І тут він згадав, що завтра йде на день народження до будинку сестри. Люсі казала, що можна прийти не самому.

— Не хочеш завтра сходити на нудну вечерю? — спитав він у Ніни. Вона засміялася, явно потішена.

— А що там буде нудне?

— Та все. Якраз трохи розвієш атмосферу. Що думаєш?

— Та чому б і ні? — радо озвалася Ніна.

Запрошення виявилось ніби досить; Страйк відчув, як потреба в якомусь фізичному жесті відступає. Вони вийшли з темного відділу в товариському настрої; ксерокопію «Бомбікса Морі» Страйк сховав у пальто. Записавши адресу й телефон Ніни, Страйк усадовив її в таксі й відчув полегшення.

There he sits a whole afternoon sometimes, reading of these same abominable, vile, (a pox on them, I cannot abide them!) rascally verses.

Ben Jonson, Every Man in His Humour^[19]

Наступного дня мала відбутися демонстрація проти війни, на якій Страйк утратив ногу; тисячі людей марширували через серце холодного Лондона з плакатами, очолювані родинами військових. Страйк чув, що серед демонстрантів будуть батьки Гері Топлі, який загинув під час вибуху, що коштував Страйкові кінцівки, але йому й не спало на думку до них приєднатися. Його почуття з приводу війни не можна було записати чорними літерами на білому квадраті плаката. Роби свою справу, і роби її добре — таке було його кредо і тоді, і нині, та й участь у марші означала б, що він про щось жалкує, а він не жалкував. Тож Страйк пристебнув протез, надягнув свій найкращий італійський костюм і вирушив на Бонд-стріт.

Зрадливий чоловік, якого він шукав, наполягав на тому, що дружина, з якою він уже не жив (Страйкова брюнетка-клієнтка), загубила через власну п'яну необережність кілька коштовностей, коли пара зупинялася в готелі. Страйк дізнався, що в чоловіка в цей день зустріч на Бонд-стріт, і мав підстави припускати, що деякі з тих буцімто загублених коштовностей там несподівано з'являться.

Його ціль зайшла до ювелірної крамниці, коли Страйк роздивлявся вітрину навпроти. За півгодини, коли чоловік пішов, Страйк сховався по каву, почекав дві години, потім зайшов до крамниці сам і оголосив, що його жінка обожнює смарагди. Ця заява призвела — після півгодинних театральних просторікувань про різні коштовності — до того, що Страйкові пред'явили кільце, яке, як гадала брюнетка, її чоловік поклав собі в кишеню. Страйк одразу його купив — можливо це стало лише тому, що клієнтка заздалегідь видала йому на це десять тисяч фунтів. Десять тисяч фунтів на те, щоб довести обман з боку чоловіка, були дрібничкою для жінки, яка планувала отримати мільйони відступними.

Дорогою додому Страйк перехопив кебаб. Поклавши кільце в маленький сейф у себе в кабінеті (зазвичай він ховав туди компромат у вигляді фотографій), він піднявся нагору, зробив собі горнятко міцного

чаю, зняв костюм і ввімкнув телевізор, щоб одним оком стежити за матчем «Арсенал» — «Сперз». Тоді зручно влаштувався на ліжку і почав читати вкрадений учора рукопис.

Як і казала йому Елізабет Тассел, «Бомбікс Морі» виявився збоченою варіацією на тему «Шляху паломника». Місцем дії була фольклорна нічийна земля, й однойменний герой (юний письменник-геній) покинув острів, населений виродженими ідіотами, нездатними визнати його талант, і рушив у символічну подорож до далекого міста. Багата і химерна мова й образи були вже знайомі Страйкові після прочитання «Братів Бальзаків», але тут його зацікавив сюжет.

Першим знайомим персонажем, який постав зі щільного, рясно пересипаного непристойностями тексту, була Леонора Квайн. Геніальний юний Бомбікс простував землями, сповненими небезпек і чудовиськ, і зустрів Сукубу, жінку, стисло названу «тертою хвойдою»; та схопила його, зв'язала і згвалтувала. Леонора була описана дуже схоже: худа, негарна, великі окуляри, байдужий, нечуйний тон. Після кількадечних знущань Бомбікс умовив Сукубу відпустити його. Вона так засмутилася, що він іде геть, аж Бомбікс погодився взяти її з собою: це був перший приклад частих поворотів сюжету — дивних, мов сон, коли погане і страшне стає добрим і розумним без жодних пояснень чи вибачень.

За кілька сторінок на Бомбікса і Сукубу напала істота на ймення Кліщ, у якій Страйк легко впізнав Елізабет Тассел: квадратна щелепа, низький голос, загрозливий вигляд. І знову Бомбікс пожалів істоту, коли та закінчила знущатися з нього, і дозволив приєднатися до походу. Кліщ мав неприємну звичку смоктати Бомбікса, коли той спав. Герой став худнути й марніти.

Стать Бомбікса була на диво мінлива. Окрім здатності годувати грудьми, він скоро почав демонструвати ознаки вагітності — але продовжував задовольняти жінок-німфоманок, які траплялися йому на шляху.

Продираючись крізь химерне соромітництво, Страйк питав себе, скільки портретів реальних людей просто не зміг упізнати. Дикість взаємодії Бомбікса з іншими людськими істотами лякала; збоченість і жорстокість цього спілкування не лишали в тілах жодних незайманих отворів; то було якесь садомазохістське шаленство. Але раз у раз звучала тема природної невинності й чистоти Бомбікса; простого

твердження — він геній — мало вистачити читачеві, щоб виправдати всі злочини, які він чинив так само вільно, як і буцімто монстри, які генія оточували. Гортаючи сторінки, Страйк згадав думку Джері Вальдгрейва, що Квайн психічно хворий; Страйк почав і сам схилитися до такої думки...

Ось-ось мав початися матч. Страйк відклав рукопис, почувуючись так, ніби довгий час просидів у темному та брудному підвалі без сонячного світла й свіжого повітря. Тепер він наперед смакував приємне видовище. Він був упевнений, що «Арсенал» виграє — вдома «Сперз» за сімнадцять років ще жодного разу не перемогли їх.

Протягом сорока п'яти хвилин Страйк щиро насолоджувався грою і підбадьорював криками команду, яка вигравала з рахунком два — нуль.

У кінці тайму він без великої охоти притишив звук і повернувся до химерного породження уяви Квайна.

Жодного персонажа впізнати не вдалося, аж поки Бомбікс не наблизився до міста, куди прямував. Тут на мості, перекинутому через рів під міськими мурами, стояла велика, незграбна й короткозора істота: Різник.

Замість окулярів у роговій оправі Різник носив кашкет і мав за спиною закривавлений мішок, де щось пручалося. Бомбікс прийняв пропозицію Різника провести його разом із Сукубою та Кліщем до таємного входу в місто. Тепер уже звичний до сексуального насильства в книзі, Страйк навіть не здивувався, що Різник захотів каструвати Бомбікса. Почалася бійка, Різник впустив мішок, і з нього вискочила карлиця. Різник погнався за нею, і Бомбікс, Сукуба та Кліщ змогли утекти; вони знайшли шпарину в міських стінах, а озирнувшись, побачили, як Різник топить карлицю в рові.

Страйк так поринув у читання, що не помітив, коли почався матч. Він звів очі на телевизор, який працював без звуку.

— Чорт!

Два — два: неймовірно, але «Сперз» вирівняли рахунок. Страйк з жахом відкинув рукопис. У нього на очах «Арсенал» зазнавав поразки. Але це мала бути перемога! Вони мали вийти на перше місце в лізі!

— Чо-орт! — закричав Страйк, коли Фабіанський пропустив м'яча. «Сперз» перемогли.

Лаючись, Страйк вимкнув телевизор і глянув на годинник. Лишалася всього півгодини на те, щоб помитися і перевдягтися, перш

ніж треба буде їхати по Ніну Ласселз у Сент-Джонс-Вуд; ця кругова мандрівка до Бромлі дорого йому обійдеться. Страйк з огидою уявив, як читатиме останню чверть Квайнового рукопису, і не здивувався, що Елізабет Тассел лише побіжно проглянула останні сторінки.

Він навіть не знав, нащо це читає — хіба що з цікавості.

У похмурому і дратівливому настрої Страйк пішов у душ, жалкуючи, що не зможе провести вечір удома, й ірраціонально відчуваючи, що якби він не дозволив собі відірватися на сороміцький кошмарний світ «Бомбікса Морі», «Арсенал» виграв би.

I tell you 'tis not modish to know relations in town.

William Congreve, The Way of the World^[20]

— Ну що? Як тобі «Бомбікс Морі»? — спитала Ніна, коли вони від'їхали від її квартири на таксі, яке Страйк заледве міг собі дозволити. Якби не Ніна, Страйк поїхав би до Бромлі й назад громадським транспортом, хай навіть це було б довго і незручно.

— Породження хворого розуму,— відповів Страйк. Ніна засміялася.

— То ти не читав інших книжок Оуена; вони майже такі самі жахливі. Мушу визнати, однак, що від цієї взагалі тягне блювати. Що там гнилий орган Денієла?

— Я до туди ще не дочитав; чекаю не дочекаюся.

Під учорашнім теплим вовняним пальтом на Ніні була тісна чорна сукня на бретелях, яку Страйк добре роздивився, коли вона запросила його зайти до свого помешкання в Сент-Джонс-Вуді, поки складала сумочку та ключі. Також Ніна, побачивши, що Страйк прийшов з порожніми руками, взяла на кухні пляшку вина. Розумна і красива дівчина, але ця готовність зустрітися з ним одразу після першого знайомства, та ще й у суботу ввечері, натякала чи то на нерозсудливість, чи то на відчайдушну потребу кохання.

Страйк знову питав себе, яку це гру він затіяв; таксі везло їх геть від серця Лондона до околиць, де мешканці самі були власниками осель, до просторих будинків з кавоварками й широкоекранними телевізорами, до всього, чого Страйк ніколи не мав і що, на думку його стривоженої сестри, мало би бути його заповітною мрією.

Дуже в душі Люсі було влаштувати його святкову вечерю у себе вдома. Люсі бракувало яскравої уяви, і хоча вдома вона часто здавалася геть знервованою, принади своєї оселі вона цінувала високо. Дуже в її стилі було запропонувати святкування, якого Страйк не хотів, і цього небажання вона не розуміла. У світі Люсі дні народження неодмінно святкують, про них ніколи не забувають: мають бути торт зі свічками, листівки, подарунки; слід відзначати плин часу, підтримувати порядок, додержуватися традиції.

Таксі везло їх тунелем Блекволл під Темзою до південного Лондона, і Страйк визнав для себе, що на сімейну вечірку він везе Ніну як декларацію незгоди. Попри традиційну пляшку вина в неї на колінах, Ніна була мов напнута струна — готова до ризику, до пригод. Вона мешкала сама і говорила про книжки, а не про немовлят; коротко кажучи, вона була зовсім не в душі Люсі.

Майже за годину по тому, як Страйк виїхав з Денмарк-стріт, його гаманець полегшав на п'ятдесят фунтів, а сам він допоміг Ніні вийти з таксі в зимну темряву, яка оповивала вулицю Люсі, й повів її доріжкою під великим магнолієвим деревом, що височіло над садком. Перш ніж подзвонити в двері, Страйк не дуже охоче сказав:

— Я, мабуть, маю тобі пояснити: це святкування дня народження. Мого.

— Ой, треба було сказати раніше! Вітаю з днем...

— Він не сьогодні,— сказав Страйк.— Не варто.

І натиснув дзвінок.

Усередину їх впустив Грег, Страйків зять. Почалися рукостискання і перебільшена радість від Ніниного приходу. Радості, щоправда, не виказала Люсі, яка вибігла в коридор, стискаючи лопатку, мов меч, у фартуху поверх святкового вбрання.

— Ти не попереджав, що когось приведеш! — просичала вона Страйкові на вухо, коли він нахилився поцілувати її у щоку. Люсі була маленька, білява, круглолиця; ніхто б не подумав, що вони родичі. Люсі народилася від зв'язку матері з іншим відомим музикантом. Рік був ритм-гітаристом, який, на відміну від Страйкового батька, підтримував з донькою дружні стосунки.

— Ти ж наче казала, щоб я привів гостю,— пробурмотів до сестри Страйк, поки Грег заводив Ніну у вітальню.

— Я спитала, чи приведеш,— сердито озвалася Люсі.— О Боже, це треба ставити ще... бідолашна Маргарита!..

— Яка ще Маргарита? — спитав Страйк, але Люсі вже побігла до їдальні з лопаткою напереваги, лишивши головного гостя самого в коридорі. Зітхнувши, Страйк пішов слідом за Грегом і Ніною у вітальню.

— Сюрприз! — сказав білявий лисіючий чоловік, підводячись із дивана; його дружина в окулярах усміхнулася до Страйка.

— Господи Боже! — тільки і мовив Страйк, з радістю поспішаючи

потиснути простягнену руку. Нік та Ільза були одними з його найдавніших друзів; тільки в них перетиналися, щасливо пошлюблені, дві половини його дитинства — Лондон і Корнволл.— Мене не попередили, що ви теж прийдете!

— Ну, це ж і є суть сюрпризу, Огі,— сказав Нік, поки Страйк цілував Ільзу.— Ти знайомий з Маргаритою?

— Ні,— сказав Страйк.— Не знайомий.

Ось чому Люсі питала, чи приведе він когось: то була жінка з тих, в одну з яких, за планом Люсі, він мав закохатися і жити довго й щасливо в будинку з магнолієвим деревом під вікнами. Маргарита була смаглява, з масною шкірою і похмурим обличчям; на ній була блискуча фіолетова сукня, придбана, вочевидь, коли вона була трошки худіша. Страйк був упевнений, що Маргарита розлучена. В цьому питанні він уже мав шосте чуття.

— Привіт,— сказала вона, поки Ніна в чорній сукні на бретелях теревенила з Грегом; у короткому слові була вся гіркота світу.

Отже, вечеряти сіли всімох. Страйк не бачився з друзями-цивільними, відколи вийшов у відставку через інвалідність. Навмисне важкий робочий графік стер різницю між буднями й вихідними, але тепер Страйк знову зрозумів, наскільки любить Ніка та Ільзу і наскільки краще було б, якби вони лише втрьох — без усіх інших — їли десь каррі.

— Звідки ви знайомі з Кормораном? — жадібно розпитувала їх Ніна.

— Я з ним ходила до школи в Корнволлі,— пояснила Ільза, через стіл усміхаючись до Страйка.— Тобто то ходила, то не ходила. Він то вчився в нас, то не вчився, так, Корме?

І за копченим лососем було повідано історію мозаїчного дитинства Страйка й Люсі — їхніх мандрів з матір'ю-кочівницею і постійних повернень до Сент-Моса, до тітки й дядька, які були їм за прийомних батьків у дитячі й підліткові роки.

— А потім мама забрала Корма до Лондона, коли йому було скільки — сімнадцять? — розповідала Ільза.

Страйк бачив, що Люсі ця розмова не подобається: вона ненавиділа балачки про їхнє незвичне виховання та скандальну мати.

— І тут він ходив у стару добру звичайну школу зі мною,— сказав Нік.— Гарні були часи.

— З Ніком корисно було товаришувати,— додав Страйк.— Він знає Лондон як свої п'ять пальців: у нього батько таксист.

— А ти теж таксист? — спитала Ніна в Ніка, явно захоплена екзотичністю Страйкових друзів.

— Ні,— весело відповів Нік,— я гастроентеролог. Ми з Огі разом святкували вісімнадцятиріччя...

— ...і Корм запросив із Сент-Моса свого друга Дейва і мене,— додала Ільза.— Я вперше потрапила до Лондона, була в такому захваті...

— ...і там ми й познайомилися,— закінчив Нік, широко усміхаючись до дружини.

— І що, досі нема дітей? — спитав Грег, самовдоволений батько трьох синів.

Виникла крихітна пауза. Страйк знав, що Нік та Ільза кілька років намагалися зачати дитину, але безуспішно.

— Поки що немає,— мовив Нік.— Ніно, а ти чим займаєшся?

Згадка про «Ропер-Чард» трохи оживила Маргариту, яка ображено споглядала Страйка з того боку столу, ніби він був ласим шматочком, до якого вона не могла дотягтися.

— Майкл Фенкорт щойно перейшов до «Ропер-Чарда»,— оголосила вона.— Я прочитала вранці в нього на сайті.

— Йой! Це тільки вчора оголосили,— сказала Ніна. Це її «йой» нагадало Страйкові те, як Домінік Калпепер казав на офіціанта «друже»; то вона, мабуть, так підтримувала Ніка, а ще хотіла показати Страйкові, що нормально ладнає з пролетаріатом. (Шарлотта, колишня Страйкова наречена, ніколи не вживала таких слів і не змінювала аристократичної вимови, хай де опинялася. І Страйкові друзі їй не подобалися).

— О, я велика прихильниця Майкла Фенкорта,— сказала Маргарита.— «Порожній дім» — один з моїх улюблених романів. Я обожаю російську літературу, і є у книжках Фенкорта щось таке, що нагадує Достоевського...

Страйк здогадався: то Люсі їй сказала, що він учився в Оксфорді, а отже, розумний. І захотів, щоб Маргарита опинилася на відстані тисячі миль звідси, а Люсі краще його розуміла.

— Фенкорт не вміє писати жінок,— відмахнулася Ніна.— Старається, але не виходить. Істерика, цицьки й тампони — ось портрет його героїні.

Нік від несподіванки пирхнув у келих; Страйк засміявся у відповідь; Ільза теж захихотіла:

— Вам по тридцять шість років, хлопці. Боже!

— А я вважаю, що він чудовий,— без тіні усміху повторила Маргарита. У неї відібрали потенційного партнера, хай навіть з однією ногою та надмірною вагою; так просто віддавати Майкла Фенкорта вона не збиралася.— І надзвичайно привабливий. Складний, розумний, я до таких маю слабкість,— зітхнула вона в бік Люсі, явно маючи на увазі якись давні негаразди.

— У нього голова завелика для тіла,— відповіла Ніна, радісно відкидаючи свій учорашній захват від появи Фенкорта,— а ще він феноменально зверхній.

— Я завжди вважала дуже зворушливим те, що він зробив для того молодого американського письменника,— сказала Маргарита, коли Люсі зібрала закуски і жестом покликала Грега допомогти їй на кухні.— Закінчив за нього роман... як його звали, того романіста, що помер від СНІДу?..

— Джо Норт,— підказала Ніна.

— Дивуюся, що ти знайшов у собі сили прийти,— тихо сказав Нік до Страйка.— Після того, що сталося вдень.

На превеликий жаль, Нік уболівав за «Сперз».

Грег, який повернувся з баранячою ногою і почув Нікові слова, негайно за них ухопився.

— Зачепило тебе, га, Корме? Коли всі гадали, що вони Бога за бороду вхопили?

— Що тут у вас таке? — спитала Люсі тоном учительки, яка заспокоює клас, й поставила на стіл тарелі з картоплею та овочами.— О ні, Грегу, тільки не про футбол.

Так Маргарита змогла знову перетягнути розмову на свою тему.

— Так, на «Порожній дім» Фенкорта надихнув образ будинку, що йому залишив померлий друг,— місця, де вони були замолоду щасливі. Це так зворушливо! Це справжня історія жалю, втрати, змарнованих надій...

— Насправді Джо Норт залишив будинок у спільне володіння Майклові Фенкору й Оуену Квайну,— твердо виправила Маргариту Ніна.— І вони обидва написали натхненні ним романи; книга Майкла отримала Букера, а книгу Оуена заплювали,— додала вона вже до

Страйка.

— І що сталося з будинком? — спитав у Ніни Страйк, поки Люсі передавала йому баранину.

— Ой, це було сто років тому, мабуть, уже продали,— сказала Ніна. — Жодної спільної власності вони б мати не захотіли — вони багато років одне одного ненавидять. Відтоді як Елспет Фенкорт укоротила собі віку через ту пародію.

— А ти не знаєш, де той будинок?

— Він усе одно не там,— майже пошепки відповіла Ніна.

— Хто не там? — спитала Люсі, ледь ховаючи роздратування. Її плани на Страйка полетіли шкереберть. Ніна тепер ніколи їй не сподобається.

— Один з наших авторів зник,— пояснила їй Ніна.— Його дружина попросила Корморана знайти його.

— Успішний чолов'яга? — спитав Грег.

Понад сумнів, Грег утомився через колотнечу, яку дружина здіймала навколо свого геніального, але такого непутящого брата, що ледве зводив кінці з кінцями, хоча працював мов віл; але на слово «успішний» у світлі тих конотацій, яких воно набувало в устах Грега, у Страйка була алергія.

— Ні,— сказав він,— не думаю, що Квайна можна назвати успішним.

— А хто тебе найняв, Корме? Видавець? — стривожилася Люсі.

— Дружина,— відповів Страйк.

— Вона ж зможе оплатити рахунок, га? — спитав Грег.— Жодних кривеньких качечок, Корме, оце має бути твоє правило ведення справ номер один.

— Як ти тільки не записуєш ті мудрі думки,— прошепотів до Страйка Нік, поки Люсі пропонувала Маргариті пригоститися всім, що на неї дивиться (компенсація за те, що та не зможе забрати Страйка додому, одружитися з ним і жити за дві вулиці звідси з новою кавоваркою від-Люсі-та-Грега).

По вечері вони повернулися до бежевого гарнітура у вітальні, де було розкладено подарунки й вітальні листівки. Люсі та Грег купили Страйкові новий годинник, «бо твій же поламався», як додала Люсі. Зворушений тим, що вона про це пам'ятає, Страйк на хвилі вдячності тимчасово забув про роздратування через те, що вона витягла його сюди

сьогодні, не схвалювала його способу життя, вийшла за цього Грега... Він зняв дешевий годинник, який купив на заміну зламаному, і надягнув подарунок Люсі: великий, блискучий, на металевому браслеті — точну копію Грегівого.

Нік та Ільза подарували йому «улюблене віскі»: односолодовий «Арран», що відразу нагадав Страйкові про Шарлотту, з якою він його вперше скуштував,— але всяку можливість меланхолії розвіяла поява у дверях трьох постатей у піжамах, найвища з яких спитала:

— Ну що, вже торт?

Страйк ніколи не хотів мати дітей (на великий розпач Люсі) й ледве знав своїх племінників, яких рідко бачив. Найстарший і найменший слідом за матір'ю пішли виносити торт; середній, однак, підійшов просто до Страйка і простягнув саморобну листівку.

— Це ти,— повідомив Джек, показуючи на малюнок,— як тобі давали медаль.

— А в тебе є медаль? — спитала Ніна, усміхаючись і розширюючи очі.

— Дякую, Джеку,— сказав Страйк.

— Я хочу бути солдатом,— заявив Джек.

— Це ти винний, Корме,— мовив Грег, і Страйк не міг не відзначити ворожості в його тоні.— Купуєш йому ті іграшки, про пістолет свій розкажуєш.

— Про два пістолети,— виправив батька Джек.— У тебе було два пістолети,— нагадав він Страйкові.— Але їх довелося повернути.

— Добра пам'ять,— відповів йому на це Страйк.— Ти далеко підеш.

З'явилася Люсі з власноруч випеченим тортом, прикрашеним тридцятьма шістьма свічками і сотнями глазуrowаних драже. Грег вимкнув світло, всі почали співати, а Страйк відчув майже непереборне бажання утекти. Щойно вдасться вийти з кімнати, сказав він собі, викличу таксі; а поки що йому довелося усміхатися і задмухувати свічки, уникаючи погляду Маргарити, яка зі страшнуvатою нестриманістю пожирала його очима з крісла. То була не його провина, що близькі та друзі з найкращими намірами прагнули зробити з нього життєву опору для покинутих жінок.

Страйк викликав таксі з ванної на першому поверсі й за півгодини з відповідним виразом жалю повідомив, що їм з Ніною час їхати: завтра

треба рано вставати.

У тісному й гамірному коридорі, потому як Страйк уникнув поцілунку в губи від Маргарити, поки племінники казилися через вечірню дозу цукру, а Грег з дуже офіційним виглядом допомагав Ніні надягнути пальто, Нік прошепотів до Страйка:

— Тобі ж наче не подобалися маленькі жінки.

— Так і є,— тихо відповів Страйк.— Вона просто дещо поцупила для мене.

— Так? Ну тоді хай на знак подяки буде згори,— заявив Нік.— Бо ти її розчавиш як комашку.

...let not our supper be raw, for you shall have blood enough, your belly full.

Thomas Dekker and Thomas Middleton, The Honest Whore^[21]

Наступного ранку Страйк одразу зрозумів, що прокинувся не у своєму ліжку. Воно було надто зручне, з надто м'якими простирадлами; світло сочилось з іншого боку, а дріботіння дощу по шибці притищували штори. Він сів, мружачись, оглянув Нінину спальню, яку вчора при світлі лампи майже не роздивився, помітив відображення власного оголеного торса у дзеркалі навпроти — густе чорне волосся на грудях чітко вирізнялося на тлі блакитної стіни за його спиною.

Ніни не було, але Страйк відчував запах кави. Як він і очікував, у ліжку вона виявилася енергійною і сповненою ентузіазму, тож легка меланхолія, яка переслідувала його після святкувань власних днів народження, швидко розвіялася. Але тепер він думав про те, як би піти чимшвидше. Якщо затримається, це може заронити надії, які Страйк не був готовий справдити.

Його протез стояв під стіною біля ліжка. Страйк тільки почав злазити з ліжка і потягнувся по нього, як довелося повернутися під ковдру, бо двері спальні відчинилися, і зайшла Ніна, одягнена і з мокрим волоссям; під пахвою вона мала газети, в одній руці тримала дві чашки кави, у другій — таріль з круасанами.

— Я оце вийшла,— видихнула вона.— Боже, як там холодно. Помацай мій ніс, він крижаний.

— Це було необов'язково,— сказав Страйк, указуючи на круасани.

— Та я вмираю з голоду, а тут неподалік є чудова пекарня. Тільки глянь на це — «Ньюс оф зе ворлд», великий ексклюзив від Дома!

Фото зганьбленого пера, чий таємні рахунки відкрив Калпеперу Страйк, красувалося посередині першої сторінки, з трьох боків оточене портретами двох його коханок і копіями документів про Кайманові острови, які Страйк добув у його секретарки. «Пера приперто до стінки» — кричав заголовок. Страйк узяв у Ніни газету й побіжно проглянув статтю. Калпепер не порушив обіцянки: про зраджену секретарку не було ані слова.

Ніна сиділа поруч зі Страйком на ліжку і теж читала, видаючи напівзацікавлені коментарі: «О Боже, та хто ж спокусився, ти глянь на нього» і «Ой, яка бридота».

— Калпеперу з цього жодних проблем не буде,— сказав Страйк, згортаючи газету, коли обоє дочитали. Його увагу привернула дата на передовиці: двадцять перше листопада. То був день народження його колишньої нареченої.

Під сонячним сплетінням згустився і шарпнув біль, несподівано наринувши яскраві непрохані спогади... рік тому, майже в цей самий час, він прокинувся поруч з Шарлоттою на Голланд-Парк-авеню. Страйк згадав її довге чорне волосся, великі горіхово-зелені очі, тіло — такого він більше не побачить, не отримає дозволу торкнутися... Того ранку вони були щасливі: ліжко було ніби рятувальний пліт у буремному морі ненастанних складнощів їхніх стосунків. Страйк подарував Шарлотті браслет, на придбання якого довелося взяти (хоча вона про те не знала) кредит під шалені відсотки... а за два дні на його власний день народження Шарлотта подарувала йому італійський костюм, і вони пішли на вечерю й нарешті призначили дату, коли одружаться — за шістнадцять років після першої зустрічі...

Але призначення дати позначило нову, жахливу фазу в їхніх стосунках, ніби порушило хистку напругу, в якій вони звикли існувати. Шарлотта поводитися чимдалі хаотичніше, примхливіше. Скандали, сцени, побита порцеляна, звинувачення Страйка в невірності (хоча то вона, як він тепер вважав, таємно зустрічалася з чоловіком, з яким нині заручилася)... майже чотири місяці вони воювали, і нарешті останній огидний спалах обвинувачень і гніву завершив усе назавжди.

Шурхіт бавовни: Страйк розирнувся, майже здивувавшись, що перебуває в Нініній спальні. Ніна саме зібралася зняти кофту, щоб повернутися до нього в ліжко.

— Я не зможу лишитися,— повідомив він, знову потягнувшись по протез.

— Чому це? — спитала вона, схрещеними руками і досі тримаючи край кофти.— Та ну! Неділя ж!

— Мені треба працювати,— збрехав Страйк.— У неділю теж доводиться розслідувати.

— А,— озвалася вона ніби й буденним тоном, але з нещасним виглядом.

Страйк випив каву, ведучи бадьюру, але безсторонню розмову. Ніна дивилася, як він пристібає протез і прямує до ванної кімнати, а коли він повернувся, щоб одягнутися, вона зіщулилася у кріслі, жуючи круасан з дещо засмученим виразом на обличчі.

— Ти точно не знаєш, де був той будинок? Який отримали у спадок Квайн і Фенкорт? — спитав у неї Страйк, натягуючи штани.

— Що? — не зрозуміла Ніна.— А! Боже, ти що, його шукатимеш? Я ж сказала: його, мабуть, продали сто років тому!

— Спитаю, мабуть, Квайнову дружину,— сказав Страйк.

Він пообіцяв подзвонити, але так коротко, щоб Ніна зрозуміла порожність, формальність цієї обіцянки, і покинув її домівку з відчуттям удячності, але не провини. Обличчя й руки знову жалив дощ; Страйк простував незнайомою вулицею, прямуючи до станції метро. З вітрини пекарні, де Ніна купила круасани, миготіли різдвяні вогники. У шибці відобразився Страйк — дебелий, згорблений, з поліетиленовим пакетом, який люб'язно підсунула йому Люсі, щоб було в чому нести листівки, віскі й коробку з блискучим новим годинником.

Його думки нестримно линули до Шарлотти, яка у тридцять шість років здавалася двадцятип'ятирічною; вона святкує день народження з новим нареченим. Мабуть, подумав Страйк, їй подарували діаманти; вона завжди казала, що до таких речей байдужа, але під час сварок Страйкові не раз тицяла в обличчя блиском усього, що він не міг їй дати...

«Успішний чолов'яга?» — спитав про Оуена Квайна Грег, що його мовою означало: «Велика машина? Дім гарний? Багато грошей на рахунку?»

Страйк проминув «Бітлз-кафе», з якого на нього дивилися чорнобілі обличчя Ліверпульської четвірки, й увійшов у відносно тепло станції. Йому не хотілося в цю дощову неділю сидіти на самоті на своєму горищі на Денмарк-стріт. У день народження Шарлотти Кемпбелл Страйкові кортіло чимось себе зайняти.

Спинившись, він дістав мобільний і подзвонив Леонорі Квайн.

— Алло,— різко озвалася вона.

— Добридень, Леоноро, це вам телефонує Корморан Страйк...

— Оуена знайшов? — спитала вона.

— Боюся, що ні. Я дзвоню, бо нещодавно почув, що вашому чоловікові друг лишив у спадок будинок...

— Який ще будинок?

Голос у Леонори був утомлений і роздратований. Страйк згадав численних грошовитих чоловіків, з якими йому доводилося мати справи: вони приховували існування парубоцьких квартир від дружин. Чи не видав він щойно секрету, якого Квайн не розкривав близьким?

— А це неправда? Хіба письменник на ім'я Джо Норт не лишив у спільне володіння...

— А, той будинок,— зрозуміла Леонора.— На Тальгарт-роуд, так. То було тридцять з гаком років тому. Нащо тобі це знати?

— Його ж продали, так?

— Ні,— обурено відповіла Леонора,— бо клятий Фенкорт нам не дав. З чистої злоби, звісно ж, бо сам він ним не користується. Той будинок просто стоїть собі без жодної користі й заростає пліснявою.

Страйк оперся на стіну біля автоматів з продажу квитків, втупивши погляд у круглу стелю, що трималася на павутинні опор. Ось, знову сказав він собі, що буває, коли приймаєш клієнтів у неадекватному стані. Треба було одразу спитати, чи є у них ще нерухомість. Треба було перевірити.

— Місіс Квайн, там хтось шукав вашого чоловіка?

Леонора презирливо пирхнула.

— Та кажу тобі, його там немає! — заявила вона так, ніби Страйк припустив, що її чоловік ховається в Букінгемському палаці.— Оуен те місце ненавидить, навіть і близько не підходить! І я не впевнена, чи там узагалі є якісь меблі абощо.

— Ви маєте ключа?

— Не знаю. Але Оуен туди б ніколи не пішов! Він там не був багато років. Це зовсім не для життя місце, там усе старе, повна пуста.

— Якби ви могли пошукати ключ...

— Та не можу я кататися на Тальгарт-роуд, у мене Орландо! — відповіла Леонора, як і можна було здогадатися.— І хай там що, я тобі кажу, він не...

— Пропоную таке: я до вас зараз приїду,— перебив її Страйк,— візьму у вас ключ, якщо знайдете, поїду туди і перевірю. Щоб точно знати, що ми шукали всюди.

— Так, але ж сьогодні неділя! — Леонора явно була вражена.

— Знаю, що неділя. Зможете пошукати ключ?

— Ну добре,— здалася вона.— Але,— знову розсердилася,— нема

його там!

Страйк спустився в метро, пересів на іншу лінію в бік «Вестбурн-парку», а тоді, піднявши комір, щоб крижана вода не стікала по шії, рушив за адресою, яку Леонора записала під час першої їхньої зустрічі.

Це був знову-таки один з тих куточків Лондона, де мільйонери живуть за два кроки від представників робочого класу, чиї родини мешкали в цих будинках по сорок років, коли не більше. Поливана дощем картина здавалася дивною діорамою: стрункі новенькі багатоповерхівки за безликими терасованими будинками, нова розкіш і старий затишок.

Оселя Квайнів розташувалася на Саутерн-роу, тихій вуличці з цегляними будинками, зовсім близько від пабу з побіленими стінами під назвою «Відпочинок ескімоса». Замерзлий і змоклий, Страйк придивився до вивіски, коли проходив під нею: там було зображено веселого інуїта, який відпочивав біля ополонки, а за його спиною сходило сонце.

Двері домівки Квайнів було пофарбовано в зелене, фарба облазила. Все дихало занедбаністю, ворота висіли на одній завісі. Дзвонячи у двері, Страйк згадав про потяг Квайна до комфортабельних готельних кімнат, і його думка про зниклого ще трохи погіршилася.

— Швидко ти,— замість привітання пробурчала Леонора, відчиняючи двері.— Заходь.

Страйк пішов слідом за нею вузьким темним коридором. Відчинені двері ліворуч вели, понад сумнів, до кабінету Оуена Квайна. Кімната була неприбрана, брудна. Шухляди висунуті, електрична машинка на столі стоїть боком. Страйк легко міг уявити, як Квайн, гніваючись на Елізабет Тассел, дере сторінки.

— Ключ удалося знайти? — спитав Страйк Леонору, коли вони увійшли до темної затхлої кухні в кінці коридору. Вся техніка вигляд мала такий, ніби її придбали щонайменше тридцять років тому. Страйк пригадував, що така сама темно-коричнева мікрохвильова піч у його тітки Джоан була у вісімдесяті.

— Знайшла оце,— відповіла Леонора, показуючи на півдюжини ключів, які лежали на кухонному столі.— Гадки не маю, чи котрийсь із них підійде.

Жоден з ключів не висів на ключниці, а один був такий великий, що пасував хіба що до дверей церкви.

— Який номер будинку на Тальгарт-роуд? — спитав Страйк.

— Сто сімдесят дев'ятий.

— Коли ви там востаннє були?

— Я? Я там жодного разу не була,— відповіла Леонора ніби зі щирою байдужістю.— Взагалі не цікавилася. Дурна то була затія.

— Яка затія?

— Залишити їм будинок.

У відповідь на зацікавлений вираз обличчя Страйка вона нетерпляче пояснила:

— Коли той Джо Норт лишав будинок Оуену і Майклу Фенкорту, то сказав, що це їм, щоб писали там. Вони ніколи ним і не користувалися. Нащо він потрібен тоді?

— І ви там жодного разу не були?

— Ні. Вони отримали його приблизно тоді, коли в мене народилася Орландо. Я ним не цікавилася,— повторила Леонора.

— Орландо аж тоді народилася? — здивувався Страйк. У нього склалося враження, що Орландо — гіперактивна десятирічна дівчинка.

— Так, у вісімдесят шостому,— відповіла Леонора.— Але вона інвалід.

— О,— кивнув Страйк.— Розумію.

— Зараз дметься нагорі, бо я її насварила,— пояснила Леонора; у неї почався напад багатослівності.— Вона цупить речі. Знає, що не можна, і все одно цупить. Я її спіймала, як вона тягнула гаманець Едни, сусідки, коли та вчора до нас зайшла. То не через гроші,— швидко додала вона, ніби виходило, що вона звинувачує Орландо.— Їй колір подобається. Една розуміє, бо знає її, але інші люди не розуміють. Я їй кажу, що не можна. Вона знає, що не можна.

— Ви не проти, якщо я візьму всі та спробую, чи не підійде котрийсь? — спитав Страйк, згрібаючи ключі.

— Як хочеш,— відповіла Леонора, а тоді задержувато додала: — Нема там Оуена.

Страйк поклав ключі в кишеню, відхилив запізнілу пропозицію Леонори випити чаю чи кави і знову вийшов під холодний дощ.

Ідучи в бік станції «Вестбурн-парк», звідки можна було доїхати до потрібного місця з мінімумом пересадок, Страйк виявив, що знову кульгає. Він не так ретельно, як зазвичай, пристебнув протез, бо поспішав покинути Нінину квартиру, а ще не мав змоги намастити

шкіру під ним пом'якшувальним засобом.

За вісім місяців до того (у той самий день, наприкінці якого його вдарили ножем) Страйк дуже невдало впав зі сходів. Консультант, який трохи згодом дивився його ногу, повідомив, що Страйк пошкодив — хоча і не фатально — медіальні зв'язки в колінному суглобі ампутованої ноги, і порадив прикладати лід, відпочивати і стежити за станом далі. Але Страйк не міг дозволити собі відпочивати і не хотів ходити на нові обстеження, тож забинтував коліно і старався витягувати ногу, коли сидів. Біль загалом ущух, але іноді, коли він багато часу проводив на ногах, кукса починала знову боліти і набрякати.

Вулиця, якою кульгав Страйк, забирала праворуч. За ним ішла висока худа фігура зі зсутуленими плечима; голову вона похилила так, що було видно тільки чорний каптур.

Звісно, розумно було б поїхати поки що додому і дати коліну відпочити. Була неділя, і не було жадного сенсу обходити Лондон пішки під дощем.

«Немає його там», — пролунав у голові Леонорин голос.

Але іншим варіантом було повернення на Денмарк-стріт, де він слухатиме, як дощ періщить по криво підігнаному вікну біля ліжка під самим дахом, а зовсім поруч, у коробках на сходах, лежать альбоми з купою фотографій Шарлотти...

Краще рухатися, працювати, думати про чужі проблеми...

Зморгуючи дощ, Страйк звів очі на будинки, повз які проходив, і боковим зором відзначив постать, яка йшла ярдів за двадцять позаду. Темна куртка була безформна, але через швидкі короткі кроки склалося враження, що то жінка чи дівчина.

Тепер Страйк помітив у її ході й щось дивне, неприродне. В ній не було самозаглибленості самотнього пішохода в холодний дощовий день. Голову дівчина опустила не для того, щоб захиститися від стихії, і простувала зі стабільною швидкістю не тому, що прагнула дістатися кудись. Час до часу вона ніби й трохи, але помітно для Страйка пришвидшувала чи сповільнювала кроки, і сховане під каптуром обличчя то відкривалося дошкульному дощу, то знову зникало в тіні. Дівчина намагалася не втратити Страйка з поля зору.

Що там сказала Леонора під час першої зустрічі?

«Мені ще здається, що за мною слідкують. Висока темна дівчина з такими круглими плечима».

Страйк задля експерименту трохи прискорив крок, тоді сповільнив. Відстань між ними не змінювалася; обличчя дівчини — блідо-рожева пляма — виринали з тіні частіше: вона видивлялася, де Страйк.

Досвіду стеження за людьми вона явно не мала. Страйк, експерт у цій справі, пішов би протилежним боком вулиці, вдаючи, що розмовляє по мобільному; приховав би уважну зацікавленість у конкретному об'єкті...

Задля розваги він прикинувся, ніби раптом завагався, засумнівався, чи туди йде, куди треба. Заскочена зненацька, темна фігура завмерла на місці. Страйк знову пішов уперед і за кілька секунд почув відлуння її кроків від мокрого тротуару. Дівчина була настільки наївна, що навіть не зрозуміла, що її помітили.

Попереду завиднілася станція «Вестбурн-парк»: довга низька будівля з золотистої цегли. Там він з нею і зустрінеться: спитає, котра година, роздивиться обличчя.

Завернувши на станцію, Страйк швидко став до стіни біля входу, де можна було непоміченим дочекатися її.

За тридцять секунд він зауважив високу темну постать, що біжка наближалася до станції серед блиску зливи; руки вона тримала в кишенях і явно боялася, що прогавила Страйка, що він уже в поїзді.

Страйк зробив швидкий упевнений крок до дверей, щоб зустріти її лицем до лица — і тут штучна нога поїхала на мокрих кахлях.

— Чорт!

Незграбно присівши раз, другий, він втратив рівновагу й упав; за довгі, ніби у сповільненій зйомці, секунди, поки його тіло не торкнулося брудної мокрої підлоги, а пакет з віскі не вдарив боляче по наявній нозі, Страйк устиг побачити, як силует дівчини за дверима завмирає, а тоді вона зникає, мов сполохана лань.

— Прокляття,— видихнув він, лежачи на підлозі. Люди біля автоматів з квитками дивилися на нього. Падаючи, Страйк знову підвернув ногу; відчуття було таке, ніби щось порвав; коліно, яке тільки трохи нило, зараз аж пронизувало болем. Подумки клянучи погано протерті кахлі й негнучку конструкцію протезу, Страйк спробував підвестися. Ніхто не хотів йому допомогти. Понад сумнів, люди вирішили, що він п'яний — подарована Ніком та Ільзою пляшка віскі дзенькнула і викотилася з пакета.

Врешті-решт працівник метро допоміг йому звестися на ноги,

бурмочучи, що ось же табличка, попередження про слизьку підлогу; хіба джентльмен не бачив, може, вона недостатньо велика? Він же повернув Страйкові його пляшку. Принижений Страйк подякував і покульгав до пропускних автоматів, прагнучи утекти з-під поглядів цікавих.

Усівшись нарешті в поїзд, він витягнув ногу, яку шарпав біль, і обмацав коліно, наскільки це було можливо крізь холоду штанив. Боліло — точно так само, як після того падіння зі сходів навесні. Тепер він розсердився на дівчину, яка йшла за ним, і намагався осягнути, що ж, власне, сталося.

Коли вона до нього причепилася? Стежила за будинком Квайна, бачила, як він зайшов усередину? Може, вона (ото вже приємна можливість) переплутала його з Оуеном Квайном? Кетрин Кент же переплутала — але то в темряві й ненадовго...

Страйк піднявся на ноги за кілька хвилин до пересадки на станції «Гаммерсміт», щоб підготуватися до важкого спуску. Діставшись місця призначення на «Беронз-корті», він уже сильно кульгав і жалкував, що не має ціпка. Страйк перетнув фойє, вистелене вікторіанськими горохвяно-зеленими кахлями, обережно ставлячи ноги на вкритій брудними мокрими слідами підлозі. Надто швидко йому довелося покинути цей сухий прихисток — ошатну станцію з написами в стилі ар-нуво і кам'яними цоколями — і під ненастанним дощем рушити в бік двосмугової вулиці, де гуркотіли машини.

З удячністю й полегшенням Страйк виявив, що вийшов саме на ту ділянку Тальгарт-роуд, де стояв потрібний будинок.

У Лондоні повно такого плану архітектурних аномалій, але Страйк ще не бачив, щоб будинки настільки сильно вибивалися зі свого оточення. Старі будівлі стояли окремим рядом — червоноцегляні релікти більш упевненого та примхливого часу,— а повз них мчали в обох напрямках машини, бо це була основна автомагістраль західної частини Лондона. Це були майстерні митців пізнього вікторіанства: на нижніх поверхах вікна закуті у свинцеві рами, на верхніх — великі, арочні, дивляться на північ — мов фрагменти Кришталевого палацу, знищеного пожежею. Хоча Страйк змерз, утомився і потерпав від болю, він на кілька секунд зупинився перед будинком номер 179, милуючись його виразною архітектурою. Скільки Квайн міг би заробити, якби Фенкорт колись передумав і дозволив його продати?

Страйк видерся на верхівку білих сходів перед входом. Парадні двері захищав від дощу цегляний дашок, щедро прикрашений гірляндами, сувоями й гербами різьбленого каменю. Холодними нечутливими пальцями Страйк один по одному дістав і спробував ключі.

Четвертий увійшов у шпарину без спротиву і прокрутився так, ніби ним користувалися роками. Тихе «клац!» — і двері відчинилися. Страйк переступив поріг і причинив по собі двері.

Шок — ніби удар в обличчя, ніби відро води на голову. Страйк схопився за комір пальта й натягнув на обличчя, захищаючи ніс і рот. Тут мав би стояти запах пилу і старого дерева, але натомість у ніздрі й горлянку лізло щось різке й хімічне.

Він автоматично потягнувся до вимикача на стіні поруч з дверима, і з двох голих лампочок, що висіли під стелею, пролилося світло. Стіни коридору, вузького й порожнього, були обшиті дерев'яними панелями медового кольору. Приблизно посередині на вигнутих колонах з того самого матеріалу трималася арка. На перший погляд усе тут було гармонійне, граційне, пропорційне.

Та придивившись, Страйк мало-помалу розгледів великі підпалини на дереві. Ядучу рідину — оту, через яку незворушне порохняве повітря палило гортань — було розлито всюди, як акт бездумного вандалізму. Вона роз'їла лак на старовинному паркеті, здерла патину з голих дерев'яних сходів, нею навіть стіни облили, і на розфарбованій штукатурці виднілися великі вибілені плями.

Подихавши кілька хвилин крізь щільний саржевий комір, Страйк подумав, що тут надто тепло як на будинок, у якому ніхто не живе. Опалення ввімкнули на повну потужність, і через тепло гидотний хімічний сморід був набагато дошкульніший, ніж міг би за зимової температури.

Під ногами зашурхотіли папери. Опустивши погляд, Страйк побачив купку рекламних меню фастфуду і конверт, на якому було написано «СУСІДАМ». Страйк нахилився і підняв його. В середині була коротка й сердита скарга від сусідів на запах, написана від руки.

Страйк кинув записку назад на килимок і рушив коридором, роздивляючись шрами, які лишилися на всіх поверхнях, куди потрапила хімія. Ліворуч були двері; Страйк відчинив їх. Приміщення за ними стояло темне й порожнє, і ядучу речовину там не розливали. Крім цієї

кімнати, на нижньому поверсі ще була тісна кухонька, теж без жодних меблів. Її хімічний потоп не пощадив: облили навіть півбуханця черствого хліба на кухонному столі.

Страйк попрямував до сходів. Хтось піднявся чи спустився ними, розливаючи ядучу рідину з великої ємності; плями були всюди, навіть на підвіконні, де фарба набрякла пухирями й порепалася.

Піднявшись на другий поверх, Страйк завмер. Навіть крізь товсту вовну пальта він відчув інший запах — сопух, якого не могли приховати ядучі промислові хімікалії. Солодкий, гнилявий, тухлий: так смердить розпад плоті.

Страйк не намагався зазирнути за замкнені двері на другому поверсі. Натомість він повільно — подарунковий віскі безглуздо мотилився в пакеті — рушив слідами того, хто розливав кислоту, і дістався підніжжя інших сходів, де хімія теж роз'їла лак і здерла восковий блиск з різьбленого поруччя.

З кожним кроком гнилий сморід дедалі дужчав. Страйк згадав часи, коли в Боснії вони встромляли в землю прuti, витягали і нюхали: то був єдиний надійний спосіб знаходити братські могили. Страйк щільніше натягнув комір на обличчя, коли дістався верхнього поверху — майстерні, де працював у незмінному світлі північної сторони вікторіанський митець.

Страйк затримався на порозі лише для того, щоб натягнути на голу руку рукав сорочки і таким чином не лишити відбитків, а тоді штовхнув дерев'яні двері. Тиша; тільки тихе рипіння завіс, а тоді безладне дзижчання мух.

Страйк чекав, що побачить смерть — але не це.

Туша — зв'язана, смердюча, гнила й випатрана — лежала на підлозі замість звисати з металевого гака, де їй і місце. Але те, що здавалося зарізаною свинею, було в людському одязі.

Тіло лежало під високими арочними бантинами, залите світлом з велетенського вікна в романському стилі, й хоча це був приватний будинок, за вікнами якого пролітали машини, Страйкові здалося, ніби він стоїть і притлумлює нудоту в храмі, бо став свідком ритуальної різанини, акту нечестивої офіри.

Навколо гнилого тіла стояло сім тарілок і лежало сім обідніх наборів — ніби то була гігантська м'ясна страва. Тулуб убитого розчахнули від горла до лобка, і Страйк з висоти свого зросту вже з

порога роздивився чорну пустку в цьому розрізі. Нутроці вийняли — ніби з'їли. М'ясо і шкіра на тілі були обпалені, і це посилювало мерзотне враження, що вбитого підсмажили і бенкетували над трупом. Подекуди обгорілі та гнилі останки блищали, ніби розріджені. Чотири батареї, шиплячи, прискорювали гниття.

Зогниле обличчя було від Страйка найдалі — труп лежав головою до вікна. Не рухаючись із місця і стараючись не дихати, Страйк придивився до нього. На підборідді досі тримався жмутик жовтуватої бороди; видно було випалену очну западину.

Й ось тепер, попри весь свій досвід, пов'язаний зі смертю та знуцаннями, Страйк ледве поборов потяг виблювати серед задушливого сопуху хімії й трупа. Пересунувши ручки пакета на дебеле передпліччя, він витягнув з кишені мобільний і сфотографував місце злочину з усіх точок, з яких міг, не заходячи далі у приміщення. Потім вибіг з майстерні, ляснувши дверима — відчутний майже на дотик сморід від того не зменшився — і набрав 999.

Хай як йому кортіло знову вийти на свіже, чисте, промите дощем повітря, Страйк повільно, обережно, боячись упасти, спустився понівеченими сходами, щоб надворі дочекатися поліції.

Best while you have it use your breath, There is no drinking after death.
John Fletcher, The Bloody Brother^[22]

Страйк уже не вперше потрапляв до Скотланд-Ярду на запрошення лондонської поліції. Попередня розмова теж стосувалася трупа; тепер, коли детектив уже довгенько чекав у кімнаті для допитів і після кількох годин вимушеної бездіяльності коліно вже не так боліло, йому також пригадалося, що й у ніч, яка передувала минулому візиту до поліції, він теж мав секс.

Страйк був сам у кімнаті завбільшки з шафу для канцелярського приладдя в якомусь офісі, і його думки, мов мухи, раз у раз поверталися до гнилого й ганебного видовища, побаченого в майстерні художника. Той жах ніяк не полишав його. За свою кар'єру Страйк бачив тіла, покладені так, щоб здавалося, ніби мало місце самогубство або нещасний випадок; оглядав трупи, оброблені так, щоб приховати сліди жорстокості, якій вони піддалися перед смертю; він бачив чоловіків, жінок і дітей — понівечених, з відірваними кінцівками; але побачене в будинку номер 179 на Тальгарт-роуд стало чимось цілком новим. Те, що там скоїли, аж сочилося оргіастичною злобою: ретельно прораховані, зухвалі садистські хвастощі. Найстрашнішим було намагатися збагнути порядок — коли його облили кислотою, коли вительбушили? Чи були то тортури? Був Квайн живий чи мертвий, коли вбивця розкладав навколо нього декорації?

Під склепінням зали, де лежало Квайнове тіло, нині, понад сумнів, юрмилися люди в захисних костюмах, збираючи докази для експертизи. Страйк жалкував, що не може бути там разом з ними. Ненависною була бездіяльність після такої знахідки. Професійне розчарування пекло йому. Щойно прибула поліція, як його відсторонили, применшили до ролі звичайного дурника, який випадково набрів на сцену злочину («сцена», раптом спало Страйкові на думку, була дуже слухним словом: тіло зв'язане і покладене під проміння з того вікна, ніби в церкві... ніби офіра якимсь демонічним силам... сім тарілок, сім обідніх наборів...)

Матове скло в кімнаті для допитів не давало роздивитися нічого,

крім кольору неба — тепер уже чорного. Страйк уже давно сидів у цьому крихітному приміщенні, а поліція ще не закінчила слухати його свідчення. Важко було сказати, наскільки цей подовжений допит завдячує справжній підозрі, а наскільки — простій ворожості. Так, людину, яка виявила жертву вбивства, слід ретельно допитати, бо часто такий свідок знає більше, ніж хоче сказати, подеколи — знає все. Однак своїм розслідуванням справи Лули Лендрі Страйк, можна сказати, принизив лондонську поліцію, яка впевнено оголосила смерть моделі самогубством. На думку Страйка, йому зовсім не ввижалося, що коротко стрижена поліціантка, яка щойно вийшла з кімнати, хотіла, щоб він попівнів. Також навряд чи була аж така потреба в тому, щоб стільки її колег зазирнуло поглянути на нього; одні просто дивилися, інші відпускали коментарі.

Якщо поліціанти думали, що створюють йому незручності, вони помилялися. Страйкові не було куди йти, а у відділку його непогано погодували. Якби ще й покурити дали, було б зовсім затишно. Жінка, яка минулу годину вела його допит, сказала, що Страйк може в супроводі офіцера вийти під дощ і покурити там, але за інерцією та з цікавості він лишався на місці. Поруч у пакеті стояло подароване на день народження віскі. Страйк подумав, що коли його ще трохи тут протримають, він відкоркує пляшку. Йому якраз лишили пластянку з водою.

Двері за його спиною зашурхотіли, проїхавшись щільним сірим ковроліном.

— Містик Боб,— промовив голос.

До кімнати зайшов усміхнений Ричард Анстис, представник лондонської поліції та територіальної армії. Його волосся блищало від дощу, під пахвою він мав стос паперів. Півобличчя в Анстиса покривали шрами, шкіра під оком напнулася. Його зір урятували в польовому шпиталі в Кабулі; Страйк у цей час лежав без тям, і лікарі намагалися зберегти йому коліно відірваної ноги.

— Анстисе! — зрадів Страйк, потискаючи протягнуту поліціантом руку.— Як це ти?..

— Скористався службовим становищем, друже, тож цю справу вестиму я,— відповів Анстис, сідаючи на стілець, який нещодавно залишила похмура пані детектив.— Тебе, знаєш, тут не дуже люблять. Але пощастило, що на твоєму боці дядько Дікі, й він за тебе поручився.

Анстис завжди казав, що Страйк урятував йому життя, і, мабуть, так воно й було. Вони потрапили під обстріл на жовтій ґрунтівці в Афганістані. Страйк сам не знав, як угадав, що зараз вибухне. Юнак, який біг геть від дороги трохи попереду і ніс ніби молодшого братика, міг просто тікати з-під вогню. Страйк тільки пам'ятав, що закричав водію «вікінга» гальмувати; той не загальмував — можливо, не почув — і тоді Страйк простягнув руку, схопив Анстиса за сорочку і витягнув на заднє сидіння. Якби Анстис лишився на передньому сидінні, то, мабуть, розділив би долю юного Гері Топлі, який сидів просто перед Страйком і від якого потім знайшли і поховали тільки тулуб і голову.

— Мені треба ще раз почути всю історію, друже,— сказав Анстис, розкладаючи перед собою свідчення, які, вочевидь, отримав від стриженої поліціантки.

— Можна я вип'ю? — втомлено спитав Страйк.

Під веселим поглядом Анстиса він дістав з пакета односолодовий «Арран» і долив до теплуватої води у пластянці на два пальці віскі.

— Так... Отже, його дружина найняла тебе, щоб ти знайшов покійного... ми гадаємо, що тіло — це твій письменник, цей...

— Оуен Квайн,— підказав Страйк, поки Анстис розбирав почерк колеги.— Його дружина найняла мене шість днів тому.

— І скільки на той момент минуло часу, відколи він зник?

— Десять днів.

— І до поліції вона не зверталася?

— Ні. Він таке часто робив: зникав, нікому не сказавши, куди йде, а тоді повертався додому. Він мав звичку жити в готелях без дружини.

— І нащо цього разу вона звернулася до тебе?

— Вдома стало скрутно. У них там донька інвалід, грошей немає. Квайна не було довше, ніж зазвичай. Дружина гадала, що він у будинку відпочинку для письменників. Назви вона не знала, але я дізнався і перевірів — його там не було.

— Все одно не розумію, чому вона пішла до тебе, а не до нас.

— Вона каже, що колись зверталася до вашого брата під час одного з його зникнень, і Квайн сильно розсердився. Здається, він тоді втік до подружки.

— Перевірю це питання,— кивнув Анстис, роблячи запис у нотатнику.— Хто тебе скерував до того будинку?

— Вчора ввечері я дізнався, що Квайни володіють ним спільно з

іншою людиною.

Невелика пауза.

— Його дружина не згадувала про будинок?

— Ні,— відповів Страйк.— Вона стверджує, що він ненавидів те місце і навіть близько не підходив. У мене склалося враження, що вона геть забула, що в них є така власність...

— Це взагалі можливо? — Анстис почухав підборіддя.— Якщо вони ледь зводять кінці з кінцями?

— Там усе складно,— пояснив Страйк.— Співвласник будинку — Майкл Фенкорт...

— Чув про такого.

— ...і, за словами дружини, він не дозволяв продати будинок. Фенкорт і Квайн були в поганих стосунках.

Страйк відпив свого віскі; рідина зігрівала горлянку й шлунок. (Шлунок Квайна вирізали разом з усім травним трактом. І куди поділи?)

— Хай там як, я туди прийшов у обід — і знайшов його. Принаймні більшу його частину.

Через віскі закурити кортіло страшенно.

— Тіло понівечене к бісовій матері, як я чув,— сказав Анстис.

— Хочеш глянути?

Страйк дістав з кишені мобільний, відкрив фотографії трупа і передав телефон через стіл.

— Та щоб мене,— вилаявся Анстис. Хвилину мовчки пороздивлявшись гниюче тіло, він з огидою спитав: — А що то таке навколо... тарілки?

— Так,— відповів Страйк.

— Ти щось розумієш?

— Нічого,— відповів Страйк.

— Бодай гадку маєш, коли приблизно його востаннє бачили живим?

— Дружина востаннє бачила його п'ятого ввечері. Квайн перед тим вечеряв зі своєю літагенткою, яка сказала, що він не зможе опублікувати книжку, бо та містила наклепи на бозна-скільки людей, включаючи кількох великих любителів судитися.

Анстис знову зазирнув у нотатки детектива Раулінз.

— Бриджет ти цього не сказав.

— Вона не питала. Ми якось не знайшли спільної мови.

— І давно ця книжка у продажу?

— Її немає у продажу,— відповів Страйк, наливаючи ще віскі собі у пластянку.— Її ще навіть не опублікували. Я ж кажу, він посварився з агенткою, бо та сказала йому, що книжку видавати не можна.

— Ти її читав?

— Більшу частину.

— Тобі дружина дала копію?

— Ні, вона стверджує, що й не читала того твору.

— Забула, що володіє ще одним будинком, і не читає книжок чоловіка,— з притиском промовив Анстис.

— За її словами, книжки вона читає тоді, коли є обкладинка, як годиться,— відповів Страйк.— Хай там що, я їй вірю.

— Авжеж,— кивнув Анстис, записуючи нові відомості у Страйкові свідчення.— Як ти дістав копію рукопису?

— Волів би не говорити.

— Це може стати проблемою,— звів очі Анстис.

— Не для мене,— відповів Страйк.

— Бобе, нам, можливо, ще доведеться до цього повернутися.

Страйк знизав плечима і спитав:

— А його дружині вже сказали?

— Вже мали б, так.

Страйк Леонорі не дзвонив. Новину про смерть чоловіка мала принести особисто людина, навчена повідомляти такі речі. Він сам багато разів це робив, але давно вже не мав практики; і в будь-якому разі сьогодні він більше переймався через осквернений прах Оуена Квайна, вартував над ним, поки не зміг безпечно передати в руки поліції.

Але Страйк не забув про те, через що мала пройти Леонора, поки його допитували у Скотланд-Ярді. Він уявляв, як вона відчиняє двері поліції — мабуть, парі поліціантів — і відчуває перший щем занепокоєння, бачачи уніформу; тоді просто в серце б'є спокійне, сповнене розуміння й співчуття прохання пройти всередину; а далі — жахлива новина (хоча вони їй не розповіли — принаймні не одразу — ні про товсті фіолетові мотузки, якими зв'язали її чоловіка, ні про темну пухляку, залишену на місці грудей і живота; не сказали, що обличчя йому спалили кислотою і що навколо розставили тарілки, ніби довкруг велетенського шматка печені... Страйк згадав таріль з бараниною, яку

передавала за столом Люсі майже добу тому. Він був чоловік з міцним шлунком, але м'який солод застряг у горлі, і Страйк опустив пластянку).

— Скільки людей, на твою думку, знає, про що книжка? — повільно спитав Анстис.

— Гадки не маю,— сказав Страйк.— Тепер уже, напевно, багато. Літагентка Квайна, Елізабет Тассел — подвійне «с»,— додав він, а Анстис записав,— відіслала книжку Крістіану Фішеру у видавництво «Перехресний вогонь», а він любитель попліткувати. Щоб зупинити поголос, утрутилися юристи.

— Стає дедалі цікавіше,— пробурмотів Анстис, швидко записуючи.— Бобе, ти не голодний?

— Я хочу курити.

— Ще недовго,— пообіцяв Анстис.— Кого він обмовив?

— Питання в тому,— відповів Страйк, простягаючи хвору ногу,— чи це наклеп, чи він відкрив про людей правду. Але я впізнав таких персонажів... дай-но на чому і чим писати,— додав він, бо записати було швидше, ніж продиктувати. Записуючи імена, Страйк називав їх уголос. — Майкл Фенкорт, письменник. Деніел Чард, директор видавництва, яке друкувало Квайна; Кетрин Кент, Квайнова подружка...

— Там ще й подружка є?

— Так, вони наче були разом понад рік. Я до неї навідався — мешкає у Стаффорд-Криппс-гаузі, що у Клемент-Аттлі-корті,— й ця Кетрин Кейт заявила, що до неї він не приходив і вона його не бачила... Ліз Тассел, його Літагентка; Джері Вальдгрейв, його редактор; і,— Страйк на мить завагався,— його дружина.

— Тобто він і дружину помістив у книжку, так?

— Так,— відповів Страйк і через стіл передав список Анстису.— Але там є ще купа персонажів, яких я не впізнав. Якщо шукати всіх, про кого він написав, то поле для пошуків чимале.

— Рукопис ще в тебе?

— Ні.

Страйк чекав на таке питання і збрехав легко. Хай Анстис добуде собі власну копію — без Ніниних відбитків пальців.

— Можеш додати ще щось корисне? — спитав Анстис, випростуючись.

— Так,— відповів Страйк.— Я не думаю, що це зробила його дружина.

Анстис поглянув на Страйка з цікавістю і не без теплоти. Страйк був хрещеним батьком сина, який народився в Анстиса за два дні до того, як вони обоє підірвалися у «вікінгу». Тимоті Корморана Анстиса Страйк бачив кілька разів, і враження малий на нього не справив.

— Гарзд, Бобе, підписуй, і я відвезу тебе додому.

Страйк уважно прочитав свідчення, в декількох місцях не відмовив собі в задоволенні виправити орфографію детектива Раулінз, і зітхнув.

Коли вони з Анстисом коридором ішли до ліфта (Страйкове коліно боліло й протестувало), задзвонив мобільний.

— Корморан Страйк? Це я, Леонора,— сказала вона майже тим самим тоном, що й зазвичай, хіба трохи не настільки беземоційним.

Страйк жестом показав Анстису, що в ліфт поки що не заходитиме, і відійшов від нього вбік, до великого вікна, за яким звивалися під нескінченним дощем вервечки машин.

— До вас приходила поліція? — спитав він.

— Так, я зараз із ними.

— Леоноро, я глибоко вам співчуваю.

— Ти сам у нормі? — грубо спитала вона.

— Я? — здивувався Страйк.— Зі мною все добре.

— Вони там тебе не дуже пресують? Мені сказали, ти на допиті. Я їм одразу пояснила, що ти пішов шукати Оуена, бо то я тебе попросила, нема за що тебе арештовувати.

— Мене ніхто не арештовував,— пояснив Страйк.— Я просто давав свідчення.

— Та тебе стільки часу протримали.

— Але звідки ви знаєте, скільки мене...

— Так я тут,— відповіла Леонора.— Внизу, у фойє. Хочу з тобою зустрітися, попросила їх мене сюди привезти.

Вражений Страйк, у порожньому шлунку якого було тільки віскі, спитав перше, що спало на думку:

— А хто лишився з Орландо?

— Една,— відповіла Леонора, прийнявши турботу Страйка про її доньку як належне.— Коли тебе випустять?

— Я вже виходжу,— відповів Страйк.

— Хто то? — спитав Анстис, коли Страйк повісив слухавку.— Шарлотта про тебе непокоїться?

— Господи, та ні,— озвався Страйк, і вони обоє зайшли в ліфт. Він

геть забув, що так і не розповів Анстису про розрив з Шарлоттою. Анстис, друг з поліції, перебував у середовищі, куди не доходили плітки.— Ми розійшлися. Кілька місяців тому.

— Правда? Оце так,— сказав Анстис, щиро засмутившись; ліфт поїхав униз. Але Страйк гадав, що почасти Анстис замутився через себе. Серед Страйкових друзів він найбільше захоплювався Шарлоттою, її наймовірною красою, її непристойним сміхом. «І Шарлотту приводь»,— багато разів казав Анстис після того, як обоє вони звільнилися від шпиталю й армії і повернулися до рідного міста.

Страйк інстинктивно хотів захистити Леонору від Анстиса, але це було неможливо. Відчинися двері ліфта, й ось вона: худа, схожа на мишу, з забраним гребенями тонким волоссям; вона ніби вийшла в домашніх капцях, хоча на ногах мала потерті чорні черевики. Обабіч Леонори стояло двоє поліціантів — одна з них жінка,— які, вочевидь, і принесли новину про смерть Квайна, а тоді привезли Леонору сюди. З того, які обережні погляди поліціанти кидали на Анстиса, Страйк виснував, що Леонора їх здивувала; що її реакція на новину про смерть чоловіка видалася їм незвичайною.

З сухими очима, практична, Леонора сприйняла появу Страйка з полегшенням.

— Ну нарешті,— сказала вона.— Чого тебе стільки протримали?

Анстис із цікавістю подивився на неї, але Страйк не став їх знайомити.

— Ходімо ось туди,— запропонував він, указуючи на лаву під стіною. Кульгаючи в бік лави поруч з Леонорою, він відчував, що троє поліціантів ідуть за ними.

— Як ви? — спитав Страйк у неї, частково сподіваючись, що вона виявить розпач і таким чином удовольнить цікавих.

— Не знаю,— відповіла Леонора, опускаючись на пластикове сидіння.— Не можу в це повірити. В житті не подумала б, що він туди піде, дурник сердешний. Мабуть, якийсь бандит вліз у будинок і вбив його. От чого було не поїхати до готелю, як завжди, га?

Отже, розповіли їй небагато. Страйк подумав, що Леонора шокована глибше, ніж можна було виснувати з її вигляду,— глибше, ніж усвідомлювала сама. Те, що вона приїхала до нього, видалося вчинком спантеличеної людини, яка не знала, що робити, крім як звернутися до когось, хто мав їй допомагати.

— Вас відвезти додому? — спитав Страйк.

— Та гадаю, вони мене самі відвезуть,— відповіла Леонора з тією самою незворушною упевненістю, з якою заявляла, що послуги Страйка оплатить Елізабет Тассел.— Я просто хотіла пересвідчитися, що з тобою все добре і що ти не потрапив через мене в халепу, і ще спитати, чи будеш ти й надалі на мене працювати.

— Надалі працювати на вас? — перепитав Страйк.

На якусь мить він засумнівався в тому, чи зрозуміла Леонора, що трапилося, чи не гадає, що Квайн ще десь є і його можна знайти. Чи не приховувала її ексцентричність більш серйозного, фундаментального когнітивного розладу?

— Вони гадають, я щось про це знаю,— відповіла Леонора.— Я ж бачу.

Страйк мало не сказав: «Упевнений, що це не так»,— але то було би брехнею. Він чудово розумів, що Леонора — дружина бездарного й зрадливого чоловіка, яка десять днів не зверталася до поліції, а потім демонстративно пішла до нього, яка мала ключ до порожнього будинку, де знайшли тіло цього чоловіка, яка, понад сумнів, могла заскочити його зненацька,— буде найпершою підозрюваною. І все одно Страйк запитав:

— Чому ви так гадаєте?

— Я бачу,— повторила вона.— Вони так зі мною говорять. Сказали, що хочуть оглянути наш будинок, його кабінет.

То була стандартна процедура, але Страйк розумів, що Леонора сприймає це як вторгнення, загрозу.

— Орландо знає, що сталося? — спитав він.

— Я їй сказала, але сумніваюся, що вона розуміє,— відповіла Леонора, і вперше він побачив у її очах сльози.— Вона вже каже: «Як містер Каведлик» (то наш кіт, його збила машина), але я не знаю, чи розуміє вона, чи усвідомлює. З Орландо ніколи не вгадаєш. Я їй сказала, що батька вбили. В голові не вкладається.

Запала коротка пауза, і Страйк занепокоївся, чи не тхне від нього віскі.

— Будеш на мене працювати й надалі? — прямо спитала в нього Леонора.— Ти кращий за них, саме тому я, власне, до тебе пішла. Будеш?

— Так,— відповів Страйк.

— Бо я ж бачу, вони думають, що я тут якось доклала руку,— повторила Леонора, підводячись,— із того, як вони зі мною розмовляють.

Вона щільніше запнулася в пальто.

— Треба мені повертатися до Орландо. Рада, що з тобою все гаразд. Леонора попленталася до свого супроводу. Поліціантка, здавалося, була в шоці від того, що її мають за таксі, але глянула на Анстиса і погодилася відвезти Леонору додому.

— Що це в біса було? — спитав Анстис, коли обидві жінки не могли вже його чути.

— Вона переймалася, чи не арештували ви мене.

— Трохи ексцентрична пані, так?

— Трішки є.

— Ти ж їй нічого не розповів? — спитав Анстис.

— Ні,— озвався Страйк, якого це питання обурило. Він знав, що не можна передавати інформацію про місце злочину підозрюваним.

— Будь обережний, Бобе,— не до ладу сказав Анстис, і крізь обертові двері вони вийшли в дощову ніч.— Не лізь під ноги. Йдеться про вбивство, а в наших місцях у тебе друзів небагацько.

— Популярність переоцінюють. Слухай, я візьму таксі... Ні,— рішуче відкинув Страйк протести Анстиса.— Я ще покурю, а тоді поїду. Дякую тобі, Риче. За все.

Вони потиснули руки; Страйк підняв комір, щоб захиститися від дощу, і побрів, трохи кульгаючи, темним тротуаром. Він був майже однаково радий як здихатися Анстиса, так і нарешті зробити першу солодку затяжку.

For this I find, where jealousy is fed, Horns in the mind are worse than on the head.

Ben Jonson, Every Man in His Humour^[23]

Страйк геть забув, що в п'ятницю Робін пішла з офісу, як йому здалося, ображена. Він пам'ятав тільки, що з нею однією хотів би обговорити те, що сталося. І хоч він, як правило, не дзвонив їй у вихідні, тут обставини були достатньо надзвичайні, щоб можна було надіслати есемеску. Так він і вчинив — відіслав повідомлення з таксі, яке спіймав після того, як чверть години блукав холодними мокрими вулицями в темряві.

Робін була вдома, сиділа у кріслі з придбаною в інтернеті книжкою «Допит у розслідуванні: психологія та практика». Метью сидів на дивані й говорив по телефону з матір'ю у Йоркширі — тій знову стало зле. Коли Робін підводила голову і співчутливо усміхалася на його роздратування, Метью закривав очі.

Коли завібрував мобільний, Робін роздратувалася сама: вона намагалася сконцентруватися на «Допиті».

Знайшов Квайна вбитим. К.

Робін аж зойкнула, змусивши Метью підскочити. Книжка з'їхала в неї з колін і, забута, впала на підлогу. Схопивши мобільний, Робін помчала до спальні. Метью ще двадцять хвилин поговорив з матір'ю, тоді підійшов до зачинених дверей і дослухався. Він почув, що Робін ставить питання і явно вислуховує довгі, детально відповіді на них. З її тону Метью виснував, що розмовляє вона зі Страйком. Його квадратна щелепа випнулася вперед.

Коли Робін нарешті вийшла — шокована й перелякана,— то сказала нареченому, що Страйк знайшов зниклого чоловіка, на якого полював, і що того вбито. Природна цікавість Метью підказувала один курс дій, а антипатія до Страйка і той факт, що останній насмілився зв'язатися з Робін недільного вечора, геть інакший.

— Що ж, радий, що хоч щось сьогодні тебе зацікавило,— заявив він.— Я бачив, як тобі набридла тема маминого здоров'я.

— Ах ти лицемір нещасний! — ахнула Робін, обурена такою

несправедливістю. Сварка розгорілася так швидко, що аж страшно стало. Робін запросила Страйка на весілля; а Метью кепкує з її роботи; а як вони житимуть разом; а хто кому що завинив: Робін злякало те, як легко основи їхніх стосунків піддалися дослідженню й переосмисленню, але вона не відступила. Нею володів уже знайомий розпач, гнів на чоловіків у своєму житті — на Метью, який не хотів зрозуміти, як багато важить для Робін її робота; на Страйка, який не хотів роздивитися її потенціал.

(Але він зв'язався з нею, коли знайшов тіло... Вона ще спитала: «Кому ти вже сказав?» — а Страйк відповів, нічим не виказавши, що розуміє, як багато це для неї значить: «Крім тебе — нікому»).

Метью між тим страшенно образився. Останнім часом він почав помічати дещо, на що не мав права нарікати і що тим більше зачіпало його, бо доводилося з цим миритися: перш ніж Робін почала працювати на Страйка, вона завжди перша поступалася в суперечках, перша просила пробачення, але тепер її сумирну натуру якось спотворила ця клята дурна робота...

Спальня у квартирі була одна. Робін витягнула з шафи запасну постільну білизну і чистий одяг і заявила, що спатиме на дивані. Звісно ж, вона мала швидко передумати (диван був твердий і незручний), тож Метью не став її відмовляти.

Але він помилявся, гадаючи, що вона відступить. Прокинувшись наступного ранку, Метью виявив, що диван порожній, а Робін пішла. Його злість зросла в геометричній прогресії. Понад сумнів, Робін пішла на роботу — на годину раніше, ніж зазвичай,— і уява (хоч Метью і не вирізнявся особливо багатою уявою) підкинула йому картину того, як той потворний здоровило відчиняє перед Робін двері не офісу, а своєї квартири...

...I to you will open

The book of a black sin, deep printed in me. ...my disease lies in my soul.

Thomas Dekker, The Noble Spanish Soldier^[24]

Страйк поставив будильник на ранню годину, маючи намір забезпечити собі тишу і спокій, без дзвінків і без клієнтів. Одразу, як продзвонило, він встав, помився, поїв, з великою обережністю прилаштував протез до сильно набряклого коліна і за сорок п'ять хвилин після пробудження уже прикульгав до офісу, маючи під пахвою недочитані сторінки «Бомбікса Морі». Підозра, якою Страйк не поділився з Антисом, вимагала дочитати книжку чимшвидше.

Запаривши собі горнятко міцного чаю, він сів за стіл Робін — там було найсвітліше — і почав читати.

Утікши від Різника й увійшовши до омріяного міста, Бомбікс вирішив позбутися своїх супутників — Сукуби та Кліща. Він відвів їх до борделю, де обоє залюбки лишилися працювати.

Після цього Бомбікс сам вирушив на пошуки Марнослава, славетного письменника, учнем якого мріяв стати.

У темному провулку Бомбікса перестріла жінка з довгим рудим волоссям і демонічною мармизою, яка несла жмут дохлих щурів собі на поживу. Дізнавшись, хто Бомбікс такий, Гарпія запросила його до себе — в печеру, засипану черепами тварин. Страйк прогортав, майже не читаючи, сцену сексу, яка займала чотири сторінки і в ході якої Бомбікса підвісили під стелю і побили батогами. Потім Гарпія, подібно до Кліща, спробувала поживитися молоком з грудей Бомбікса, але той, хоч і зв'язаний, зумів від неї відбитися. Коли з його пипок полилося сліпуче надприродне світло, Гарпія заплакала і показала власні груди — з них текла темна липка рідина.

Страйк насупився. Стиль Квайна став якимось пародійним, справляв враження хворобливої надмірності, та й сама сцена здавалася вибухом злоби, ніби прорвався давно стримуваний садизм. Невже Квайн місяці, коли не роки свого життя присвятив тому, щоб завдати якомога більше болю і розпачу? Чи був він психічно здоровим? Чи може людина, яка так віртуозно володіє словом (хай навіть Страйку той стиль

був не до смаку), вважатися божевільною?

Страйк відпив чаю — гарячий, з чистим смаком, чай додав йому сили — і заходився читати далі. Збридившись, Бомбікс уже збирався покинути оселю Гарпії, коли у двері увійшов новий персонаж: Епікойне, яку Гарпія, схлипуючи, представила як свою доньку-приймачку. Епікойне — юна дівчина, чий одяг не приховував наявності прутня — заявила, що вони з Бомбіксом — споріднені душі, здатні зрозуміти і жіноче, і чоловіче начало. Вона запросила його скуштувати її гермафродитного тіла, але спершу — послухати її спів. Уважаючи, вочевидь, що має гарний голос, Епікойне почала гавкати потюленьчому, і Бомбікс утік від неї, затискаючи вуха.

Тепер уперше він побачив на високому пагорбі посеред міста осяйний замок. Крутими вуличками Бомбікс довго піднімався до замку, аж тут з темного порогу його привітав карлик, який назвався письменником Марнославом. Він мав брови Фенкорта і його ж таки кислий вираз обличчя й насмішкуваті манери і запропонував Бомбіксу переночувати, «бо чув, що ти маєш великий талант».

На превеликий жах Бомбікса, всередині будинку він виявив молоду жінку в кайданах. У вогнищі лежали розпечені до білого жару тавра з виконаними з покрученого металу написами — «непіддатливий поршень», «пишноречисте полигання» тощо. Явно очікуючи, що Бомбікса це потішить, Марнослав пояснив, що посадив свою юну дружину Опуду писати книжку, щоб не докучала, поки він творить власний шедевр. Однак, за словами Марнослава, Опуда не має таланту, за що її слід покарати. Він узяв з вогню одне з тавр, і переляканий Бомбікс утік з будинку; вслід йому летіли крики Опуди.

Бомбікс біг до осяйного замку, де сподівався знайти прихисток. Над дверима він побачив ім'я — «Фаллус Імпудикус», та коли постукав, ніхто йому не відчинив. Тоді Бомбікс обійшов замок, зазираючи у вікна, й побачив голого лисого чоловіка, який стояв над тілом золотого хлопчика, вкритого ножовими ранами. Кожна рана сочилася тим самим світлом, що й власні пипки Бомбікса. Ерегований прутень Фаллуса явно гнів.

— Привіт.

Страйк здригнувся і звів очі. У дверях стояла Робін у своєму тренчі. Її обличчя розпашіло, довге золотаво-руде волосся розсипалося по плечах у промінні вранішнього сонця, що лилося у вікна. В ту мить вона

здалася Страйкові прекрасною.

— Чого ти так рано? — почув він власний голос.

— Хотіла дізнатися, що відбувається.

Вона почала знімати Тренч, а Страйк відвів очі й подумки осадив себе. Звісно ж, вона має чудовий вигляд — ще й прийшла рівно в ту мить, коли його думки повнилися голим лисим чоловіком з ураженим хворобою прутнем...

— Будеш ще чаю?

— Було б чудово, дякую,— відповів Страйк, не піднімаючи очей від рукопису.— Дай мені п'ять хвилин, треба це дочитати.

І з відчуттям, що пірнає у заражену водойму, він знову поринув у гротескний світ «Бомбікса Морі».

Бомбікс, який задивився у вікно замку, захоплений жахливим видовищем Фаллуса Імпудикуса над тілом, не помітив, як його оточила юрба поплічників у каптурах, яка потягнула його до замку і голяка поставила перед Фаллусом Імпудикусом. На той момент живіт Бомбікса уже став величезний, він готовий був народити. Фаллус Імпудикус роздав поплічникам зловісні накази, з яких наївний Бомбікс виснував, що його запрошують бути почесним гостем на бенкеті.

Тепер до шістьох уже відомих Страйкові персонажів — Сукуби, Кліща, Різника, Гарпії, Марнослава й Імпудикуса — приєдналася Епікойне. Семеро гостей сіли за великий стіл, де стояв великий кухоль, з якого щось курилося, і таріль, який міг би вмістити людину.

Увійшовши до зали, Бомбікс виявив, що для нього стільця немає. Інші гості встали, підійшли до нього з мотузками і полонили. Бомбікса зв'язали, мов свиню на забій, поклали на таріль і розрізали. Те, що росло в його череві, виявилось кулею надприродного світла, яку Фаллус Імпудикус вирвав з тіла Бомбікса і замкнув у скрині.

З кухля, як виявилось, курилася купоросна олія, і семеро нападників весело вилили ядучу рідину на Бомбікса, який був ще живий і верещав. Коли він замовк, його почали їсти.

Книжка закінчувалася сценою того, як гості полишають замок, без докорів сумління обговорюючи Бомбікса, а після них зостається порожня зала; рештки трупа, над яким куриться купоросна олія, лежать на столі, а над столом, ніби лампа, висить замкнена скриня зі світлом.

— Чорт,— тихо вимовив Страйк.

Він звів очі. Робін непомітно поставила перед ним горнятко

свіжого чаю. Сама вона сиділа на дивані й мовчки чекала, поки він дочитає.

— Воно все тут,— сказав їй Страйк.— Те, що сталося з Квайном. Усе тут.

— Ти про що?

— Герой Квайнової книжки помирає точно так само, як помер Квайн. Його зв'язують, виривають нутроці й поливають ядучою речовиною. В книжці його з'їли.

Робін подивилася на нього.

— Тарілки. Виделки й ножі...

— Саме так,— кивнув Страйк.

Він бездумно витяг мобільний і показав фото, які зробив у будинку, потім помітив у очах Робін переляк.

— Ні,— сказав він,— вибач, я забув, що ти не...

— Давай сюди,— відрубала Робін.

Що він там забув? Що вона не вчилася таких речей, не має досвіду, що вона не поліціантка і не військова? Робін хотіла дорівнятися до цієї миті забудькуватості. Хотіла зробити крок уперед, стати чимось більшим, ніж була.

— Я хочу подивитися,— збрехала вона.

Страйк з явною неохотою простягнув їй телефон.

Робін не відсахнулася, та коли поглянула на дірку на місці грудей і живота у трупа, її власні нутроці ніби зібгалися від страху. Піднісши горнятко до вуст, вона зрозуміла, що не хоче пити. Найстрашнішим був крупний план обличчя, поїденого вилитою на нього речовиною, зчорнілого, з випаленою очницею...

Тарілки вразили її своєю непристойністю. Страйк збільшив одну з них; усі декорації було облаштовано з великою ретельністю.

— Боже мій,— ледь вимовила Робін, повертаючи йому телефон.

— А тепер прочитай оце,— сказав Страйк, даючи їй відповідні сторінки.

Робін читала мовчки. А коли закінчила, звела на нього очі, що стали ніби вдвічі більші.

— Боже мій,— повторила вона.

Задзвонив їй мобільний. Робін дістала його з сумки, яка стояла поруч з нею на дивані, й побачила, що дзвонить Метью. Робін і досі сердилася на нього, тож скинула виклик.

— Як гадаєш,— сказала вона Страйку,— скільки людей уже прочитало цю книжку?

— Тепер, мабуть, уже багато. Фішер розіслав уривки всьому місту; потім почали писати юристи, і багато кому закортіло її позбутися.

Поки Страйк говорив, йому на думку спало дещо несподіване й дивне: що Квайн не зміг би влаштувати собі кращої реклами, навіть якби постарався... але ж він не міг сам себе обливати кислотою, зв'язаний, чи сам вирвати собі нутроці...

— Рукопис лежить в офісі «Ропер-Чарда» в сейфі, код від якого відомий половині штату,— провадив він.— Я саме так і добув цей текст.

— Ти не думаєш, що вбивця — хтось з описаних у книзі людей?..

Знову задзвонив мобільний Робін. Вона подивилася на екран: Метью.

Робін ще раз скинула дзвінок.

— Не обов'язково,— відповів Страйк.— Але люди, про яких він писав, точно будуть у переліку підозрюваних, коли поліція почне розслідування. З тих персонажів, яких я впізнав, Леонора каже, що не читала книжку, і Кетрин Кент теж...

— Ти їм віриш? — спитала Робін.

— Вірю Леонорі. Щодо Кетрин Кент — не впевнений. Як там було в цитаті? «І муку бачити твою мені за насолоду стане».

— Не вірю, що жінка могла таке зробити,— одразу сказала Робін, глянувши на мобільний Страйка, який тепер лежав між ними на столі.

— Ти хіба не чула про ту австралійку, яка оббілувала коханця, відрубала йому голову, тоді зварила голову і сідниці й намагалася згодувати його дітям?

— Та ти жартуєш.

— Зовсім не жартую. Почитай в інтернеті. Коли жінку вкурвить, то вже всерйоз,— сказав Страйк.

— Але він був кремезний...

— А якщо то була жінка, якій він довіряв? З якою мав інтимну зустріч?

— Про кого ми точно знаємо, що вони це читали?

— Крістіан Фішер, помічник Елізабет Тассел — Ральф, сама Тассел, Джері Вальдгрейв, Деніел Чард — це все персонажі книги, крім Ральфа й Фішера. Ніна Ласселз...

— Хто такі Вальдгрейв і Чард? Хто така Ніна Ласселз?

— Редактор Квайна, директор його видавництва й дівчина, яка допомогла мені це поцупити,— відповів Страйк, поплескавши по рукопису.

Мобільний Робін задзвонив утретє.

— Вибач,— нетерпляче сказала вона і взяла слухавку.— Так?

— Робін.

Голос Метью звучав якось придушено. Він ніколи не плакав, ніколи не показував, що сильно переймається через сварку.

— Так? — озвалася вона вже не так різко.

— У мами знову був інсульт. Вона... вона...

У Робін усередині ніби ліфт обірвався й упав з великої висоти.

— Метте?

Він плакав.

— Вона померла,— вимовив він, мов маленький хлопчик.

— Я їду,— сказала Робін.— Де ти? Я зараз приїду.

Страйк дивився на її обличчя. Він бачив на ньому тінь новини про смерть і сподівався, що помер не хтось ізлюбих їй людей — не батьки, не хтось із братів...

— Гаразд,— говорила вона в телефон, вже зіп'явшись на ноги.— Там і лишайся. Я зараз буду... Це мама Метта,— пояснила вона Страйку.— Вона померла.

Було відчуття повної нереальності. Робін не могла повірити в те, що сталося.

— Вони вчора ввечері розмовляли по телефону,— сказала вона. Згадавши, як Метт тоді закочував очі і як зараз душився словами, вона відчула ніжність, співчуття.— Я перепрошую, але...

— Іди,— кивнув Страйк.— Переказуй йому моє співчуття.

— Так,— відповіла Робін, намагаючись застібнути сумочку; від збудження пальці не слухалися. Вона знала місис Канліфф ще з початкової школи. Робін перекинула тренч через лікоть. Блиснуло скло, і двері зачинилися.

Кілька секунд Страйк не зводив очей з місця, де щойно стояла Робін. Потім глянув на годинник. Була всього дев'ята. Розлучена брюнетка, чії смарагди чекали на неї у сейфі, мала прийти лише за півгодини.

Страйк помив чашки, потім дістав добуте кільце, поклав на його місце рукопис «Бомбікса Морі», знову наповнив чайник і переглянув

пошту.

Вони тепер скасують весілля.

Страйкові не хотілося радіти з цього приводу. Витягнувши мобільний, він набрав Анстиса, який узяв слухавку майже негайно.

— Бобе?

— Анстисе, не знаю, чи ти ще не в курсі сам, але тобі потрібно дещо знати. Останній роман Квайна містить опис його вбивства.

— Ану повтори?

Страйк пояснив детальніше. З короткої паузи після того, як він закінчив говорити, він зробив висновок, що Анстис цієї інформації ще не мав.

— Бобе, мені потрібна копія цього рукопису. Якщо я пришлю когось, ти...

— Дай мені три чверті години,— відповів Страйк.

Він ще стояв над ксероксом, коли прибула його брюнетка-клієнтка.

— А де ваша секретарка? — були її перші слова, кокетливо-позірний подив — ніби вона була впевнена, що Страйк навмисно влаштував так, щоб вони лишилися в офісі самі.

— Захворіла. Діарея, блювота,— безжально відповів Страйк.— Почнімо?

Is Conscience a comrade for an old Soldier?

Francis Beaumont and John Fletcher, The False One^[25]

Пізно ввечері того самого дня Страйк сам-один сидів за столом. Надворі гуркотіли під дощем машини, а він однією рукою їв сінгапурську локшину, а другою писав собі список. Решту роботи на день було зроблено, і він міг повністю присвятити свою увагу вбивству Оуена Квайна; гострим нерозбірливим почерком Страйк записував порядок подальших дій. Біля деяких пунктів він ставив літеру «А» на позначення Анстиса, і навіть якби Страйкові спало на думку, що комусь таке могло здатися зверхністю з його боку чи фантазіями, що приватний детектив без жодної влади над розслідуванням може делегувати завдання поліціянту, йому це проблемою не здавалося.

Страйк працював з Анстисом у Афганістані й був не надто високої думки про здібності детектива поліції. Він вважав Анстиса компетентним, але позбавленим уяви: той міг ефективно розпізнавати знайомі схеми й чудово відстежував очевидне. Страйк ставився до цих рис без презирства — очевидна відповідь, як правило, і виявляється істинною, а методичне викреслювання пунктів списку допомагало це довести,— але це вбивство було продумане, дивне, садистське та гротескне, натхненне літературою і виконане цілком безжально. Чи здатен Анстис осягнути розум, який виплекав план убивства на хворобливому ґрунті уяви самого Квайна?

Задзвонив, пронижуючи тишу, мобільний. Тільки приклавши телефон до вуха і почувши голос Леонори Квайн, Страйк зрозумів, що сподівався почути Робін.

— Як ви? — спитав він.

— У мене тут поліція,— відповіла вона, одразу відкидаючи всі прийняті суспільством люб'язності.— Обшукали кабінет Оуена. Я була проти, але Една сказала, що так треба. Ну от що — не можна не займати нас після того, що трапилось?

— Для обшуку є підстави,— пояснив Страйк.— У кабінеті Оуена може знайтися щось таке, що наведе на вбивцю.

— Наприклад?

— Не знаю,— терпляче відповів Страйк,— але гадаю, що Една має рацію. Ви правильно зробили, що впустили їх.

У відповідь — тиша.

— Ви ще там? — спитав Страйк.

— Так,— озвалася Леонора,— і вони оце замкнули кабінет, щоб я не могла туди увійти. І планують повернутися. Мені не подобається їхня присутність. Орландо це теж не подобається. Один з них,— Леонора явно обурилася,— спитав, чи не хочу я трохи пожити десь в іншому місці. «Ні, не хочу»,— сказала на це я. Орландо ніколи не жила в інших місцях, вона цього не подужає. Нікуди я не поїду.

— Поліція не казала, що вас планують допитати?

— Ні,— відповіла Леонора.— Мене тільки спитали, чи можна їм у кабінет.

— Добре. Якщо вони захочуть поставити вам питання...

— То без адвоката з ними не розмовляти. Це мені Една порадила.

— Нічого, якщо я завтра зранку до вас заїду?

— Нормально,— Леонора ніби зраділа.— Приїжджай десь о десятій, раніше мені треба буде вийти в крамницю. Весь день довелося тут сидіти. Не могла ж я дозволити, щоб вони нишпорили в будинку без мене.

Страйк поклав слухавку і знову подумав, що манери Леонори навряд чи викличуть у поліції симпатію до неї. Чи роздивиться Анстис — як роздивився Страйк,— що певна тугодумність Леонори, її нездатність поводитися «як слід» про людське око, її вперте небажання бачити те, чого вона не хоче бачити (мабуть, саме ті якості, завдяки яким вона стільки років витримувала життя з Квайном), завадили б їй стати його вбивцею? Чи її ексцентричність, відмова горювати як годиться через вроджену — і, мабуть, нерозумну — чесність якраз і роздмухають підозру, якою вже повниться буденна уява Анстиса, а інші варіанти буде викреслено?

До своїх нотаток Страйк повернувся з майже нервовою енергійністю, хоча лівою рукою і далі нагрібав і відправляв у рот їжу. Думки приходили швидко, зв'язно: він записував питання, на які хотів мати відповіді, місця, які планував вивчити, сліди, які треба було розвідати. То був план дій для нього самого і спосіб підштовхнути Анстиса у правильному напрямі, розплющити йому очі на той факт, що

не завжди вбивця чоловіка — дружина, навіть якщо чоловік той був бездарний, ненадійний, невірний.

Нарешті Страйк відклав ручку, в два прийоми прикінчив локшину і прибрав зі столу. Свої записи він поклав у картонну папку, яка мала на корінці ім'я «Оуен Квайн», спершу закресливши слово «зникнення» і дописавши натомість «убивство». Страйк вимкнув світло й уже зачиняв скляні двері, аж тут йому дещо спало на думку, і він повернувся до комп'ютера Робін.

І ось воно — на сайті «Бі-бі-сі». Звісно, не новина для першої шпальти, бо хай що собі там думав Квайн, знаменитий він не був. Звістка про його смерть знайшлася за три статті після основної новини — що ЄС узгодив заходи щодо виведення Республіки Ірландії з кризи.

У будинку на Тальгарт-роуд (Лондон) знайшли тіло, вірогідно, письменника Оуена Квайна, 58 років. На основі знахідки, зробленої вчора другом родини, поліція розпочала слідство.

Не було ні фото Квайна в його тірольському плащі, ні відомостей про страшні речі, які зробили з тілом. Але все тільки починається; часу ще повно.

Піднявшись до квартири, Страйк відчув страшну втому. Він усівся на ліжко і потер очі, тоді аж упав на нього — одягнений, з незнятим протезом. Його опосіли думки, які раніше вдавалося відганяти...

Чому він не повідомив поліції, що Квайна немає майже два тижні? Чому не спало йому на думку, що Квайна могли вбити? Він мав відповіді на ці питання — слушні, раціональні питання, коли їх поставила детектив Раулінз, але відповіді самому собі виявилось набагато важче.

Не треба було діставати телефон, щоб поглянути на тіло Квайна. Видіння того зв'язаного й зогнилого трупа ніби випалили у Страйка на зіницях. Скільки хитрості, ненависті й збоченості знадобилося, щоб утілити хворобливі фантазії Квайна в реальність? Що за людина здатна розрізати іншу людину, облили кислотою, випатрати і розставити тарілки навколо спорожненого тіла?

Страйк не міг позбутися ірраціональної упевненості в тому, що мусив якось занюхати ту сцену здалеку — мов птах-стерв'ятник, яким його навчили бути. Як він — зі своїм колись таким знаменитим чуттям на все дивне, небезпечне, підозріле — не здогадався, що галасливий, схильний до драми

й самореклами Квайн не показувався надто довго й надто довго мовчав?

«Тому що нещасний дурень мав звичку кричати „Вовк!“... і тому що я геть виснажений...»

Страйк перевернувся на ліжку, піднявся і пішов до ванної, але його думки раз у раз поверталися до тіла: розчахнутий тулуб, випалені очі. Вбивця ходив навколо понівеченого трупа, коли той ще спливав кров'ю — можливо, луна від криків Квайна під склепінням майстерні тільки-но змовкла — й акуратно поправляв виделки... і було ще одне питання у список: чи чули сусіди бодай щось, коли Квайн конав?

Страйк урешті-решт влігся в ліжку, затулив очі великою волохатою рукою і дослухався до власних думок, які все смикали його, мов двійник-трудоголік, що ніяк не вгамується. Судмедексперти вже мали більше доби. Навіть якщо результатів аналізів ще немає, якоїсь думки вони вже дійшли. Треба подзвонити Анстису, спитати, що вони кажуть...

«Досить,— наказав Страйк збудженому мозку.— Досить».

І завдяки силі волі, яка в армії допомагала йому миттєво засинати на голому бетоні, на кам'янистому ґрунті, на горбатих койках, що іржаво рипіли від кожного руху великого тіла, Страйк плавно поринув у сон — мов військовий корабель, що відпливає у темряву.

Is he then dead?

What, dead at last, quite, quite for ever dead?

William Congreve, The Mourning Bride^[26]

Наступного ранку за чверть дев'ята Страйк повільно спускався металевими сходами і казав собі — вже не вперше — що треба щось робити зі зламаним ліфтом. Коліно досі боліло і набрякало після падіння, тож він гадав, що на Ледброк-Грові буде десь за годину — повсякчас брати таксі він не міг собі дозволити.

Коли Страйк відчинив двері, йому в обличчя дмухнуло морозом, а тоді все стало білим — бо за кілька дюймів від його обличчя спалахнула камера. Страйк моргнув — перед очима тремтіли силуети трьох людей, — а потім підніс руку, щоб захиститися від нових спалахів.

— Чому ви не повідомили поліцію про зникнення Квайна, містере Страйк?

— Ви знали, що він мертвий, містере Страйк?

На якусь мить він захотів повернутися всередину і замкнути двері, але це тільки означало, що він потрапить у пастку і все одно муситиме зустрітися з ними пізніше.

— Без коментарів,— холодно мовив Страйк і рушив просто на журналістів, відмовляючись хоч на йоту змінити курс. Журналісти змушені були розступитися: двоє і далі ставили питання, третій біг від нього задки і все клацав та й клацав камерою. Дівчина, яка часто складала Страйкові компанію під час перекурів під дверима крамниці гітар, вражено визирала з-за вітрини.

— Чому ви не повідомили, що його не було більше двох тижнів, містере Страйк?

— Чому не сказали поліції?

Страйк мовчки простував геть, сховавши руки в кишені й начепивши похмурий вираз на обличчя. Журналісти переслідували його, намагалися розговорити — ніби двійко мартинів з гострими дзьобами, що нападають на рибацьке судно.

— Хочете їх ще раз провчити, містере Страйк?

— Ще раз провчити поліцію?

— Реклама не завадить, так, містере Страйк?

В армії Страйк займався боксом. Він уявив, як розвертається і дає хук під ребра, і той малий гівнюк аж навпіл згинається...

— Таксі! — закричав він натомість.

Камера спалахувала й спалахувала, поки Страйк сідав у таксі; на щастя, увімкнулося зелене світло, таксі плавно від'їхало від тротуару. Пробігши кілька кроків, журналісти облишили гонитву.

«От паскуди»,— подумав Страйк, озираючись через плече; таксі завершило за риг. Мабуть, якийсь гад з поліції підказав їм, хто знайшов тіло. То, звісно, не Анстис, який притримав інформацію до офіційної заяви; мабуть, якась ображена паскуда, яка не пробачила йому Лулу Лендрі.

— Ти що, зірка? — поцікавився таксист, дивлячись на нього у дзеркало заднього огляду.

— Ні,— коротко відповів Страйк.— А висади мене біля Оксфорд-серкусу.

Розчарований такою короткою поїздкою, таксист щось собі пробуркотів.

Страйк дістав мобільний і написав ще одну есемеску Робін.

Під дверима 2 журналісти. Скажи, що працюєш у Кроуді.

Тоді набрав Анстиса.

— Бобе.

— На мене під дверима накинулися журналісти. Вони знають, що це я знайшов тіло.

— Звідки?

— Ти в мене питаєш?

Пауза.

— Бобе, це мало стати відомо, але то не я їм сказав.

— Так, я бачив «друга сім'ї» у новинах. Вони намагаються заявити, що я не казав поліції, бо хотів собі слави.

— Друже, та я ніколи...

— Риче, було б добре, щоб офіційне джерело це все заперечило. Від бруду не відмитися, а мені ще на життя заробляти.

— Зроблю,— пообіцяв Анстис.— Слухай, не хочеш сьогодні прийти на вечерю? Судмеди вже мають перші висновки; я б їх обговорив.

— Ага, добре,— відповів Страйк; таксі вже майже під'їхало до

станції.— О котрій?

У метро Страйк стояв, бо якби сів — довелося б потім підводитися, а це сильніше навантажило б хворе коліно. На станції «Роял-Оук» у кишені задзижчав мобільний. Діставши його, Страйк побачив два повідомлення. Перше — від сестри Люсі.

З днем народження, Ломако! Ххх

Він геть забув, що сьогодні в нього день народження. Страйк відкрив наступне повідомлення.

Привіт, Корморане, дякую за попередження. Бачила їх, досі чатують під дверима. Побачимося. Р. х

Страйк дійшов до будинку Квайнів близько десятої, радіючи, що день без дощу. При тьмяному сонячному світлі ця оселя вигляд мала точно такий самий занедбаний і сумний, як і під час його попереднього візиту, але тепер дещо змінилося: перед будинком стояв поліціант. Це був високий молодий коп із задерикувато випнутим підборіддям, і щойно він побачив, як до будинку йде, трохи кульгаючи, Страйк, його брови зійшлися на переніссі.

— Я можу поцікавитися, хто ви, сер?

— Можете,— відповів Страйк, пройшов повз нього і подзвонив у дзвоник. Попри запрошення на вечерю від Анстиса, тут і тепер до поліції він ставився без прихильності.— Це буде якраз у межах ваших здібностей.

Двері відчинилися, і перед Страйком постала висока, довготелеса дівчина з блідою нездоровою шкірою, копицею кучерявого каштанового волосся, великим ротом і наївним обличчям. Її очі чистого світло-зеленого кольору були великі й широко розставлені. На дівчині був чи то довгий светр, чи то коротка сукня, яка закінчувалася над кістлявими колінами, і пара пухнастих рожевих шкарпеток. До пласких грудей дівчина притискала великого плюшевого орангутанга. На кінцівках іграшкова мавпа мала липучки і ніби обіймала дівчину за шию.

— Привіт,— сказала дівчина. Легенько похиталася, переступаючи з ноги на ногу.

— Привіт,— відповів Страйк.— Ти Орландо?..

— Я можу спитати, як вас звати, сер? — голосно повторив молодий поліціант.

— Та звісно, але тільки якщо я можу поцікавитися, нащо ви стоїте під будинком,— усміхнено відповів Страйк.

— Ним цікавилася преса,— відповів молодий поліціант.

— Прийшов чоловік,— повідомила Орландо,— такий з камерою, і мама сказала...

— Орландо! — гукнула зсередини будинку Леонора.— Що ти там робиш?

Гучно тупаючи, вона підійшла до доньки — виснажена, бліда, одягнена в старезну темно-синю сукню з обвислим подолом.

— А,— сказала вона,— це ти. Заходь.

Переступаючи через поріг, Страйк усміхнувся поліціантові, який зі злістю дивився на нього.

— А як вас звати? — спитала Орландо, коли двері зачинилися.

— Корморан,— відповів він.

— Дивне ім'я.

— Трохи є,— погодився Страйк і чомусь додав: — Мене назвали на честь велетня.

— Дивно,— сказала Орландо, похитуючись.

— Ходи туди,— коротко сказала до Страйка Леонора, вказуючи в бік кухні.— Мені треба до вбиральні. За хвилину підйду.

Страйк рушив тісним коридором. Двері кабінету були зачинені і, як він гадав, замкнені.

Зайшовши до кухні, він виявив, на свій подив, ще одного гостя. За столом сидів Джері Вальдгрейв, редактор з «Ропер-Чарда»; в руках він тримав букет квітів у похмурих синьо-фіолетових тонах, на обличчі мав занепокоєний вираз. Ще один букет, і досі загорнений у целофан, стирчав з раковини, заповненої брудним посудом. Поруч стояли пакети з харчами.

— Добридень,— сказав Вальдгрейв, підхоплюючись на ноги і серйозно поглядаючи на Страйка крізь окуляри в роговій оправі. Вочевидь, він не впізнав детектива з першої зустрічі в темному садку на даху, бо спитав, простягаючи руку: — Ви родич?

— Друг сім'ї,— відповів Страйк, потискаючи руку.

— Просто жах,— сказав Вальдгрейв.— Я мав прийти і спитати, чим можу допомогти. Але відколи я прийшов, вона не виходить з убиральні.

— Зрозуміло,— озвався Страйк.

Вальдгрейв знову сів. У темну кухню боком увійшла Орландо зі своїм пухнастим орангутангом. Минула ціла хвилина, протягом якої Орландо, яка явно почувалася тут найвільніше, незворушно роздивлялася гостей.

— У вас гарне волосся,— нарешті оголосила вона, звертаючись до Джері Вальдгрейва.— Мов копиця, але не сіна, а волосся.

— Мабуть, так,— погодився, усміхаючись до неї, Вальдгрейв. Орландо боком вийшла.

Знову запала коротка мовчанка, протягом якої Вальдгрейв нервово посмикував букет. Його очі бігали кухнею.

— Просто не можу в це повірити,— нарешті вимовив він.

Вони почули, як нагорі гучно змили воду, тоді на сходах затупало, і до кухні повернулася Леонора, біля якої крутилася Орландо.

— Вибачайте,— сказала Леонора чоловікам.— Біда.

Очевидно було, що вона говорить про свій живіт.

— Слухай, Леоноро,— мовив Джері Вальдгрейв, для якого незручність ситуації сягнула піку, і підвівся,— не хочу втручатися, адже до тебе прийшов друг...

— Цей? Це не друг, це детектив,— відповіла Леонора.

— Прошу?

Страйк згадав, що Вальдгрейв на одне вухо недочуває.

— Його звати на честь велетня,— повідомила Орландо.

— Він детектив,— голосніше повторила Леонора, перебиваючи доньку.

— О,— вражено вимовив Вальдгрейв.— Я не... Нащо?

— Бо мені треба детектив,— коротко відповіла Леонора.— Поліція думає, що це я заподіяла те Оуену.

Пауза. Відчувалося, наскільки Вальдгрейву ніяково.

— Мій татко помер,— оголосила всім присутнім Орландо, її погляд був прямий, зацікавлений, вона явно чекала на реакцію. Страйк, розуміючи, що один з гостей мусить щось сказати, відповів:

— Я знаю. Це дуже сумно.

— Една казала, що це сумно,— відповіла Орландо, ніби сподівалася на щось оригінальніше, і знову вийшла з кімнати.

— Та сідайте,— запросила чоловіків Леонора.— Це мені? — додала вона, вказуючи на квіти у Вальдгрейва в руках.

— Так,— відповів він і дещо незграбно передав букет їй, але сідати

не став.— Слухай, Леоноро, я не хочу зараз відбирати в тебе час, у тебе, мабуть, повно справ — уся організація...

— Мені його тіла не віддають,— відповіла Леонора з нищівною чесністю,— тож організувати поки що нема чого.

— О, тут ще листівка,— з відчаєм додав Вальдгрейв, копирсаючись у кишнях.— Ось... і якщо я можу щось зробити, Леоноро, бодай щось...

— Не знаю, хто тут що може зробити,— коротко відповіла Леонора, приймаючи простягнутий конверт. Вона сіла за стіл. Страйк уже підтягнув собі стільця, радий трохи розвантажити ногу.

— Ну, я тоді піду, ти вже сама тут...— відповів Вальдгрейв.— Слухай, Леоноро, мені неприємно питати в такий момент, але «Бомбікс Морі»... у тебе немає примірника?

— Ні,— відповіла вона.— Оуен усе забрав із собою.

— Мені страшенно шкода, але було б дуже корисно, якби... можна я подивлюся, чи він чогось не лишив?

Леонора уважно глянула на нього крізь великі старомодні окуляри.

— Все, що лишилося, забрала поліція,— повідомила вона.— Вчора тут перевернули весь кабінет догори дригом. Потім замкнули і ключа забрали — я тепер навіть сама туди не зайду.

— О, ну якщо поліція... ні,— мовив Вальдгрейв,— усе правильно. Ні-ні, я сам вийду, не підводься.

Він пройшов коридором; чути було, як зачинилися вхідні двері.

— Не знаю, нащо він приходив,— похмуро сказала Леонора.— Мабуть, думає собі, що зробив добру справу.

Вона відкрила конверт, отриманий від Вальдгрейва. На листівці була акварель з квітами, всередині — купа підписів.

— Усі такі хороші, бо провина мучить,— мовила Леонора, жбурнувши листівку на пластикову стільницю.

— Провина?

— Вони його не цінували. Книжки слід рекламувати,— раптом додала вона.— Слід просувати їх на ринок. Це мають робити видавці. Оуена ніколи не запрошували на телебачення, нічого не робили з того, що він потребував.

Страйк здогадався, що ці нарікання вона чула від чоловіка.

— Леоноро,— почав він, дістаючи записник,— можна я поставлю вам кілька питань?

— Та став. Тільки я нічого не знаю.

— Ви не знаєте, чи спілкувався хтось з Оуеном після того, як він пішов звідси п'ятого числа?

Вона похитала головою.

— Ні з друзів, ні з родичів?

— Ні,— відповіла вона.— Будеш чай?

— Так, було б чудово,— відповів Страйк, якому взагалі нічого з цієї брудної кухні не хотілося, але хотілося, щоб Леонора говорила.

— Наскільки добре ви знали людей з Оуенового видавництва? — спитав він, перекрикуючи воду, якою Леонора наповнювала чайник.

Вона знизала плечима.

— Взагалі не знала. З тим Джері познайомилася, коли Оуен підписував книжки.

— Ви ні з ким з «Ропер-Чарда» не дружите?

— Ні. Чого б це? То Оуен з ними працював, а не я.

— І ви не читали «Бомбікса Морі», так? — ніби між іншим спитав Страйк.

— Та я тобі вже казала. Я їх не читаю, поки не вийдуть з друку. Чого в мене всі це питають? — додала Леонора, відірвавши очі від пакета, в якому шукала печиво.— І що з тілом? — раптом запитала вона.— Що з ним сталося? Мені не кажуть. Узяли його зубну щітку на ДНК, щоб його упізнати. Чому мені не дають його побачити?

Страйк уже мав справу з такими питаннями — від інших дружин, від убитих горем батьків. Як і раніше, він вдався до частково правдивої відповіді.

— Оуен пролежав там якийсь час,— сказав він.

— Наскільки довго?

— Не думаю, що це вже точно визначили.

— Але вони повинні...

Вона замовкла, бо до кухні увійшла Орландо, тепер уже не тільки з орангутангом, а й зі стосиком яскравих малюнків.

— А куди пішов Джері?

— Назад на роботу,— пояснила Леонора.

— У нього гарне волосся. А твоє волосся мені не подобається,— сказала вона до Страйка.— Кошлате.

— Мені теж не дуже подобається,— погодився Страйк.

— Додо, він зараз не хоче дивитися твої малюнки,— нетерпляче сказала Леонора, але Орландо проігнорувала матір і розклала малюнки

на столі перед Страйком.

— Це я намалювала.

Можна було впізнати квіти, риб, птахів. На одному з малюнків, з тамтого боку, можна було роздивитися дитяче меню.

— Дуже гарні,— сказав Страйк.— Леоноро, ви не знаєте — поліції вдалося знайти фрагменти «Бомбікса Морі», коли вони вчора обшукували кабінет?

— Так,— відповіла вона, вкидаючи чайні пакетики у щербаті горнятка.— Дві старі стрічки для машинки завалилися за стіл. Прийшли до мене, спитали, де решта; я сказала, що він забрав, коли йшов.

— Люблю татків кабінет,— оголосила Орландо,— бо він мені там дає папір, щоб малювала.

— Кабінет — це доказ,— сказала Леонора, вмикаючи чайник.— Вони його довго обшукували.

— Тітка Ліз туди заходила,— повідомила Орландо.

— Коли це? — спитала Леонора з двома горнятками в руках, сердито глянувши на доньку.

— Коли вона приходила, а ти була в туалеті,— відповіла Орландо.— Вона заходила до татка в кабінет. Я її бачила.

— Вона не мала жодного права туди заходили,— заявила Леонора.— Нишпорила там?

— Ні,— відповіла Орландо.— Вона просто зайшла, а тоді вийшла і побачила мене. І вона плакала.

— Авжеж,— зі вдоволенням виглядом сказала Леонора.— При мені теж пустила сльозу і таке інше. Ще одна з почуттям провини.

— Коли Елізабет Тассел заходила? — спитав у неї Страйк.

— У понеділок зранку,— відповіла Леонора.— Хотіла спитати, чим допомогти. Допомогти! Вона вже достатньо наробила.

Чай Страйка був такий слабенький і молочний, ніби в ту суміш і пакетик не опускали; а любив він дуже міцний, кольору креозоту. З увічливості вдавши, що п'є, він згадав, як Елізабет Тассел жалкувала, що Квайн не вмер після того, як його вкусив її доberman.

— Мені подобається її помада,— оголосила Орландо.

— Тобі сьогодні у всіх усе подобається,— озвалася Леонора, сама сідаючи за стіл з горнятком слабенького чаю.— Я спитала, нащо вона це зробила, нащо сказала Оуену, що його книжку не можна публікувати, і так його засмутила.

— І що вона відповіла? — поцікавився Страйк.

— Що він туди вписав купу реальних людей,— відповіла Леонора.
— Не знаю, чого вони так переймаються з цього приводу. Він це постійно робить,— вона відпила чаю.— Постійно пише про реальних людей.

Страйк згадав «терту хвойду» Сукубу і зрозумів, що зневажає Оуена Квайна.

— Я також хотів поставити вам питання про Тальгарт-роуд.

— Не знаю, чого він туди пішов,— негайно озвалася Леонора.— Він той будинок ненавидів. Багато років хотів його продати, а Фенкорт не давав.

— Так, мене якраз цікавила ця тема.

Орландо всілася на стілець поруч зі Страйком, підігнувши під себе босу ногу, і заходилася домальовувати яскраві плавці великій рибині; коробку кольорових олівців вона видобула ніби нізвідки.

— Як вийшло, що Майкл Фенкорт усі ці роки стояв на заваді продажу?

— Це пов'язано з умовами, на яких їм лишив будинок той Джо. З умовами користування. Я не в курсі. Спитай он у Ліз — вона все про це знає.

— Коли Оуен там востаннє був, не знаєте?

— Багато років тому,— відповіла Леонора.— Не уявляю. Багато років минуло.

— Мені треба ще паперу,— оголосила Орландо.

— У мене більше немає,— відповіла Леонора.— Весь папір у татовому кабінеті. Малюй на другому боці отут.

Вона взяла щербату кухонну дошку і підклала дочці, але та дошку відштовхнула і незграбною ходою вийшла з кухні. Орангутанг теліпався в неї на шиї. Майже одразу стало чути, як вона смикає двері кабінету.

— Орландо, ні! — крикнула Леонора, підскакуючи і вибігаючи в коридор. Страйк скористався нагодою і вилив більшу частину чаю у раковину; рідина пролилася на букет, підступно лишивши сліди на целофані.

— Не можна, Додо. Не можна. Ні. Нам заборонили — заборонили, та відпусти ти...

Довгий зойк тонким голосом і тупання кроків сповістили про те, що Орландо втекла нагору. Червона з обличчя Леонора знову з'явилася

у дверях кухні.

— Тепер весь день потерпатиму,— мовила вона.— Непокіється. Не подобається їй присутність поліції.

І вона нервово позіхнула.

— Ви спали? — спитав Страйк.

— Трохи. Я оце все думаю собі — хто? Хто йому це заподіяв? Він ображає людей, це правда,— мовила Леонора неухважно,— але такий уже він є. З норомом. Злиться через дрібниці. Оуен завжди був такий, він нічого поганого не мав на увазі. Хто міг його за це вбити? У Майкла Фенкорта і досі може бути ключ до будинку,— додала вона, змінюючи тему, і міцно сплела пальці.— Вчора, коли я не могла заснути, я про це думала. Я знаю, що Майкл Фенкорт Оуена не любить, але це було так давно. Хай там що, Оуен не робив того, в чому його звинуватив Майкл. Він тієї пародії не писав. Але Майкл Фенкорт не став би вбивати Оуена, — Леонора глянула на Страйка чистими, безневинними очима, точно як у її доньки.— Він багатий, авжеж? Знаменитий... ні, не вбив би...

Страйка завжди дивувала святість, яку громадськість приписує зіркам, навіть коли газети обливають їх брудом, цькують і переслідують. Хай скільки відомих людей звинуватять у згвалтуванні чи вбивстві, віра, по-язичницькому міцна, тримається: то не він. Він не міг. Він знаменитий.

— І ще той клятий Чард,— вибухнула Леонора.— Надсилав Оуену листи з погрозами! Оуен ніколи його не любив. А потім підписує листівку і питає, чим допомогти... а де листівка?

Листівка з зображенням фіалок зникла зі столу.

— Поцупила,— почервоніла, гніваючись, Леонора.— Поцупила! — І закричала до стелі так гучно, що Страйк аж підскочив: — ДОДО!

То був ірраціональний гнів людини, яка переживає перші стадії горя, і, як і розлад шлунку, він показував, наскільки сильно Леонора страждає під тією маскою грубості.

— ДОДО! — знову заволатала вона.— Що я тобі казала про чужі речі?..

Абсолютно зненацька Орландо увійшла до кухні, й досі обіймаючи свого орангутанга. Мабуть, вона спустилася нечутно — тиха, мов кицька.

— Ти взяла мою листівку! — гримнула Леонора.— Що я тобі казала про чужі речі, які не можна брати? Де вона?

— Мені квіти подобаються,— відповіла Орландо, дістаючи блискучу, але пом'яту листівку, яку мати одразу ж висмикнула з її руки.

— Це моє,— сказала вона доньці.— От бачиш,— додала вона, звертаючись уже до Страйка і вказуючи на найдовший з написів, зроблений чітким красивим почерком: «Дайте знати, якщо я можу чимось допомогти. Деніел Чард».— Лицемір клятий.

— Таткові Денілчад не подобався,— сказала Орландо.— Він мені казав.

— Він клятий лицемір, ось так,— озвалася Леонора, приглядаючись до решти підписів.

— Він мені пензлика подарував,— мовила Орландо,— після того, як помацав.

Коротка зловісна пауза. Леонора звела очі на доньку. Страйк застиг, не донісши горнятко до губ.

— Що?

— Мені не сподобалося, що він мене помацав.

— Про кого ти говориш? Хто тебе мацав?

— У тата на роботі.

— Кажи нормально,— наказала мати.

— Коли тато мене взяв із собою, і я дивилася...

— Оуен брав її з собою десь місяць тому, бо я ходила до лікаря,— пояснила Страйкові Леонора, вся червона, знервована.— Не знаю, про що вона говорить.

— ...і я дивилася картинки для книжок, кольорові,— провадила Орландо,— Денілчад помацав...

— Та ти навіть не знаєш, хто такий Деніел Чард,— не витримала Леонора.

— Він такий без волосся,— відповіла Орландо.— А потім тато повів мене до пані, і я їй подарувала свою найкращу картинку. В неї гарне волосся.

— Яка пані? Ти про що говориш?

— Коли Денілчад мене помацав,— голосно сказала Орландо.— Він мене помацав, я закричала, і тоді він мені подарував пензлика.

— Не можна розповідати про такі речі,— мовила Леонора, і її напружений голос нарешті зламався.— Наче недосить нам... Не будь дурною, Орландо!

Орландо дуже сильно почервоніла. Злісно глянувши на мати, вона

вибігла з кухні й цього разу сильно ляснула дверима; двері не зачинилися, а знову відчинилися від удару. Страйк почув, як Орландо тупає сходами; за кілька східців вона почала щось нерозбірливо гукати.

— Ну от, образилася,— ніяким голосом промовила Леонора, і з її блідих очей полилися сльози. Страйк потягнувся до обшарпаного паперового рушника, відірвав шматок і тицьнув їй у руку. Леонора плакала мовчки, її худі плечі трусилися, а Страйк мовчки сидів і допивав рештки бридкого чаю.

— Я познайомилася з Оуеном у пабі,— несподівано промовила Леонора, знімаючи окуляри і промокаючи мокре обличчя.— Він на фестиваль приїхав. До містечка Гей-на-Ваї. Я про нього не чула, але з того, як він був одягнений і говорив, зрозуміла, що то не простий чоловік.

І у втомлених очах Леонори наново зажеврило слабке світло поклоніння герою, майже згасле за роки зневаги й нещастя, коли вона терпіла його істерики і мінливий настрій, намагалася оплачувати рахунки і піклуватися про доньку в цьому обшарпаному будиночку. Можливо, це світло розгорілося тому, що нині її герой, як і личить справжньому герою, загинув; можливо, тепер воно горітиме вічно — вічним полум'ям — і Леонора забуде погане і плекатиме образ чоловіка, якого колись кохала... якщо тільки не прочитає рукопис і не побачить, як огидно Оуен її змалював...

— Леоноро, я ще дещо хотів у вас спитати,— м'яко сказав Страйк, — і тоді вже піду. Вам вкидали ще собачі екскременти крізь щілину для пошти минулого тижня?

— Минулого тижня? — нерозбірливо перепитала вона, все витираючи очі.— Так. Здається, у вівторок. Чи в середу, га? Але так, було. Один раз.

— А ви ще бачили ту жінку, яка, як ви казали, за вами стежила?

Леонора похитала головою. Висякалася.

— Може, я її вигадала, не знаю...

— У вас гроші є?

— Так,— відповіла вона і знову витерла очі.— Оуен застрахував своє життя. То я його змусила — через Орландо. Щоб ми змогли прожити. Една запропонувала дати мені грошей у борг, поки страховка не надійде.

— Тоді я пішов,— мовив Страйк, спинаючись на ноги.

Леонора провела його затхлим коридором, і поки двері зачинялися, Страйк почув її голос:

— Додо! Додо, спускайся! Я не хотіла!

Молодий поліціант частково заступив Страйкові дорогу.

Він здавався сердитим.

— Я знаю, хто ви,— заявив він, стискаючи в руці мобільний.— Ви — Корморан Страйк.

— Нічого від тебе не сховати, га? — відповів Страйк.— А тепер з дороги, синку, бо декому тут ще працювати треба.

...what murderer, hell-hound, devil can this be?

Ben Jonson, Epicoene, or The Silent Woman^[27]

Забувши, що вставати з хворим коліном важко, у метро Страйк усівся в кутку і подзвонив Робін.

— Привіт,— сказав він,— журналісти пішли?

— Ні, досі стирчать під дверима. Про тебе в новинах пишуть, ти знаєш?

— Бачив сайт «Бі-бі-сі». Подзвонив Антису і попросив його трохи притишити цю колотнечу навколо мене. Він щось зробив?

— Так, тут його цитують: «Детектив-інспектор Ричард Антис підтвердив чутки про те, що тіло виявив приватний детектив Корморан Страйк, який цього року вже потрапляв на шпальти газет, бо...»

— Пропусти це.

— «...Містера Страйка найняли близькі містера Квайна, щоб розшукати письменника, який мав звичку зникати, не повідомляючи нікому про своє місцеперебування. Містера Страйка ні в чому не підозрюють, поліція задоволена його свідченнями щодо знахідки».

— Старий добрий Дікі,— мовив Страйк.— Вони зранку натякали, що я приховую тіла, щоб пожвавити бізнес. Дивно, що преса зацікавилася немолодим і давно не знаменитим письменником. Вони ж поки що навіть не знають, яке страшне було вбивство.

— їх не Квайн цікавить,— озвалася Робін,— а ти.

Приємності ця думка Страйкові не принесла. Він не хотів, щоб його обличчя з'являлося у пресі чи на телебаченні. Фото, які публікували після розкриття справи Лули Лендрі, були маленькі (бо треба було зберегти місце для фотографій прегарної моделі, бажано не дуже одягненої); його смаглява шкіра і грубі риси обличчя типографська фарба відбивала нечітко, а коли Страйк ходив до суду, щоб дати свідчення проти вбивці Лендрі, то зумів не підставити обличчя під камери. Журналісти десь добули його старі фото у формі, але ті були дійсно давні, й важив він тоді на кілька стоунів менше. Після того короткого спалаху слави ніхто не впізнавав його в обличчя, і Страйк не прагнув піддавати свою анонімність новим загрозам.

— Не хочу натрапити на тих папараці. Та й,— додав він кисло, дослухаючись до болю в коліні,— бігти я не зможу, навіть коли мені заплатять. Давай зустрінемося...

Улюбленим баром Страйка був «Тоттенгем», але він не хотів туди йти, побоюючись, що викриє це місце пресі.

— ...у «Кембриджі» за сорок хвилин?

— Без проблем,— відповіла Робін.

Тільки коли вона поклала слухавку, Страйкові спершу спало на думку, що треба було спитати її, як Метью, а тоді — що варто було попросити її прихопити милиці.

Паб, збудований у дев'ятнадцятому сторіччі, стояв на Кембридж-серкусі. Страйк знайшов Робін на другому поверсі — вона сиділа на шкіряній банкетці в оточенні бронзових канделябрів і дзеркал у позолочених рамах.

— Що з тобою? — занепокоїлася вона, бачачи, як він кульгає.

— Забув сказати,— відповів Страйк, зі стогоном опускаючись у крісло навпроти.— Я у неділю знову забив коліно, коли намагався впіймати дівчину, яка за мною стежила.

— Яку ще дівчину?

— Йшла за мною від будинку Квайна до станції метро, де я впав, мов лох, а вона втекла. Вона підпадає під опис дівчини, яка, за словами Леонори, вештається навколо їхнього будинку, відколи Квайн зник. Мені б оце випити.

— Зараз принесу,— сказала Робін,— а ще в тебе сьогодні день народження. Ось тобі подарунок.

Вона поставила на стіл кошачок, загорнутий у целофан і прикрашений стрічкою. Всередині були корнвольські харчі й напої: пиво, сидр, солодощі, гірчиця. Страйк почувався безглуздо зворушеним.

— Необов'язково було...

Але Робін уже не чула його, бо пішла до шинкваса. Коли вона повернулася з келихом вина і пінтою «Лондон прайду», Страйк сказав:

— Дуже дякую.

— На здоров'я. Отже, ти гадаєш, що ця дивна дівчина стежила за будинком Леонори?

Страйк зробив великий ковток, насолоджуючись пивом.

— І, можливо, закидала їй у щілину для пошти собаче Лайно, так, — кивнув він.— Не розумію, чого вона хотіла домогтися, коли пішла за

мною — хіба що думала, що я приведу її до Квайна.

Він скривився, піднімаючи забиту ногу на табурет під столом.

— Мені треба стежити за Броклгерст і за чоловіком Бернетт. От вчасно забив ногу.

— Я можу постежити за ними замість тебе.

Робін сама незчулася, як ця захоплена пропозиція вихопилася в неї, але Страйк ніби не почув.

— Як там Метью?

— Погано...— Робін не могла визначити, чи відзначив Страйк її слова, чи ні.— Поїхав додому, щоб побути з батьком і сестрою.

— Це в Месемі, так?

— Так.— Вона завагалася, тоді додала: — Нам довелося відкласти весілля.

— Співчуваю.

Робін знизала плечима.

— Не можна було б одружуватися так скоро... для сім'ї то був великий шок.

— Ти добре ладнала з матір'ю Метью? — спитав Страйк.

— Так, звісно. Вона була...

Насправді місіс Канліфф була важкою людиною, іпохонд-ричкою — чи принаймні так здавалося Робін. Протягом останньої доби вона відчувала докори сумління за ці думки.

— ...чудова,— закінчила Робін.— А як справи в бідолашній місіс Квайн?

Страйк розповів про візит до Леонори, згадавши про появу Джері Вальдгрейва і про свої враження від Орландо.

— Що саме в неї? — спитала Робін.

— Затримка розвитку — наче так це називають.

Він примовк, згадуючи наївну усмішку Орландо і її улюбленого орангутанга.

— Поки я там був, Орландо сказала дещо дивне — і її мати явно це почула вперше. Вона сказала нам, що одного разу ходила з батьком на роботу і там директор видавництва її помацав. Назвала Денієла Чарда.

На обличчі Робін Страйк побачив відбиток того страху, який постав тоді у брудній кухоньці.

— Тобто як це — помацав?

— Вона не сказала точно. Просто сказала: «Він мене помацав» і «Я

не люблю, коли мене мацають». А потім він ще подарував Орландо пензлика. Можливо, то інше,— додав Страйк, реагуючи на багатозначне мовчання Робін і напружений вираз на її обличчі.— Може, Чард випадково зачепив Орландо і подарував їй пензлика, щоб заспокоїти. Орландо все говорила про це, поки я був у них, і кричала, бо не отримала того, що хотіла,— чи, може, через те, що мати на неї нагримала.

Страйк був голодний і тому розгорнув подарунок Робін, дістав шоколадку і зняв обгортку. Робін мовчала, міркуючи.

— Річ у тім,— порушив тишу Страйк,— що в «Бомбіксі Морі» Квайн натякає, що Чард — гей. Ну, так мені здалося.

— Гм-м,— не дуже пройнялася Робін.— А ти віриш усьому, що Квайн написав у тій книзі?

— Судячи з того, що Чард напустив на Квайна юристів, він таки образився,— відповів Страйк, відламуючи великий шмат шоколадки і кладучи собі до рота.— Але май на увазі,— додав він, жуючи,— що в «Бомбіксі Морі» Чард також убивця, очевидно, гвалтівник, а ще в нього причандал відгниває, тож його не натяк на гейство міг зачепити.

— Сексуальний дуалізм — це постійна тема у творчості Квайна,— сказала Робін, і Страйк подивився на неї і звів брови, не перестаючи жувати.— Я дорогою на роботу зайшла до книгарні й купила «Гріх Гобарта»,— пояснила вона.— Це книжка про гермафродита.

Страйк ковтнув.

— Мабуть, то якийсь пунктик; у «Бомбіксі Морі» теж є такий персонаж,— сказав він, роздивляючись картонну упаковку шоколадки.— Вироблено в Мулліоні. Це на узбережжі, неподалік містечка, де я зростав... І що цей «Гріх Гобарта» — добра книжка?

— Я б не прочитала більше кількох сторінок, якби автора не вбили,— зізналася Робін.

— Так, смерть явно підвищить йому продаж.

— Я хочу сказати,— вперто провадила Робін,— що не можна довіряти Квайну, коли йдеться про статеве життя людей, бо його герої ладні переспати з будь-ким і з будь-чим. Я прочитала про нього статтю на «Вікіпедії». Одна з ключових рис його творчості — це зміна статі й сексуальної орієнтації персонажів.

— У «Бомбіксі Морі» цього повно,— буркнув Страйк і відламав собі ще шоколадки.— Смачна, будеш?

— Я маю сидіти на дієті,— сумно відповіла Робін.— До весілля.
На думку Страйка, худнути їй було ні до чого, але він змовчав.
Робін відламала шматочок і собі.

— Я тут міркувала,— сором'язливо мовила Робін,— про вбивцю.

— Завжди цікаво послухати думку психолога.

— Та я не психолог,— розсміялася Робін.

Вона вчилася на психолога, але покинула університет. Страйк ніколи не розпитував чому, а Робін не розповідала. Ця риса в них була спільна — обоє покинули університет. Страйк пішов, коли його мати таємничо померла від передозування, і, мабуть, через те гадав, що і Робін покинула навчання через якусь травматичну подію.

— Я думала про те, чому вбивця прив'язав — чи прив'язала — свій злочин до книжки настільки очевидним чином. На перший погляд, це свідомо помста та злоба, спроба показати світові, що Квайн отримав по заслугі за те, що написав таке.

— Схоже, що так і є,— погодився Страйк, і досі голодний; він потягнувся до сусіднього столика і поцупив меню.— Я буду стейк і смажену картоплю, а ти щось їстимеш?

Робін обрала якийсь салат, а тоді, щоб не навантажувати Страйкове коліно, сама пішла до шинкваса зробити замовлення.

— Але з іншого боку,— провадила вона, знову сідаючи,— копіювання останньої сцени книжки — це добрий спосіб приховати інший мотив, як гадаєш?

Робін примушувала себе говорити спокійно, ніби йшлося про щось абстрактне, але ніяк не могла забути фотографії Квайнового тіла: темну порожнечу посеред вишкрябаного тулуба, випалені западини на місці очей і вуст. Якщо вона почне замислюватися над тим, що зробили з Квайном, то не зможе їсти чи якимось чином викаже Страйку свій переляк — а його темні очі й так стежили за нею з занепокоїливо проникливим виразом.

— Нічого ганебного в тому, щоб зізнатися, що тебе нудить на думку про заподіяне йому,— сказав він, жуючи шоколад.

— Не нудить,— автоматично збрехала Робін. Тоді додала: — Ну тобто — це було справді жахливо...

— Справді.

У товаристві колег з відділу спеціальних розслідувань Страйк, напевно, вже жартував би про це. Він міг пригадати чимало днів,

заповненим чорним, мов сажа, гумором: деякі розслідування інакше неможливо було витримати. Робін, однак, поки що не була готова до професійного самозахисту цинізмом — на це вказувало її намагання беземоційно говорити про чоловіка, якому вирвали кишки.

— Мотив — то маячня, Робін. У дев'ятох випадках з десятих визначити причину вдається не раніше, ніж знайдеш виконавця. Нам потрібна наявність засобу і можливості. Особисто я,— він зробив ковток пива,— гадаю, що треба шукати людину з медичною освітою.

— Медичною?

— Або знанням анатомії. Те, що зробили з Квайном, не було схоже на аматорство. Його могли на шмаття посікти, намагаючись вийняти нутрощі, але я не помітив жодних невдалих спроб: тільки один чіткий, рівний надріз.

— Так,— погодилася Робін, ледь утримуючи видимість об'єктивності й безсторонності.— Це правда.

— Хіба що ми маємо справу з реальним маніяком, який просто добув добрий підручник,— далі міркував Страйк.— Трохи фантастично, але знаєш... якщо Квайна зв'язали і накачали наркотиком, а людина мала достатньо міцні нерви, то могла уявити, що це урок біології...

Робін не могла більше стримуватися.

— Я пам'ятаю, ти кажеш, що мотиви — для юристів,— мовила вона з тінню відчаю (Страйк дійсно неодноразово повторював цю максимум, відколи вона почала в нього працювати),— але зроби мені ласку. Вбивця мусив вирішити, що вбити Квайна точно в такий спосіб, як у книзі, з якоїсь причини варте очевидних незручностей...

— Це яких?

— Ну,— сказала Робін,— логістичних ускладнень, пов'язаних з виконанням такого... такого хитромудрого вбивства, а ще ж і коло підозрюваних буде обмежене людьми, які читали книжку...

— Або чули про сюжет у деталях,— заперечив Страйк,— а ще ти кажеш «обмежене», але там не так уже мало людей. Крістіан Фішер доклав чималих зусиль, щоб розповсюдити зміст книжки чимширше. Копія рукопису, яка зберігалася в «Ропер-Чарді», лежала в сейфі, до якого мали доступ геть усі.

— Але...— почала Робін.

Вона замовкла, бо похмурий бармен прийшов жбурнути їм на стіл обідні набори й серветки.

— Але,— провадила вона, коли бармен пішов,— Квайна не могли вбити так нещодавно, правда ж? Я, звісно, не експерт у цьому...

— Я теж,— відповів Страйк, доїдаючи шоколад і без особливого ентузіазму поглядаючи на гозинаки з арахісом,— але розумію, про що ти. Тіло мало такий вигляд, ніби пролежало там принаймні тиждень.

— Плюс,— провадила Робін,— мав минути якийсь час між тим, коли вбивця прочитав книжку і коли вбив Квайна. Треба було чимало речей організувати. Треба було привезти до покинутого будинку мотузку, кислоту, посуд...

— І якщо ця людина не знала точно, що Квайн збирається на Тальгарт-роуд, то мусила його вистежити,— погодився Страйк, вирішуючи не їсти гозинаки, бо уже несли стейк з картоплею,— або заманити його туди.

Бармен поставив перед Страйком тарілку, а перед Робін — миску з салатом, відповів на їхні подяки нерозбірливим бурчанням і пішов.

— Отже, коли взяти до уваги час на планування та приготування, здається малоймовірним, щоб убивця прочитав книжку пізніше, ніж за два-три дні після зникнення Квайна,— сказав Страйк, набираючи їжу на виделку.— Одна біда: що далі ми відкладаємо в часі момент, коли вбивця почав планувати злочин, то гірше для моєї клієнтки. Леонорі варто було зробити кілька кроків коридором; вона могла прочитати рукопис, щойно Квайн його закінчив. Якщо подумати, Квайн міг розказати їй, чим закінчить роман, уже кілька місяців тому.

Робін їла салат, не відчуваючи його смаку.

— А чи Леонора Квайн схожа на...— несміло почала вона.

— На жінку, здатну випатрати власного чоловіка? Ні, але поліція до неї приглядається, а якщо шукати мотив, то в неї їх аж кишить. Квайн був паскудним чоловіком: ненадійним, зрадливим, та ще й писав про неї бридоту в книжках.

— Але ти не думаєш, що то вона зробила, ні?

— Ні,— відповів Страйк,— але щоб вона не потрапила до в'язниці, моєї думки замало.

Робін не питаючи віднесла їхні склянки до шинкваса по нову порцію; коли вона поставила перед Страйком свіжу пінту, той відчув глибоку приязнь.

— Слід також розглянути можливість, що когось зачепила погроза Квайна поширити книжку через Інтернет,— провадив Страйк,

нагрібаючи повен рот картоплі,— погроза, яку він буцімто виголосив на цілий ресторан людей. За правильних обставин з цього теж може вийти мотив для вбивства.

— Ти хочеш сказати,— повільно вимовила Робін,— що вбивця міг виявити в рукописі щось таке, чого не хотів би виставляти на широкий загал?

— Саме таке. Деякі місця у книжці дуже загадкові. Що коли Квайн дізнався про когось щось серйозне і завуальовано розповів про це у книзі?

— Так, у цьому є сенс,— повільно промовила Робін,— бо я собі все думала, ну нащо його вбивати? Факт у тому, що майже всі ці люди мали ефективніші способи дати раду цій наклепницькій книзі, правда ж? Вони могли сказати Квайну, що не будуть її представляти чи видавати, могли погрожувати судом, як-от Чард. Його смерть значно погіршила б ситуацію для будь-кого, хто є у книзі персонажем, правда ж? Розголос уже набагато ширший, ніж був би, якби цього не сталося.

— Погоджуюся,— сказав Страйк.— Але ти вважаєш, що вбивця мислив раціонально.

— А це не злочин під впливом пристрасті,— заперечила Робін.— Його спланували. Його дуже ретельно продумали. І явно були готові до наслідків.

— Теж слушно,— погодився Страйк, поїдаючи картоплю.

— Я вранці переглянула «Бомбікса Морі».

— Бо знудилася «Гріхом Гобарта»?

— Так... а рукопис лежав у сейфі, і...

— Прочитай повністю, там чимдалі краще,— мовив Страйк.— Куди ти дочитала?

— Я просто погортала,— відповіла Робін.— Прочитала розділ про Сукубу та Кліща. Дуже злісно, але немає відчуття, що там є щось... ну... приховане. Квайн просто звинувачує дружину й літагентку в тому, що вони на ньому паразитують, авжеж?

Страйк кивнув.

— Але далі, коли дочитуєш до цієї Епі... Епі... як там її?

— Епікойне? Гермафродитки?

— Як гадаєш, це реальна людина? Що означає той спів? Зовсім не здається, що він говорить про спів у буквальному сенсі, правда ж?

— А його подружка Гарпія чому живе в печері, повній пацюків? Це

символізм чи щось інше?

— А ще той закривавлений мішок у Різника,— підхопила Робін,— карлиця, яку він топить...

— І ті розпечені тавра в будинку Марнослава,— додав Страйк, але не зустрів у її погляді розуміння.— Ти ще туди не дочитала? Але Джері Вальдгрейв якраз про це розповідав на вечірці в «Ропер-Чарді». Це про Майкла Фенкорта і про його...

У Страйка задзвонив мобільний. Він дістав його і побачив ім'я Домініка Калпепера. Зітхнувши, прийняв дзвінок.

— Страйку?

— Слухаю.

— Що це в біса діється?

Страйк не став гаяти час, прикидаючись, ніби не розуміє, про що Калпепер говорить.

— Калпепере, я не можу про це говорити. Не можу розкривати деталей поліційного розслідування.

— Та облиш, нам тут один поліціант уже все розповів. Він каже, що цього Квайна вбили точно так само, як персонажа з його останньої книжки.

— Так? І скільки ти тій паскуді заплатив, щоб він розтулив пельку і поставив усю справу під загрозу?

— Чорти б тебе вхопили, Страйку, ти вплутався в отакенське вбивство, і тобі навіть на думку не спало мені подзвонити?

— Не знаю, друже, що ти там собі думаєш про наші стосунки,— сказав Страйк,— але як на мене, я для тебе роблю роботу, а ти мені платиш. Та й по всьому.

— Я тебе познайомив з Ніною, щоб ти потрапив на ту вечірку у видавництві.

— Це було найменше, що ти міг зробити після того, як я тобі накопав купу додаткових фактів про Паркера,— відповів Страйк, вільною рукою настромлюючи на виделку останні шматочки картоплі.— Я міг спокійно їх притримати і продати жовтій пресі.

— Якщо ти хочеш грошей...

— Та не хочу я грошей, йолопе,— роздратувався Страйк, і Робін увічливо занурилася в читання сайту «Бі-бі-сі» на власному мобільному.— Я не допомагатиму розвалити розслідування вбивства, продаючи факти газеті.

— Я можу відвалити тобі десять штук за особисте інтерв'ю.

— Бувай, Кал...

— Стривай! Скажи мені тільки, в якій це книзі... в якій книзі описано спосіб убивства?

Страйк прикинувся, що вагається.

— У тій, що про яйця... «Брати Бальзаки»,— сказав він.

Злостиво посміхаючись, Страйк закінчив дзвінок і потягнувся по меню, щоб подивитися десерти. Лишалось сподіватися, що Калпепер плідно витратить залишок дня, продираючись крізь химерний синтаксис і сцени мацання пахвини.

— Є щось нове? — спитав Страйк, коли Робін звела очі від телефону.

— Ну, хіба що «Дейлі мейл» пише, що на думку друзів королівської родини, з Піппи Мідлтон була б краща наречена, ніж з Кент.

Страйк насупився.

— Та я просто читала всілякі дурниці, поки ти розмовляв,— виправдалася Робін.

— Ні,— сказав Страйк,— я не до того. Просто згадав Піппу2011.

— Я щось не...— не зрозуміла Робін, і досі думаючи про Піппу Мідлтон.

— Піппа2011 — з блогу Кетрин Кент. Яка заявляла, що слухала уривок з «Бомбікса Морі».

Робін ахнула і заходилася шукати в мобільному.

— Так, ось воно! — вигукнула вона за кілька хвилин.— «А що скажеш, коли я скажу, що він мені читав обрані місця?» Це було...— Робін почала гортати,— двадцять першого жовтня! Двадцять першого жовтня! Вона могла знати, який там кінець, ще до зникнення Квайна.

— Так і є,— погодився Страйк.— Я буду яблучний пиріг, а ти що?

Коли Робін повернулася від шинкваса, зробивши замовлення, Страйк сказав:

— Мене Анстис запросив сьогодні на вечерю. Каже, що має попередні дані від судмедекспертів.

— Він знає, що сьогодні твій день народження? — спитала Робін.

— Господи, та ні,— жахнувся Страйк, і Робін аж засміялася.

— Та що в цьому поганого?

— Мені вистачило однієї святкової вечері,— похмуро відповів

Страйк.— Найкращим подарунком від Анстиса став би час смерті. Що раніше все відбулося, то вужче коло потенційних підозрюваних: тільки ті, хто міг мати доступ до рукопису давно. На жаль, до цього кола входить Леонора, але є ще ця таємнича Піппа, Крістіан Фішер...

— А Фішер чому?

— Засіб і можливість, Робін: він прочитав текст одним з перших, отже, потрапляє до переліку. Далі Ральф, помічник Елізабет Тассел, сама Елізабет Тассел і Джері Вальдгрейв. Деніел Чард, вочевидь, побачив текст слідом за Вальдгрейвом. Кетрин Кент каже, що не читала, але я тут маю великі сумніви. І нарешті, Майкл Фенкорт.

Робін звела очі.

— Але як він...

Знову задзвонив Страйків мобільний; це була Ніна Ласселз. Він завагався, але подумав, що кузен міг їй розповісти про нещодавню розмову, і прийняв дзвінок.

— Привіт,— сказав він.

— Привіт, знаменитість! — відповіла вона. Страйк почув нервовість, так-сяк прикрити показною легковажною бадьорістю.— Я тобі боялася дзвонити — думала, тебе обсіли журналісти, групі й усяке таке.

— Та наче не обсіли,— сказав Страйк.— Як справи в «Ропер-Чарді»?

— Просто божевільня. Ніхто не працює; всі тільки про це й базикають. Це що — дійсно було вбивство?

— Схоже на те.

— Боже, аж не віриться... Але ж ти мені не маєш права нічого розповідати, так? — спитала Ніна, ледь приховуючи цікавість.

— На цьому етапі поліція не хоче розголошувати деталі.

— Це якось пов'язано з книжкою, авжеж? — спитала вона.— З «Бомбіксом Морі».

— Не можу сказати.

— А Деніел Чард зламав ногу.

— Прошу? — перепитав Страйк, здивований відсутністю зв'язку між цим зауваженням і попередньою розмовою.

— Стільки всього дивного відбувається,— пояснила Ніна. Голос у неї був збуджений, знервований.— Джері місця собі не знаходить. Деніел щойно подзвонив йому з Девону і знову накричав — півофісу

чуло, бо Джері випадково увімкнув гучний зв'язок, а потім не міг знайти, де його вимкнути. Через поламану ногу він не може виїхати з замиського будинку. Я про Денісла.

— Чому він кричав на Вальдгрейва?

— Через витік «Бомбікса»,— відповіла Ніна.— Поліція десь роздобула повний текст рукопису, і Деніел з того приводу геть не радіє. Хай там що,— додала вона,— я просто вирішила подзвонити і привітати тебе — заведено ж вітати детективів, коли вони знайдуть тіло? Передзвони мені, коли будеш менш зайнятий.

І вона поклала слухавку, не встиг Страйк нічого відповісти.

— Ніна Ласселз,— пояснив він; офіціант якраз приніс яблучний пиріг йому і каву Робін.— Дівчина, яка...

— Яка поцупила для тебе рукопис,— закінчила Робін.

— В кадровій агенції твоя пам'ять була б змарнована,— відзначив Страйк, беручи ложку.

— Ти серйозно говорив про Майкла Фенкорта? — тихо спитала Робін.

— Звісно,— відповів Страйк.— Деніел Чард мав сказати йому, що накоїв Квайн,— він же не хотів би, щоб Фенкорт про це почув від когось іншого, так? Фенкорт — це для них велике надбання. Ні, нам слід припускати, що Фенкорт одним з перших дізнався, про що...

Тепер задзвонив уже мобільний Робін.

— Привіт,— сказав Метью.

— Привіт, як ти? — занепокоєно спитала вона.

— Кепсько.

Десь у пабі увімкнули музику: «First day that I saw you, thought you were beautiful...»*

— Де ти? — різко спитав Метью.

— О... у пабі,— відповіла Робін.

І раптом простір навколо заповнили звуки: дзвін кухлів, п'яний сміх біля шинкваса.

— У Корморана день народження,— нервово пояснила Робін. (Урешті-решт, Метью і його колеги ходили до пабу на свої дні народження...)

— Чудово,— розлюченим голосом відповів Метью.— Зателефоную пізніше.

— Метте, ні... зажди!..

З повним ротом яблучного пирога Страйк дивився, як вона без пояснень підводиться і відходить, явно намагаючись передзвонити Метью. Бухгалтеру не сподобалося, що його наречена вийшла поїсти, що вона не влаштувала шиву за його матір'ю.

*«Щойно я тебе побачив, як краса твоя...»

Робін усе намагалася й намагалася передзвонити. Нарешті змогла. Страйк поїв пиріг, допив третю пінту і зрозумів, що йому треба в туалет.

Коліно, яке майже не докучало йому, поки Страйк їв, пив і розмовляв з Робін, почало жорстоко боліти, щойно він підвівся. Повертався на своє місце Страйк уже трохи спітнілим від болю. Судячи з виразу обличчя, Робін і досі умовляла Метью. Коли нарешті вона повернулася за стіл, на питання про свій стан Страйк відповів дуже коротко.

— Слухай, я дійсно можу постежити за Броклгерст замість тебе,— знову запропонувала Робін,— якщо в тебе нога надто...

— Ні! — різко відказав Страйк.

Він мучився від болю, злився на себе, злився на Метью та ще й раптом відчув нудоту. Не треба було їсти шоколад до стейка, картоплі, пирога і трьох пінт пива.

— Мені треба, щоб ти повернулася до офісу і склала останній рахунок для Ганфрея. І напиши мені, чи ті кляті журналісти й досі там, бо якщо там, я поїду одразу до Анстиса. Нам справді треба найняти ще когось,— додав він стиха.

Обличчя Робін закам'яніло.

— Гаразд, тоді я пішла друкувати,— сказала вона, схопила тренч і сумочку і вийшла. Страйк помітив, що вираз обличчя в неї сердитий, але через власну дивну роздратованість не став її гукати.

For my part, I do not think she hath a soul so black To act a deed so bloody.

John Webster, The White Devil^[28]

Хоча Страйк просидів кілька годин у пабі, піднявши ногу, набряк у коліні не сильно спав. Купивши дорогою до метро знеболювальне і пляшку дешевого червоного вина, Страйк поїхав у бік Гринвіча, де проживали Анстис і його дружина Гелен, яку всі назвали Геллі. Через затримку на Центральній лінії дорога до їхньої оселі в Ешбергем-Грові забрала понад годину; весь цей час Страйк простояв, перенісши вагу на ліву ногу і гірко жалкуючи про сотні фунтів, витрачені на таксі до будинку Люсі й назад.

Коли Страйк зійшов з поїзда Доклендської міської електрички, його обличчя знову вкрили краплини дощу. Він підняв комір і покульгав крізь темряву: на цей відрізок мало піти хвилин п'ять, але Страйкові знадобилося п'ятнадцять.

Тільки коли він завернув за ріг ошатної вулички з терасованими будинками і доглянутими садками, йому спало на думку, що пристойно було б принести якийсь подарунок для хрещеника. Світська частина вечора захоплювала його настільки мало, наскільки сильно принаджувала розмова з Анстисом про дані експертизи.

Дружини Анстиса Страйк не любив. Подеколи нав'язлива сердечність не приховувала її цікавості, й та час до часу виринала на світ, мов викидний ніж зі складок шуби. Щоразу як Страйк потрапляв на її орбіту, Гелен аж пашіла вдячністю й запопадливістю, але він бачив, як кортить їй знати подробиці його пістрявого минулого, щось про його зіркового батька, щось про мати, яку згубили наркотики, і він чудово розумів, що вона жадатиме і подробиць його розриву з Шарлоттою, до якої Гелен ставилася з ентузіазмом, за яким вгадувалися антипатія та підозрілість.

Після вечірки на честь хрестин Тимоті Корморана Анстиса — яку відклали на півтора року, бо його батька та хрещеного батька мали літаком привезти з Афганістану, а тоді виписати кожного зі свого шпиталю, — Геллі виголосила п'яну й слізну промову про те, як Страйк

урятував життя татка її дитинки і як вона цінує, що він ще й згодився стати для Тиммі янголом-охоронцем. Страйк, який не вигадав жодної адекватної відмовки від честі стати хлопчику хрещеним батьком, протягом промови Геллі дивився у стіл і не підводив очей на Шарлотту, щоб та, бува, не розсмішила його. Шарлотта надягнула — це він пам'ятав дуже добре — свою улюблену бірюзову сукню на запах, яка підкреслювала всі вигини ідеальної фігури. Така чарівна жінка поруч була ніби противагою для відсутньої ноги, хай навіть він був на милицях, бо до кукси ще не можна було прилаштувати протез. Її присутність перетворила Страйка з одноногого чоловіка на хлопа, який зумів (дивом, як гадала кожна особа чоловічої статі, знайома з Шарлоттою) здобути собі наречену настільки гарну, що чоловіки замовкали на півслові, коли вона заходила до приміщення.

— Кормі, любий,— затуркотіла Геллі, відчинивши двері.— Ти тільки глянь... така зірка! Ми думали, ти вже забув про нас.

Більше ніхто не називав його «Кормі». Страйк не завдавав собі клопоту сказати їй, що це ім'я йому не подобається.

Без жодних заохочень з його боку Геллі ніжно обійняла Страйка, маючи цим на увазі співчуття і жалість щодо його статусу одинака. Після зимного вечора надворі будинок був теплий і світлий; виплутавшись з обіймів Геллі, Страйк був радий побачити Анстиса, який підійшов для нього з пінтою «Дум бару».

— Ричі,— мовила Геллі,— та хай людина нормально зайде. От правда...

Але Страйк узяв пиво і зробив кілька вдячних ковтків, і лише тоді зняв пальто.

У коридор вибіг, пронизливо зойкаючи, його хрещеник — три з половиною роки. Він був дуже схожий на матір, чії риси — дрібні й гарненькі — були ніби зібгані на середину обличчя. На Тимоті була піжама Супермена, він замахувався на стіни пластиковим світловим мечем.

— Ой, Тиммі, любчику, ну не треба, це ж у мене нові шпалери... Він не хотів лягати спати, поки не побачить дядька Корморана. Ми йому про тебе повсякчас розповідаємо,— мовила Геллі.

Страйк без великого ентузіазму глянув на маленьку людину і побачив з боку хрещеника так само мало зацікавленості у відповідь. Тимоті був єдиною дитиною, чию дату народження Страйк так-сяк

пам'ятав, хоча це жодного разу не змусило його купити малому подарунок. Хлопчик народився за два дні до того, як на ґрунті в Афганістані вибухнув «вікінг», забравши у Страйка півноги, а в Анстиса — пів-обличчя.

Страйк ніколи й нікому не розповідав про те, як на ліжку в лікарні цілі години думав: чому саме Анстиса він тоді схопив і потягнув на заднє сидіння? Раз у раз він прокручував ті події в голові: дивне передчуття, майже знаття, що ось-ось буде вибух, і от він простягає руки і хапає Анстиса, хоча так само міг ухопити сержанта Гері Топлі.

Чи було це через те, що напередодні Анстис весь час розмовляв з Гелен по скайпу — а Страйк чув — і дивився на новонародженого сина, якого інакше міг би ніколи не побачити на власні очі? Через те Страйк, не вагаючись, потягнувся по старшого чоловіка, військового поліціанта, а не по «червоного берет» Топлі, який був заручений, але бездітний? Страйк не знав. Він не мав сентименту до дітей і не симпатизував жінці, яку врятував від удівства. Він просто знав, що є одним з мільйонів солдатів — живих чи загиблих,— чиї дії, уміщені в частку секунду й продиктовані інстинктом, а не навчанням, навіки змінювали долі інших людей.

— Кормі, не хочеш прочитати Тиммі казочку на ніч? У нас є нова книжечка, так, Тиммі?

Страйк не міг уявити менш бажаного заняття, надто з огляду на те, що цей непосидючий малюк, мабуть, влаштується в нього на колінах і чеберятиме ногами, б'ючи по правому коліну.

Анстис повів гостя на кухню, суміщену з їдальнею. Стіни були кремового кольору, підлога — без ковроліну, а біля великого вікна стояв довгий дерев'яний стіл в оточенні стільців у чорній оббивці. Страйкові здалося, що востаннє, коли він тут був (з Шарлоттою), колір оббивки був інший. Геллі забігла слідом і тицьнула Страйкові в руку яскраву книжечку. Нічого не лишалося, як сісти на стілець поруч з хрещеником і прочитати казочку про кенгурицю-стрибуницю Кайлу, надруковану (зазвичай він не звертав на це уваги) видавництвом «Ропер-Чард». Пригоди Кайли Тимоті анітрохи не цікавили — тільки світловий меч.

— Час спати, Тиммі, поцілуй-но Кормі,— сказала синові Геллі, але той просто зліз зі стільця (Страйк подумки благословив дитину) і з криками вибіг з кухні. Геллі побігла слідом. Загупали кроки на сходах,

голоси матері й сина потроху затихли.

— Розбудить Тиллі,— зауважив Анстис, і звісно ж, коли Геллі повернулася, на руках у неї волало немовля, яке вона тицьнула чоловіку і розвернулася до плити.

Страйк незворушно сидів за столом, відчуваючи чимдалі дужчий голод, і дуже тішився, що не має дітей. Сорок п'ять хвилин минуло, поки Анстис умовив Тиллі повернутися до ліжечка. Нарешті на стіл поставили горщик з печенею і ще пінту «Дум бару». Страйк радий був би розслабитися — але відчував, що Геллі Анстис збирається атакувати.

— Мені так прикро було почути про тебе й Шарлотту,— сказала вона до нього.

Страйк мав повен рот їжі, тож удав, що бурмоче щось вдячне.

— Ричі! — грайливо заперечила Геллі, коли чоловік потягнувся налити їй вина.— Ну не треба! Ми знову чекаємо на дитинку,— гордовито повідомила вона Страйку, поклавши руку на живіт.

Той ковтнув.

— Вітаю,— промовив він, приголомшений тим, що подружжя явно радіє перспективі мати ще одного Тимоті чи Тиллі.

І ніби на замовлення, знову з'явився їхній син і повідомив, що хоче їсти. На велике розчарування Страйка, розбиратися з ним пішов Анстис, а Геллі лишилася уважно споглядати Страйка понад виделкою з яловичиною по-бургундському.

— То вона четвертого виходить заміж. Навіть не уявляю, як ти відчуваєшся.

— Хто виходить заміж? — не зрозумів Страйк. Геллі теж здивувалася.

— Шарлотта,— пояснила вона.

Здалеку, з другого поверху, долинув плач хрещеника.

— Шарлотта виходить заміж четвертого грудня,— сказала Геллі, й від розуміння, що вона перша повідомляє Страйкові цю новину, на її обличчі відбився захват; але потім вираз Страйкового обличчя ніби налякав її.

— Я... я чула про таке,— додала вона і втупила погляд у тарілку. Повернувся Анстис.

— От мале чортеня,— мовив він.— Я йому сказав, що відшмагаю, якщо він знову встане з ліжка.

— То він просто зрадів,— озвалася Геллі, яку збентежив гнів, що

його вона відчула у Страйку,— що Кормі прийшов.

М'ясо у Страйка на язиці перетворилося на гуму й пластик. Звідки Геллі Анстис знає, коли Шарлотта виходить заміж? Анстиси заледве обертаються в тих самих колах, що й вона та її майбутній чоловік, який (Страйк зневажав себе за те, що пам'ятає такі речі) був сином чотирнадцятого віконт Кроя. Що може Геллі Анстис знати про світ закритих джентльменських клубів, пошитих на вулиці Севілроу костюмів і накокаїнених супермоделей — усього того, чого високошановний Яго Росс за своє життя рантьє спізнав чимало? Вона знає не більше, ніж сам Страйк. Шарлотта, уродженка тих місць, перебувала разом зі Страйком на нейтральній смузі, поки вони були разом, бо жоден не почувався зручно й доречно в звичному оточенні іншого; тут стикалися дві цілком різні норми, і все ставало полем битви за спільну мову.

На кухню повернувся зарюмсаний Тимоті. Батько й мати встали і разом повели його в ліжку, а Страйк навіть не помітив, що вони пішли, занурений у спогади.

Шарлотта була настільки неврівноважена, що один з вітчимів навіть хотів віддати її до психіатричної лікарні. Як інші жінки дихали, так вона брехала; вона була понівечена до самісінької суті. Найдовший неперервний період, коли вони зі Страйком були разом, тривав аж два роки, проте щоразу як їхня взаємна довіра руйнувалася, їх знову тягнуло одне до одного; чимдалі (принаймні, так здавалося Страйку) вони ставали вразливіші, а їхній взаємний потяг дужчав. Шістнадцять років Шарлотта протистояла зневазі й недовірі друзів і рідних і раз у раз поверталася до кремезного солдата, безбатченка, потім ще й інваліда. Будь-кому з друзів Страйк порадив би йти не озираючись, але сам звик думати про Шарлотту як про вірус у своїй крові, якого він, мабуть, ніколи не позбудеться; можна було хіба що контролювати симптоми. Останній розрив стосунків стався вісім місяців тому, незадовго до того, як Страйк потрапив у новини з приводу справи Лендрі. Шарлотта нарешті збрехала про таке, чого не можна було пробачити, і він покинув її назавжди, а вона повернулася у світ, де чоловіки і досі ходили полювати на куріпок, а жінки тримали в родинних скарбницях тіари; у світ, який, за словами Шарлотти, вона зневажає (але, здається, це теж була брехня)...

Анстиси повернулися — без Тимоті, але з Тиллі, яка схлипувала й

гикала.

— Мабуть, радієш, що в тебе їх нема? — бадьоро спитала Геллі, сідаючи за стіл з Тиллі на руках. Страйк невесело всміхнувся і не став заперечувати.

Дитина насправді була; точніше, привид, обіцянка дитини — а тоді її буцімто смерть. Шарлотта сказала йому, що вагітна, відмовилася йти до лікаря, потім всякчас називала інші дати, а далі заявила, що все, кінець, не надавши жодних доказів того, що вагітність узагалі була. Таку брехню більшість чоловіків не змогла би пробачити, а для Страйка вона стала — і Шарлотта не могла про це не знати — останньою краплиною, вбивцею крихітки довіри, що пережила роки її міфоманії.

Виходить заміж четвертого грудня, за одинадцять днів... звідки про це знає Геллі Анстис?

Тепер Страйк відчував якусь збочену вдячність до двох дітей за плачі й істерики, які переривали розмову аж до десерту — ревеневого пирога під заварним кремом. Пропозиція Анстиса взяти ще пива і піти до його кабінету обговорити дані експертизи стала найкращим, що Страйк почув за цілий день. Вони залишили дещо ображену Геллі, яка явно гадала, що надто мало витягнула зі Страйка, вгамовувати тепер уже дуже сонну

Тиллі й занадто бадьорого Тимоті, який знову прийшов до кухні й заявив, що розлив воду на ліжку.

Кабінет Анстиса був маленький і повний книжкових полиць; вхід туди був через коридор. Анстис запропонував Страйкові комп'ютерний стілець, а сам усівся на старий диван-футон. Фіранки були незапнуті; Страйк бачив мжичку, що порошинками курилася у світлі помаранчевого вуличного ліхтаря.

— Судмеди кажуть, що такого складного завдання ще не мали,— почав Анстис, і вся увага Страйка негайно зосередилася на ньому.— Тільки це неофіційно, ми поки що не всі дані отримали.

— Вони вже знають, як він помер?

— Від удару по голові,— відповів Анстис.— Потилицю вчавили всередину. Можливо, це сталося не одразу, але завдане мозку ушкодження його б убило. Немає певності, що Квайн був уже мертвий, коли його розтинали, але точно без тями.

— Хоч така втіха. З'ясували, коли його зв'язали — до того, як вирубали, чи після?

— З цього приводу згоди немає. Під мотузками на зап'ястку є синець, який, на думку експертів, вказує на те, що Квайна спершу зв'язали, а тоді вбили, але ми не знаємо, чи був він при тямі, коли його зв'язували, чи вже ні. Головна проблема — це та клята кислота, вона всюди. На підлозі не лишилося слідів боротьби чи ознак того, що тіло тягнули. Він був великий і важкий чоловік...

— Й у зв'язаному вигляді йому було легше дати раду,— погодився Страйк, згадавши невисоку й худеньку Леонору,— але непогано було б знати, під яким кутом завдали того удару.

— Згори,— сказав Анстис,— але оскільки ми не знаємо, стояв він, сидів чи був навколішках...

— Гадаю, можна не сумніватися, що його вбили в тому приміщенні,— мовив Страйк, який думав про своє.— Не уявляю, хто мав би достатньо сили, щоб занести тіло нагору тими сходами.

— Експерти погоджуються, що помер він приблизно на тому самому місці, де ти знайшов тіло. Там найбільша концентрація кислоти.

— Ти знаєш, що то за кислота?

— А я не сказав? Соляна.

Страйк спробував пригадати уроки хімії.

— Це нею сталь гальванізують?

— Серед іншого. Це найбільш ядуча речовина, яку можна придбати законно, і її використовують у багатьох виробничих процесах. Також це потужний очисник. Дивно те, що вона від природи є в людині — у вигляді шлункового соку.

Страйк відпив пива, міркуючи.

— У книжці його облили купоросною олією.

— Купоросна олія — то сірчана кислота, а соляну можна з неї отримати. Сильно роз'їдає тканини тіла — ти сам бачив.

— Де тільки вбивця добув її у такій кількості?

— Вір чи не вір, але таке враження, що її розлили по всьому будинку.

— Але нащо?

— Ми поки що не знайшли нікого, хто зміг би це пояснити. На кухні знайшли кілька великих порожніх бутлів, а в коморі під сходами стоїть ще кілька — запилених і повних. Усі походять з хімічної фабрики в Бірмінгемі. На порожніх було видно сліди — ніби їх відкорковували руками в рукавичках.

— Дуже цікаво,— сказав Страйк, чухаючи підборіддя.

— Ми досі намагаємося з'ясувати, коли і як цю кислоту купили.

— А яким предметом Квайнові пробили голову?

— У майстерні є старовинна підпора для дверей — суцільно залізна, у формі одиниці, з руків'ям: майже напевно пробили нею. Підходить до вм'ятини на черепі. Її облили кислотою, як і все інше.

— Який приблизно час смерті?

— Ох, от з цим проблема. Ентомолог нічого не стверджує, каже, що через стан трупу важко провести звичні підрахунки. Самі тільки випари кислоти якийсь час не підпускали б до тіла комах, тож визначити час за ступенем зараженості неможливо. Жодна муха з крихтою поваги для себе не відкладатиме яйця в кислоту. В тих частинах тіла, які кислота не зачепила, знайшли кілька личинок, але звичної інфестації не відбулося. До того ж у будинку ввімкнули опалення на максимум, тож тіло, вірогідно, розпадалося швидше, ніж за нормальних умов за цієї погоди. Але соляна кислота і на нормальний розпад тканин вплинула. Подекуди Квайна пропало до кісток. Вирішальним фактором могли б стати нутрощі — останній прийом їжі й усе таке. Але їх, судячи з усього, забрав убивця,— додав Анстис.— Ніколи про таке не чув, а ти? Щоб з людини вийняли і забрали кілька фунтів сирих нутрощів.

— Ні,— відповів Страйк,— для мене таке теж новина.

— Отже: експерти не можуть визначити точну дату смерті, тільки кажуть, що це сталося принаймні десять днів тому. Але я мав приватну розмову з Андергіллом — він там найкращий,— і він мені неофіційно сказав, що вважає: Квайн мертвий понад два тижні. Але він гадає, що навіть коли вони отримають усі дані, докази все одно будуть достатньо непрямі, щоб захисту було з чим погратися.

— А що фармакологія? — спитав Страйк, усе думаючи про габарити Квайна, про те, як важко було тягнути й совати таке велике тіло.

— Можливо, йому дали якісь наркотики,— погодився Анстис.— Ми поки що не отримали аналізу крові, а ще вивчаємо вміст пляшок з кухні. Але,— він допив пиво і ефектним жестом відставив пивний кухоль,— є інший варіант того, як Квайн міг полегшити вбивці завдання. Він любив, щоб його зв'язували. Сексуальна гра.

— Звідки ти знаєш?

— Від його коханки,— відповів Анстис.— Кетрин Кент.

— Ти з нею вже розмовляв, так?

— Так,— сказав Анстис.— Ми знайшли водія таксі, який п'ятого числа забрав Квайна від його будинку і висадив на Ліллі-роуд.

— Просто біля Стаффорд-Крипс-гаузу,— сказав Страйк.— Отже, він прямо від Леонори поїхав до коханки?

— Взагалі-то ні. Кент не було вдома, доглядала за присмертною сестрою. Є докази — вона дійсно провела ніч у госпісі. Кент каже, що цілий місяць його не бачила, але на диво відверто розповіла про їхнє сексуальне життя.

— Ти її детально розпитував?

— У мене склалося враження, що вона гадала, ніби ми знаємо більше, ніж насправді. Все розповіла практично без питань.

— Легконавіювана,— зазначив Страйк.— Мені сказала, що не читала «Бомбікса Морі»...

— Нам теж сказала.

— ...але у книжці її персонаж зв'язує героя і чинить над ним насильство. Може, хотіла офіційно заявити, що зв'язує людей для сексу, а не для вбивства і тортур. А що копія рукопису, яку, за словами Леонори, він забрав із собою? Нотатки, стрічки для машинки? їх ви знайшли?

— Ні,— відповів Анстис.— Поки ми не дізнаємося, чи зупинявся він десь ще, перш ніж поїхав на Тальгарт-роуд, вважаємо, що їх забрав убивця. В будинку було порожньо — тільки трохи їжі та напої на кухні й туристичний килимок і спальний мішок в одній зі спалень. Гадаю, там Квайн спав. У тій кімнаті теж усе облили кислотою, в тому числі й Квайнове ліжко.

— І жодних відбитків пальців? Жодних слідів? Підозрілого волосся, грязюки?

— Нічого. Будинок і досі обшуковують, але кислота знищила все, на що потрапила. Наші люди ходять там у масках, щоб їм горлянки не повиїдало випарами.

— Окрім водія, хтось зазначав, що бачив Квайна після його зникнення?

— Як він заходив до будинку на Тальгарт-роуд, не бачили, але сусідка з будинку номер 183 клядеться, що бачила, як Квайн пішов о першій ночі. Це було шостого. Сусідка заходила до себе після святкування дня Гая Фокса.

— Було темно, вона була за два будинки, то що ж, власне, вона побачила?

— Обриси темної фігури у плащі й з великою торбою.

— Велика торба...— повторив Страйк.

— Так,— кивнув Анстис.

— Фігура у плащі сіла в машину?

— Ні, пішки пішла геть, але машина могла чекати за рогом.

— Ще хтось?

— Один старигань з Патні стверджує, що бачив Квайна восьмого. Подзвонив у місцевий відділок і дуже точно його описав.

— І що Квайн робив?

— Купував книжки у книгарні «Бридлінгтон», де старий працює.

— Наскільки надійним видається свідок?

— Ну, дуже старий, але каже, що пам'ятає, що саме купив Квайн, і зовнішність детально описав. Також жінка з будинку навпроти місця злочину каже, що бачила, як повз будинок проходив Майкл Фенкорт — теж уранці восьмого числа. Ну знаєш, отой письменник з великою головою? Знаменитість?

— Знаю,— повільно мовив Страйк.

— Свідок каже, що озирнулася на нього і роздивлялася, бо впізнала.

— Він просто проходив повз?

— Так вона каже.

— Фенкорта з цього приводу вже питали?

— Він наразі в Німеччині, але каже, що з радістю допоможе слідству, коли повернеться. Його агент аж зі шкури пнеться.

— Ще якісь підозрілі події на Тальгарт-роуд були? Є зйомка з камер спостереження?

— Єдина камера спрямована не на будинок, а на дорогу — але найкраще я приберіг наостанок. Ще один сусіда — з іншого боку, за чотири будинки — каже, що бачив, як четвертого вдень у будинок заходила товста жінка в паранджі, з поліетиленовим пакетом з халяльного ресторану їжі на виніс. Сусід каже, що звернув на це увагу, бо будинок довго стояв порожній. За його словами, жінка пробула там з годину, тоді пішла.

— Він певний, що вона заходила саме до Квайна?

— Каже, що саме так і було.

— І ключа мала?

— Так він каже.

— Паранджа,— повторив Страйк.— От же чорт.

— Не поклянуся, що у свідка добрий зір: він носить окуляри з дуже товстими скельцями. Каже, що не знає по сусідству жодних мусульман, тож звернув на це увагу.

— Отже, Квайна після того, як він пішов від дружини, буцімто бачили двічі: вночі з п'ятого на шосте і ще восьмого в Патні.

— Так,— підтвердив Анстис,— але, Бобе, я б не дуже сподівався на ці зачіпки.

— Ти гадаєш, що він помер тієї ночі, коли пішов,— сказав Страйк, не так питаючи, як стверджуючи, й Анстис кивнув.

— Такої думки Андергілл.

— Ножа не знайшли?

— Нічого. Єдиний ніж знайшовся на кухні, але він тупий, побутовий. Точно не під таку роботу.

— В кого, наскільки ми знаємо, був ключ від будинку?

— У твоєї клієнтки,— відповів Анстис,— це очевидно. Ключ мав бути у Квайна. У Фенкорта два ключі, він сказав нам у телефонній розмові. Один ключ Квайни позичали його літагентці — вона там організовувала ремонт; каже, що повернула його. Сусіда також має ключ на той раз, якщо в будинку станеться якась біда.

— І він не зайшов, щойно відчув сморід?

— Сусіди написали записку зі скаргою, але власник ключа два тижні тому на два місяці поїхав до Нової Зеландії. Ми з ним говорили по телефону. Востаннє він заходив до будинку десь у травні, коли приймав кілька пакунків, які занесли в коридор вантажники. Місіс Квайн не може згадати, кому ще за ці роки позичали ключ. Ця місіс Квайн — дивна жінка,— обережно додав Анстис,— правда ж?

— Я про це не думав,— збрехав Страйк.

— Ти знаєш, що сусіди чули, як того вечора вона бігла за ним?

— Не знав про це.

— Авжеж. Вона вибігла за ним з будинку, кричала. Всі сусіди кажуть,— Анстис уважно дивився на Страйка,— що вона кричала: «Оуене, я знаю, куди ти йдеш!»

— Так, вона дійсно думала, що знає,— знизав плечима Страйк.— Вона думала, що Квайн поїхав до будинку відпочинку для

письменників, про який розповів йому Крістіан Фішер. Біглі-Голл.

— Вона відмовляється виходити з дому.

— В неї донька-інвалід, яка ніколи не спала в іншому місці. Можеш уявити, щоб Леонора здужала Квайна?

— Ні,— визнав Анстис,— але нам відомо, що він любив, щоб його зв'язували, і я не думаю, що вона могла цього не дізнатися за тридцять з чимось років шлюбу.

— Ти думаєш, що вони посварилися, а тоді Леонора вистежила чоловіка і запропонувала погратися в зв'язування?

Анстис для годиться посміявся, а потім відповів:

— Вона в скрутному становищі, Бобе. Розлючена дружина з ключами від будинку, з можливістю давним-давно прочитати рукопис, з купою мотивів, якщо вона знала про коханку — надто якщо був варіант, що Квайн її покине і піде до Кент. Це тільки вона стверджує, що в тому «я знаю, куди ти» йшлося про заклад для письменників, а не про будинок на Тальгарт-роуд.

— У тебе виходить дуже зв'язна версія,— сказав Страйк.

— Але ти не віриш?

— Вона — моя клієнтка,— відповів Страйк.— Мені платять за пошук інших варіантів.

— А вона тобі не казала, де раніше працювала? — спитав Анстис із виглядом людини, яка розігрує козир.— У Гей-на-Ваї, до одруження?

— Кажі,— з легким острахом мовив Страйк.

— У свого дядька, м'ясника,— повідомив Анстис.

Страйк почув, як за дверима Тимоті Корморан Анстис знову тупає вниз сходами і кричить, мов навіжений, через якийсь нове розчарування. Вперше за час їхнього неприємного знайомства Страйк відчув справжнє співчуття до малого.

*All well bred persons lie—
Besides, you are a woman; you must never speak what you think...
William Congreve, Love for Love*^[29]

Тієї ночі Страйкові сни — після великої кількості пива, після розмов про кров, кислоту й мух — були дивні та бридкі.

Шарлотта виходила заміж, і він, Страйк, біг до моторошного готичного собору, біг на двох здорових ногах, бо знав, що вона щойно народила дитину, і він має ту дитину побачити, врятувати. Ось вона, Шарлотта: стоїть посеред порожнього темного собору, сама біля вівтаря, намагається вдягнути криваво-червону сукню; десь тут — може, у холодній ризниці — лежить його дитина, гола, безпорадна, покинута.

«Де вона?» — спитав Страйк.

«Ти її не бачиш. Ти її не хотів. Крім того, з нею щось не те», — відповіла Шарлотта.

Боячись того, що побачить, Страйк заходився шукати дитину. Нареченого ніде не було видно, але Шарлотта під густою червоною вуаллю була готова до весілля.

«Облиш її, вона бридка, — холодно сказала Шарлотта, відштовхнула його і самотою пішла від вівтаря — проходом між лавами до далеких дверей. — Ти її знайдеш тільки навпомацки! — гукнула вона через плече. — Я не хочу, щоб ти її мацав... Ти врешті-решт її побачив. Про це треба буде написати, — додала вона вже здалеку, перетворюючись на червоний клаптик, що тріпотів у світлі відчинених дверей, — у газетах...»

І Страйк несподівано прокинувся в ранковому мороці, з відчуттям сухості в роті й зі зловісним болем у коліні — попри те, що вночі відпочив. Ніби льодовик, уночі на Лондон наповзла зима. Знадвору його вікна вкрив іній, і температура у квартирі — з її погано припасованими вікнами і відсутністю будь-якої ізоляції з боку даху — сильно знизилася.

Страйк піднявся і потягнувся по светр, який лежав у ногах. Коли почав прилаштовувати протез, то виявив, що коліно після поїздки до

Гринвіча аж рознесло. Вода в душі нагрівалася дуже довго; він виставив термостат на максимум, побоюючись, що вода замерзне і труби порозриває, і тоді в квартирі стане холодно, ще й доведеться платити сантехніку. Витершись, Страйк знайшов у коробці на сходах старі спортивні еластичні бинти і перебинтував коліно.

Тепер він знав, звідки Геллі Анстис дізналася про весілля, так чітко, ніби всю ніч обмірковував цю загадку. Дурістю було не здогадатися набагато раніше. Його підсвідомість знала заздалегідь.

Помившись, одягнувшись і поївши, Страйк спустився вниз. Визирнувши у вікно, він побачив, що дошкульний холод розігнав журналістів, які вчора чекали на його повернення. По вікнах пльопала сльота. Страйк повернувся до приймальні й сів за комп'ютер Робін. Ввів у пошуковик слова: Шарлотта Кемпбелл яго росс весілля.

І швидко отримав безжалісні результати.

«Татлер», грудень 2010. На обкладинці Шарлотта Кемпбелл перед своїм весіллям з майбутнім віконтом Кроєм...

— «Татлер»,— уголос промовив Страйк у приймальні.

Про існування журналу він знав лише тому, що у світській хроніці там писали про Шарлоттиних друзів. Іноді вона його купувала і демонстративно читала перед Страйком, відпускаючи коментарі щодо чоловіків, з якими спала чи в чиїх особняках вечіркувала.

А тепер вона на обкладинці різдвяного випуску.

Навіть обгорнуте еластичним бинтом, коліно голосно протестувало, поки Страйк спускався металевими сходами під сніг з дощем. Біля каси газетної крамнички була ранкова черга. Страйк спокійно оглядав полиці з журналами: на обкладинках дешевих були зірки серіалів, на обкладинках дорогих — зірки великого екрана; грудневі випуски майже розібрали, хай навіть був ще тільки листопад. На обкладинці «Вогу» — Емма Вотсон («Суперзірковий випуск»), на обкладинці «Мері Клер» — Ріанна («Гламурний випуск»), а на обкладинці «Татлеру»...

Ідеальна біла шкіра, чорне волосся, відкинута з високих вилиць, великі ліщиново-зелені очі з іскорками кольору жовтого яблука. У вухах — два величезні діаманти, ще один — на руці, піднесений до обличчя. Серце відчуло тупий важкий удар, але поглинуло його без жодного сліду для світу. Страйк узяв журнал — останній на полиці — заплатив за нього і повернувся на Денмарк-стріт.

Була за двадцять дев'ята. Страйк зачинився в кабінеті, сів за стіл і

поклав перед собою журнал.

IN—КРОЙ—ABLE!^[30] Учорашня бунтарка — завтрашня віконтеса: Шарлотта Кемпбелл.

Заголовок ішов просто по лебединій шиї Шарлотти.

Вперше Страйк дивився на неї після того дня, коли вона вчепилася йому в обличчя в цьому-таки офісі й утекла від Страйка просто в обійми високошановного Яго Росса. Мабуть, фотографії сильно ретушують. Її шкіра не могла бути настільки ідеальна, а білки очей — такі чисті, але більше нічого не було прикрашено: ані вишукані риси обличчя, ні величину діаманта (тут Страйк був певний) на її пальці.

Страйк почав повільно гортати журнал і дійшов до статті. Фотографія на цілий розворот: Шарлотта, дуже струнка, в осяйній сріблястій сукні до п'ят, стоїть у довгій галереї, завішаній гобеленами; поруч спирається на картярський столик Яго Росс, схожий на п'яного песця. Ще фото: Шарлотта сидить на старовинному ліжку з балдахіном, сміється, відкинувши голову; біла колона шиї виростає з коміра прозорої кремової блузки; Шарлотта і Яго у джинсах і гумових черевиках рука в руці гуляють парками майбутнього свого маєтку з двома джек-расселами; Шарлотта стоїть на вітру на мурі замку, озираючись через оповите вікторіанського шотландкою плече.

Понад сумнів, Геллі Анстис гадала, що недаремно заплатила за це чотири фунти і десять пенсів.

Четвертого грудня цього року з каплиці чотирнадцятого сторіччя в замку Крой (НІКОЛИ не кажіть «Кройський замок», родина цього не любить) змахнуть пил заради першого весілля за більш ніж століття. Шарлотта Кемпбелл, приголомшливо вродлива донька світської левиці шістдесятих Тули Клермонт і викладача й телеведучого Ентоні Кемпбелла, вийде заміж за Яго Росса, спадкоємця замку і всіх титулів свого батька, головним з яких є титул віконта Кроя.

Майбутня віконтеса — дещо суперечлива постать для ролі ще одного члена родини Россів Кройських, але Яго Росс сміється з думки, ніби серед його близьких хтось не радий буде вітати колишню бунтарку в цьому старовинному і досить великому шотландському роду.

«Власне, мама завжди сподівалася, що ми поберемося,— розповідає він.— Ми зустрічалися в Оксфорді, та гадаю, були просто надто молоді... знайшли одне одного в Лондоні... обидва щойно закінчили інші стосунки...»

«Закінчили інші стосунки? — подумки спитав Страйк.— Чи дійсно ви обоє їх закінчили? Чи ти з нею спав тоді ж, коли це робив я, і вона не знала, хто з нас був батьком дитини, якою, як боялася Шарлотта, вона була вагітна? Змінювала дати, щоб покрити всі можливі випадки, щоб не перекреслити для себе жодного варіанту...»

...в юному віці потрапила на шпальти газет, коли на тиждень зникла зі школи Бедалес і її шукали по всій країні... лягла до реабілітаційного центру в двадцять п'ять років...

«То все вчорашній день, нема про що згадувати,— усміхається Шарлотта.— Так, замолоду я жила дуже весело, але тепер час набратися статечності, і скажу правду — чекаю на це з нетерпінням».

«Весело жила, га? — спитав Страйк у її прегарного фото.— Було весело стояти на даху і погрожувати, що зараз стрибнеш? Весело було дзвонити мені з психіатричної лікарні й молити забрати тебе звідти?»

Росс, який щойно розлучився (складна історія, яка повсякчас була в полі уваги світської хроніки)... «Шкода, що ми не змогли владнати все без втручання юристів»,— зітхає він... «Я так мрію стати прийомною матусею!» —радіє Шарлотта...

(«Корме, якщо я ще хоч вечір проведу з цими виплодками Антисів, то Богом клянусь, я котромусь із них голову розіб'ю». А в садку Люсі, дивлячись, як племінники Страйка ганяють у футбол: «Чого ці діти такі гівняні?» Вираз обличчя Люсі, яка випадково це почувала...)

Сторінка видала його власне ім'я.

...включаючи дивну інтрижку зі старшим, сином Джонні Рокбі — Кормораном Страйком, який цьогоріч потрапив на шпальти газет...

...дивну інтрижку зі старшим сином Джонні Рокбі...

...старшим сином Джо...

Рвучко й рефлекторно Страйк згорнув журнал і кинув у сміття.

Шістнадцять років — то разом, то нарізно. Шістнадцять років тортур, божевілля і подеколи екстазу. А тоді — після всіх тих разів, коли вона його кидала й кидалася в обійми інших чоловіків так, як інша жінка кинулася б на залізничні рейки,— пішов він. І тим самим перетнув рубікон, який годі було пробачити, бо завжди велося так, що це Страйк був непорушний, мов скеля, від нього треба було йти і до нього повертатися; це він не сахався, він не здавався. Та в ніч, коли

Страйк виклав перед Шарлоттою всю її брехню про дитину в її лоні, а вона влаштувала гнівну істеріку, гора зсунулася з місця і вийшла у двері; услід Страйкові полетіла попільничка.

Під його оком ще чорнів синець, коли Шарлотта оголосила про заручини з Россом. На це знадобилося три тижні — бо тільки так Шарлотта уміла реагувати на біль: вражати нападника якомога дошкульніше, не думаючи про наслідки для самої себе. І Страйк кістками відчував — хай друзі могли сприйняти це за гординю,— що і ці світлини в «Татлері», і розрив стосунків такими словами, які образять його найбільше (він легко уявляв, як Шарлотта повідомляє світському журналу: «Та то син Джонні Рокбі»), і цей проклятущий замок Крой... все, все це було зроблено з тим, щоб йому дошкулити, щоб він дивився й бачив, щоб жалкував, жалкував. Шарлотта знала, що Росс за один; вона розповідала Страйкові про ледь прихований алкоголізм і жорстокість, які обговорювали блакитнокровні пліткарі, тримаючи її в курсі подій. Вона жартувала, що легко відбулася. Сміялася.

Самоспалення в бальній сукні. «Дивись, як я горю, Блуї». Десять днів до весілля; і коли Страйк може бути певний чогось у своєму житті, то зараз він був певний: якщо подзвонити Шарлотті й запропонувати втекти з ним — після всіх тих огидних сцен, після всіх слів ненависті, що вона йому сказала, після брехні, плутанини, тонн важкого минулого, що переламали врешті-решт хребта їхнім стосункам,— Шарлотта скаже «так». Утеча була суттю її життя, і тікала вона до нього — бо тут була і свобода, і безпека; раз у раз вона повторювала Страйкові після сварок, які б убили обох, якби душевні рани кровили: «Ти потрібен мені. Ти для мене все, ти ж знаєш. Блуї, я тільки з тобою почуваюся в безпеці...»

Страйк почув, як відчинилися й зачинилися скляні двері на сходи: знайомі звуки появи Робін, яка приходить на роботу, знімає пальто, наповнює чайник.

Робота завжди була його порятунком. Шарлотту бісила його здатність перемикатися — від божевільних сцен і скандалів, від сліз, умовлянь і погроз до повного занурення у справу. Жодного разу вона не змогла завадити йому надягнути форму, не змогла спинити, коли він ішов на роботу, не змусила облишити розслідування. Шарлотта ненавиділа його зосередженість, його відданість армії, його здатність відгородитися від неї: це була зрада, зречення.

І нині, цього холодного зимового ранку, Страйк сидів у своєму

кабінеті, маючи поруч у смітці її фото, і прагнув наказів, справи десь далеко, вимушеного перебування на іншому континенті. Він не хотів ходити за невірними чоловіками й коханками чи розбирати дрібні конфлікти сумнівного ділка. Лише один предмет завжди дорівнювався до захвату, який вселяла в нього Шарлотта: неприродна смерть.

— Доброго ранку,— привітався він, кульгаючи до приймальні, де Робін готувала два горнятка чаю.— Чай п'ємо швиденько. Час іти.

— Куди? — здивувалася Робін.

По шибках сповзала сльота. Робін досі відчувала пекучий холод на щоках після того, як бігла тротуаром, мріючи потрапити в приміщення.

— Розслідувати справу Квайна.

То була брехня. Вся влада в цьому питанні належала поліції; що він міг зробити, чого поліція не зробила б краще? Та все ж Страйк кістками відчував, що Антису не стане чуття на все дивне й збочене, з чим треба розібратися, щоб знайти вбивцю.

— До тебе о десятій прийде Керолайн Інглез.

— Чорт. Доведеться їй відмовити. Справа в тім, що, на думку експертів, Квайн помер незабаром після зникнення.

Страйк зробив великий ковток гарячого міцного чаю. Таким цілеспрямованим та енергійним Робін його давно не бачила.

— Таким чином, у фокусі уваги ті люди, які могли прочитати рукопис першими. Я хочу дізнатися, де вони всі живуть, а ще — чи живуть вони самі. Дізнатися, наскільки легко вони могли б ходити туди-сюди з повною торбою нутрощів. Чи мають вони місце, де можна сховати чи спалити докази.

Небагато, але сьогодні Страйк більше нічого не зміг би зробити — а бажання діяти аж пекло.

— Підеш зі мною,— додав він.— Тобі такі штуки добре вдаються.

— Буду в тебе за Ватсона? — спитала Робін з удаваною байдужістю. Образа, яку вона винесла вчора з «Кембриджа», ще не минулася.— Інформацію про їхні помешкання можна знайти в інтернеті. Подивитися на гугл-картах.

— Так, гарна ідея,— погодився Страйк.— Нащо оглядати місце, коли можна швиденько подивитися торішні фото?

Робін це зачепило.

— Та я більш ніж щаслива...— почала вона.

— Добре. Тоді я скасовую зустріч з Інглез. Знайди в інтернеті

адреси Крістіана Фішера, Елізабет Тассел, Денісла Чарда й Майкла Фенкорта. Потім сходимо до Клемент-Аттлі-корту і ще раз його оглянемо: чи є там можливість заховати докази; у темряві мені здалося, що там вистачає кущів і смітників... О, і зателефонуй до книгарні «Бридлінгтон» у Патні. Треба поговорити з дідом, який каже, що восьмого числа бачив Квайна.

Страйк повернувся до кабінету, а Робін сіла за комп'ютер. З шарфа, який вона щойно повісила, крапотіла на підлогу крижана вода, але їй було байдуже. Думки про понівечене тіло Квайна жахали Робін, але нею володіла потреба (прихована від Метью, мов брудний секрет) дізнатися більше, дізнатися все.

І їй лютило те, що Страйк — який мав би зрозуміти — не бачив у ній того, що так яскраво палало в ньому самому.

Thus 'tis when a man will be ignorantly officious, do services, and not know his why...

Ben Jonson, Epicoene, or The Silent Woman^[31]

Виходили з офісу під раптовим пухнастим снігопадом. Робін мала на мобільному різноманітні адреси, добуті з інтернет-довідника. Страйк хотів спершу зазирнути на Тальгарт-роуд, тож Робін перелічила йому знахідки просто в метро, де вони їхали стоячи, бо був кінець години пік, і вагони були повні, хоч і не переповнені. Запах мокрої вовни, грязюки й гортексу наповнював ніздрі, а вони з Робін хиталися, тримаючись за один поручень разом з трійцею нещасних італійців з рюкзаками.

— Старий з книгарні поїхав у відпустку,— повідомила вона Страйкові.— Повернеться наступного понеділка.

— Гаразд, залишмо це до того часу. А що наші підозрювані?

Робін звела брову, почувши слово «підозрювані», але відповіла:

— Крістіан Фішер мешкає в Кемдені з жінкою тридцяти двох років — подружка, як гадаєш?

— Мабуть,— погодився Страйк.— Це незручно... нашому вбивці потрібні були спокій і самота, щоб позбутися закривавленого одягу, не кажучи про цілий стоун людських нутрощів. Я шукаю місце, де можна вийти й зайти непомітно.

— Я подивилася фото вулиць у «Гуглі»,— сказала Робін з тінню зухвальства.— У тієї квартири спільний вхід ще з трьома.

— Та й від Тальгарт-роуд їхати далеченько.

— Але ж ти не думаєш, що це дійсно зробив Крістіан Фішер? — спитала Робін.

— Малоймовірно,— визнав Страйк.— Квайна він ледве знав, у книжці його немає... навряд.

Вони вийшли на «Голборні», де Робін тактовно сповільнила кроки і нічого не сказала ані про кульгання Страйка, ані про те, як він допомагав собі руками, піднімаючись.

— А що Елізабет Тассел? — на ходу спитав він.

— Фулгем-Пелес-роуд. Живе сама.

— Добре,— кивнув Страйк.— Поїдемо поглянемо, чи нема в неї

свіжоскопаних клумб.

— Хіба поліція цим не займається? — спитала Робін.

Страйк насупився. Він чудово розумів, що є шакалом на периферії розслідування, який крадеться за левами, сподіваючись, що ті лишать якусь кісточку.

— Можливо,— відповів він,— а можливо, й ні. Анстис гадає, що це зробила Леонора, а він важко змінює думку; я його знаю, працювали разом в Афганістані. Щодо Леонори,— додав Страйк буденно,— то Анстис дізнався, що вона працювала у м'ясника.

— От бляха,— сказала Робін.

Страйк усміхнувся. У стресові моменти вона починала говорити з виразним йоркширським акцентом.

На лінії «Пікадиллі» зайшли в не такий повний поїзд у бік «Беронз-корту»; Страйк з полегшенням сів.

— Джері Вальдгрейв живе з дружиною, так? — спитав він у Робін.

— Так, якщо ім'я дружини — Фенелла. На Гезлітт-роуд у Кенсингтоні. У квартирі внизу там проживає ще якась Джоанна Вальдгрейв...

— То донька,— пояснив Страйк.— Письменниця-початківниця, була на вечірці в «Ропер-Чарді». А Денієл Чард?

— На Сассекс-стріт у Пімлімо, разом з парою на ім'я Неніта й Менні Рамоси...

— Схоже, прислуга...

— ...і ще має нерухомість у Девоні: Тайтбарн-гауз.

— Де, вочевидь, і застряг через поламану ногу.

— Фенкорта в довіднику немає,— закінчила Робін,— але про нього в інтернеті повно біографічних даних. Він має будинок елизаветинської доби під Чу-Магною — Ензор-корт.

— Під Чу-Магною?

— Це в Сомерсеті. Мешкає там з третьою дружиною.

— Далеченько,— дещо засмутився Страйк.— І нема ніякого парубоцького барлогу, де він міг би заховати нутроці в морозилку?

— Нічого такого не знайшла.

— Де ж він зупинявся, коли ходив гуляти під місцем злочину? Чи просто на день приїхав, щоб відчувти ностальгію?

— Якщо то дійсно був він.

— Так, якщо це був він... І є ще Кетрин Кент. Тут ми знаємо, де

вона живе, і знаємо, що живе сама. За словами Анстиса, Квайн вийшов з таксі неподалік її будинку вночі п'ятого числа, але її не було вдома. Може, Квайн забув, що вона в сестри,— вголос міркував Страйк,— і може, коли він побачив, що Кетрин немає, то поїхав натомість на Тальгарт-роуд? Вона могла приїхати до нього туди з госпісу. Її квартиру оглянемо другим номером.

Поїзд їхав на захід, і Страйк розповідав Робін про свідків, які заявляли, що бачили, як четвертого листопада в будинок заходила жінка в паранджі, а вночі з п'ятого на шосте звідти вийшов сам Квайн.

— Але хтось із них міг помилитися чи просто бреше,— закінчив він.

— Жінка в паранджі. Ти не думаєш,— несміло припустила Робін,— що чоловік просто ісламофоб?

Робота у Страйка розплющила їй очі на розмаїття й силу фобій і образ, що палали у грудях громадськості. Хвиля уваги до розкритої справи Лендрі принесла на стіл Робін чимало листів, які то лякали її, то смішили.

Був чоловік, який молив Страйка докласти свої явно вагомні таланти до викриття осередку «світового єврейства» всередині міжнародної банківської системи: грошей, на превеликий свій жаль, чоловік не обіцяв, зате обіцяв усесвітнє визнання. Молода жінка написала з психіатричного закладу листа на дванадцять сторінок, у якому просила Страйка довести, що її рідних забрали привиди, а натомість лишили облудників з їхньою зовнішністю. Анонім невизначеної статі вимагав, щоб Страйк вивів на чисту воду сатаністів, які в масштабах країни діють від виглядом благодійного Бюро порад для громадян.

— Може, і ненормальні,— погодився Страйк.— Божевільні люблять убивства. Чимось вони їх принаджують. Як мінімум люди починають їх слухати.

З сидіння навпроти їх роздивлялася молода жінка в чадрі. Вона мала великі й чарівні темно-карі очі.

— Якщо хтось дійсно заходив до будинку четвертого, то мушу сказати, що паранджа — чудовий варіант для того, щоб увійти і вийти невпізнаним. Який ще є спосіб сховати своє обличчя й тіло так, щоб люди не почали дивуватися?

— І ця людина несла їжу з халяльного ресторану?

— Буцімто. Чи була остання страва Квайна халяльна? Чи не тому

вбивця вийняв нутроці?

— І ця жінка...

— То міг бути чоловік...

— ...за годину вже вийшла з будинку?

— Так каже Анстис.

— Тобто вона — чи він — не чатували там на Квайна?

— Ні, але ця людина могла розкласти тарілки,— сказав Страйк, і Робін аж скривилася.

Молода жінка в чадрі вийшла на «Глостер-роуд».

— Не думаю, що у книгарні є камери спостереження,— зітхнула Робін. Після справи Лендрі вона дуже цікавилася камерами.

— Гадаю, Анстис би сказав, якби були,— погодився Страйк.

На виході з «Беронз-корту» їх теж зустрів снігопад. Мружачись від білих холодних пір'їнок, рушили — під проводом Страйка — на Тальгарт-роуд. Він дедалі ясніше розумів, що потребує ціпка. Коли він вийшов зі шпиталю, Шарлотта подарувала йому старовинну елегантну ротангову тростину, яка буцімто належала її прадіду. Красивий подарунок для Страйка виявився закоротким, тож він хилився праворуч, коли ходив з ним. Коли Шарлотта складала його речі, щоб забрав з її квартири, то тростину не поклала.

З наближенням до будинку стало зрозуміло, що в номері 179 досі працює бригада експертів. Вхід було перегороджено поліційною стрічкою, під дверима стояла, обійнявши себе руками через холод, самотня поліціантка. Вона обернула до них голову. Побачила Страйка й зіщулила очі.

— Містере Страйк,— різко вимовила вона.

Детектив без уніформи і з рудим волоссям, який стояв у дверях і розмовляв з кимсь усередині, помітив Страйка і збіг ковзкими сходами до нього.

— Доброго ранку,— зухвало привітався Страйк. Робін не знала, захоплюватися його нахабством чи лякатися; вона мала вроджену повагу до закону.

— З якою метою ви сюди повернулися, містере Страйк? — украдливо спитав рудий чоловік. Його очі пройшлися фігурою Робін, яка знайшла це дещо образливим.— Вам не можна всередину.

— Шкода,— відповів Страйк,— Тоді походимо вулицею.

Не зважаючи на двох поліціантів, які стежили за кожним його

кроком, Страйк покульгав повз них у бік будинку номер 183, зайшов у хвіртку і піднявся до дверей. Робін нічого не вигадала, крім як іти за ним; вона соромилася, відчувала на собі погляди.

— Що ми робимо? — тихо спитала вона, коли вони зайшли під цегляний дашок і зникли з очей поліції. Будинок здавався порожнім, але вона трохи боялася, що зараз хтось відчинить двері.

— Перевіряємо, чи могла жінка, яка тут мешкає, побачити, як з номера 179 о другій ночі виходить фігура у плащі й з великою торбою, — відповів Страйк.— І знаєш що? Гадаю, що могла, хіба тільки ліхтар не горів. Гарзд, сходимо на інший бік.

— Зимнувато, га? — спитав Страйк у насупленої жінки-констебля та її друга, коли вони з Робін проходили повз них.— Анстис сказав, за чотири будинки,— стиха додав він у бік Робін.— Отже, номер 171...

І знову Страйк піднявся до дверей, а Робін йшла за ним, почуваячись дурнувато.

— Я тут думав, чи не помилився він будинком, але перед номером 177 стоїть червоний контейнер для сміття. Паранджа пройшла б до дверей просто за ним, тож легко було б визначити...

Двері відчинилися.

— Я можу вам чимось допомогти? — спитав інтелігентний чоловік в окулярах з товстими скельцями.

Страйк заходився вибачатися — мовляв, помилилися будинком,— а рудий поліціант прокричав щось нерозбірливе від будинку номер 179. Ніхто не зреагував, і тоді він переліз через стрічку, яка перекривала вхід на територію, і побіг до них.

— Той чоловік,— не до ладу закричав він, тицяючи пальцем у бік Страйка,— не з поліції!

— Він такого і не казав,— трохи здивувався чоловік в окулярах.

— Гадаю, тут ми закінчили,— мовив Страйк до Робін.

— А ти не боїшся,— спитала Робін, коли вони йшли назад до станції метро, дещо потішені, але головно раді чимшвидше залишити місце злочину,— що твоєму Другу Анстису не сподобається, що ти отак вештаєшся навколо місця злочину?

— Гадаю, він не зрадіє,— відповів Страйк, виглядаючи камери спостереження,— але я не підписувався радувати Анстиса.

— З його боку було дуже люб'язно надати тобі матеріали слідства, — сказала Робін.

— Він це зробив, щоб мене віднадити від справи. Гадає, що все вказує на Леонору. Біда в тому, що наразі так воно і є.

Вулицею щільно тягнулися машини, на які дивилася єдина помічена Страйком камера, але було чимало бічних вуличок, на які могла звернути людина у Квайновому тірольському плащі чи в паранджі, щоб не потрапити на очі комусь обізнаному.

Страйк узяв дві кави в кав'ярні «Метро» в приміщенні станції, а потім вони перетнули горохово-зелене фойє і поїхали в бік «Вест-Бромптон».

— Слід мати на увазі,— сказав Страйк, поки вони чекали на пересадку на «Ерлз-корті» (Робін помітила, що Страйк усю вагу переносить на здорову ногу),— що Квайн зник п'ятого. В ніч Гая Фокса.

— О Боже, так! — погодилася Робін.

— Спалахи, вибухи,— мовив Страйк, швидко допиваючи каву, щоб паперянка спорожніла на час, коли треба бути йти; він не думав, що здатен буде утримати і себе, і каву в рівновазі на ковзкій мокрій підлозі. — Всюди феєрверки, все відвертає увагу. Не дивно, що ніхто не помітив, як того вечора в будинок заходить фігура у плащі.

— Тобто Квайн?

— Необов'язково.

Робін з хвилину поміркувала над цим.

— Гадаєш, старий з книгарні збрехав про те, що бачив Квайна восьмого?

— Не знаю,— відповів Страйк.— Зарано робити висновки, правда?

І зрозумів, що й сам вважає саме так. Раптова активність навколо покинутого будинку п'ятого й четвертого навіювала певні думки.

— Дивно, на які речі звертають увагу люди,— сказала Робін, поки вони піднімалися червоно-зеленими сходами на «Вест-Бромптон»; Страйк кривився щоразу, як ступав на праву ногу.— Пам'ять така дивна штука...

Страйк раптом відчув пекучий біль у коліні й важко оперся на поруччя мосту над коліями. Чоловік у костюмі, який ішов слідом, нетерпляче вилаявся, виявивши цю несподівану й чималу перепону, а Робін пройшла, говорячи, ще кілька кроків, перш ніж зрозуміла, що Страйка немає поруч. Вона побігла до нього і виявила його блідим і пітним; він висів на поруччі, змушуючи пасажирів обходити його.

— Щось хруснуло,— промовив він крізь стиснені зуби,— у коліні.

Чорт... чорт!

— Візьмемо таксі.

— За такої погоди нічого не зловимо.

— Тоді спускаймося назад і поїхали до офісу.

— Ні, я хочу...

Ніколи раніше він не відчував так гостро нестачу ресурсів, як у цю мить, коли стояв на залізному мереживі мосту під скляним склепінням, на яке осідав сніг. Раніше він завжди мав машину. Міг викликати до себе свідків. Був детективом з відділу спеціальних розслідувань — мав контроль, мав владу.

— Якщо хочеш, то треба таксі,— твердо сказала Робін.— До Ліллі-роуд звідси йти довго. У тебе немає...

Вона завагалася. Про інвалідність Страйка вони згадували хіба що у вигляді натяків.

— У тебе немає ціпка?

— На жаль, немає,— неслухняними губами вимовив Страйк. Який був сенс прикидатися? Йому страшно було йти навіть до кінця мосту.

— Добудемо,— сказала Робін.— В аптеках часом продають.

І додала після секундного вагання:

— Обіприся на мене.

— Я надто важкий.

— Та тільки задля рівноваги. Буду тобі за ціпок. Ну ж бо,— твердо сказала вона.

Страйк обійняв її за плечі, й вони повільно перетнули міст і зупинилися біля виходу. Снігопад поки що припинився, але стало ніби ще холодніше.

— Чого тут немає де сісти? — гнівно роззирнулася Робін.

— Вітаю в моєму світі,— відповів Страйк, який прибрав руку з її плечей, щойно вони спинилися.

— Як гадаєш, що з нею? — спитала Робін, дивлячись на його праву ногу.

— Не знаю. Зранку вся набрякла. Мабуть, не варто було чіпляти протез, треба було взяти милиці.

— Ну, ми не можемо отак шкандибати до Ліллі-роуд під таким снігопадом. Візьмемо таксі, поїдеш назад до офісу...

— Ні, я хочу щось робити! — розсердився Страйк.— Анстис упевнений, що це Леонора. А це не вона.

Від такого болю все звелось до голої суті.

— Добре,— сказала Робін.— Тоді розділимося. Поїдеш на таксі сам. Гаразд? Домовилися? — наполегливо додала вона.

— Добре,— здався Страйк.— Підеш до Клемент-Аттли-корту.

— Що я шукаю?

— Камери. Місця, де можна сховати одяг і нутроці. Якщо їх узяла Кент, то не могла сховати в себе в квартирі — нутроці смердять. Зроби фото на телефон — будь-чого, що видасться корисним...— Страйк говорив, і все це здавалося йому жалюгідним, дрібним, але щось треба було зробити. Чомусь він повсякчас згадував Орландо — її широку порожню усмішку й іграшкового орангутанга.

— А що далі? — спитала Робін.

— їдь на Сассекс-стріт,— відповів, секунду поміркувавши, Страйк.
— Там зроби те саме. Тоді подзвони мені й зустрінемося. Дай мені також адреси Тассел і Вальдгрейва.

Робін простягнула йому папірець.

— Піду зловлю тобі таксі.

І не встиг він сказати «дякую», як вона вже вийшла на холод.

I must look to my footing:

*In such slippery ice-pavements men had need To be frost-nail'd well,
they may break their necks else...*

John Webster, The Duchess of Malfi^[32]

На щастя, Страйк мав у гаманці п'ятсот фунтів готівкою — плату за напад на підлітка. Він сказав водію таксі везти його на Фулгем-Пелесроуд, де мешкала Елізабет Тассел; Страйк стежив за маршрутом і мав би дістатися туди хвилини за чотири, якби не помітив аптеку. Він попросив водія спинитися, зайшов туди і вийшов, ступаючи уже помітно легше завдяки ціпку.

За його підрахунками, жінка в добрій формі дійшла б сюди пішки десь за півгодини. Елізабет Тассел мешкала далі від місця злочину, ніж Кетрин Кент, але Страйк, який досить непогано знав ці місця, був упевнений, що вона могла скористатися провулками, де немає камер, і навіть на машині уникнути спостереження.

Цієї похмурої зимової днини її оселя здавалася незугарною й пошарпаною.

Вікторіанський особняк червоної цегли — але не такий примхливий і величний, як будинок на Тальгарт-роуд — стояв на розі, оточений промоклим садком, де все затінювали кущі золотого дощу. З неба знову сипалася мжичка; Страйк стояв під нею, зазираючи за ворота садка, і затуляв рукою цигарку, щоб не згасла. Садок оточував будинок і спереду, і ззаду, і темні кущі, які трусилися від крижаних опадів, добре загороджували його від цікавих поглядів. Верхні вікна будинку дивилися на цвинтар: безрадісне видовище за місяць до середзим'я; голі дерева тягнули в біле небо кістляві руки, старі надгробки простягалися до самого обрію.

Чи можна було уявити Елізабет Тассел — в елегантному чорному костюмі, з червоною помадою і неприхованим гнівом на Оуена Квайна, — яка повертається під покровом темряви, заплямована кров'ю й кислотою, і несе повну торбу нутроців?

Холод гриз Страйкові шию й пальці. Він загасив недопалок і попросив водія, який із сумішшю цікавості й підозріливості спостерігав,

як він пильно роздивляється будинок Елізабет Тассел, їхати на Гезлітт-роуд у Кенсингтоні. Упавши на заднє сидіння, Страйк ковтнув кілька пігулок знеболювального і запив водою, яку теж купив у аптеці. В кебі було душно, пахло за давним тютюном, старою шкірою, грязюкою, яку вже не виведеш. Двірники хиталися, мов німі метрономи, ритмічно очищуючи каламутну картинку дороги — вулицю Гаммерсміт-роуд зі жвавим рухом, де пліч-о-пліч стояли офісні споруди і терасовані будинки. Страйк задивився на інтернат сестринства назаретянок: знов червоної цегли, схожий на церкву, сумирний, але з замком на воротах і вартівнею, які розділяли підопічних будинку й решту світу. Крізь затуманені вікна проступив Блайт-гауз: величний палац з білими банями, який серед сірої сльоти здавався великим рожевуватим тістечком. Страйк наче чув, що нині тут склад якогось великого музею. Таксі звернуло на Гезлітт-роуд.

— Який номер? — спитав таксист.

— Я вийду тут, — відповів Страйк, який не хотів зупинитися просто перед будинком, а ще пам'ятав, що гроші, які він зараз витрачає, треба буде повернути. Важко спираючись на ціпок і радіючи, що той має на кінці гумову накладку, яка не ковзає на слизькій бруківці, він заплатив водієві й рушив вулицею, маючи на меті зблизька роздивитися резиденцію Вальдгрейвів.

Тут були справжні таунгаузи: чотири поверхи разом з підвальним, золотиста цегла й класичні білі одвірки, різьблені вінки під верхніми вікнами, балюстради кутого заліза. Більшість із них переробили під кілька квартир. Садків не було — сходи спускалися просто на вулицю. Над вулицею витав дух легкої занедбаності, м'якої ексцентричності середніх класів; він виражався в розмаїтті рослин у горщиках на одному балконі, велосипеді на іншому, а ще на іншому забули мокру білизну, яка, мабуть, скоро замерзне.

Будинок, у якому мешкав з дружиною Вальдгрейв, один з небагатьох не поділили на квартири. Роздивляючись його, Страйк спробував уявити, скільки заробляє головний редактор, а тоді згадав, як Ніна казала, що жінка в нього з багатих. На балконі другого поверху (довелося перейти вулицю, щоб роздивитися) стояло двійко мокрих шезлонгів з малюнком зі старих обкладинок пенгвінівських видань, і крихітний металевий столик, ніби в паризькому бістро.

Страйк знову закурив і повернувся на цей бік вулиці;

роздивляючись нижню квартиру, де мешкала донька Вальдгрейва, він міркував, чи не міг Квайн обговорювати зміст «Бомбікса Морі» з редактором ще до того, як передав рукопис. Чи міг він довірити Вальдгрейву своє бачення останньої сцени «Бомбікса Морі»? І чи здатен був той приємний чолов'яга в рогових окулярах з ентузіазмом кивати і вносити пропозиції щодо епізоду, знаючи, що одного дня втілить його в життя?

Під дверима нижньої квартири було звалено чорні мішки для сміття. Схоже було, що Джоанна Вальдгрейв робить велике прибирання. Страйк відвернувся і придивився до брудних — кажучи дуже м'яко — вікон, які дивилися на двоє центральних дверей оселі Вальдгрейвів. Вальдгрейву мало дуже пощастити, щоб ніхто не помітив, як він виходить з цього будинку у всіх на очах і повертається в нього.

Біда, похмуро думав Страйк, полягала в тому, що навіть коли хтось і бачив, як Джері Вальдгрейв крадькома заходить до будинку о другій ночі й з підозрілою повною торбою, присяжних важко буде переконати в тому, що Оуен Квайн на цей момент уже не був живий-здоровий. Забагато сумнівів щодо часу смерті. Вбивця тепер мав уже цілих дев'ятнадцять днів, щоб позбутися доказів,— період чималий. Куди нині поділися нутрощі Оуена Квайна? Що, питав себе Страйк, можна зробити з кількома свіжовипатраними фунтами людського кишківника й інших тельбухів? Закопати? Скинути в річку? Викинути на сміття? Навряд чи вони б добре горіли...

Двері будинку Вальдгрейвів відчинилися, і сходишками спустилася жінка з чорним волоссям і глибокими зморшками на лобі. Вона була одягнена в яскраво-червоне пальто.

— Я вас помітила з вікна,— гукнула вона, підходячи до Страйка, і той впізнав дружину Вальдгрейва, Фенеллу.— Що це ви собі надумали? Чого цікавитеся моїм будинком?

— Чекаю на агента,— миттєво збрехав Страйк, анітрохи не збентежений.— Це ж тут є квартира під оренду?

— О,— розгубилася Фенелла.— Ні... це за три будинки,— сказала вона, вказуючи напрям.

Страйк бачив, що вона майже збиралася вибачитися, але передумала. Натомість простукала повз нього підборами лакованих туфель, які навряд пасували для сніжної погоди, в бік припаркованого неподалік «вольво». Чорне волосся мало сиве коріння; зблизька Страйк

відчув хворобливий сморід її дихання, змішаний з алкоголем. Розуміючи, що Фенелла бачить його в дзеркало заднього огляду, він покульгав у вказаному напрямку, почекав, коли вона поїде (мало не зачепивши сусідній «сітроен»), а тоді обережно пішов у кінець вулиці й звернув у провулок, звідки зміг зазирнути в довгий ряд приватних садків позаду будинків.

У садку Вальдгрейвів не було нічого цікавого, крім старої повітки. Газон був занедбаний, зарослий, у кінці сумно стояв рустикальний гарнітур, який ніби забули тут уже давно. Роздивляючись занедбаний садок, Страйк похмуро думав про всі комори, наділи і гаражі, про які нічого не знає.

Подумки застогнавши від перспективи довгої прогулянки серед холоду й сирості, Страйк обміркував варіанти. Поблизу була «Кенсингтон-Олімпія», але перехід на лінію «Дистрикт», куди йому було потрібно, тут здійснювався лише у вихідні. «Гаммерсміт», наземна станція, була не така заплутана, як «Беронз-корт», тож він вирішив пройтися аж туди.

Страйк тільки-то звернув на Блайт-роуд, кривлячись на кожному кроці, як задзвонив мобільний: Анстис.

— Бобе, в яку це ти гру затіяв грати?

— Тобто? — спитав, кульгаючи, Страйк; коліно прошивав біль.

— Ти вештався навколо місця злочину.

— Прийшов і подивився собі. Вулицею всім можна ходити. Жодних порушень.

— Ти намагався поговорити з сусідом...

— Я не знав, що він відчинить двері,— відповів Страйк.— Про Квайна жодного слова не сказав.

— Слухай, Страйку...

Почувши, що друг назвав його на справжнє ім'я, детектив не засмутився. Прізвиська, яке Анстис йому дав, він не любив.

— Я ж тобі казав, не лізь у це.

— Не можу, Анстисе,— буденно відповів Страйк.— Я ж тобі казав, моя клієнтка...

— Та облиш ти свою клієнтку,— не витримав Анстис.— З кожним новим доказом вона здається дедалі більше схожою на вбивцю. Я тобі раджу звільнити себе від клопоту, бо ти собі наживаєш ворогів. Я тебе попереджаю...

— Попереджаєш,— погодився Страйк.— Так, що ясніше нема куди. Анстисе, тебе ніхто ні в чому не звинуватить.

— Я тебе попереджаю не тому, що хочу прикрити власну дупу,— різко відповів Анстис.

Страйк мовчки простував уперед, незручно притискаючи мобільний до вуха. Після короткої паузи Анстис сказав:

— Ми отримали фармакологічну експертизу. У крові трохи алкоголю, і все.

— Гаразд.

— І ще сьогодні вдень відішлемо кінологів до Макінзьких боліт. Хочемо обігнати негоду. Кажуть, що збирається на сніг.

Страйк знав Макінзькі болота як найбільше звалище у Британії; туди звозили вниз по Темзі на потворних баржах відходи, муніципальні й комерційні, з усього Лондона.

— Ти думаєш, нутроці викинули у смітник?

— У вантажівку. На розі Тальгарт-роуд ремонтують будинок; до восьмого числа там стояло два причепи під сміття. За такої холодної погоди мухи навряд чи злетілися б на тельбухи. Ми вивчили питання — все будівельне сміття везуть на Макінзькі болота.

— Ну, щастя в цьому,— сказав Страйк.

— Друже, я тобі хочу час та енергію зекономити.

— Авжеж. Дуже вдячний.

Нещиро подякувавши Анстису ще й за учорашню гостинність, Страйк поклав слухавку. Тоді спинився, притулився до стіни і зібрався набрати інший номер. Мініатюрна азіатка з візочком, яка йшла слідом — Страйк її і не чув — мусила його об'їжджати, але, на відміну від чоловіка на мосту в метро, вона його не лаяла. Ціпок, мов паранджа, мав захисні властивості; жінка злегка усміхнулася йому, проходячи повз.

Леонора Квайн взяла слухавку після трьох дзвінків.

— Знову поліція приперлася,— повідомила вона замість привітання.

— І що їм треба?

— Просять дозволу обшукати будинок і садок,— відповіла вона.— Пускати?

Страйк завагався.

— Гадаю, розумно буде дозволити їм робити все, що буде треба. Слухайте, Леоноро,— без докорів сумління звернувся він до військової

прямоти,— у вас є адвокат?

— Ні, а нащо? Я не під арештом. Поки що.

— Гадаю, адвокат вам знадобиться.

Пауза.

— А ти знаєш пристойних? — спитала вона.

— Так,— відповів Страйк.— Подзвоніть Ільзі Герберт. Зараз надішлю її номер.

— Орландо не подобається, що поліція тут нишпорить...

— Я відішлю вам повідомлення з номером і хочу, щоб ви негайно подзвонили Ільзі. Добре? Негайно!

— Гарзд,— пробурчала Леонора.

Страйк повісив слухавку, знайшов у мобільному номер давньої подруги і надіслав есемескою. Тоді сам подзвонив Ільзі, вибачився і все пояснив.

— Не розумію, за що ти просиш вибачення,— бадьоро сказала та.
— Ми любимо людей, у яких проблеми з поліцією. То наш хліб з маслом.

— Вона може претендувати на безкоштовний захист у суді.

— Нині мало хто навіть намагається,— відповіла Ільза.— Сподіваймося, що вона достатньо бідна.

У Страйка зааніміла рука, а ще він був дуже голодний. Поклавши мобільний у кишеню пальта, він покульгав у бік Гаммерсміт-роуд. Там на протилежному боці вулиці знайшовся затишний на вигляд паб: чорні стіни, металева вивіска зображає галеон під вітрилами. Страйк рушив просто туди, відзначаючи, наскільки терплячішими стають водії, коли бачать людину з ціпком.

Два дні — два паби... але погода була жахлива, а коліно страшенно боліло; Страйк не спромігся на докори сумління. В середині «Альбіону» було так затишно, як і здавалося ззовні. Довге вузьке приміщення, у дальньому кінці — відкритий коминак; верхня галерея з балюстрадаю, багато полірованого дерева. Під чорними металевими гвинтовими сходами на другий поверх стояло дві колонки й мікрофон. На одній з кремових стін висіли чорно-білі фото відомих музикантів.

Місця біля коминка були зайняті. Страйк купив собі пінту пива, взяв меню на шинквасі й попрямував до високого столу в оточенні барних стільців біля вікна. Всівшись між фотографіями Дюка Еллінгтона й Роберта Планта, він помітив свого батька: довге волосся,

весь пітний після концерту, жартує з басистом, якого, за словами Страйкової матері, колись намагався задушити.

(«На спідах Джонні був не дуже»,— пояснювала Леда восьмирічному сину, який не розумів, про що вона).

Знову задзвонив мобільний. Не зводючи очей з батькового фото, Страйк узяв слухавку.

— Привіт,— сказала Робін.— Я вже в офісі. А ти де?

— В «Альбіоні» на Гаммерсміт-роуд.

— У тебе тут дивний дзвінок. Я знайшла повідомлення, коли прийшла.

— Кажи.

— Це Деніел Чард,— відповіла Робін.— Хоче з тобою зустрітися.

Насупившись, Страйк відвів очі від батькового шкіряного комбінезона й оглянув паб, освітлений миготінням вогню.

— Деніел Чард хоче зі мною зустрітися? Звідки Деніел Чард узагалі знає про моє існування?

— Та Боже праведний, ти знайшов тіло! Про тебе в усіх новинах писали.

— А, авжеж, так і є. Він сказав навіщо?

— Каже, що має до тебе пропозицію.

У Страйковій голові, ніби на проекторі, промайнув образ голого лисого чоловіка з ерегованим гнилим прутнем, та він цей образ відкинув.

— Я думав, він застряг у Девоні зі зламанною ногою.

— Застряг. Питає, чи не проти ти до нього поїхати.

— Аж так?

Страйк обміркував пропозицію, подумав про роботу, про зустрічі на цьому тижні. Нарешті сказав:

— Зможу поїхати у п'ятницю, якщо скасуую зустріч з Бернетт. Що йому в біса треба? Доведеться орендувати машину. З автоматичною коробкою передач,— додав він; ногу під столом сіпав біль.— Зможеш це зробити?

— Без проблем,— відповіла Робін. Страйк почув, як вона пише.

— Мені треба багато всього тобі розповісти,— сказав він.— Не хочеш підійти на обід? Тут пристойне меню. Якщо візьмеш таксі, доїдеш хвилин за двадцять.

— Вдруге за два дні? Нам не по кишені таксі й обіди в пабах,—

відповіла Робін, хоча здавалося, що ідея їй сподобалася.

— Та нічого. Бернетт любить витратити гроші свого колишнього чоловіка. Запишу це на її рахунок.

Страйк поклав слухавку, обрав у меню пиріг з м'ясом в елі й покульгав до шинкваса.

Повернувшись, він звернув неуважний погляд на батька у вузьких шкіряних штанях, з прилиплим до усміненого вузького обличчя волоссям.

«Дружина про мене знає, але вдає, що не знає... не відпустить його, хай навіть так було б краще для всіх...»

«Я знаю, куди ти йдеш, Оуене!»

Погляд Страйка блукав по чорно-білих світлинах суперзірок на стіні навпроти.

«Може, я сам себе обманюю?» — спитав він подумки у Джона Леннона, який дивився на нього крізь окуляри згори вниз, затискаючи носа з сардонічною усмішкою.

Чому він не вірив, що Леонора вбила свого чоловіка,— навіть перед лицем фактів, які, треба було визнати, вказували якраз на це? Чому лишався упевненим, що до його офісу вона прийшла не задля прикриття, а тому, що справді сердилася на Квайна, який утік, мов ображена дитина? Страйк ладен був заприсягтися: їй і на думку не спало, що чоловік міг загинути... Замислившись, він непомітно для себе допив пиво.

— Привіт,— сказала Робін.

— Оце ти швидко! — здивувався Страйк.

— Та не дуже,— відповіла Робін.— На дорогах затори. Я піду щось замовлю?

Поки вона йшла до шинкваса, чоловіки оберталися, але Страйк не помічав — думав про Леонору Квайн: худу, негарну, сиву, загнану в кут.

Повернувшись із пінтою пива для Страйка і склянкою томатного соку для себе, Робін показала йому фотографії, які зробила вранці під час мандрівки до лондонської оселі Деніела Чарда. То була потинькована білим вілла з балюстрадаю і блискучими чорними дверима за колонами.

— Там є маленький внутрішній двір, якого не видно з вулиці,— сказала Робін, показуючи Страйкові фото. У бокастих грецьких урнах

росли кущисті деревця.— Гадаю, Чард міг в одну з цих ваз викинути нутроці,— недбало мовила Робін.— Витягнув деревце і закопав у землю.

— Не уявляю, щоб Чард робив таку енергозатратну та брудну роботу, але це продуктивний напрям думки,— озвався Страйк, згадавши бездоганний костюм та екстравагантну краватку видавця.— А що Клемент-Аттли-корт — там, наскільки я пам'ятаю, було чимало схованок?

— Купа,— погодилася Робін, показуючи йому нові фото.— Смітники, кущі, що хочеш. Я от тільки не уявляю, як там можна щось сховати непомітно — чи так, щоб його не знайшли одразу. Там постійно люди, за тобою повсякчас спостерігають із сотні вікон. Хіба що спробувати посеред ночі, але там і камери є. Проте я помітила ще дещо. Ну... просто спало таке на думку...

— Кажі.

— Прямо перед будинком — шпиталь. Вони, напевно, інколи викидають...

— Людські рештки! — сказав Страйк, опускаючи пиво.— Чорт, а добре придумала.

— Мені зайнятися цим питанням? — спитала Робін, намагаючись приховати радість і гордість, які відчула від захвату на обличчі Страйка.— Спробувати дізнатися, як і коли...

— Обов'язково! — відповів Страйк.— Це набагато краща зачіпка, ніж в Анстиса. Він думає,— пояснив Страйк, коли Робін питально глянула на нього,— що нутроці вкинули у вантажівку з будівельним сміттям на Тальгарт-роуд. Що вбивця доніс тельбухи до рогу вулиці й там викинув.

— Могло бути й так,— почала Робін, але Страйк насупився точно так само, як супився Метью, коли вона ділилася з ним якимись Страйковими думками.

— Це вбивство було сплановане до найменших дрібниць. Ми маємо справу не з такою людиною, яка могла б викинути повну торбу людських нутроців за рогом від місця вбивства.

Вони трохи посиділи мовчки. Робін невесело подумала, що антипатія Страйка до теорій Анстиса може завдячувати суперництву, а не об'єктивній оцінці. Робін дещо знала про чоловічу гордість; і не лише через Метью — вона мала трьох братів.

— А які в тебе враження від осель Елізабет Тассел і Джері Вальдгрейва?

Страйк розповів їй, як дружина Вальдгрейва вирішила, що він стежить за будинком.

— Вельми занервувала з цього приводу.

— Дуже дивно,— зазначила Робін.— Якби я побачила, як людина дивиться на нашу квартиру, мені б не спало одразу на думку, що вона за нами стежить.

— Пиячка, як і чоловік,— відповів Страйк.— За запахом відчув. А от в Елізабет Тассел просто ідеальне місце, щоб сховати сліди вбивства.

— Ти про що? — спитала Робін, якій було водночас і цікаво, і лячно.

— Дуже потайне місце, захищене від чужих поглядів.

— Ну, я все одно не думаю...

— ...що це жінка. Ти казала.

Хвилину чи дві Страйк мовчки пив пиво, обмірковуючи курс дій, який точно сильно розсердить Анстиса. Він не мав права розпитувати підозрюваних. Йому було сказано не втручатися в роботу поліції.

Діставши мобільний, він хвильку поміркував, а тоді набрав «Ропер-Чард» і попросив покликати Джері Вальдгрейва.

— Анстис просив тебе не плутатися під ногами в поліції! — захвилювалася Робін.

— Просив,— погодився Страйк, чуючи на тому кінці тишу,— і навіть ще раз повторив, але я тобі й половини не сказав того, що відбувається. Розповім, щойно...

— Алло? — озвався на тому кінці голос Джері Вальдгрейва.

— Містере Вальдгрейв,— промовив Страйк і назвався — хоча помічникові Вальдгрейва свого імені не говорив.— Ми вчора бачилися з вами в оселі місіс Квайн.

— Так, пригадую,— відповів Вальдгрейв увічливо-здивованим тоном.

— І місіс Квайн вам, здається, сказала, що найняла мене, бо боїться, що поліція звинуватить її.

— Упевнений, що це неправда,— одразу озвався Вальдгрейв.

— Що її підозрюють чи що вона вбила чоловіка?

— Ну... і те, і те,— відповів Вальдгрейв.

— Як правило, коли вмирає чоловік, його дружина опиняється під

підозрою,— сказав Страйк.

— Вірю, що так і є, але не можу навіть... власне, я в це просто не вірю,— заявив Вальдгрейв.— Це все так страшно і неймовірно.

— Авжеж,— погодився Страйк.— Я от подумав — чи могли б ми зустрітися, щоб я поставив вам кілька питань? Був би радий,— додав детектив, глянувши на Робін,— зайти до вас у гості після роботи — якщо вам це буде зручно.

Вальдгрейв відповів не зразу.

— Я, звісно, зроблю все, щоб допомогти Леонорі, але що я можу вам розповісти?

— Мене цікавить «Бомбікс Морі»,— відповів Страйк.— Містер Квайн змалював у книзі вкрай неапетитні портрети.

— Так,— погодився Вальдгрейв,— змалював.

Страйк не знав, чи Вальдгрейва вже допитувала поліція, чи його питали вже, що означає вміст того кривавого мішка, що символізує та утоплена карлиця.

— Гарзд,— сказав Вальдгрейв.— Я не проти з вами зустрітися. Але цього тижня в мене все розписано. Може, вам буде зручно... так, погляньмо... пообідати в понеділок?

— Чудово,— озвався Страйк, невесело думаючи, що платити доведеться йому і що краще б він роздивився у Вальдгрейва вдома.— Де?

— Мені б десь ближче до роботи. У другій половині дня повно справ. Що думаєте про «Симпсон» на Стренді?

Страйк подумав, що це дивний вибір, але погодився, не зводячи очей з Робін.

— О першій? Мій секретар це запише. Побачимося.

— Він з тобою зустрінеється? — спитала Робін, коли Страйк поклав слухавку.

— Так,— відповів Страйк.— Чую фальш.

Робін похитала головою, мало не сміючись.

— З того, що я почула, Вальдгрейв не дуже тішиться з цього. Ти не думаєш, що його згода зустрітися означає, що його сумління чисте?

— Ні,— відповів Страйк.— Я тобі вже казав: люди часто намагаються триматися ближче до мене, щоб бути в курсі перебігу розслідування. Просто не можуть облишити цю справу, їх тягне раз у раз пояснювати, що зробили й чому. Так, мені треба в туалет... не йди, я

тобі ще багато всього розповім...

Робін пригубила свій томатний сік, а Страйк покульгав геть, спираючись на новий ціпок.

За вікном знову засніжило, але віхола швидко вщухла. Робін підвела очі на чорно-білі фото на стіні й не без подиву впізнала батька Страйка — Джонні Рокбі. Крім того, що обидва були дуже високі на зріст, схожості між батьком і сином було небагато; щоб довести батьківство, знадобився генетичний тест. Страйка записали в нащадки рок-зірки в статті про Рокбі на «Вікіпедії». Зустрічалися батько й син, як розповів їй Страйк, двічі. Пороздивлявшись дуже вузькі й відверті шкіряні штани Рокбі, Робін знову задивилася у вікно, щоб Страйк бува не заскочив її за витріщанням на пахвину його батька.

Одночасно з тим, як Страйк повернувся за стіл, принесли їжу.

— Поліція зараз обшукує будинок Леонори,— оголосив Страйк, беручи ніж і виделку.

— Нащо? — спитала Робін, не донісши виделку до рота.

— А як гадаєш? Шукають закривавлений одяг. Шукають у садку свіжі ями з нутрощами її чоловіка. Я їй дав контакти адвоката. Леонору поки що не арештували, але дуже хочуть щось знайти.

— Ти щиро гадаєш, що вона цього не робила?

— Щиро.

Тільки все доївши, Страйк заговорив знову.

— Я б хотів побалакати з Фенкортом. Хочу знати, чому він приєднався до «Ропер-Чарда», поки там ще працював Квайн.

Він же мав би ненавидіти покійного, а вони б мусили там зустрітися.

— Гадаєш, Фенкорт убив Квайна, щоб не бачити його на вечірках видавництва?

— Гарний жарт,— кисло озвався Страйк.

Він допив пиво, знову дістав мобільний, набрав довідкову службу і попросив з'єднати з літературною агенцією Елізабет Тассел.

Відповів її помічник Ральф. Коли Страйк назвався, молодик і налякався, і зрадів.

— Ой, навіть не знаю... зараз спитаю. Почекайте на лінії.

З телефоном Ральф, вочевидь, не дружив, бо після голосного «кляц!» усе й далі було чути. Страйк чув, як удалині Ральф повідомляє своїй начальниці про Страйка, як вона голосно й нетерпляче дорікає

секретареві.

— І що йому в біса треба?

— Він не сказав.

Важкі кроки, стукіт: слухавку звучно підняли зі столу.

— Алло?

— Елізабет! — люб'язно мовив Страйк.— Це я, Корморан Страйк.

— Так, Ральф мені вже сказав. Що таке?

— Подумав, що ми могли б зустрітися. Я й досі працюю на Леонору Квайн. Вона упевнена, що поліція підозрює її в убивстві чоловіка.

— А зі мною тут нащо говорити? Я вам точно не скажу, вона це зробила чи ні.

Страйк легко уявив шоковані обличчя Ральфа й Саллі, які слухають цю розмову в смердючому старому офісі.

— У мене є ще кілька питань про Квайна.

— Та Господи Боже! — загарчала Елізабет.— Що ж, гадаю, що можу пообідати з вами завтра, якщо це буде зручно. А так я зайнята до...

— Завтра — ідеально,— відповів Страйк.— Але не обов'язково обід, можна...

— Мені підійде обід.

— Чудово,— негайно погодився Страйк.

— «Пескаторі» на Шарлотт-стріт,— сказала Елізабет.— Дванадцята тридцять, якщо не буде змін.

Вона повісила слухавку.

— Як же ці книгарі люблять обіди,— мовив Страйк.— Я не вигадую, коли думаю, що вони не хочуть мене запрошувати додому, щоб я бува не помітив у холодильнику тельбухи Квайна?

Усмішка Робін згасла.

— Знаєш, ти так можеш залишитися без друга,— мовила вона, надягаючи тренч.— Якщо будеш дзвонити людям і розпитувати їх.

Страйк пирхнув.

— Тобі що — байдуже? — спитала вона, коли вони виходили з тепла на лютий холод, під пекучі дотики сніжинок до облич.

— У мене ще повно друзів,— цілком чесно і без помпезності зізнався Страйк.— Треба щоразу на обід виходити на пиво,— додав він, важко спираючись на ціпок, коли вони простували в бік метро, низько нахиливши голови під віхолою.— Добре розбиває робочий день.

Робін, яка старалася йти з ним в одному темпі, всміхнулася. Сьогоднішній день сподобався їй, мабуть, найбільше за весь час, що вона працювала у Страйка. Але Метью, який у Йоркширі планував похорон матері, не повинен був знати про другий похід до пабу за два дні.

That I should trust a man, whom I had known betray his friend!
William Congreve, The Double-Dealer^[33]

Британію накривала густа снігова ковдра. Вранці в новинах показали північно-західну частину країни, поховану під білим пухнастим килимом; машини застрягли, мов нещасні овечки, вуличні ліхтарі ледь блимали. Під дедалі похмурішим небом чекав на свою чергу Лондон, і Страйк, який, одягаючись, поглядав на прогноз погоди в телевізорі, не знав, чи можливою буде завтрашня мандрівка до Девону, чи можна буде взагалі проїхати трасою М5. Він був рішучо налаштований зустрітися з тимчасово немобільним Денієлом Чардом, чиє запрошення здалося йому вкрай дивним, але з однією ногою він за такої погоди боявся керувати машиною навіть з коробкою-автоматом.

Кінологи і досі обшукували Макінзькі болота. Прикріплюючи протез до коліна, яке ще дужче набрякло й боліло, Страйк уявляв собак; смикаються чутливі носи, морди опускаються в свіжі ділянки звалища, згори загрозливо нависають чорно-сірі хмари і кружляють мартини. Мабуть, вони вже тягнуть — день нині короткий — своїх дресирувальників крізь замерзле сміття, шукають нутрощі Оуена Квайна.

Страйк працював з пошуковими собаками. Вони повискували й виляли хвостами, додаючи до пошуків недоречно позитивну ноту.

Спускатися вниз було боляче, й це тривожило. Звісно, в ідеальному світі він мав би провести вчорашній день з прикладеним до кукси льодом і з піднятою ногою замість гасати по всьому Лондону, бо треба було якось облишити думки про Шарлотту і її весілля, яке скоро відбудеться у відреставрованій каплиці замку Крой... не кажіть «Кройський замок», бо, бачте, родина цього не любить. За дев'ять днів...

Коли Страйк відчиняв скляні двері, в Робін на столі задзвонив телефон. Кривлячись від болю, Страйк кинувся брати слухавку. Підозріливий коханець і начальник міс Броклгерст бажав повідомити Страйкові, що секретарка лежить у нього вдома з застудою, тож йому не плататимуть за стеження, поки пані не одужає. Не встиг Страйк покласти слухавку, як телефон задзвонив знову. Інша клієнтка —

Керолайн Інглез — схвильованим голосом повідомила, що помирилася зі своїм блудним чоловіком. Страйк нещиро вітав її з цим, коли прибула рожевошока від холоду Робін.

— Там усе гірше,— повідомила вона, знімаючи пальто.— Хто дзвонив?

— Керолайн Інглез. Вона повернулася до Руперта.

— Що? — здивувалася Робін.— Після всіх тих стриптизерок?

— Вони збираються працювати над шлюбом заради дітей.

Робін недовіжливо пирхнула.

— У Йоркширі сильні снігопади,— зазначив Страйк.— Якщо візьмеш вихідний завтра і виїдеш рано...

— Ні,— сказала Робін.— Я взяла квитки на нічний поїзд у п'ятницю, маю встигнути. Якщо Інглез ми втратили, мені подзвонити комусь із клієнтів зі списку очікування?..

— Поки що не треба,— відповів Страйк, падаючи на диван і мимовільно торкаючись набряклого коліна, яке страшенно боліло.

— Досі боляче? — спитала Робін ніби між іншим, вдаючи, що не бачить, як він кривиться.

— Боляче,— відповів Страйк.— Але я не тому не хочу нових клієнтів,— різко додав він.

— Знаю,— відповіла Робін, яка розвернулася до нього спиною, бо вмикала чайник.— Ти хочеш зосередитися на справі Леонори Квайн.

Страйк не зрозумів, дорікає вона йому чи ні.

— Вона мені заплатить,— коротко сказав він.— Квайн мав страховку, вона його змусила. Тож тепер це справа з грошима.

Робін почула нотки виправдання в його відповіді, які їй не сподобалися. Страйк вважав, що її цікавлять у першу чергу гроші. Але хіба вона не довела, що це не так, коли відмовилася від значно краще оплачуваних пропозицій заради роботи в нього? Хіба він не бачить, як радо вона допомагає довести, що не Леонора Квайн вбила власного чоловіка?

Вона поставила поруч зі Страйком горнятко з чаєм, склянку води і парацетамол.

— Дякую,— крізь зціплені зуби сказав Страйк. Знеболювальне розсердило його, хоч він і збирався зажити подвійну дозу.

— Я тобі замовлю таксі до «Пескаторі» на дванадцятку, гаразд?

— Та це буквально за рогом,— заперечив Страйк.

— От знаєш, є гордість, а є дурість,— відповіла Робін, дійсно розсердившись; він рідко бачив її такою.

— Гаразд,— сказав Страйк, звівши брови.— Візьму те кляте таксі.

І насправді дуже радів з того за три години, коли кульгав, важко спираючись на дешевий ціпок, що прогинався під його вагою, у бік машини, яка чекала в кінці Денмарк-стріт. Тепер він розумів, що взагалі не варто було чіпляти протез. За кілька хвилин він уже вибирався з таксі на Шарлотт-стріт; справа йшла важко, таксист виказував нетерпіння. У гамірний і теплий «Пескаторі» Страйк увійшов з полегшенням.

Елізабет ще не прийшла, але на її ім'я було заброньовано столик. Страйку вказали на стіл для двох під стіною з гальки й тиньку. Стелю перетинали рустикальні дерев'яні бантини; над шинквасом висів човен з веслами. З іншого боку ресторану виднілися веселі помаранчеві кабінки. Страйк за звичкою замовив пиво; йому подобався світлий і бадьорий середземноморський шарм цього місця, коли за вікнами падав сніг.

Незабаром прибула й Літагентка. Страйк спробував підвестися, коли вона рушила в бік столика, але швидко сів. Елізабет ніби й не помітила.

Вона немов схудла з часу, коли він бачив її востаннє; добре скроєний чорний костюм, червона помада і сталєво-сиве каре сьогодні не додавали їй шику, а здавалися так-сяк дібраною машкарою. Її обличчя пожовтіло і ніби обвисло.

— Як ви? — спитав Страйк.

— Самі як гадаєте? — грубо прохрипіла вона.— Що? — рикнула на офіціанта, який став над столиком.— А. Воду. Без газу.

Елізабет узяла меню з виглядом людини, яка виказала забагато, і Страйк виснував, що висловлювати співчуття чи стурбованість буде не до речі.

— Тільки суп,— мовила Елізабет до офіціанта, коли той повернувся прийняти замовлення.

— Дякую, що погодилися ще раз зустрітися зі мною,— сказав Страйк, коли офіціант пішов.

— Бачить Бог, що Леонорі потрібна вся можлива допомога,— відповіла Елізабет.

— Чому ви так кажете?

Елізабет примружила на нього очі.

— Не прикидайтеся дурником. Вона мені розповіла, що попросила

відвезти її до вас у Скотланд-Ярд, щойно отримала звістку про Оуена.

— Так і було.

— І який це, по-вашому, має вигляд? Поліція, мабуть, думала, що Леонора згорнеться калачиком і ридатиме, а вона забажала бачити свого друга детектива.

Вона ледь стримала кашель.

— Не думаю, що Леонора замислюється про враження, яке справляє на людей,— мовив Страйк.

— Н... ні. Тут ви праві. Великим розумом вона ніколи не вирізнялася.

Цікаво, подумав Страйк, а яке, на її думку, враження на світ справляє Елізабет Тассел; чи розуміє, наскільки мало подобається людям? Вона нарешті дала волю кашлю, який намагалася стримати, і Страйк почекав, поки вщухне гучний кашель, схожий на тюленийчий гавкіт, а тоді спитав:

— Думаєте, вона мала б удавати згорьовану?

— Про удавання я нічого не кажу,— різко відповіла Елізабет.— Я не кажу, що вона не засмучена — по-своєму, як уміє. Я тільки кажу, що їй не завадило б трохи ретельніше зображати нещасну вдовицю. Люди чекають саме на таку поведінку.

— Наскільки я розумію, ви розмовляли з поліцією?

— Звісно. Ми обговорили сварку в «Річковому кафе» і причини, з яких я неухважно читала книжку. А ще вони хотіли знати про мої пересування після того, як я востаннє бачила Оуена. Власне, де я була за три дні після нашої останньої зустрічі.

Вона питально глянула на Страйка, який зберігав незворушний вираз обличчя.

— Я так розумію, що, на їхню думку, він помер за три дні після нашої сварки?

— Гадки не маю,— збрехав Страйк.— І що ви їм розповіли про свої пересування?

— Що після того, як Оуен на мене нагримав, я поїхала додому, а наступного ранку встала о шостій, взяла таксі до Паддингтона і поїхала просто до Доркас.

— Одна з ваших письменниць, так ви казали?

— Так, Доркас Пенджеллі, вона...

Елізабет помітила, що Страйк усміхається, і вперше за час їхнього

знайомства дозволила собі розслабитися і коротко всміхнутися.

— Її дійсно так звати, повірте, це не псевдонім такий. Пише порнографію в декораціях історичного роману. Оуен гребував її книжками, але вбив би за такі обсяги продажу. Розкупувають,— додала Елізабет,— мов гарячі пиріжки.

— Коли ви повернулися від Доркас?

— У понеділок удень. Планувалися приємні довгі вихідні, але приємними,— роздратовано мовила Елізабет,— вони не були через «Бомбікса Морі». Я мешкаю сама,— провадила вона.— І не можу довести, що поїхала додому, а не вбила Оуена, щойно прибула до Лондона. Настрій у мене був саме такий...

Вона випила води і провадила:

— Поліція цікавилася головно книжкою. Вони, здається, думають, що вона дала мотив багатьом людям.

Це була перша спроба Елізабет витягнути зі Страйка інформацію.

— Спершу так і здавалося,— сказав Страйк,— але якщо вони точно визначили час смерті і Квайн помер за три дні після вашої сварки в «Річковому кафе», коло підозрюваних стає досить обмеженим.

— Як це? — різко спитала Елізабет, і Страйк пригадав своїх найжорсткіших викладачів у Оксфорді, в яких питання на два склади перетворювалося на велетенську голку, що протикала всі незграбно складені теорії.

— Боюся, що не можу поділитися з вами цією інформацією,— люб'язно відповів Страйк.— Не можу розкривати деталі поліційного розслідування.

З його боку маленького столика було добре видно великі пори і грубу текстуру її хворобливо блідої шкіри; темні, мов маслини, очі дивилися сторожко.

— Мене питали,— сказала Елізабет,— кому я показувала рукопис протягом тих кількох днів, поки не відіслала його Джері та Крістіану. Відповідь: нікому. Ще питали, з ким Оуен обговорює рукописи в процесі написання. Не знаю нащо,— додала вона, не зводячи зі Страйка чорних очей.— Може, думають, що хтось його підмовив?

— Гадки не маю,— знову збрехав Страйк.— А він з кимсь обговорює свою роботу?

— Може, щось розповів Джері Вальдгрейву. Мені він навіть назви не каже.

— Правда? Він не питав вашої поради? Ви ж ніби вивчали англійську мову й літературу в Оксфорді?

— Вивчала,— сердито відповіла Елізабет,— але Оуену це було байдуже, хоч його самого вигнали з Університету Лафборо, чи в якій він там учився провінції, і диплома він так і не отримав. Так, але Майкл одного разу люб'язно повідомив Оуену, що в студентські роки я в письменстві була «до болю вторинна», і він того не забув...— Старий спогад додав їй жовтуватій шкірі багрецю.— Оуен поділяв упередженість Майкла щодо жінок у літературі. Звісно, жоден не був проти того, щоб жінки хвалили їхні тексти...— Вона покашляла в серветку, відняла її від почервонілого, сердитого обличчя.— Оуен з усіх письменників, що я знала, був найбільш ласий до похвали, а вони всі в цьому плані невситимі...

Принесли їхні замовлення: томатний суп для Елізабет, тріску з картоплею для Страйка.

— Коли ми востаннє спілкувалися, ви казали,— мовив Страйк, проковтнувши першу порцію їжі,— що був момент, коли вам довелося обирати між Фенкортом і Квайном. Чому ви обрали Квайна?

Елізабет подмухала на суп у ложці і, здавалося, добре подумала, перш ніж дати відповідь.

— Я вирішила — на той момент,— що радше він був жертвою гріха, ніж грішником.

— Це має якийсь стосунок до пародії, що її хтось написав на роман дружини Фенкорта?

— Її не «хтось» написав,— тихо відповіла вона.— Це зробив Оуен.

— Ви це точно знаєте?

— Він мені її показував, перш ніж надіслав до журналу. Боюся,— додала Елізабет, дивлячись Страйкові в очі з холодним зухвальством,— що я тоді сміялася. Оуен завжди чудово умів імітувати чужий стиль.

— Але потім дружина Фенкорта вкоротила собі віку.

— І це, звісно, була трагедія,— сказала Елізабет без помітних емоцій,— хоча жодних підстав очікувати такого ніхто не мав. Правду кажучи, людині, яка здатна вбити себе через несхвальні відгуки, перш за все не місце в літературі. Але Майкл, природно, був нажаханий і розлючений на Оуена; гадаю, тим сильніше, що Оуен сам злякався і відмовився від авторства, щойно почув про суїцид Елспет. Гадаю, це був на диво боягузливий учинок як на чоловіка, який прагнув уважатися

безстрашним і бунтівним. Майкл хотів, щоб я зреклася Оуена як клієнта. Я відмовилася. Відтоді Майкл зі мною не розмовляє.

— Квайн на той момент приносив вам більше грошей, ніж Фенкорт? — спитав Страйк.

— Милосердний Боже, ні,— відповіла вона.— Я не з меркантильних міркувань вирішила триматися за Оуена.

— Тоді чому?

— Як я щойно сказала,— нетерпляче мовила Елізабет,— я вірю у свободу слова, навіть якщо слово когось ображає. І хай там як, за кілька днів після самогубства Елспет Леонора дочасно народила близнюків. З дітьми в процесі пологів щось сталося; хлопчик помер, а Орландо... гадаю, ви тепер уже знайомі з нею?

Страйк кивнув, і до нього раптом повернувся вчорашній сон: дитина, яку народила Шарлотта, яку не хотіла йому показувати...

— Ушкодження мозку,— провадила Елізабет.— Тож Оуен тоді переживав свою особисту трагедію, і на від... міну від Майкла, він не сам б-був винен...

Знову закашлявшись, вона нетерплячими жестами дала зрозуміти здивованому Страйку, що все пояснить, коли напад мине. Зрештою, відпивши ще води, Елізабет захрипіла:

— Майкл заохочував Елспет до письменства, щоб не заважала, поки працює сам. Вони не мали нічого спільного. Він з нею одружився лише тому, що смертельно переймається своїм простим походженням. Вона була донькою графа, яка гадала, що заміжжя за Майклом означатиме безкінечні літературні вечірки й розмови, сповнені інтелектуального блиску. Елспет не розуміла, що буде сама весь час, поки Майкл працюватиме. Вона була,— додала Елізабет зневажливо,— жінкою з невеликим багажем. Але ідея самій стати письменницею її захопила. Ти знаєш,— хрипко спитала агентка,— як багато людей гадає, ніби може писати? Ти й уявити не можеш, скільки мені день у день надсилають лайна. За нормальних обставин роман Елспет просто відкинули б — такий претензійний, дурнуватий,— але обставини були незвичайні. Майкл сам заохотив жінку це написати, і йому забракло духу сказати їй, що вийшов жах. Він передав той жах видавцю, а вони опублікували, щоб потішити Майкла. За тиждень вийшла пародія.

— У «Бомбіксі Морі» Квайн натякає, що пародію написав сам Фенкорт,— сказав Страйк.

— Знаю, що натякає,— і я б остереглася провокувати Майкла Фенкорта,— додала вона ніби убік, але явно щоб бути почутою.

— Що ви маєте на увазі?

Протягом короткої паузи Елізабет явно вирішувала, що саме йому сказати.

— Я познайомилася з Майклом,— повільно почала вона,— у групі, яка вивчала яacobінські трагедії помсти. Скажімо так, для нього це була рідна стихія. Майкл обожає тих авторів; їхній садизм, їхню пристрасть до помсти... згвалтування й канібалізм, отруйні скелети в жіночому одязі... відплата в садистській формі — предмет його одержимості.

Елізабет звела очі на Страйка, який уважно дивився на неї.

— Що? — різко спитала вона.

А він думав: чи спричинять подробиці вбивства Квайна вибух у пресі? Греблю ось-ось прорве, надто коли до справи взявся Калпепер.

— А Фенкорт вдався до відплати в садистській формі, коли ви обрали Квайна, а не його?

Елізабет глянула на миску з червоною рідиною перед собою і різко відсунула її від себе.

— Ми були близькими друзями — дуже близькими, але він мені жодного слова не сказав від того дня, коли я відмовилася вигнати Оуена. Майкл зробив усе, щоб від моєї агенції відвернулися письменники; казав, що я жінка без честі й без принципів. Але я мала один священний принцип, і Майкл це знав,— твердо додала вона.— Написавши ту пародію, Оуен не зробив нічого такого, чого Майкл не заподіяв би сто разів іншим письменникам. Звісно, я глибоко пожалкувала про наслідки, але то був випадок — один з небагатьох,— коли я вважала, що з погляду моралі Оуен чистий.

— Мабуть, це було дуже болісно,— сказав Страйк.— Фенкорта ви знали довше, ніж Квайна.

— Ворогами ми були довше, ніж друзями.

Страйк зазначив, що ця відповідь не була власне відповіддю.

— Не думайте тільки... Оуен не завжди був... не цілком був поганий,— нервово сказала Елізабет.— Він, знаєте, був одержимий чоловічим началом — у житті, у письменстві. Іноді це була метафора творчого генія, а в інших випадках він розглядав мужність як перепону на шляху до художньої довершеності. У «Гріху Гобарта» Гобарт, чоловік і жінка водночас, мусить обирати між батьківством і своїми

письменницькими надіями — чи зробити аборт, чи вбити свій твір, плід розуму. Та коли дійшло до батьківства в реальності... самі розумієте, яка Орландо — такої долі своїй дитині не обереш... але він любив її, а вона — його.

— Окрім тих випадків, коли кидав родину і йшов до коханок або тринькати гроші на готелі,— додав Страйк.

— Ну добре, батьком року його б не обрали,— огризнулася Елізабет,— але любов там була.

За столом запала мовчанка, і Страйк вирішив її не порушувати. Він був упевнений, що Елізабет Тассел погодилася на цю зустріч — і просила про попередню — зі своїх власних причин, і хотів почути, з яких. Тож Страйк їв свою рибу і чекав.

— Поліція питала мене,— нарешті сказала вона, коли він майже доїв,— чи Оуен мене не шантажував.

— Правда? — спитав Страйк.

У ресторані навколо точилася балачка й стукотіли ножі й виделки; надворі густо падав сніг. Знову мав місце феномен, про який Страйк розповідав Робін: підозрюваний бажав пояснити свої дії, побоюючись, що першого разу міг щось недомовити.

— Вони звернули увагу на чималі суми грошей, які за ці роки переходили з мого рахунку на рахунок Оуена,— сказала Елізабет.

Страйк мовчав; той факт, що вона оплачувала готельні рахунки Квайна, вразив його ще минулого разу.

— Як гадаєте, чим, на їхню думку, він міг мене шантажувати? — спитала вона, скрививши червоні губи.— У професійній діяльності я дотримуюся ретельної чесності. Особистого життя не маю. Я просто уособлення безневинної старої діви, хіба ні?

Страйк, який не знав, як відповісти на це питання, не образивши тим чи інакшим чином, промовчав.

— Це почалося, коли народилася Орландо,— сказала Елізабет.— Оуен примудрився витратити всі гроші, які мав, Леонора протягом двох тижнів після пологів лежала у відділенні інтенсивної терапії, а Майкл до всіх і кожного волав, що Оуен убив його дружину. Оуен став парією. Ні він, ні Леонора не мали близьких. Я позичила йому гроші — як другу,— щоб купив речі для дитини. Тоді дала гроші на заставу, щоб зміг придбати більший будинок. Потім давала гроші на спеціалістів для Орландо, коли стало зрозуміло, що розвиток дитини іде не так, як мав

би, на лікарів для неї. Я навіть не зрозуміла, коли перетворилася на персональний банк для родини. Щоразу як надходили відсотки з книжок, Оуен метушився і казав, що все віддасть, й іноді таки віддавав кілька тисяч. У глибині душі,— додала агентка клекотючим голосом,— Оуен був дорослою дитиною, іноді чарівною, іноді нестерпною. Він був безвідповідальний, імпульсивний, абсолютно безсовісний, але також дотепний, сповнений ентузіазму, чарівливий. У ньому було щось жалісне, якась комічна вразливість, тож хай як би погано він вчиняв, його хотілося захистити. Це відчував Джері Вальдгрейв. Це відчували жінки. І я теж відчувала. І, правду кажучи, я все сподівалася — навіть вірила, що він напише другий «Гріх Гобарта». Завжди було щось таке — у кожній з його страшних книжок,— що не виходило повністю махнути на нього рукою.

Офіціант прийшов забрати посуд. Елізабет відмахнулася від його ввічливого питання, чи було щось не так з її супом, і попросила каву. Страйк погодився почитати про десерти.

— Але Орландо мила,— хрипко додала Елізабет.— Орландо дуже мила.

— Так... Вона, здається, думає,— сказав Страйк, уважно стежачи за нею,— що бачила, як ви нещодавно заходили до кабінету Квайна, поки Леонора була у вбиральні.

Здавалося, Елізабет не чекала на таке питання — і воно їй, вочевидь, не сподобалося.

— Вона дійсно таке бачила?

Елізабет сьорбнула ще води, завагалася, а тоді сказала:

— Гадаю, будь-хто з персонажів «Бомбікса Морі», отримавши нагоду подивитися, чи немає про нього ще якоїсь бридоти в чернетках, не відмовився б скористатися нею.

— Щось знайшли?

— Ні,— відповіла вона,— бо там був розгاردіаш. Я одразу зрозуміла, що шукати доведеться дуже довго, і,— тут Елізабет зухвало задерла підборіддя,— кажучи відверто, я не хотіла лишити відбитки. Тож я пішла так само швидко, як і зайшла. Це був імпульсивний вчинок — і мабуть, ниций.

Схоже було, що вона сказала все, що збиралася сказати. Страйк замовив крамбл з яблуками й полуницею і перебрав ініціативу на себе.

— Зі мною хоче зустрітися Деніел Чард,— повідомив він. Чорні,

мов маслини, очі витріщилися від подиву.

— Нащо?

— Не знаю. Якщо все не завалить снігом, я завтра поїду до нього в Девон. Але до того, як зустрінуся з ним, я хотів дізнатися, чому в «Бомбіксі Морі» його зображено вбивцею білявого юнака.

— Я не дам вам ключа до тієї брудної книжки,— відказала Елізабет, до якої повернулися давні агресивність та підозрілість.— Ні. Нізащо.

— Шкода,— відповів Страйк,— бо люди всяке говорять.

— Схоже, що я на додачу до вже зробленої помилки — коли я відправила той рукопис у світ — захочу ще й пліткувати про нього?

— Я потайний,— запевнив її Страйк.— Ніхто не дізнається, де я дістав цю інформацію.

Але Елізабет просто люто дивилася до нього, холодна й нечуйна.

— А що Кетрин Кент?

— А що вона?

— Чому в її лігві в «Бомбіксі Морі» повно щурячих черепів?

Елізабет мовчала.

— Я знаю, що Кетрин Кент — це Гарпія, я вже знайомий з нею,— терпляче сказав Страйк.— Пояснивши, ви тільки збережете мені трохи часу. Я гадаю, ви хочете знати, хто вбив Оуена Квайна?

— Ваші підходи збіса прозорі,— з нищівною зневагою мовила вона.— І що — люди часто піддаються на таке?

— Так,— буденно зізнався Страйк,— часто.

Елізабет насупилася, а тоді раптово заговорила, хоч і не дуже здивувала цим Страйка:

— Добре. Врешті-решт, перед Кетрин Кент я жодних зобов'язань не маю. Якщо вам це треба знати, то Оуен досить грубо натякнув, що вона працює в лабораторії, де проводять тестування на тваринах. Там роблять огидні речі зі щурами, собаками й мавпами. Я про це почула на одній з вечірок, куди Оуен її привів із собою. Вона там аж із сукні пнула, щоб справити на мене враження,— додала Елізабет зневажливо.— Я бачила її тексти. На такому тлі Доркас Пенджеллі виглядає як Ай-ріс Мердок. Типовий шлак... шлак...

Страйк доніс до рота кілька ложок запіканки, поки Елізабет натужно кашляла в серветку.

— ...шлак, який подарував нам Інтернет,— закінчила вона з

повними сліз очима.— Ба більше, вона гадала, що я прийму її бік і засуджу студентів, які нападають на їхні лабораторії. Я — донька ветеринара; я виросла в оточенні тварин і люблю їх значно більше, ніж людей. Кетрин Кент видалася мені жакливою людиною.

— Не знаєте, кого зображує донька Гарпії на ім'я Епікойне? — спитав Страйк.

— Ні,— відповіла Елізабет.

— А карлиця в Різника в мішку?

— Не буду я більше нічого пояснювати про цю паскудну книжку!

— Вам не відомо, чи Квайн знав жінку на ім'я Піппа?

— Не знаю жодної Піппи. Але він викладав на курсах письменницької майстерності; жінки середніх літ ходять туди шукати сенс життя. Там він підчепив Кетрин Кент.

Елізабет пригубила каву і подивилася на годинник.

— Що ви можете розповісти мені про Джо Норта? — спитав Страйк. Вона підозріло глянула на нього.

— А нащо вам?

— Просто цікаво,— відповів Страйк.

Він не знав, чому Елізабет відповіла; мабуть, через те, що Норт давно помер, а може, через оту сентиментальність, яку Страйк запідозрив ще в її захаращеному кабінеті.

— Він був з Каліфорнії,— пояснила вона.— Приїхав до Лондона в пошуках свого англійського коріння. Він був гей, на кілька років молодший за нас із Майклом та Оуеном, і написав досить відвертий перший роман про своє життя в Сан-Франциско. Нас познайомив Майкл. Він вважав, що Джо — першокласний письменник, і так воно й було, але писав він повільно. Джо багато розважався, а ще — хоча ми про це дізналися не одразу — він був ВІЛ-позитивний і не піклувався про себе. Настав момент, коли його уразив повномасштабний СНІД,— Елізабет прочистила горло.— Ну, ви пам'ятаєте, яка навколо СНІДу була істерія, коли про нього тільки-но дізналися.

Страйк звик, що його вважають на десять років старшим, ніж насправді. І насправді чув від матері (яка не стежила за язиком і не жаліла дитячих почуттів) про вбивчу хворобу, що вражала людей, які вільно злягалися і спільно користувалися шприцами.

— Джо фізично розпадався, і люди, які хотіли дружити з ним, поки він був перспективний, розумний і красивий, покинули його. Окрім —

тут я мушу віддати їм належне,— пробурчала Елізабет,— Майкла й Оуена. Вони приглядали за Джо, але він помер, так і не дописавши роман. Майкл хворів і не зміг прийти на похорон Джо, але Оуен ніс його труну. На знак вдячності за те, що вони піклувалися про нього, Джо лишив їм той доволі гарний будинок, де вони колись вечіркували і цілі ночі обговорювали книжки. То були... щасливі часи,— мовила Елізабет.

— Вони користувалися будинком по смерті Норта?

— За Майкла не скажу, але не думаю, що він багато бував там після сварки з Оуеном, яка сталася незабаром після похорону Джо,— знизала плечима Елізабет.— Оуен туди не ходив, бо боявся натрапити на Майкла. Умови заповіту Джо були специфічні; гадаю, це називається обмежувальним договором. Саме тому Майкл довгі роки не давав його продати; Квайнам не вдалося знайти митця чи митців, які б його купили. Якийсь час будинок орендував скульптор, але з того нічого не вийшло. Звісно, Майкл дуже прискіпливо обирав орендарів, щоб Оуен не дуже заробляв, і він має гроші, щоб платити юристам, які втілюють його примхи в життя.

— А що сталося з незакінченою книжкою Норта? — спитав Страйк.

— О, Майкл покинув роботу над власною книжкою і дописав книгу Джо після його смерті. Називається «До мети», видав Гарольд Вівер: культова класика, постійно перевидається.

Елізабет знову глянула на годинник.

— Мені час іти,— сказала вона.— Маю о другій тридцять зустріч. Подайте пальто, будь-ласка,— гукнула вона до офіціанта.

— Мені хтось казав,— мовив Страйк, який чудово пам'ятав, що то був Анстис,— що якийсь час тому ви керували ремонтом на Тальгартроуд?

— Так,— байдуже озвалася вона,— ще одне незвичне завдання від Оуена для його літературної агентки. Я займалася координацією ремонту, наглядала за робітниками. Відправила Майклу рахунок на половину оплати, він сплатив через юристів.

— І ви мали ключ?

— Який давала виконавцю робіт,— холодно відповіла Елізабет,— а тоді повернула Квайнам.

— Ви не ходили самі дивитися на роботу?

— Звісно ж, ходила; треба було перевіряти, що і як. Здається, двічі заходила.

— Ви не знаєте, чи використовували в ході ремонту соляну кислоту?

— Поліція теж питала мене про соляну кислоту,— відповіла вона.
— У чім річ?

— Я не можу сказати.

Вона насупилася. Мабуть, нечасто люди відмовляли Елізабет Тассел в інформації.

— Ну, скажу вам тільки те, що сказала поліції: її, мабуть, залишив Том Гаркнесс.

— Хто?

— Скульптор, про якого я казала — який орендував майстерню. Оуен знайшов його, а юристи Фенкорта не змогли заперечити. Але ніхто не знав, що Гаркнесс працював головню з зістареним металом і використовував ядучі хімікалії. Поки його не попросили поїхати, він устиг сильно пошкодити майстерню. Той ремонт робила сторона Фенкорта, а рахунок вислали нам.

Офіціант подав пальто, на яке прилипло трохи собачої шерсті. Страйк чув хрипкий свист у грудях Елізабет, коли та вставала. Для годиться потиснувши йому руку, Елізабет Тассел пішла.

До офісу Страйк повернувся на таксі, маючи намір вибачитися перед Робін; вранці вони якось не знайшли спільної мови, але чому — він не зрозумів. Однак до дверей офісу Страйк дійшов пітний від болю, а перші слова Робін вибили всяку думку про люб'язність із його голови.

— Щойно дзвонили зі служби оренди авто. Кажуть, що автоматів немає, але можуть...

— Треба автомат! — вигукнув Страйк, падаючи на диван. Шкірозамінник знову перднув, і це його ще більше розсердило.— Я не можу в такому стані водити авто з ручною коробкою! Ти не дзвонила...

— Звісно, я дзвонила в інші місця,— холодно відповіла Робін.— Я всім дзвонила. Ніде не можуть дати автомат на завтра. Втім, прогноз погоди жахливий. Гадаю, тобі краще...

— Я мушу поговорити з Чардом,— відповів Страйк.

Він злився через біль і страх: страх, що доведеться зняти протез і знову взяти милиці, заколовши порожню холошу, і люди будуть дивитися, жаліти. Він ненавидів тверді пластикові стільці в пропахлих дезінфекцією коридорах; ненавидів, коли діставали й читали його пухку медичну картку, бурмотіли, що і як переробити у протезі, ненавидів

поради медиків відпочивати, дбати про ногу, мов про хворе дитя, яке всюди доводиться носити з собою. У своїх снах Страйк не був одноногим; там він був цілим.

Запрошення від Чарда стало подарунком, на який він навіть не чекав; не можна було його прогавити. Він багато що хотів спитати у Квайнового видавця. Саме запрошення було разюче дивне. Страйк хотів почути, як Чард пояснить, чому потягнув його аж до Девону.

— Ти мене чуєш? — спитала Робін.

— Що?

— Я кажу, що можу тебе відвезти.

— Ні,— невдячно заперечив Страйк.

— Чому ні?

— Ти маєш бути в Йоркширі.

— Я маю бути на вокзалі Кінг-Кросс завтра об одинадцятій.

— Буде страшний снігопад.

— Поїдемо рано-вранці. Або,— знизала плечима Робін,— можеш скасувати зустріч з Чардом. Тільки прогноз на наступний тиждень теж невтішний.

Важко було перейти від невдячності до її протилежності під сталевим поглядом сіро-блакитних очей Робін.

— Добре,— стримано сказав Страйк.— Дякую.

— Тоді я піду обирати машину,— сказала Робін.

— Ага,— вимовив крізь зціплені зуби Страйк.

Оуен Квайн гадав, що жінкам не місце в літературі; сам Страйк теж мав таємну упередженість — але який вибір він мав, коли коліно кричало «Змилуйся!», а машину з коробкою-автоматом годі було знайти?

...that (of all other) was the most fatal and dangerous exploit that ever I was ranged in, since I first bore arms before the face of the enemy...

Ben Jonson, Every Man in His Humour^[34]

Наступного ранку о п'ятій Робін у шарфі й рукавичках сіла на один з перших поїздів метро. На її волоссі блищали сніжинки, за плечима вона мала маленький рюкзак, а ще несла сумку, в яку склала чорну сукню, пальто і черевики на похорон місіс Канліфф. Робін не наважувалася думати, що встигне після мандрівки до Девону повернутися додому, і розраховувала одразу після того, як поверне орендовану машину, піти на Кінг-Кросс. Сидячи в порожньому вагоні, вона звернулася до своїх почуттів щодо прийдешнього дня і виявила, що почуття неоднозначні. Головною емоцією був захват, бо Робін була упевнена, що Страйк має якусь дуже важливу підставу отак нагально їхати на бесіду з Чардом. Робін звикла довіряти судженням та інтуїції свого шефа; це, серед іншого, дуже дратувало Метью.

Метью... Сховані в рукавички пальці Робін стиснули ручку сумки. Вона продовжувала брехати Метью. Робін була правдивою людиною і жодного разу за ті дев'ять років, що вони були разом, не збрехала йому — а тепер почала. Подеколи вона просто недоговорювала. У середу в телефонній розмові Метью спитав, що вона робила на роботі, й Робін видала йому стислий перелік своїх занять, з якого багато що викинула — включно з прогулянкою в Страйковому товаристві до будинку, де було вбито Квайна, обідом в «Альбіоні» і, звісно ж, пригородою на мосту на станції «Вест-Бромптон», коли важка рука Страйка лежала на її плечах.

Але була і відверта брехня. Буквально вчора Метью питав її (точно як Страйк), чи не краще б їй узяти вихідний і приїхати на ранішому поїзді.

— Я намагалася,— відповіла Робін, і брехня легко злітала їй з вуст, — але вони всі повні. Через негоду, так? Гадаю, люди не ризикують сідати в машини і їдуть залізницею. Довелося брати нічний.

«А що мені було казати йому? — думала Робін, дивлячись на

віддзеркалення свого напруженого обличчя в темних шибках.— Він би страшенно розлютився». Правда була в тому, що їй хотілося поїхати до Девону; хотілося допомогти Страйкові, а ще — вибратися з-за комп'ютера, хай навіть Робін подобалося тихо вести справи компанії, і зайнятися розслідуванням. Чи було це неправильно? На думку Метью, було. Він на це не розраховував. Він хотів, щоб вона працювала в рекламній агенції чи в кадровій і отримувала вдвічі більшу зарплатню. Жити в Лондоні дорого.

Метью хотів більшу квартиру. Власне, Робін вважала, що він її утримує...

І ще сам Страйк. Знайомий розпач, міцний вузол десь у шлунку: «Нам треба взяти ще працівника». Постійні розмови про цього потенційного партнера, який в уяві Робін набув містичної матеріальності: ота коротко стрижена, зі стервозним обличчям жінка, що стояла на варті під будинком на Тальгарт-роуд. Вона має компетенцію та освіту, яких не має Робін, а ще її не обтяжує (це вперше в залитому яскравим світлом напівпорожньому вагоні метро, коли зовнішній світ був темний, а вуха повнилися гуркотом і брязкотом, Робін зізналася собі в цьому) такий наречений, як Метью.

Проте Метью був стовпом її життя, непорушним центром. Робін кохала його; завжди кохала. Він був поруч у найтяжчу годину її життя, коли інший чоловік пішов би. Робін хотіла вийти за нього заміж — і вийде. Просто ніколи раніше вони не мали таких фундаментальних незгод — ніколи. Якийсь елемент її роботи, її рішення лишитися у Страйка, щось у самому Страйку внесли хаос у їхні стосунки, загрозливу новизну...

«Тойота ленд-крузер», яку орендувала Робін, ніч простояла на парковці в Чайнатауні неподалік Денмарк-стріт; на самій вулиці стоянок не було. Ковзаючи в черевиках з найнижчими підборами, які мала серед пристойних пар, із сумкою у правій руці, Робін крізь пільму бігла на парковку, відмовляючись думати про Метью і про те, що він подумав чи сказав би, якби побачив її зараз; шість годин вона проведе в машині наодинці зі Страйком. Поклавши сумку в багажник, Робін сіла на водійське місце, налаштувала навігатор, увімкнула опалення і лишила машину нагрівати крижаний салон.

Страйк трохи запізнювався — всупереч звичайній поведінці. Чекаючи, Робін ближче знайомилася з управлінням. Вона любила

машини і завжди любила водіння. Вже в десять років вона уміла водити трактор на дядьковій фермі — якщо тільки хтось витискав для неї гальмівний важіль. На відміну від Метью, іспит на права вона склала з першого разу. І навчилася не дражнити його з цього приводу.

Рух у дзеркалі заднього огляду змусив Робін звести очі. Страйк у темному одязі важко йшов до машини на милицях; праву холощу штанів він підколов.

Робін відчула хворобливу пустку десь у животі — не через ампутовану ногу, яку вже бачила, причому за набагато тривожніших обставин, а через те, що це уперше на її пам'яті Страйк не вдягнув протез, виходячи на люди.

Вона вийшла з машини і пожалкувала про це, коли побачила, як він насупився.

— Гарна ідея — взяти джип,— сказав Страйк, мовчки попереджаючи, що говорити про ногу не слід.

— Так, я подумала, що за такої погоди це до речі,— сказала Робін.

Страйк почав обходити машину, щоб сісти на пасажирське місце. Робін знала, що не має пропонувати допомогу; вона відчувала зону відчуження навколо нього, ніби Страйк телепатично відмовлявся від будь-якої підтримки чи співчуття, але боялася, що без допомоги він не сяде в машину. Страйк кинув милиці на заднє сидіння, мить похитався, ледь утримуючи рівновагу; а тоді, показавши силу в руках, якої вона ще не бачила, легко посадив себе на сидіння.

Робін поспішно стрибнула на водійське місце, зачинила дверцята, застебнула ремінь і виїхала з парковки задом. Превентивна Страйкова відмова від її допомоги стояла між ними стіною; до її співчуття тепер домішалася образа, що Страйк навіть от на стілецьки не хоче її підпустити. Хіба Робін колись метушилася навколо нього чи нав'язувалася? Вона максимум принесла парацетамол...

Страйк розумів, що поводиться нераціонально, але це розуміння тільки дужче дратувало його. Прокинувшись, він виявив, що спроба натягнути протез на коліно — гаряче, набрякле, зболене — буде чистим ідіотизмом. Металевими сходами довелося спускатися задом — мов дитина. Коли він перетинав оброслу льодом Чаринг-Кросс-роуд на милицях, на нього дивилися всі ранкові пішоходи, що не злякалися морозу й темряви. Страйк найменше прагнув колись повернутися до цього стану, але ось, повернувся — і все через те, що тимчасово забув:

на відміну від Страйка зі світу снів, він не є цілим і неушкодженим.

Принаймні, як він з полегшенням виявив, Робін уміла водити. Його сестра Люсі за кермом була неуважна й ненадійна. Шарлотта свій «лексус» водила так, що Страйкові ставало боляче: мчала на червоне світло, розверталася на вулицях з одностороннім рухом, курила й розмовляла по телефону, мало не збивала велосипедистів і дверцята припаркованих машин... А відколи «вікінг», у якому він їхав, підірвався на жовтій ґрунтівці, Страйк узагалі не хотів сідати до когось, окрім професіоналів.

Після довгої мовчанки Робін сказала:

— У рюкзаку є кава.

— Що?

— У рюкзаку термос. Я не думаю, що ми будемо зупинятися без крайньої потреби. І ще там є печиво.

Двірники прорізали собі шлях крізь налиплі сніжинки.

— Ти просто диво,— мовив Страйк, чия оборона почала розвалюватися. Він не снідав: поки пробував прикріпити штучну ногу, шукав булавку для холоші, викопував милиці й спускався сходами, сплинуло вдвічі більше часу, ніж він розраховував. Робін мимохіть усміхнулася.

Страйк налив собі кави і з'їв коржика. Трохи втамувавши голод, він краще оцінив, як вправно Робін керує незнайомою машиною.

— А що водить Метью? — спитав він, коли вони набирали швидкість на трасі Бостон-Менор.

— Нічого,— відповіла Робін.— У Лондоні в нас немає машини.

— Так, тут не потрібно,— озвався Страйк, а сам подумав, що якби він підвищив Робін зарплатню, вона змогла б дозволити собі машину.

— То про що ти плануєш говорити з Денієлом Чардом? — спитала Робін.

— Багато про що,— відповів Страйк, змахуючи крихти з темного піджака.— По-перше, про те, чи сварився він з Квайном, а коли так — то через що. Не уявляю, чому Квайн — хай який кінчений він був — став би нападати на чоловіка, від якого залежав його добробут і який має досить статків, щоб засудити його до повного знищення.

Страйк пожував коржик, ковтнув, а тоді додав:

— Хіба що Джері Вальдгрейв правий, і Квайн мав справжній зрив, коли писав цей твір і нападав на всіх, кого тільки міг звинуватити в

низьких цифрах продажу.

Робін, яка дочитала «Бомбікса Морі» вчора, якраз поки Страйк обідав з Елізабет Тассел, спитала:

— Хіба написано не надто зв'язно для людини зі зривом?

— Синтаксис там, може, й адекватний, але гадаю, що будь-хто погодиться — зміст абсолютно божевільний.

— Його інші твори в такому самому дусі.

— Жоден з його інших романів не такий хворобливий, як «Бомбікс Морі»,— відповів Страйк.— І в «Гріху Гобарта», і в «Братах Бальзаках» є сюжет.

— Тут теж є сюжет.

— Та ну? Чи ці походеньки Бомбікса — не просто спосіб якось пов'язати купу випадів у бік різних людей?

Коли вони виїхали за Гітроу, обговорюючи різні гротескні елементи роману і його абсурдність, падав лапатий сніг.

Дерева обабіч траси вигляд мали такий, ніби їх притрусили кількома тоннами цукрової пудри.

— Можливо, Квайн народився на чотириста років пізніше, ніж мав би,— сказав Страйк, досі жуючи коржик.— Елізабет Тассел розповіла мені про яacobінську трагедію помсти, де фігурує отруйний скелет у жіночому одязі. Я так зрозумів, хтось його трахнув і помер. Не так уже й відрізняється від сцени, де Фаллус Імпудікус збирається...

— Припини,— сказала Робін, не знаючи, здригатися чи сміятися.

Але Страйк замовк не через її протест і не через власну відразу. Поки він говорив, глибоко в підсвідомості щось промайнуло. Хтось щось казав йому... щось говорив... але спогад був таким собі звабливим проблеском срібла, а тоді рибка сховалася серед водоростей.

— Отруйний скелет,— пробурмотів Страйк, намагаючись ухопити невловимий спогад, але марно.

— А ще я вчора дочитала «Гріх Гобарта»,— сказала Робін, обганяючи неповороткий «пріус».

— Ти просто мазохістка,— відповів Страйк, потягнувшись по шостий коржик.— Тобі ж наче не дуже подобалося.

— Не подобалося, і краще не стало. Там ідеться про...

— Гермафродита, який завагітнів і зробив аборт, бо дитина несумісна з його амбіціями літератора.

— То ти його читав!

— Ні, мені переповіла Елізабет Тассел.

— І там є закривавлений мішок,— сказала Робін.

Страйк скося глянув на її блідий профіль, на серйозний вираз, з яким вона поглядала то на дорогу попереду, то у дзеркало заднього огляду.

— І що всередині?

— Абортований плід,— відповіла Робін.— Жах.

Страйк перетравлював нові відомості. Проїхали поворот на Мейденгед.

— Дивно,— сказав він нарешті.

— Гротескно,— додала Робін.

— Ні, це саме дивно,— наполог Страйк.— Квайн почав повторюватися. Це другий елемент «Гріха Гобарта», який він помістив у «Бомбікса Морі». Два гермафродити, два закривавлені мішки. Нащо?

— Ну,— мовила Робін,— подібність не суцільна. У «Бомбіксі Морі» закривавлений мішок не належить гермафродиту, й абортowanego плоду там немає... можливо, йому забракло уяви,— додала вона.— Можливо, «Бомбікс Морі» був ніби прощальним вогнищем його ідей.

— Скоріше поховальним багаттям його кар'єри.

Страйк сидів у глибокій задумі, а пейзаж за вікнами поступово ставав дедалі більше сільським. У проміжках між деревами виднілися широкі засніжені лани, білі під перлисто-сірим небом, і на машину густо й стрімко летів сніг.

— Знаєш,— нарешті вимовив Страйк,— я думаю, тут є два варіанти. Або Квайн дійсно мав зрив, утратив зв'язок з власною роботою і вважав «Бомбікса Морі» шедевром — або хотів спричинити якнайбільше колотнечі й увів туди повтори навмисно.

— І з яким наміром?

— Оце і є ключ,— сказав Страйк.— Наводячи посилання на свої інші книжки, він намагався пояснити, що саме має на увазі в «Бомбіксі Морі». Намагався зробити це так, щоб його не могли притягнути до відповідальності за наклеп.

Робін не зводила очей із засніженої траси, але схилила голову в бік Страйка і насупилася.

— Гадаєш, це все було навмисно? Гадаєш, він хотів улаштувати скандал?

— Якщо замислитися,— мовив Страйк,— це непоганий бізнес-план

для егоїстичного, нечуйного чоловіка, чиї книжки погано продаються. Влаштуй якнайгучніший скандал, хай про книжку пліткує цілий Лондон, хай тобі погрожують судом, хай усі образяться, хай вишукують завуальовані одкровення про відомого письменника... а потім ти зникаєш туди, де тебе не дістануть, і поки ніхто нічого не встиг зробити, випускаєш електронну версію.

— Але він розлютився, коли Елізабет Тассел сказала, що не видасть книгу.

— А чи дійсно він розлютився? — задумливо спитав Страйк.— Чи прикидався? Може, він тому і докучав їй, змушуючи прочитати книжку, бо готувався до великого скандалу? Квайн справляє враження того ще експібіціоніста. Можливо, це все було елементом рекламної кампанії. Він вважав, що «Ропер-Чард» недостатньо рекламує його книжки,— це мені Леонора розповіла.

— Ти гадаєш, що коли він ішов до ресторану на зустріч з Елізабет Тассел, то вже планував вибігти звідти з криком?

— Можливо,— мовив Страйк.

— І поїхати на Тальгарт-роуд?

— Не виключено.

Сонце нарешті достатньо піднеслося над пругом, і верхівки дерев засяяли.

— І Квайн отримав саме те, чого бажав, еге ж? — сказав Страйк, мружачись, бо за лобовим склом виблискували тисячі кристаликів льоду.— Навіть коли захотів би, кращої реклами не організував би собі. Шкода, що він не може побачити себе в новинах на «Бі-бі-сі». Ох чорт, — додав він стиха.

— Що таке?

— Я з'їв усе печиво... вибач,— засмутився Страйк.

— Та нічого,— відповіла Робін, яку це трохи насмішило.— Я поснідала.

— А я ні,— зізнався Страйк.

Небажання обговорювати ногу розтануло завдяки теплій каві, розмові, практичному підходу Робін до його комфорту.

— Ніяк не міг прикріпити клятий протез. Коліно набрякло як не знаю що: треба до лікаря. Копирсався дуже довго.

Робін так і здогадувалася, але оцінила довіру.

Проминули майданчик для гольфу, де з м'якого білого килима

стирчали прапорці, й затоплені кар'єри, які під зимовим світлом виблискували полірованим оловом. Коли наближалися до Свіндона, у Страйка задзвонив телефон. Глянувши на номер (він чомусь чекав, що знову дзвонитиме Ніна Ласселз), він побачив, що це Ільза, його шкільна подруга. А ще — з жалем — що о шостій тридцять пропустив дзвінок від Леонори Квайн — мабуть, якраз коли шкандибав через Чаринг-Кросс-роуд на милицях.

— Ільзо, привіт. Що сталося?

— Насправді чимало,— відповіла та. Голос був далекий, металевий; Страйк вирішив, що вона в машині.

— Леонора Квайн подзвонила тобі в середу?

— Так, і ми того-таки дня зустрілися,— відповіла Ільза.— І я щойно знову з нею розмовляла. Вона сказала, що вранці намагалася зв'язатися з тобою, але не додзвонилася.

— Так, я рано-вранці виїжджав і не почув.

— Я маю від неї дозвіл повідомити...

— Що сталося?

— Її забрали на допит. Я наразі їду до відділку.

— Чорт,— вимовив Страйк.— Чорт. Що в них є?

— Леонора сказала, що вони знайшли їхні з Квайном фото зі спальні. Виявляється, він любив, щоб його зв'язували і в такому вигляді фотографували,— буденно повідомила Ільза.— Вона мені це так розповідала, ніби про садівництво йшлося.

Страйк чув далекі звуки щільного потоку машин у центрі Лондона. Тут, на трасі, найгучнішими звуками були свист двірників, мірне мурчання потужного мотора й подеколи — коротке гудіння, з яким пролітали повз відчайдухи, що наважувалися обганяти в снігопад.

— Логічно було б думати, що вона позбудеться таких картинок,— сказав Страйк.

— Вдам, що не почула, як ти пропонуєш знищити докази,— з удаваною строгістю мовила Ільза.

— Та ніякі це не докази,— відповів Страйк.— Христос усемогутній, та звісно, вони вдавалися до збочень — бо як же Леонора утримала б такого чоловіка, як Квайн? У Анстиса надто мало уяви, в цьому й біда; він собі думає, що все, крім місіонерської пози, це доказ злочинних нахилів.

— Звідки ти стільки знаєш про сексуальні нахили офіцера, який

веде розслідування? — поцікавилася Ільза.

— Це той тип, якого я витягнув з переднього сидіння в Афганістані,
— буркнув Страйк.

— О,— тільки й сказала Ільза.

— І він рішуче налаштований посадити Леонору. Якщо в них є
тільки це — брудні фото...

— Не тільки. Ти знав, що у Квайнів є сейф?

Страйк слухав — напружений, ураз занепокоєний. Невже він міг аж
настільки помилятися?..

— Знав? — ще раз спитала Ільза.

— Що вони знайшли? — опанував себе Страйк.— Не кишки?

— Що-що ти тільки-но сказав? Якісь кишки?

— Що вони знайшли? — виправився Страйк.

— Не знаю, але сподіваюсь дізнатися, коли доїду.

— Її не арештували?

— Просто забрали на допит, але я бачу, що вони упевнені в її
провині, а вона ніби не розуміє, наскільки все серйозно. Коли
подзвонила мені, то тільки й говорила, що залишила доньку з сусідкою і
що донька засмутилася...

— Доньці двадцять чотири роки. Вади розвитку.

— О,— промовила Ільза.— Сумно... Слухай, я майже доїхала, час
прощатися.

— Тримай мене в курсі.

— Не чекай на швидкі новини. Маю передчуття, що ми тут
застрягнемо.

— Чорт,— повторив Страйк і повісив слухавку.

— Що сталося?

Величезна цистерна з'їхала з першого ряду, щоб обігнати «хонду
сивік» з наліпкою «Дитина на борту». Страйк дивився, як
гаргантюанських розмірів срібна куля ковзає з боку в бік на покритій
кригою дорозі, й з мовчазним схваленням сприйняв те, що Робін
сповільнилася, лишаючи собі довший гальмівний шлях.

— Поліція забрала Леонору на допит.

Робін ахнула.

— Вони знайшли у спальні фотографії зв'язаного Квайна і ще щось
у сейфі, але Ільза не знає...

Таке зі Страйком уже траплялося. Миттєвий перехід від спокою до

сум'яття. Сповільнення часу. Всі чуття раптом напружилися до краю і аж кричали.

Цистерна складалася удвічі.

Він закричав «ГАЛЬМУЙ!», бо саме це зробив останнього разу, коли намагався відігнати смерть...

Але Робін ударила по газах. Машина ревнула й рвонула уперед. Проїзду не було; вантажівка упала набік, закрутилася; у неї врізався «сивік», перевернувся і на даху з'їхав на узбіччя; «гольф» і «мерседес» врізалися один в одного і, зчепившись, неслися просто в цистерну...

Джип мчав до узбіччя дороги. Робін на якийсь дюйм розминулася з перекинутим «сивіком». Страйк учепився в ручку дверцят, коли «ленд-крузер» із силою вдарився об ґрунт — от зараз вони в'їдуть носом у канаву і, мабуть, перекинуться,— а просто попереду коливався смертоносний хвіст цистерни. Але вони мчали так швидко, що обминули і його. Рвучкий стрибок, Страйк вдарився головою об дах машини — і от нони виїхали на обмерзлий асфальт з іншого боку від аварії, неушкоджені.

— Господи Боже...

Нарешті Робін загальмувала, повністю контролюючи машину; потягнула важіль, а обличчя в неї було таке саме біле, як сніг, що налипав на лобове скло.

— Там, у «сивіку», була дитина.

Страйк і слова не встиг сказати, як вона вже вибігла, ляснувши дверцятами.

Він відкинувся на крісло і спробував дотягнутися до милиць. Ніколи раніше Страйк не відчував себе інвалідом так гостро. Ледь встигши витягнути милиці на переднє сидіння, він почув сирени. Крізь засніжене заднє скло Страйк роздивився блимання синього світла. Приїхала поліція. А він був одноногим тягарем. Страйк закинув милиці на заднє сидіння і вилаявся.

За десять хвилин Робін повернулася до машини.

— Все гаразд,— видихнула вона.— Малий не постраждав, він у дитячому кріслі. Водій вантажівки в крові, але притомний...

— Аз тобою все гаразд?

Робін трохи трусилася, але усміхнулася.

— Так, нормально. Я просто боялася, що побачу мертву дитину.

— Зрозуміло,— кивнув Страйк і глибоко вдихнув.— Де ти в біса

навчилася так водити?

— О, та просто ходила на поглиблені уроки,— знизала плечима Робін, прибираючи з обличчя мокре волосся.

Страйк дивився на неї.

— Давно?

— Невдовзі після того, як покинула університет. Я... я тоді мала складний період і майже не виходила з дому. То тато вигдав. Я завжди любила машини. Це в мене таке хобі,— додала вона і ввімкнула запалювання.— Іноді, коли я вдома, то їду на ферму попрактикуватися. У мого дядька поле, і він мені дозволяє там ганяти.

Страйк усе дивився на неї і дивився.

— Ти точно не думаєш, що варто трохи почекати, поки...

— Та ні, я їм лишила моє ім'я й адресу. Треба їхати.

Вона увімкнула передачу і м'яко вивела машину на трасу. Страйк не міг відвести очей від її спокійного профілю; Робін знову уважно дивилася на дорогу, її руки розслаблено й упевнено лежали на кермі.

— Шофери в армії водять гірше,— повідомив він їй.— Люди, які возять генералів, яких навчено виводити машини під вогнем...— Страйк озирнувся на вузол з машин, який тепер перегороджував дорогу.— Не розумію, як ти нас звідти витягнула.

Через аварію Робін навіть не думала зронити сльозу, але тепер від похвали мало не заплакала, мало не розслабилася. З великим зусиллям вона звела емоції до легкого смішка і сказала:

— Ти ж розумієш, що якби я загальмувала, нас би занесло просто в цистерну?

— Так,— відповів Страйк і теж розсміявся.— Навіть не знаю, нащо я таке сказав,— збрехав він.

There is a path vpon your left hand side, That leadeth from a guiltie conscience Vnto a forrest of distrust and feare,—

Thomas Kyd, The Spanish Tragedie^[35]

Попри аварію, в яку вони мало не потрапили, до девонширського містечка Тівертон Страйк і Робін прибули одразу по дванадцятій. Навігатор повів Робін за тихі сільські будиночки, густо укриті блискучим білим снігом, за охайний місток, перекинутий через річку кольору кременю, за церкву шістнадцятого сторіччя, неочікувано величну, на іншому кінці міста, і до автоматичних воріт, які трохи відстояли від дороги.

Красивий молодий філіппінець у парусинових туфлях і завеликому пальті намагався відчинити їх вручну. Помітивши «ленд-крузер», він жестами попросив Робін опустити скло.

— Замерзло,— лаконічно пояснив він.— Почекайте хвилинку, будь ласка.

Довелося чекати п'ять хвилин, поки філіппінець розморозить ворота і розчистить сніг — той усе падав і падав,— щоб дати воротам місце відчинитися.

— Вас підвезти до будинку? — спитала Робін.

Філіппінець заліз на заднє сидіння, поруч з милицями Страйка.

— Ви друзі містера Чарда?

— Він на нас чекає,— ухильно відповів Страйк.

Поїхали довгою звивистою доріжкою, і «ленд-крузер» легко долав хрусткі сніжні замети, які з'явилися за ніч. Лискуче темно-зелене листя рододендронів обабіч доріжки сніг не тримало, тож під'їзд до будинку здавався чорно-білим: густі крони стіною підступали до білого, ніби пудрою присипаного шляху. Перед очима в Робін попливли спалахи світла. Снідала вона дуже давно, а все печиво поїв Страйк. Відчуття запаморочення й ніби нереальності не полишило її й тоді, коли Робін вийшла з «тойоти» і звела очі на Тайтбарн-гауз, що стояв край латочки темних дерев, які з одного боку підступали дуже близько до будинку. Масивну довгасту споруду спланував архітектор-авантюрист: замість половини даху було скло; другу половину вкривали сонячні панелі.

Дивлячись угору, де будівля ставала геть прозорою, ніби голий скелет на тлі яскравого світло-сірого неба, Робін відчула навіть сильніше запаморочення. І пригадала моторошне фото на Страйковому телефоні, склепіння зі скла й світла, під яким лежало понівечене тіло Квайна.

— Що з тобою? — занепокоївся Страйк. Вона раптом сильно зблідла.

— Все нормально,— відповіла Робін, прагнучи не втратити свій героїчний статус у його очах. Глибоко вдихнувши морозне повітря, вона слідом за Страйком, який на диво вправно переміщувався на милицях, пішла гравійною стежкою до входу в будинок. їхній молодий пасажир зник без слова.

Двері відчинив сам Деніел Чард. На ньому була якась ніби ренесансна сорочка зі стоячим комірцем з шовку кольору шартрез і широкі лляні штани. Подібно до Страйка, Чард був при милицях, на лівій нозі мав іммобілізаційний чобіток. Він глянув на порожню холощу Страйка і кілька довгих болісних секунд ніби не міг відірвати погляду.

— А ви, мабуть, гадали, що то у вас проблема,— сказав Страйк, простягаючи руку.

Жарт не дійшов. Чард не усміхнувся. Аура незграбності, яка оточувала його на вечірці, і тут не зникла. Він потиснув Страйкову руку, не дивлячись йому у вічі, і привітав гостей такими словами:

— Я весь ранок чекав, що ви скасуєте візит.

— Та ні, якось дісталися,— не до речі відповів Страйк.— Це моя помічниця, Робін, вона мене привезла. Сподіваюся...

— Ні, сидіти надворі під снігом їй не можна,— без великої теплоти сказав Чард.— Заходьте.

Він позадкував на милицях, щоб дати гостям переступити за поріг, на відполіровану дерев'яну підлогу медового кольору.

— Зніміть взуття, коли ваша ласка.

З подвійних дверей у цегляній стіні праворуч з'явилася філіппінка середніх літ і міцної статури, з зібраним у вузол чорним волоссям. Вона була вбрана у все чорне, а в руках тримала два білі лляні мішечки, в які Робін і Страйк, вочевидь, повинні були покласти своє взуття. Робін свої черевики віддала; відчуваючи п'ятами дошки підлоги, вона почувалася дивно вразливою. Страйк так і лишився стояти на своєму єдиному черевіку.

— О,— мовив Чард, знову витріщаючись на відсутню ногу.— Ні,

гадаю... Гадаю, Неніто, що містерові Страйку краще не роззуватися.

Філіппінка без слова повернулася до кухні.

Чомусь інтер'єр Тайтбарн-гаузу лише посилив неприємне запаморочення, яке відчувала Робін. Тут було просторо і зовсім не було стін.

Другий поверх, куди вели гвинтові сходи зі сталі й скла, звисав з високої стелі на товстих металевих кабелях. Було видно Нардове величезне двоспальне ліжко, вкрите ніби чорною шкірою, а на цегляній стіні над ним — якесь велетенське розп'яття, ніби з колючого дроту. Робін поспішно опустила очі, відчувши навіть сильнішу нудоту.

Меблі на нижньому поверсі являли собою головно куби з чорної та білої шкіри. Вертикальні сталеві батареї розмежовувалися примхливо простими книжковими полицями з дерева й металу. Головною оздобою нещільно умебльованої кімнати була скульптура з білого мармуру в натуральну величину: янго-лиця на камені, частково розтята, так що видно було половину черепа, частину внутрішніх органів, кістку в носі. Робін, не здатна відірвати погляд, побачила її відкриті груди: горбики жирових кульок, прикріплені до кругових м'язів, схожих на мембрану гриба.

Абсурдно відчувати нудоту, коли розтяте тіло зроблене з холодного чистого каменю, з нечуттєвої білості — нічого спільного з гнилою тушею, чиє зображення зберігається в телефоні Страйка... не думай про це... треба було попросити Страйка лишити хоч одне печиво... на лобі й верхній губі в Робін виступив піт.

— Що з тобою? — різко спитав Страйк. З виразу облич чоловіків Робін зрозуміла, що колір її шкіри сильно змінився; до страху, що зараз вона знепритомніє, домішався сором за те, що вона обтяжує Страйка.

— Вибачте,— неслухняними губами вимовила Робін.— Довга поїздка... якщо я можу попросити склянку води...

— Е... пречудово,— сказав Чард таким тоном, ніби води було обмаль.— Неніто?

Жінка в чорному повернулася.

— Панна бажає склянку води,— мовив Чард.

Неніта жєстами запросила Робін йти за нею. Входячи до кухні, Робін почула, як милиці видавця негучно стукотять за нею по дерев'яній підлозі. Краєм ока вона помітила сталеві стільниці, білі стіни, молодого філіппінця, що його вони підвозили, який щось мішав у великій

сковороді, а тоді виявила, що сидить на низькому табуреті.

Робін подумала була, що Чард пішов за нею пересвідчитися, що все гаразд,— та коли Неніта всунула їй у руку холодну склянку, Робін почула, що говорить він десь над нею.

— Дякую, що полагодив ворота, Менні.

Молодий чоловік не відповів. Робін почула, як віддаляється стукіт Чардових милиць, як коливаються половинки подвійних дверей.

— То я винний,— сказав до Чарда Страйк, коли видавець повернувся до нього. Він дійсно відчував провину.— З'їв усі запаси, які вона взяла в поїздку.

— Неніта може її погодувати,— відповів Чард.— Сядьмо?

Слідом за ним Страйк зайшов за мармурову янголицю, що туманно відбивалася в полірованому дереві підлоги, і на своїх чотирьох милицях вони рушили на інший край кімнати, де чорна металева грубка розливала приязне тепло.

— Чудове помешкання,— прокоментував Страйк, опускаючись на один з чорних шкіряних кубів і кладучи поруч милиці. Комплімент був нещирий; Страйк полюбляв утилітарний затишок, а в оселі Чарда все було поверхове, напоказ.

— Так, я тісно співпрацював з архітекторами,— виявив трохи ентузіазму Чард.— Там майстерня,— вказав він на інші непомітні двері, — і басейн.

Він теж сів, витягнувши перед собою ногу в грубому чобітку з застібками.

— Як це сталося? — спитав Страйк, киваючи на поламану ногу.

Чард кінцем милиці вказав на гвинтові сходи з металу і скла.

— Боляче,— мовив Страйк, змірявши поглядом висоту падіння.

— Тріск пролунав по всьому будинку,— з дивним задоволенням повідомив Чард.— Я навіть не думав, що можна насправді почути, як це відбувається. Будете чай чи каву?

— Від чаю не відмовлюся.

Страйк побачив, як Чард ставить здорову ногу на невелику мідну пластинку поруч з кріслом. Легко натиснув — і з кухні знову вийшов Менні.

— Будь ласка, чаю, Менні,— мовив Чард з теплотою, якою його звичні манери не відрізнялися. Молодий чоловік знову пішов, такий самий похмурий.

— То Сент-Майклз-Маунт? — спитав Страйк, вказуючи на маленьку картину біля грубки. Це було наївне мистецтво, картина на дошці.

— Пензля Альфреда Волліса,— відповів Чард, знову виявляючи ентузіазм.— Простота форм... примітивно, наївно. Мій батько знав його. Волліс усерйоз узявся до живопису тільки на сьомому десятку життя. Ви знаєте Корнволл?

— Я там виріс,— сказав Страйк.

Проте Чардові цікавіше було говорити про Альфреда Волліса. Він знову відзначив, що живописець знайшов своє покликання лише на схилі літ, і почав розповідати про роботи художника. Повної відсутності інтересу до предмету з боку Страйка він не помітив. Чард не любив зорового контакту. Очі видавця ковзали від картини до різних точок у великому цегляному приміщенні, й на Страйка він дивився хіба що випадково.

— Ви щойно повернулися з Нью-Йорка, так? — спитав Страйк, коли Чард замовк, щоб набрати повітря.

— З триденної конференції, так,— відповів Чард, і спалах ентузіазму згас. Він ніби повторював кліше, говорячи: — Часи складні. Поява електронних пристроїв для читання змінила правила гри. Ви читаєте? — прямо спитав він у Страйка.

— Іноді,— відповів Страйк. У нього в квартирі лежав пошарпаний томик Джеймса Еллроя, який він планував дочитати уже чотири тижні, але в більшість вечорів був надто утомлений,

щоб читати. Його улюблена книжка лежала в коробці на сходах; мала двадцять років, і Страйк давно в неї не зазірав.

— Нам потрібні читачі,— пробурмотів Деніел Чард.— Більше читачів. Менше авторів.

Страйк придушив бажання дорікнути: «Ну, принаймні одного ви якраз здихалися».

Повернувся Менні. Він ніс прозору склопластикову тацю на ніжках, яку поставив перед роботодавцем. Чард потягнувся налити чай у високі чашки з білої порцеляни. Страйк відзначив, що його шкіряні меблі не видавали жодних неприємних звуків, але вони, мабуть, і коштували вдсятеро більше. Чардові долоні на звороті здавалися такими самими роз'ятреними й болючими, як і на вечірці, а в ясному верхньому світлі, яке лилося з-під підвісного другого поверху, він

виглядав старшим, ніж здаля; років шістдесят, мабуть,— але темні глибоко посажені очі, яструбиний ніс і тонкі губи надавали йому сурової краси.

— Він забув молоко,— мовив Чард, оглядаючи тацю.— Ви додасте молоко?

— Так,— відповів Страйк.

Чард зітхнув, але замість знову натиснути мідну пластинку на підлозі, сам зіп'явся на здорову ногу й милиці й попрямував до кухні, лишивши Страйка задумливо дивитися йому вслід.

Люди, які працювали з ним, вважали Деніела Чарда ексцентричним, хоча Ніна назвала його пронозливим. Його некерований гнів через «Бомбікса Морі» Страйку видався реакцією надмірно вразливої людини сумнівних суджень. Він пригадав ніяковість, яка охопила слухачів, коли Чард бурмотів промову на вечірці на честь річниці. Дивний чоловік, нелегко його зрозуміти...

Погляд Страйка ковзнув угору. Високо над мармуровою янголицею на прозорий дах м'яко сипався сніг. Скло, вирішив Страйк, підігрівалося, щоб сніг не осідав. До нього повернувся образ Квайна, зв'язаного й випатраного, і великого вікна у склепінні над ним. Подібно до Робін, він раптом почав вбачати у скляній стелі Тайтбарн-гаузу неприємне нагадування.

З кухні вийшов Чард і покульгав на милицях до грубки, стараючись не розплескати маленький кухлик молока в руці.

— Мабуть, вам цікаво, нащо я вас сюди запросив,— сказав Чард, коли всівся на крісло, і кожен нарешті взяв свій чай. Страйк начепив зацікавлений вираз на обличчя.— Мені потрібна людина, якій можна довіряти,— провадив Чард, не чекаючи на відповідь Страйка.— Не з видавництва.

Швидко зиркнувши на Страйка, він знову втупив погляд у картину Альфреда Волліса.

— Гадаю,— сказав Чард,— я можу бути єдиною людиною, яка усвідомлює, що Оуен Квайн працював не сам. Він мав спільника.

— Спільника? — нарешті повторив Страйк, бо Чард явно чекав на реакцію.

— Так,— палко підтвердив Чард.— О так. Розумієте, стиль «Бомбікса Морі» цілком оуенівський, але туди доклав руку хтось ще. Хтось йому допоміг.

Бліде обличчя Чарда почервоніло. Він схопив і погладив руків'я однієї з милиць.

— Якщо це вийде довести, то поліція, гадаю, зацікавиться? — спитав Чард, подужавши прямий погляд на Страйка.— Якщо Оуена вбили через написане в «Бомбіксі Морі», то спільника можуть визнати винним?

— Винним? — перепитав Страйк.— Ви гадаєте, що спільник переконав Квайна використати в тексті певний матеріал, сподіваючись, що третя сторона зреагує вбивством ?

— Я... ну, я не впевнений,— насупився Чард.— Він міг і не чекати конкретно таких наслідків, але точно прагнув спровокувати хаос.

Кісточки на руці, яка стискала милицю, побілили.

— Що змушує вас думати, що Квайну хтось допомагав? — спитав Страйк.

— Оуен не міг знати про деякі речі, на які натякає у «Бомбіксі Морі», якщо тільки його не поінформували,— сказав Чард, тепер дивлячись на бік своєї кам'яної янголиці.

— Гадаю, поліція могла б зацікавитися спільником переважно тому,— повільно мовив Страйк,— що він чи вона можуть мати зачіпку на вбивцю.

Це була правда, але також він хотів нагадати Чарду, що за гротескних обставин померла людина. У того ніби не викликала великої цікавості особа вбивці.

— Ви так вважаєте? — злегка насупив брови Чард.

— Так,— відповів Страйк,— вважаю. І поліція зацікавилася б спільником, якби ця людина могла пролити світло на деякі темні епізоди з книги. Одна з версій, які поліція напевно розробляє,— це що хтось убив Квайна, аби не дати йому пояснити щось, на що він натякнув у «Бомбіксі Морі».

Деніел Чард дивився на Страйка з приголомшеним виглядом.

— Так. Я навіть не... Так.

На великий подив Страйка, видавець підвівся й почав ходити туди-сюди, хитаючись на милицях, ніби пародія на перші обережні вправи з фізіотерапії, які Страйк робив кілька років тому в шпиталі Селлі-Оук. Тепер Страйк бачив, що це спортивний чоловік і що під шовковими рукавами є м'язи.

— Таким чином, убивця...— почав Чард, аж тут раптом гаркнув,

дивлячись понад плечем Страйка: — Що?

З кухні вийшла Робін з уже значно здоровішим кольором обличчя.

— Вибачте,— нервово завмерла вона.

— Це конфіденційно,— заявив Чард.— Вибачте, але ні. Ви не могли б повернутися до кухні?

— Я... так, гаразд,— відповіла Робін, явно здивована і, наскільки міг бачити Страйк, ображена. Вона глянула на нього, чекаючи, що Страйк щось скаже, але той мовчав.

Коли по Робін зачинилися подвійні двері, Чард сердито сказав:

— Я загубив нитку думки. Абсолютно забув...

— Ви щось казали про вбивцю.

— Так. Так,— маніакально промовив Чард, знову починаючи ходити туди-сюди, хитаючись на милицях.— Таким чином, убивця, якщо йому відомий спільник, може і його захотіти вбити? І можливо, йому це спало на думку,— додав Чард не так до Страйка, як до себе, втупивши погляд у коштовну підлогу.— Можливо, це причина... Так.

Крізь маленьке віконце в найближчій до Страйка стіні було видно лише темне узлісся; на чорному тлі мрійно падали білі сніжинки.

— Невірність,— раптом промовив Чард,— вражає мене як ніщо інше.

Він перестав стукотіти милицями туди-сюди і звернув погляд на детектива.

— Якщо,— мовив він,— я скажу вам, кого підозрюю у спільництві з Оуеном, і попрошу вас добути мені докази, чи зобов'язані ви будете передати інформацію поліції?

Питання дражливе, подумав Страйк, торкаючись погано поголеного через поспішність ранкових зборів підборіддя.

— Якщо ви просите мене встановити правдивість ваших підозр...— повільно почав Страйк.

— Так,— сказав Чард.— Так, прошу. Я хотів би мати певність.

— Тоді ні, не думаю, що я мушу повідомити поліції про свої наміри. Та якщо я виявлю факт існування спільника, і виникне підозра, що ця людина вбила Квайна — або знає, хто це міг зробити,— то мій обов'язок — повідомити про це поліції.

Чард знову опустився на один з великих шкіряних кубів, зі стукотом кинувши милиці на підлогу.

— Чорт,— промовив він, і це невдоволення відбилося від

численних твердих поверхонь навколо. Чард нахилився подивитися, чи не пошкодив лаковане дерево.

— Вам відомо, що я також працюю на дружину Квайна і на її прохання шукаю, хто його вбив? — спитав Страйк.

— Я щось таке чув,— озвався Чард, далі видивляючись подряпину на тиковій підлозі.— Але ж це не завадить нашій лінії розслідування?

Страйк подумав, що самозаглибленість цього чоловіка вражає. Згадав акуратний почерк Чарда на листівці з фіалками: «Дайте знати, якщо я можу чимось допомогти». Мабуть, ці слова продиктувала йому секретарка.

— Ви скажете мені, кого вважаєте спільником? — спитав Страйк.

— Це вкрай болісно,— пробурмотів Чард, поглядаючи то на картину Волліса, то на кам'яну янголицю, то на гвинтові сходи.

Страйк мовчав.

— Це Джері Вальдгрейв,— сказав Чард, глянувши на Страйка і знову відвівши очі.— І я поясню, чому я підозрюю... звідки знаю. Він уже кілька тижнів поводить дивно. Я вперше звернув увагу, коли він подзвонив мені щодо «Бомбікса Морі» — розказати, що накоїв Квайн. Не було жодного сорому, жодних вибачень.

— Ви чекали, що Вальдгрейв вибачиться за написане Квайном?

Чарда це питання ніби здивувало.

— Ну, Оуен був одним з авторів Джері, тож так, я чекав, що він висловить жаль з приводу того, як Оуен мене... змалював.

Неприборкана уява Страйка знову показала йому оголеного Фаллуса Імпудикуса, який стоїть над тілом мертвого юнака, а те сочиться надприроднім світлом.

— У вас із Вальдгрейвом погані стосунки? — спитав він.

— Я ставився до Джері Вальдгрейва зі значною терпимістю, з великою терпимістю,— заговорив Чард, ігноруючи пряме питання.— Я платив йому повну зарплатню, коли торік він ліг у реабілітаційний центр. Можливо, він вважає, що з ним вчинили несправедливо,— додав Чард,— але я був на його боці, так, коли інший чоловік — більш обачний — утримав би нейтралітет. В особистих негараздах Джері моєї провини немає. Образа є. Так, можу сказати, що образа, безперечно, є, хоча й безпідставна.

— Образа на що? — спитав Страйк.

— Джері не любить Майкла Фенкорта,— пробурмотів Чард,

дивлячись на вогонь у грубці.— Майкл мав... Майкл фліртував, досить давно, з Фенеллою, дружиною Джері. І так сталося, що це, власне, я відрадив Майкла це робити, через дружбу з Джері. Так! — закивав Чард, глибоко вражений спогадами про свої власні вчинки.— Я сказав Майклові, що це недобре і нерозумно, навіть у його тодішньому... бо, бачте, незадовго до того Майкл утратив свою першу дружину. Майкл не оцінив моєї непроханої поради. Образився; пішов до іншого видавця. Рада директорів не зраділа,— додав Чард.— Знадобилося двадцять з гаком років, щоб заманити його назад. Та після стількох років,— провадив Чард, чия лиса голова серед скла, полірованого дерева та сталі була ще однією світловідбивною поверхнею,— Джері не може чекати, що його особисті конфлікти впливатимуть на політику компанії. Відколи Майкл погодився повернутися до «Ропер-Чарда», Джері взявся мене... під мене копати, непомітно, багатьма прихованими методами.

— Гадаю, що сталося таке,— провадив Чард, час до часу позираючи на Страйка, ніби щоб отримати реакцію.— Джері розповів Оуену про повернення Майкла, хоча ми намагалися гримати це в таємниці. Оуен, звісно ж, уже чверть століття був Фенкорту ворогом. Оуен і Джері вирішили зрихтувати цю... цю жахливу книжку, де на нас із Майклом зведено огидні клеми, щоб відвернути увагу від повернення Майкла, щоб помститися нам обом, видавництву, всім, кого їм закортіло принизити. І найбільш показово те,— провадив Чард, і його голос луною покотився порожнім приміщенням,— що коли я чітко наказав Джері пересвідчитися, що рукопис надійно сховано, він зробив так, щоб його прочитали всі зацікавлені, щоб про нього пліткував цілий Лондон, а тоді він звільняється і лишає мене...

— Коли Вальдгрейв звільнився? — спитав Страйк.

— Позавчора,— відповів Чард і продовжив: — І він активно не бажав приєднатися до мене в судовому переслідуванні Квайна. Одне тільки це показує...

— Може, він думав, що залучення юристів тільки приверне до книжки більше уваги? — припустив Страйк.— Вальдгрейв же сам є у «Бомбіксі Морі», хіба ні?

— А, це,— захихотів Чард. Це вперше Страйк побачив у його виконанні якийсь гумор; видовище було неприємне.— Містере Страйк, не можна все сприймати буквально. Про це Оуен нічого не знав.

— Про що?

— Персонаж Різник — це власний витвір Джері. Я це зрозумів після третього прочитання,— пояснив Чард.— Дуже, дуже розумно: ніби як напад на Джері, але насправді це спосіб завдати болю Фенеллі. Бачте, вони й досі одружені, але шлюб нещасливий. Дуже нещасливий. Так, я це зрозумів, коли перечитав,— провадив Чард. Світло ламп на підвісній стелі, що відбивалося від його лисини, заколивалося, коли він закивав.— Оуен не писав Різника. Він ледве знає Фенеллу. Він не знав про ту давню історію.

— То що саме має символізувати закривавлений мішок і карли...

— Витягніть це з Джері,— сказав Чард.— Змусьте його розповісти вам. Чого я маю допомагати йому поширювати наклеп?

— Я тут думав,— мовив Страйк, слухняно полишаючи ту тему,— чому Майкл Фенкорт погодився приєднатися до «Ропер-Чарда», коли на вас працював Квайн, зважаючи на їхні дуже погані стосунки?

Коротка пауза.

— У нас не було юридичних зобов'язань публікувати наступну книжку Оуена,— сказав Чард.— Ми просто мали право першими подивитися її. І все.

— І ви гадаєте, Джері Вальдгрейв сказав Квайну, що його скоро викинуть геть, щоб потішити Фенкорта?

— Так,— відповів Чард, дивлячись на свої нігті.— Вважаю. Крім того, я образив Оуена, коли ми востаннє бачилися, тож новини про відмову від нього, понад сумнів, змили останні крихти вірності, яку він колись міг відчувати до мене, бо я взяв його тоді, коли всі інші видавці Британії його відштовхнули...

— Чим ви його образили?

— О, це сталося, коли він востаннє заходив до офісу. Привів із собою доньку.

— Орландо?

— Названу, як він мені пояснив, на честь героїні однойменного роману Вірджинії Вулф.— Чард завагався, знову поглядаючи то на Страйка, то на свої нігті.— Вона... не зовсім нормальна, його донька.

— Правда? — спитав Страйк.— І що з нею?

— Розумова неповноцінність,— пробурмотів Чард.— Я був у художньому відділі, коли вони прийшли. Оуен сказав, що показує їй все — він не повинен був цього робити, але Оуен почувався як удома... він вважав, що на все має право, дуже високо підносив себе... Його донька

схопила ескіз обкладинки — брудними руками! — і я схопив її за зап'ясток, поки не зіпсувала...— Чард показав, як перехоплює чужу руку; від згадки про це на його обличчі проступила відраза.— Я це зробив, знаєте, інстинктивно, щоб захистити ескіз, але її це дуже засмутило. Була сцена. Дуже незручна, неприємна,— пробурмотів Чард, який ніби заново страждав, переживаючи це.— У дівчини почалася мало не істерика. Оуен розлютився. Понад сумнів, то і був мій злочин. Це — і те, що я повернув до «Ропер-Чарда» Майкла Фенкорта.

— Хто,— спитав Страйк,— на вашу думку, має найбільше підстав ображатися на своє зображення в «Бомбіксі Морі»?

— Направду — не знаю,— сказав Чард. Після короткої паузи додав: — Ну, я сумніваюся, що Елізабет Тассел було приємно з'явитися в образі паразита після того, як вона стільки років наглядала за Оуеном на вечірках і не давала йому робити з себе п'яне посміховисько, але боюся,— холодно мовив Чард,— що не співчуваю Елізабет. Вона дозволила тій книжці побачити світ, не прочитавши її. Злочинна недбалість.

— Ви зв'язувалися з Фенкортом після того, як прочитали рукопис? — спитав Страйк.

— Він мусив знати, що накоїв Квайн,— відповів Чард.— Краще було, щоб він це почув від мене. Він щойно повернувся додому після того, як отримав Превостівську премію в Парижі. Дзвонив я йому без задоволення.

— І як він відреагував?

— Майкл стійкий,— пробурмотів Чард.— Він сказав мені не перейматися, сказав, що Квайн нашкодів собі більше, ніж нам. Майкл у цілому любить ворожнечу. Він був абсолютно спокійний.

— Ви розповіли йому, про що Квайн написав у своїй книжці, на що натякав?

— Звісно ж,— відповів Чард.— Я не міг дозволити, щоб він про це дізнався від когось іншого.

— І він не засмутився?

— Він сказав: «Останнє слово буде за мною, Деніеле. Останнє слово буде за мною».

— І як ви це зрозуміли?

— О, ну Майкл — знаменитий убивця,— злегка всміхнувся Чард.— Він будь-кого може освіжувати п'ятьма уміло дібраними... Коли я кажу

«убивця»,— раптом комічно занепокоївся Чард,— то, звісно, це в переносному...

— Звісно,— заспокоїв його Страйк.— Ви пропонували Фенкорту приєднатися до судового переслідування Квайна?

— Майкл зневажає суди як зброю для вирішення таких питань.

— Ви знали Джозефа Норта, так? — буденно поцікавився Страйк.

М'язи на обличчі Чарда напружилися: маска з потемнілою шкірою.

— Дуже... це було дуже давно.

— Норт був другом Квайна, правильно?

— Я відмовився видавати роман Джо Норта,— сказав Чард. Його тонкі губи рухалися.— І більше нічого не зробив. Півдесятка видавців вчинили так само. З комерційного погляду то була помилка. Роман мав певний посмертний успіх. Звісно ж,— додав він недбало,— я гадаю, що Майкл помітно переписав його.

— Квайн ображався, що ви відмовилися публікувати книгу його друга?

— Так. Здійняв чималий галас.

— Але все одно прийшов до «Ропер-Чарда»?

— У моїй відмові від книжки Джо Норта не було нічого особистого,— сказав Чард, ще дужче червоніючи.— Оуен зрештою це зрозумів.

Виникла нова ніякова пауза.

— Отже... коли вас наймають, щоб відшукати... злочинця такого ґатунку,— заговорив Чард, змінюючи предмет з відчутним зусиллям,— ви працюєте разом з поліцією чи?..

— О так,— відповів Страйк, кисло згадуючи про ворожість із боку служителів закону, з якою нещодавно зіштовхнувся, але радіючи, що Чард так зіграв йому на руку.— В мене чудові знайомства в поліції. Ваші дії ніби не дають їм підстав для підозри,— додав він, акцентуючи на слові «ваші».

Провокаційна, слизька фраза мала бажаний ефект.

— Поліція цікавилася моїми діями? — спитав Чард тоном наляканого хлопчика, не пробуючи навіть оборонитися показною холоднокрівністю.

— Розумієте, всі, кого змальовано в «Бомбіксі Морі», стали предметом уваги для поліції,— ніби між іншим пояснив Страйк, відпиваючи чаю,— і все, що ви робили після п'ятого числа, коли Квайн

пішов від дружини, прихопивши з собою книжку, їх зацікавить.

І на превелике Страйкове задоволення, Чард негайно почав пригадувати власні дії — уголос, ніби намагаючись себе заспокоїти.

— Ну, про книжку я нічого не знав аж до сьомого,— сказав він, знову дивлячись на свою зламану ногу.— Я був тут, коли мені подзвонив Джері... поїхав одразу до Лондона — мене Менні відвіз. Ніч я провів удома, це можуть підтвердити Менні й Неніта... у понеділок зустрівся з юристами в офісі, розмовляв з Джері... Ввечері був на вечері у близьких друзів у Ноттинг-Гіллі — і знову ж таки Менні відвіз мене додому... У вівторок я повернувся рано, бо в середу відлітав до Нью-Йорка. Там пробув до тринадцятого... чотирнадцятого цілий день був удома... п'ятнадцятого...

Бурмотіння Чарда затихло. Вочевидь, він зрозумів, що немає жодної потреби щось пояснювати Страйку. Короткий погляд, який він кинув на детектива, був неочікувано сторожким. Чард хотів купити союзника; Страйк бачив, що він щойно усвідомив двояку природу подібної угоди. Страйк не переймався. Розмова дала йому більше, ніж він очікував; якщо Чард його не найме, це коштуватиме лише грошей.

Причовгав Менні.

— Будете обід? — коротко спитав він у Чарда.

— За п'ять хвилин,— усміхнувся той.— Спершу я маю попрощатися з містером Страйком.

Менні тихо пішов у своїх туфлях на гумовій підшві.

— Ображається,— сказав Чард Страйку, ніяково розсміявшись.— Їм тут не подобається. Більше люблять Лондон.

Він підняв з підлоги милиці й зіп'явся на них. Страйк зробив те саме з дещо більшим зусиллям.

— А як... е-е... місіс Квайн? — спитав Чард, ніби згадавши з запізненням про гречність, коли вони шкутильгали до дверей, ніби дивні триногі тварини.— Така велика руда жінка, так?

— Ні,— відповів Страйк.— Вона худа. Волосся з сивиною.

— О,— без великого інтересу озвався Чард.— Мене з якоюсь іншою знайомили.

Страйк затримався біля подвійних дверей кухні.

Чард теж зупинився з ображеним виглядом.

— Боюся, що я маю справи, містере Страйк...

— Я теж,— люб'язно відповів Страйк,— але не думаю, що моя

помічниця подякує, якщо я лишу її тут.

Чард, вочевидь, забув про існування Робін, яку так категорично відіслав.

— О так, звісно... Менні! Неніто!

— Вона у ванній,— повідомила огрядна жінка, виходячи з кухні з мішечком, куди склала взуття Робін, у руках.

Чекали в досить ніяковій тиші. Нарешті з'явилася Робін — із закам'янілим обличчям — і взулася.

Вхідні двері відчинилися, й поки Страйк потискав руку Чардові, холодне повітря вчепилося в їхні теплі обличчя. Робін рушила просто до машини і сіла на водійське місце, ні з ким не розмовляючи.

Повернувся Менні в куртці.

— Поїду з вами,— сказав він до Страйка.— Перевірю ворота.

— Якщо вони не зможуть виїхати, Менні, то подзвонять до будинку,— сказав Чард, але молодий чоловік не звернув на нього уваги і знову сів у машину.

Втрюх мовчки їхали чорно-білою доріжкою під снігом. Менні натиснув пульт, який узяв із собою, і ворота легко відчинилися.

— Дякую,— сказав Страйк, обертаючись до нього з заднього сидіння.— Боюся, повертатися вам буде холодно.

Менні засопів, вийшов з машини і ляснув дверцятами. Робін тільки-но ввімкнула першу передачу, як Менні зазирнув у вікно з боку Страйка. Робін загальмувала.

— Так? — спитав Страйк, опускаючи скло.

— Я його не штовхав,— сердито заявив Менні.

— Прошу?

— Зі сходів,— пояснив Менні.— Я його не штовхав. Він бреше.

Страйк і Робін здивовано глянули на нього.

— Вірите мені?

— Так,— відповів Страйк.

— Тоді добре,— сказав Менні, киваючи до них.— Добре.

Він розвернувся і пішов, трохи ковзаючи у своїх туфлях, у бік будинку.

...as an earnest of friendship and confidence, I'll acquaint you with a design that I have. To tell truth, and speak openly one to another...

William Congreve, Love for Love^[36]

Страйк наполог, щоб у Тівертоні вони зупинилися в «Бургер-кінзі».

— Тобі треба щось поїсти перед поїздкою.

Робін пішла слідом за ним усередину без зайвого слова, ніяк не коментуючи навіть нещодавню приголомшливу заяву Менні. Її холодна і дещо ображена поведінка не сильно здивувала Страйка, але він не мав на це часу. Робін постояла в черзі по бургери, бо він не подумав би водночас управлятися і з тацею, і з милицями, а коли повернулася за пластиковий стіл, Страйк вирішив трохи розвіяти напругу:

— Слухай, я знаю, ти чекала, що я не дам Чарду поводитися з тобою, мов зі служницею.

— Нічого такого,— автоматично заперечила Робін. (Коли він це вимовив уголос, вона відчула себе ніби дитиною, що капризує).

— Як скажеш,— роздратовано знизав плечима Страйк і відкусив великий шмат бургера.

Хвилину чи дві їли в ображеному мовчанні, та нарешті вроджена чесність Робін взяла своє.

— Добре, я чекала на щось таке, так,— сказала вона.

Пом'якшений поживною їжею та цим зізнанням, Страйк мовив:

— Я повітягав з нього важливі факти, Робін. Не можна починати суперечку з тим, кого допитуєш, коли людина розговорилася.

— Вибач, що я така дилетантка,— враз знову образилася вона.

— Та Господи Боже,— не витримав Страйк.— Та хто каже, що ти...

— Які в тебе були плани, коли ти мене наймав? — раптом спитала Робін, кинувши нерозгорнутий бургер на тацю.

З неї аж перло обурення, яке Робін кілька тижнів тримала в собі. Байдуже, що вона почує у відповідь — аби правду. Хто вона — машиністка, секретарка чи щось більше? Вона для того лишилася зі Страйком, для того допомогла йому вилізти зі злиднів, щоб нею попихали, мов служницею?

— Плани? — перепитав Страйк, дивлячись на неї.— В якому сенсі — плани?

— Я думала, що ти хочеш... що ти плануєш мене навчати,— відповіла Робін, вся червона, з незвичним блиском в очах.— Ти кілька разів про це казав, але останнім часом почав говорити, що візьмеш ще одного працівника. Я згодилася на меншу зарплатню,— боязко додала вона.— Я відмовилася від вигідніших пропозицій. Я гадала, ти планував мене...

Від давно стримуваного гніву сльози вдарили в повіки, але Робін рішуче була налаштована не дати їм пролитися. Неіснуюча партнерка Страйка, що її вона собі нафантазувала, ніколи б не заплакала; вона не така — діловита колишня поліціантка, в будь-якій кризовій ситуації сувора, непіддатна емоціям...

— Я гадала, що ти планував для мене... що я не буду просто відповідати на дзвінки...

— Ти не просто відповідаєш на дзвінки,— сказав Страйк, який щойно доїв перший бургер і з-під насуплених брів дивився, як Робін намагається опанувати власний гнів.— Цього тижня ти зі мною оглядала місця, де проживають підозрювані в убивстві. Ти нам обом життя врятувала на трасі.

Але Робін не планувала поступатися.

— Коли ти лишив мене в себе — то які мав плани?

— Я не мав жодного конкретного плану,— повільно й нещиро озвався Страйк.— Я гадки не мав, що ти так серйозно ставишся до роботи, що хочеш учитися.

— Як я могла бути несерйозною? — голосно спитала Робін.

Сім'я за столиком у кутку крихітного ресторану витріщалася на них. Робін навіть не звернула уваги. Вона раптом впала в лютю. Довга подорож по морозу, те, що Страйк поїв усі харчі, а потім здивувався, що вона взагалі вміє водити, а потім ще її відіслали сидіти на кухні з Чардовою челяддю, тепер ще це...

— Ти мені платиш половину — половину! — коштів, які мені пропонували в кадровій агенції! Як гадаєш, нащо я лишилася? Я тобі допомогла. Допомогла розкрити справу Лули Лендрі...

— Гаразд,— мовив Страйк, піднімаючи велику волохату руку.— Гаразд, так і є. Але не ображайся, якщо тобі не сподобається те, що я зараз скажу.

Робін дивилася на нього — червона, з прямою спиною. Своєї їжі вона навіть не торкнулася.

— У тебе великі здібності до цієї справи,— сказав Страйк,— але ти виходиш заміж за чоловіка, який проти такої професії для тебе.

Робін розтулила рота і стулила його. Йї раптом забракло повітря й відняло мову.

— Ти щодня йдеш рівно о п'ятій...

— Неправда! — розгнівалася Робін.— Якщо ти не помітив, я відмовилася від вихідного і привезла тебе аж у Девон...

— Бо він далеко,— відповів Страйк.— Бо він не дізнається.

Подих знову не перехопило. Звідки Страйк дізнався, що вона бреше Метью — ну добре, недоговорює?

— Навіть якщо це... Незалежно від того, правда це чи ні,— нервово сказала Робін,— це мені вирішувати, що... це не Метью вирішувати, яку я собі оберу професію.

— Я був з Шарлоттою шістнадцять років — то разом, то порізно,— сказав Страйк, беручи наступний бургер.— Головно порізно. Вона ненавиділа мою професію. Саме через це ми повсякчас розбігалися... тобто це була одна з причин,— виправився він зі скрупульозною чесністю.— Вона не розуміла, що таке покликання. Деякі люди нездатні цього зрозуміти; робота для них — то в кращому разі статус і гроші. Власної цінності вона не має.

Він почав розгортати бургер. Робін сердито дивилася на нього.

— Мені потрібен партнер, який може працювати понаднормово,— сказав Страйк.— Може працювати на вихідні. Я не винувачу Метью — він піклується про тебе...

— Та не піклується він.

Робін бовкнула це бездумно. Всеохопне бажання не погоджуватися з будь-чим, що скаже Страйк, змусило її випадково висловити цю неприємну істину. Це був факт: Метью бракувало уяви. Він не бачив Страйка закривавленим після того, як убивця Лули Лендрі вдарив його ножом. Навіть коли Робін описала йому зв'язаного й вительбушеного Квайна, цей образ розмили густі міязми ревнощів, крізь які Метью сприймав усе, пов'язане зі Страйком. Його неприязнь до її роботи не мала нічого спільного з бажанням захистити, і досі вона не визнавала цього навіть для себе.

— Те, що я роблю, може бути небезпечним,— сказав Страйк,

жуючи черговий шмат бургера, ніби і не чув її.

— Я приношу тобі користь,— вимовила Робін нерозбірливіше, ніж він, хоча нічого не жувала.

— Знаю. Без тебе я не пішов би так далеко,— сказав Страйк.— Не знаю людини, яка була б така вдячна агенції тимчасового працевлаштування за помилку. Ти неймовірна, я навіть і мріяти не міг... чорт, та не плач, бо ті четверо вже й так витріщаються.

— Повилазить,— відповіла Робін у паперову серветку, і Страйк розсміявся.

— Якщо ти цього хочеш,— сказав він її золотавій маківці,— то можеш піти на професійні курси, коли я матиму на це гроші. Але якщо ти будеш моїм молодшим партнером, то точно виникатимуть ситуації, коли я проситиму тебе робити речі, яких Метью не схвалить. Я тільки це й хочу сказати. І вирішувати це тобі доведеться самій.

— Та вирішу,— відповіла Робін, стримуючи бажання заридати вголос.— Я дуже цього хочу. Я заради цього лишилася.

— Тоді давай уже усміхнися, чорт забирай, і їж свій бургер.

Робін важко було їсти, бо в горлі стояв клубок. Її трусило, але настрої був піднесений. Вона не помилялася: Страйк бачив у ній те, що сам мав у собі. Вони обоє були людьми, що працювали не тільки заради грошей...

— То розкажи мені про Денієла Чарда,— попросила вона.

Страйк розказав, а цікаве сімейство зібрало речі й пішло, все потай поглядаючи на пару, яка видалася такою незрозумілою (що то було — коханці посварилися? полаялося подружжя? як вони так швидко помирилися?).

— Схильний до параної, ексцентричний, занурений у себе,— за п'ять хвилин підбивав підсумок Страйк,— але щось у цьому є. Джері Вальдгрейв міг співпрацювати з Квайном.

З іншого боку, він міг звільнитися, бо більше не витримував Чарда — гадаю, працювати з ним нелегко. Будеш каву?

Робін глянула на годинник. Сніг усе падав; вона боялася заторів, через які не встигне на поїзд до Йоркшира, але після цієї розмови прагнула довести свою відданість роботі, тож погодилася. Хай там що, вона хотіла дещо розповісти Страйкові, поки отак сидить з ним лицем до лица. За кермом це буде і наполовину не так приємно — хочеться бачити його реакцію.

— Я теж дещо дізналася про Чарда,— сказала вона, повернувшись із двома чашками і яблучним пирогом для Страйка.

— Слуги плітували?

— Ні,— відповіла Робін.— Вони мені ледве одне слово сказали, поки я сиділа в кухні. Вони ніби обидва були не в гуморі.

— За словами Чарда, їм не подобається Девон. Більше люблять Лондон. Це брат і сестра?

— Гадаю, мати й син,— відповіла Робін.— Він на неї казав «Маму». Хай там як, я попросилася до вбиральні, а вбиральня для слуг якраз поруч з майстернею художника. Деніел Чард чимало знає про анатомію,— провадила вона.— Там всюди на стінах анатомічні рисунки Леонардо да Вінчі, а в кутку — анатомічна модель. Моторошна, з воску. А на мольберті,— додала вона,— дуже детальний портрет служника Менні. Він лежить. Оголений.

Страйк відставив каву.

— Це дуже цікава інформація,— повільно сказав він.

— Подумала, що тебе це зацікавить,— скромно усміхнулася Робін.

— Це проливає несподіване світло на заяву Менні, що він нікого не штовхав зі сходів.

— їм дуже не сподобався твій приїзд,— мовила Робін,— але тут, можливо, є моя провина. Я сказала, що ти — приватний детектив, але Неніта — вона не так добре знає англійську, як Менні — не зрозуміла, тож я пояснила, що ти ніби поліціант.

— І вони дійшли висновку, що Чард запросив мене з метою поскаржитися, що Менні на нього напав.

— Чард про це згадував?

— І словом не обмовився,— відповів Страйк.— Він більше переймається буцімто зрадою з боку Вальдгрейва.

Сходивши до вбиралень, повернулися на мороз. До парковки довелося йти, мружачись від густого снігу. На даху «тойоти» з'явилася тоненька біла глазур.

— Ти хочеш встигнути на вокзал, так? — спитав Страйк, дивлячись на годинник.

— Якщо не буде проблем на трасі,— відповіла Робін, непомітно торкаючись дерев'яної обшивки на дверях.

Вони виїхали на М4, де всюди були попередження про негоду, а швидкість руху обмежено до шістдесятьох миль на годину, коли у

Страйка задзвонив мобільний.

— Ільзо? Що там?

— Привіт, Корме. Ну, могло бути гірше. Її не арештували, але допит був серйозний.

Страйк увімкнув гучний зв'язок, щоб і Робін чула, і вони вдвох слухали, дуже схоже хмурячи брови, а машина мчала крізь вир сніжинок, що вдарялися об лобове скло.

— Вони, понад сумнів, вважають винною Леонору,— сказала Ільза.

— На якій підставі?

— Можливість,— відповіла Ільза,— і її поведінка. Вона собі абсолютно не допомагає. Дуже незадоволена допитом, повсякчас говорить про тебе, що їх теж розізлило. Каже, що ти знайдеш справжнього вбивцю.

— Ох же чорт,— у відчаї мовив Страйк.— А що там у сейфі?

— А, це. Обпалена, закривавлена ганчірка серед різного мотлоху.

— Теж мені велика справа,— сказав Страйк.— Може, вона гам кілька років лежить.

— Експертиза з'ясує, але я згодна: нема на що дивитися, поки не знайдено кишки.

— Ти вже знаєш про кишки?

— Корме, про кишки вже всі знають. У новинах розповіли.

Страйк і Робін коротко презирнулися.

— Коли?

— В обід. Гадаю, поліція знала, що новина скоро впливе. Саме тому вони забрали Леонору — подивитися, чи не вдасться щось витрусити, поки про це не дізналися всі.

— То хтось із них розп'якав,— сердито сказав Страйк.

— Серйозне звинувачення.

— Я про це почув від журналіста, який платив копу за інформацію.

— А цікаві в тебе знайомства, га?

— Таке вже ремесло. Дякую, що дала мені знати, Ільзо.

— Без проблем. Не дай їй потрапити за ґрати, Корме. Мені вона подобається.

— Хто це? — спитала Робін, коли Ільза повісила слухавку.

— Давня шкільна подруга з Корнволлу; вона адвокат. Вийшла заміж за одного з моїх лондонських друзів,— пояснив Страйк.— Я зв'язав з нею Леонору, бо... чорт.

За поворотом вони виявили довгу вервечку машин. Робін натиснула на гальма, і вони стали за «пежо».

— Чорт,— повторив Страйк, глянувши на профіль Робін.

— Знов аварія,— сказала Робін.— Бачу мигавки.

В її уяві постало обличчя, яке буде в Метью, якщо доведеться дзвонити йому і казати, що вона не встигла на поїзд. Похорон його матері... хіба можна не прийти на похорон? Вона б уже мала бути там, у будинку батька Метью, допомагати з усіма приготуваннями, ділити з ними цей тягар. Сумка з одягом уже мала б стояти в її колишній спальні вдома, одяг для похорону — випрасуваним висіти в шафі, все мало бути готове для короткої ходи на кладовище наступного ранку. Ховатимуть місис Канліфф, що мала стати її свекрухою; але Робін вирішила поїхати зі Страйком крізь снігопад, і от тепер вони застрягли за двісті миль від церкви, де мати Метью проводжають в останню путь.

Він ніколи мені не пробачить. Ніколи не пробачить, якщо я не прийду на похорон, бо я так вчинила...

Чому саме сьогодні їй довелося робити такий вибір? Чому така негода? У Робін усередині все переверталось від тривоги, а рух на дорозі завмер.

Страйк нічого не казав, зате ввімкнув радіо. Салон заповнила пісня «Take That». Співали про рух уперед, хоча жодного руху не було. Музика діяла Робін на нерви, але вона мовчала.

Довга низка машин просунулася вперед на кілька футів.

«Боже, будь ласка, дай мені вчасно дістатися до вокзалу»,— подумки молилася Робін.

Три чверті години вони повзли крізь снігопад, а надвечірнє світло навколо пригасало. Океан часу, який, здавалося, лишався до вечірнього поїзда, тепер ввижався Робін пересохлим ставком, у якому вона скоро може лишитися сама, покинута.

Ось вони вже побачили перед собою власне аварію: поліція, мигавки, розбитий «поло».

— Ти встигнеш,— мовив Страйк, заговоривши вперше, відколи увімкнув радіо; вони чекали, коли регулювальник дозволить проїхати.— Впритул, але встигнеш.

Робін не відповіла. Вона розуміла, що це її власна провина, а не його — він їй пропонував вихідний. Саме вона наполягла на мандрівці до Девону, вона брехала Метью про недоступність квитків на інші

поїзди. Краще було простояти весь шлях від Лондона до Гаррогейта, але не прогавити похорону місіс Канліфф. Страйк шістнадцять років був з Шарлоттою — то разом, то порізно, і врешті-решт вони розбіглися через роботу. Робін не хотіла втратити Метью. Нащо вона це зробила? Нащо запропонувала відвезти Страйка?

Рух на трасі був щільний і повільний. О п'ятій годині дісталися затору на в'їзді в Редінг і знову застрягли. Страйк увімкнув новини на радіо. Робін вслухалася, чи не скажуть щось про вбивство Квайна, але серце її було в Йоркширі, ніби йому вдалося перестрибнути через затори й невмолимі милі засніжених площин між нею та домівкою.

— Сьогодні поліція підтвердила, що письменник Оуен Квайн, чие тіло шість днів тому знайшли в будинку в районі станції «Беронз-корт», у Лондоні, був убитий у той самий спосіб, що й герой його останньої, наразі ще не опублікованої книжки. Арештів у справі поки що немає. Детектив-інспектор Ричард Анстис, що керує розслідуванням, удень дав інтерв'ю пресі.

Страйк звернув увагу на стриманий, напружений тон Анстиса. Той не хотів давати інформацію за таких обставин.

— Ми зацікавлені в розмові з усіма, хто мав доступ до рукопису останнього роману містера Квайна...

— Детективе, ви можете розказати, як саме вбито містера Квайна?
— почувся енергійний чоловічий голос.

— Ми чекаємо на повні дані експертизи,— відповів Анстис; його перебила жінка:

— Ви можете підтвердити, що вбивця забрав частини тіла містера Квайна?

— Частину внутрішніх органів містера Квайна не виявлено на місці злочину,— підтвердив Анстис.— Ми розробляємо кілька версій і звернемося до громадськості по будь-яку інформацію. Це звірячий злочин, і ми гадаємо, що злочинець украй небезпечний.

— Тільки не це,— з відчаєм мовила Робін, і Страйк, звівши очі, побачив попереду стіну червоних вогнів.— Знову аварія...

Страйк вимкнув радіо, опустив скло і висунув голову у віхолу.

— Ні,— гукнув він до Робін.— То просто хтось застряг за узбіччя... занесло... за хвилину знову поїдемо,— запевнив він.

Але затор розчистили тільки за сорок хвилин. Усі три смуги були заповнені машинами; вони не їхали, а повзли.

— Я не встигну,— сказала Робін пересохлим горлом, коли нарешті дісталися краю Лондона. Була десята двадцять...

— Встигнеш,— заперечив Страйк.— Вимкни ту хрінь,— звелів він і відключив навігатор,— і отуди не їдь...

— Але я маю довести тебе...

— Забудь, ти не мусиш мене довозити — тут ліворуч...

— Я не можу туди їхати, там одnobічний рух!

— Ліворуч! — ревнув Страйк, тягнучи за кермо.

— Не роби так, це небез...

— Ти хочеш потрапити на той чортів похорон? То газуй! Тут праворуч...

— Де ми?

— Я знаю, що роблю,— відповів Страйк, вдивляючись у снігопад. — Прямо! Батько мого друга Ніка — таксист, він мене дечого навчив... тут знову прямо... на знак «В'їзд заборонено» не дивися, хто звідти виїде в такий вечір? Прямо, на світлофорі ліворуч!

— Я не можу просто викинути тебе на вокзалі! — мовила Робін, сліпо слідуючи інструкціям.— Ти не можеш керувати цією машиною, що ти робитимеш?

— Та к бісу ту машину, щось вигадую... тут прямо, другий поворот праворуч...

За п'ять хвилин до одинадцятої перед Робін, ніби видіння раю у снігах, постали вежі вокзалу Сент-Панкрас.

— Паркуйся, вилазь і біжи,— сказав Страйк.— Набери мене, якщо встигнеш. Якщо ні — я чекатиму тут.

— Дякую!

Й от вона зникла, помчала крізь снігопад із сумкою в руці. Страйк дивився, як вона зникає в темряві, уявив, як вона ковзає на слизькій підлозі станції, але не падає, як дикими очима оглядає платформу... Згідно з його інструкціями, Робін лишила машину на подвійній смузі. Якщо вона сяде в поїзд, то він застрягне в орендованій машині, якою не може керувати і яку точно забере евакуатор.

Золоті стрілки годинника на вежі Сент-Панкраса невмолимо рухалися до одинадцятої години. Страйк уявляв, як зачиняються двері вагона, як Робін мчить платформою з розмаяним золотим волоссям...

Одна хвилина по одинадцятій. Страйк спрямував погляд на вхід до вокзалу, чекаючи.

Робін не виходила. Він чекав. П'ять хвилин по одинадцятій. Шість. Задзвонив мобільний.

— Устигла?

— Ледь-ледь... поїзд уже відходив... Корморане, дякую, дякую тобі!

— Та без проблем,— відповів Страйк, оглядаючи темну обмерзлу площу, вдивляючись у дедалі густіший снігопад.— Добре доїхати. Я тут усе вирішу. І нехай щастить завтра.

— Дякую! — повторила вона і повісила слухавку.

Тягнучись по милиці, Страйк подумав, що в боргу перед нею, але його зовсім не тішила перспектива на одній нозі перетинати цілий Лондон. Чималий штраф за покинуту посеред міста машину принаджував його ще менше.

Danger, the spur of all great minds.

George Chapman, *The Revenge of Bussy d'Ambois*^[37]

Деніел Чард, подумав Страйк, не схвалив би крихітного орендованого горища на Денмарк-стріт — хіба тільки знайшов би примітивний шарм у лініях старого тостера чи настільної лампи,— але одноногий чоловік міг сказати про це місце чимало доброго. В суботу вранці його коліно ще не було готове до протеза, але до всіх поверхонь легко можна було дотягнутися руками; всі відстані можна було здолати короткими стрибками; у холодильнику були харчі, була гаряча вода, були цигарки. Сьогодні Страйк щиро любив це житло. Вікно запотіло від конденсату, крізь туман виднівся сніг на підвіконні з того боку.

Поснідавши, Страйк лежав на ліжку, кутив, поставивши чашку темного чаю на коробку, що правила за тумбочку, і супився не так від поганого настрою, як через зосередженість.

Шість днів — і нічого.

Жодного сліду нутрощів, які зникли з тіла Квайна, жодних даних експертизи, які вказали б на потенційного вбивцю (Страйк розумів, що якась волосина чи відбиток виключили б учорашній допит Леонори). Ніхто більше не заявляв, що бачив постать у паранджі, яка входила до будинку незадовго до смерті Квайна (чи вважала поліція, що то просто витвір уяви сусіди в товстих окулярах?). Ані знаряддя вбивства, ані записів з неочікуваними гостями на Тальгарт-роуд, ані підозрілих перехожих, які помітили б свіжоскопану землю, ані знайденої гірки гнилих тельбухів, загорнутих у чорну паранджу, ані слідів сумки Квайна, де лежали б нотатки до «Бомбікса Морі». Нічого.

Шість днів. Страйк свого часу ловив убивць за шість годин, хоча, слід визнати, то були незграбні злочини, продукт гніву й відчаю, де докази лилися рікою разом з кров'ю, а перелякані чи некомпетентні злочинці невміло брехали всім навколо.

Вбивство Квайна було інше — дивніше, зловісніше.

Підносячи до губ горнятко, Страйк побачив тіло так чітко, ніби дивився на фотографію у себе на мобільному. Це був театр, сценічні декорації.

Страйк критикував Робін, але сам мимоволі питав себе: нащо це

було зроблено? Помста? Безумство? Спроба приховати — що? Дані для експертизи змила соляна кислота, час смерті був незрозумілий, злочинець зайшов і вийшов непомітно. Сплановано ретельно. Всі деталі продумано. Шість днів — і жодної зачіпки... Страйк не вірив заяві Анстиса про декілька версій. Звісно ж, давній друг більше не ділився інформацією — після тих жорстких вимог до Страйка не лізти, триматися подалі.

Страйк неуважно змахнув попіл зі старого светра і підкурив нову цигарку від недопалка попередньої.

«Ми гадаємо, що злочинець украй небезпечний»,— так Анстис сказав репортерам. На смак Страйка, це була заява до болю очевидна і дивно оманлива.

І тут до нього прийшов спогад: спогад про велику пригоду на вісімнадцятий день народження Дейва Полворта.

Полворт був найдавнішим другом Страйка; вони товаришували з ясел. Протягом дитячих і юнацьких років Страйк регулярно виїжджав з Корнволла, а тоді повертався, і дружба відновлювалася з того місця, де її востаннє перервала Страйкова мати зі своїми примхами.

Дейв мав дядька, який підлітком виїхав до Австралії і нині став мультимільйонером. Він запросив небожа приїхати на вісімнадцятиріччя в гості й привезти з собою друга. Двоє підлітків полетіли світ за очі; то була найкраща пригода в їхньому юному житті. Замешкали у величезному будинку дядька Кевіна на узбережжі — всюди скло й поліроване дерево, у вітальні бар; діамантові бризки океану під сліпучим сонцем, велетенські рожеві креветки на мангалі; дивні акценти, пиво, ще пиво, засмагли блондинки, яких не побачиш у Корнволлі, а тоді — просто на день народження Дейва — акула.

«Вони небезпечні, тільки якщо спровокуєш,— сказав дядько Кевін, який любив пірнати з аквалангом.— Не займайте її, хлопці, га? Не видрючуйтеся».

Але для Дейва Полворта, який любив море, який удома серфінгував, рибалив і ходив під парусом, те видрюкування було способом життя.

Чорнопера акула — природжена вбивця: невиразні мертві очі, ряди зубів-стилєтів,— але Страйк став свідком її лінивої байдужості, коли вони пропливали над нею, захоплені гладенькою красою рибини. Він розумів, що акула щаслива була б відпливти собі в лазуровий морок, але

Дейв був рішуче налаштований її помацати.

Шрам досі не зійшов: акула акуратно відірвала йому шмат передпліччя, і правий великий палець частково втратив чутливість. На здатність Дейва робити свою справу це не вплинуло: нині він працював інженером-будівельником у Брістолі, й у пабі «Вікторія», куди вони зі Страйком заходили випити «Дум бару», коли приїжджали додому, його називали Живчиком. Упертий, відчайдушний, затятий шукач пригод, Полворт і досі у вільний час пірнав з аквалангом, але сумирних акул Атлантики не чіпав.

У стелі над головою у Страйка щось хруснуло. Такого звуку він раніше тут не чув. Страйк простежив за напрямом звуку очима, а в спогадах постала тінь на морському дні й — зненацька — темна хмара крові; тіло Дейва б'ється, заходячись мовчазним криком. Убивця Квайна, подумав він, був мов та чорнопера акула.

Серед підозрюваних у цій справі не було шалених і нерозсудливих хижаків. Ніхто в минулому не чинив, наскільки було відомо, насильства. Не було, як це часто трапляється, коли знаходять тіло, сліду минулих гріхів, який привів би просто до дверей підозрюваного, жодного закривавленого минулого, яке тягнулося б за ним, мов мішок з тельбухами, принаджуючи голодних гончаків. Цей убивця був рідкісна і дивна звірина: той, хто ховає свою істинну природу, поки не зачепиш його за живе. Подібно до Дейва Полворта, Оуен Квайн нерозважливо подразнив лихо, яке спало тихо, і стягнув на себе жахіття.

Страйк не раз чув зручну сентенцію, що, мовляв, кожен може стати вбивцею, але знав, що то брехня. Понад сумнів, є такі, хто вбиває легко і з приємністю: він таких зустрічав. Мільйони людей успішно навчаються забирати чуже життя; серед цих був і сам Страйк. Люди вбивають принагідно, шукаючи вигоди чи обороняючись, знаходять у собі здатність пролити кров тоді, коли іншого виходу немає; але існують і ті, хто не може, навіть під найсильнішим тиском, скористатися нагодою і порушити останнє й найбільше табу.

Страйк навіть не думав недооцінювати рішучість, яка знадобилася, щоб зв'язати, прибити і вительбушити Оуена Квайна. Людина, яка це зробила, досягнула своєї мети непоміченою, успішно позбулася доказів і поки що не виказувала достатньої тривожності чи провини, щоб цс хтось помітив. Усе це вказувало на особу небезпечну, дуже небезпечну — хоч і нездорову.

Поки ця людина вважає, що її не викрили і не підозрюють, навколо нікому нічого не загрожує. Але якщо зачепити її знову... зачепити, ймовірно, за те саме місце, якого торкнувся Оуен Квайн...

— Чорт,— вилаявся Страйк і відкинув цигарку в попільничку, бо не помітив, як вона обпекла йому пальці.

То як йому діяти далі? Якщо від злочину не тягнеться жодних слідів, то, подумав Страйк, треба рушити в бік злочину. Якщо по смерті Квайна неприродним чином не лишилося жодних зачіпок, прийшов час придивитися до останніх кількох днів його життя.

Страйк дістав мобільний і, глянувши на нього, глибоко зітхнув. Чи існує, подумав він, інший спосіб добути першу частину інформації, якої він потребував? Він подумки продивився чималий перелік своїх знайомих, відкидаючи варіанти один по одному. Зрештою — і без великого ентузіазму — він вирішив, що найвірогідніше результат йому принесе найперший варіант: єдинокровний брат Александр.

Вони мали спільного зіркового батька, але ніколи не жили під одним дахом. Ал, на дев'ять років молодший за Страйка, був законним сином Джонні Рокбі, а отже, між їхніми життями майже не існувало точок дотику. Ал навчався у приватній школі в Швейцарії і нині міг бути де завгодно: у резиденції Рокбі в Лос-Анджелесі; на яхті якогось репера; навіть на білому австралійському пляжі, бо третя дружина Рокбі походила з Сіднея.

І все-таки серед усіх братів-сестер з батькового боку Ал виказав найбільше бажання потоваришувати зі старшим братом. Страйк згадав, як Ал приходив до нього в лікарню, коли йому відірвало ногу; зустріч була незграбна, але з часом почала здаватися зворушливою.

В Селлі-Оук Ал приніс пропозицію від Рокбі, яку можна було б і поштою надіслати: фінансової допомоги в розбудові приватної детективної агенції. Ал оголосив про цю ідею з гордістю, вважаючи її знаком альтруїзму з боку батька. Страйк у таке й близько не вірив. Він підозрював, що Рокбі чи його радники злякалися, що одноногий ветеран з нагородами вирішить продати свою історію. Пропозиція такого подарунка була способом заткати йому рота. Страйк відмовився від батькової щедрості, а тоді йому самому повідмовляли всі банки, куди він звернувся по позику. З величезною неохотою Страйк подзвонив Алу, відмовився брати гроші в дар, відмовився від зустрічі з батьком, а натомість спитав, чи можна взяти ту суму в борг. На це, вочевидь,

образилися. Потім адвокат Рокбі вимагав від Страйка щомісячних виплат з фанатизмом, який зробив би честь найжадібнішому банку.

Якби Страйк не вирішив найняти Робін, борг уже було б виплачено. Він був рішуче налаштований все віддати до Різдва і нічим не бути зобов'язаним Джонні Рокбі, і саме тому набрав стільки роботи, що останнім часом працював по вісім-дев'ять годин на день і сім днів на тиждень. Від цього дзвонити брату і просити про послугу хотілося ще менше. Страйк міг зрозуміти відданість Ала батькові, якого той явно любив, але будь-яка згадка Рокбі в розмові між ними була обтяжена підтекстом.

Після кількох дзвінків на номер Ала увімкнувся автовідповідач. З полегшенням і розчаруванням у рівній пропорції Страйк лишив повідомлення, у якому просив Ала передзвонити, і повісив слухавку.

Закуривши третю цигарку від часу сніданку, Страйк повернувся до розглядання тріщини у стелі. Слід у бік злочину... так багато залежало від того, коли вбивця побачив рукопис і розгледів у ньому шаблон для вбивства...

І знову ж таки Страйк переглянув підозрюваних, мов здані йому карти, оцінюючи потенціал кожного.

Елізабет Тассел, яка не приховувала гніву й образи через «Бомбікса Морі». Кетрин Кент, яка заявляла, що навіть не читала книжки. Досі неznана Піппа2011, якій Квайн читав уривки з книжки в жовтні. Джері Вальдгрейв, який отримав рукопис п'ятого, але міг, коли вірити Чарду, знати про його зміст і раніше. Деніел Чард, який стверджував, що не бачив тексту аж до сьомого, і Майкл Фенкорт, який почув про книжку від Чарда. Так, були й численні інші, ті, хто підглядав, пліткував і гиготів над найбруднішими епізодами роману, який розіслав цілому Лондону Крістіан Фішер,— але Страйк не міг побудувати навіть тінь справи на Фішера, молодого Ральфа в офісі Тассел чи Ніну Ласселз, які не фігурували в «Бомбіксі Морі» і Квайна ледве знали.

Треба, подумав Страйк, підібратися ближче, достатньо близько, щоб розворушити людей, чії життя і так уже висміяв і спаскудив Оуен Квайн. Заледве з більшим ентузіазмом, ніж коли він дзвонив Алу, Страйк знайшов у переліку контактів Ніну Ласселз.

Дзвінок був короткий. Ніна зраділа. Звісно, він може зайти сьогодні. Вона вечерю приготує.

Страйк не знав, як ще розкопати більше подробиць приватного

життя Джері Вальдгрейва чи щось про репутацію Майкла Фенкорта як книжкового вбивці, але зовсім не радів болісному процесу прикріплення протеза, не кажучи вже про те, як важко буде завтра вранці вирватися з пазурів сповненої надії Ніни Ласселз. Утім, до виходу його ще чекають матч «Арсенал» — «Астон Вілла», знеболювальне, цигарки, бекон і хліб.

Поринувши в думки про власний комфорт і про футбол навпіл з убивством, Страйк навіть не подумав визирнути на вулицю, де ті, кого не відстрашила холоднеча, ходили по музичних крамницях, заходили до майстерень музичних інструментів і до кав'ярень. А якби визирнув, то побачив би довготелесу постать у чорному пальті з каптуром, що притулилася до стіни між будинками номер шість і номер вісім, поглядаючи на його квартиру. Страйк мав добрий зір; але навряд чи він зумів би роздивитися канцелярський ніж, який ця особа ритмічно крутила в тонких довгих пальцях.

Rise my good angel, Whose holy tunes beat from me that evil spirit
Which jogs mine elbow...

Thomas Dekker, *The Noble Spanish Soldier*^[38]

Навіть з ланцюгами проти ковзання на колесах старий сімейний «ленд-ровер», за кермом якого сиділа мама Робін, ледь долав замети на шляху від вокзалу в Норку до Месема. Двірники вичищали на лобовому склі віконця-віяла (які швидко заліплювало знову), і за ними поставали дороги, знайомі Робін з дитинства; нині їх видозмінила найлютіша зима за багато років. Снігопад не спинявся, і шлях, який мав забрати годину, забрав аж три. Час до часу Робін думала, що все-таки не встигне на похорон. Але тепер вона принаймні могла поговорити з Метью по мобільному, пояснити, що вже поблизу. Той сказав, що ще кілька людей застрягло за багато миль від церкви і що тітка з Кембриджа може взагалі не доїхати.

Вдома Робін ухилилася від слинявих вітань старого шоколадного лабратора і помчала нагору, де вдягнула чорну сукню і пальто, навіть не прасуючи, через поспіх порвала першу пару колгот, а тоді знову збігла в передпокій, де на неї чекали батьки та брати.

Разом вони рушили крізь завію під чорними парасольками і піднялися положистим схилом, яким Робін ходила до школи, тоді перетнули широкий майдан — серце старовинного містечка; за спинами лишився величезний комин місцевої броварні. Суботній базар було скасовано. Крізь сніг пролягали глибокі борозни, зроблені тими сміливцями, які цього ранку пройшли через майдан. Стежки сходилися біля церкви, де Робін побачила гурт людей у чорному вбранні. На дахи блідо-золотавих георгіанських будинків навколо площі намело товсті яскраві снігові шуби, а сніг усе падав і падав. Море білості, піднімаючись, потроху затоплювало великі прямокутні надгробки на цвинтарі.

Коли родина врешті дісталася дверей церкви Святої Марії Діви, пройшовши повз залишки «кельтського» хреста дев'ятого сторіччя, на диво язичницького на вигляд, Робін тремтіла; потім вона побачила Метью, який стояв у дверях разом з батьком і сестрою, блідий і такий гарний у своєму чорному костюмі, що аж серце завмирало. Робін

дивилася на нього, намагаючись понад усіма головами перехопити погляд, аж тут до Метью піднялася молода жінка і обійняла його. Робін упізнала Сару Шедлок, давню університетську подругу Метью. Ті обійми були, мабуть, трохи надто розв'язні за таких обставин, але Робін відчувала провину через те, що ледь устигла на поїзд і що не бачила Метью цілий тиждень, тож не наважилася обуритися.

— Робін,— з нетерпінням вимовив Метью, побачивши її, і потягнувся до неї, забувши потиснути руки трьом іншим людям. Обійнявши його, Робін відчула сльози на очах. Врешті-решт, це і є справжнє життя — Метью, домівка...

— Іди сядь у передньому ряду,— сказав їй Метью, і вона так і зробила, лишивши рідних у задній частині церкви і всівшись

на першу лаву поруч зі швагром Метью, який тримав на колінах маленьку доньку і привітав Робін похмурим кивком.

Церква була старовинна й гарна, і Робін добре знала її за службами на Різдво, Великдень і жнива, на які ходила ціле життя з батьками й однокласниками. Її погляд повільно блукав від одного знайомого предмета до іншого. Високо над вівтарною аркою висіла картина пензля Джошуа Рейнольдса (чи принаймні картина з його школи), і Робін зосередилася на ній, намагаючись зібратися на думці. Туманний, містичний образ: хлопчик-янгол споглядає далеке видіння хреста, від якого відходить золоте проміння... Хто, подумала вона, насправді це намалював — Рейнольдс чи хтось з учнів? А потім відчула провину за те, що задовольняє свою невситиму цікавість, а не сумує за бідолашною місіс Канліфф...

Робін думала, що за кілька тижнів виходитиме тут заміж. У шафі в кімнаті для гостей уже висіла весільна сукня — але натомість до вівтаря несли труну місіс Канліфф, лискучо-чорну, зі срібними ручками... а Оуен Квайн і досі лежить у морзі, не маючи труни для свого вительбушеного, обпеченого, згнилого тіла...

«Не думай про це»,— суворо звеліла собі Робін. Поруч сів Метью, його тепла нога торкнулася її ноги.

Стільки всього сталося за останню добу, аж Робін важко було повірити, що вона тут, удома. Вони зі Страйком могли потрапити до шпиталю, могли врізатися в ту перекинуту фуру... водій був весь скривавлений... а місіс Канліфф у шовковій оббивці труни, мабуть, ціла й неушкоджена...

«Не думай про це».

У її очей ніби забрали звичний м'який фокус. Мабуть, якщо дивитися на зв'язані й випатрані тіла, це таки щось робить з тобою, з тим, яким ти бачиш світ.

Робін із запізненням стала навколішки до молитви; вишита подушка під замерзлими колінами була тверда. Бідолашна місіс Канліфф... от тільки мама Метью ніколи не любила Робін. «Будь добріша»,— попросила себе Робін, хай навіть то була правда. Місіс Канліфф не подобалося, що в Метью так довго лишається незмінна подруга. Вона казала — так, щоб Робін чула,— як корисно для молодика досхочу погуляти, позривати, так би мовити, квіточки... Причина, з якої Робін покинула університет, узагалі, наскільки їй було відомо, заплямувала її в очах місіс Канліфф.

З відстані кількох футів на Робін дивилася статуя сера Мармадюка Вайвілла. Робін підвелася для гімну, а баронет у яacobінському вбранні ніби спостерігав за нею, лежачи в натуральну величину на мармуровій полиці з підставленим під голову ліктем, обличчям до зібрання. Під ним у такій самій позі лежала дружина. Обидва видавалися дивно живими в цих нешанобливих позах, з подушками під ліктями, щоб зручніше було мармуровим мощам; над ними в антревольтах височіли алегоричні постаті смерті та смертності. «Поки смерть не розлучить нас...» — і думки Робін знову кудись полинули — вони з Метью, прив'язані одне до одного до самісінького скону... та ні ж, не прив'язані... не думай так — «прив'язані»... що це з тобою? Робін почувалася виснаженою. У поїзді було спекотно й тряско. Вона раз у раз прокидалася, боячись, що застрягне в снігах.

Метью взяв її руку і стис пальці.

Похорон завершився так швидко, як дозволяла пристойність. Навколо густо падав сніг. Ніхто не затримався на цвинтарі; помітно трусило не тільки Робін.

Усі пішли до великого цегляного будинку Канліффів і насолодилися гостинним теплом. Містер Канліфф, від якого завжди було більше галасу, ніж годиться, підливав усім і вітав гостей, ніби на вечірці.

— Я скучив за тобою,— сказав Метью.— Без тебе було так погано.

— Я за тобою теж,— відповіла Робін.— Шкода, що не було можливості приїхати раніше.

Знову брешеш.

— Тітонька Сью лишиться на ніч,— мовив Метью.— Я подумав, що міг би піти до тебе. Добре було б ненадовго вирватися. Тут стільки людей весь тиждень...

— Так, чудово,— відповіла Робін, стикаючи його руку і радіючи, що їй не доведеться лишатися в Канліфів. З сестрою Метью вона не знаходила спільної мови, а містера Канліфа було важко витримувати.

«Але один вечір можна було б і потерпіти»,— строго сказала собі Робін. Це визволення здавалося якимось незаслуженим.

Отже, повернулися до оселі Еллакоттів, зовсім недалеко від майдану. Метью любив її рідних; він радий був перевдягтися з костюму в джинси і допомогти її матері накрити на стіл. Місіс Еллакотт, огрядна жінка з золотаво-рудим волоссям, як у Робін, зібраним у неакуратну гулю, ставилася до нього м'яко й тепло; це була жінка з широкими інтересами і купою захоплень, яка наразі вивчала курс англійської літератури у Відкритому університеті.

— Як там навчання, Ліндо? — спитав Метью, дістаючи з духовки важку посудину для запікання.

— Вивчаємо «Графиню Мальфі» Вебстера: «І я від того вже шалію».

— Важко, так? — спитав Метью.

— То я, любий, цитую. Ой,— вона зі стуком відкинула ложки,— якраз згадала, невже я прогавила...

Вона пройшла через кухню і взяла «Радіо таймз», газету, яка в цьому будинку була постійно.

— Ні, воно о дев'ятій. Тут інтерв'ю з Майклом Фенкортом, яке я хочу подивитися.

— З Майклом Фенкортом? — звела очі Робін.— А нащо воно тобі?

— На нього сильно вплинули ті якобінські трагедіографи помсти,— пояснила мама.— Сподіваюся, він пояснить, що в них такого знайшов.

— Бачила? — спитав наймолодший брат Робін, Джонатан, який щойно повернувся з молоком, по яке його відіслала мати.— Диви, Роб, на передовиці. Тут той письменник, якому кишки випустили...

— Джоне! — гримнула на нього місіс Еллакотт.

Робін знала, що мама дорікає синові не через підозру, що Метью не схвалює роботу Робін, а через ширшу відразу до обговорення раптової смерті просто після похорону.

— Що таке? — спитав Джонатан, якому до тої гречності було байдуже, і тицьнув Робін під ніс «Дейлі експрес».

Тепер, коли преса знала, що було заподіяно Квайну, він потрапив на передовицю.

«АВТОР ЖАХІВ РОЗПИСАВ ВЛАСНЕ ВБИВСТВО».

«Автор жахів,— подумала Робін.— Та ну, він такого не писав... але заголовок вийшов добрий».

— Твій бос це розкриє, як гадаєш? — спитав у неї Джонатан, гортаючи газету.— Покаже знову поліції, що до чого?

Робін почала була читати через його плече, але помітила погляд Метью і відсунулася.

Поки їли, з сумки Робін, покинутої на продавленому стільці в кутку викладеної кахлями кухні, задзижчав мобільний. Вона його проігнорувала. Тільки коли всі поїли і Метью взявся допомагати її матері прибирати зі столу, Робін пішла подивитися повідомлення. З великим подивом вона виявила пропущений виклик від Страйка. Швидко глянувши на Метью, який був зайнятий складанням тарілок у посудомийку, Робін відкрила автовідповідач, поки інші теревенили.

«Ви маєте одне повідомлення. Отримано сьогодні о сьомій двадцять».

Тріск — зв'язок встановлено — але ніхто не говорить. Потім стукіт. Далекий голос Страйка:

— Ану не смій, клята...

Крик болю.

Тиша. Тріск телефонної лінії. Якесь хрумтіння, щось ніби тягнуть. Гучне уривчасте дихання, дряпання. Зв'язок урвався.

Нажахана Робін аж встала, не віднімаючи телефон від вуха.

— Що таке? — спитав її батько, не донісши до шухляди ножі й виделки; окуляри сповзли йому на ніс.

— Гадаю... гадаю, з моїм босом якась біда...

Тремтячими пальцями вона набрала номер Страйка. Одразу натрапила на автовідповідач. Метью стояв посеред кухні й дивився на неї з неприхованим незадоволенням.

Hard fate when women are compell'd to woo!

Thomas Dekker and Thomas Middleton, *The Honest Whore*^[39]

Страйк не чув дзвінка Робін, бо не помітив, що увімкнувся мовчазний режим, коли телефон упав на долівку за п'ятнадцять хвилин до того. Так само він не знав, що випадково набрав Робін, коли телефон вислизнув з його пальців.

Коли це сталося, Страйк тільки-но вийшов з будинку. Зачинилися двері, й за дві секунди — він якраз дістав мобільний, бо чекав на дзвінок від таксі, яке без охоти замовив — з темряви на Страйка набігла висока постать у чорному пальті. Смужка блідої шкіри між каптуром і шарфом, витягнута рука, невміло, але рішучо затиснений у тремкому п'ястку ніж, спрямований просто на нього.

Збираючись перед зіткненням, Страйк мало не послизнувся знову і вхопився за двері. Встояв, але впустив телефон. Шокований, злий на нападницю — хто б вона не була,— бо гонитва за нею вже вартувала йому забитого коліна, Страйк закричав. Жінка ніби завагалася, але за мить знову накинута на нього.

Коли він цілився ціпком у руку, в якій уже бачив канцелярський ніж, коліно знову підвело. Страйк заревів від болю, і нападниця відскочила, ніби думала, що непомітно для себе таки ударила його,— а тоді вдруге запанікувала і побігла геть крізь снігопад, лишивши розлюченого і розгубленого Страйка, який не міг погнатися за нею і мав лише один варіант — копатися в снігу, шукаючи телефон.

«От клята нога!»

Коли Робін дзвонила йому, Страйк сидів у таксі, яке ледь повзло, і весь пропітнів від болю. Небагато втіхи було в думці, що нападниця не зачепила його тим крихітним трикутним лезом, що тримала в руці. Коліно, до якого Страйк перед візитом до Ніни не міг не причепити протез, знову страшенно боліло, а сам Страйк казився через власну нездатність погнатися за нападницею. Він за життя не вдарив жодної жінки, жодній жінці не зашкодив свідомо, але побачивши ножа, націленого просто на нього з темряви, відкинув ці забобони. Лякаючи водія, який поглядав на великого й сердитого пасажира у дзеркало заднього огляду, Страйк усе совався на місці, сподіваючись, що

побачить, як вона прямує залюдненим суботнього вечора тротуаром, зігнувши плечі під чорним пальтом і ховаючи в кишені ніж.

Таксі повільно їхало під різдвяними вогниками у формі великих сріблястих пакунків під золотими бантами, які прикрашали Оксфорд-стріт, а Страйк намагався опанувати препаскудний настрій, зовсім не радіючи прийдешньому побаченню за вечерею. Раз у раз Робін набирала його, але Страйк не чув вібрації мобільного, захищеного глибоко в кишеню пальта, яке лежало поруч з ним на сидінні.

— Привіт,— із силуваною усмішкою сказала Ніна, відчиняючи йому двері своєї квартири за півгодини після домовленого часу.

— Вибач за запізнення,— сказав Страйк, кульгаючи всередину.— Мав аварію, коли виходив з будинку. Нога.

Стоячи посеред коридору в пальті, він зрозумів, що нічого не купив їй. Треба було купити вино чи шоколад; він зрозумів, що вона це відзначила, коли її великі очі блукали по його постаті; Ніна мала гарні манери, а він — як раптом зрозумів Страйк — був так собі.

— І пляшку вина, яку тобі купив, забув,— збрехав він.— Повне лайно. Краще тобі мене вигнати.

Ніна засміялася, хай мимоволі, а Страйк відчув вібрацію телефону в кишені й автоматично витягнув його.

Робін. Він гадки не мав, що їй треба, що дзвонить у суботу.

— Вибач,— сказав він Ніні,— треба прийняти дзвінок... то щось термінове, від помічниці...

Усмішка злетіла з її обличчя. Ніна розвернулася і пішла геть коридором, лишивши його стояти в пальто.

— Робін?

— Ти живий? Що сталося?

— Як ти...

— Отримала голосове повідомлення, яке звучало так, ніби на тебе напали!

— Господи, я тобі дзвонив? То, мабуть, коли я впустив телефон. Так, сталося саме це...

За п'ять хвилин, розповівши Робін, що сталося, Страйк повісив пальто і на запах пішов до вітальні, де Ніна накрила стіл на двох. Кімнату освітлювала настільна лампа; Ніна прибрала і поставила свіжі квіти. У повітрі сильно пахло горілим часником.

— Вибач,— сказав Страйк, коли вона повернулася з тарелем.—

Іноді я шкодую, що не маю роботи з нормованим графіком.

— Пий вино,— прохолодно відповіла вона.

Ситуація була дивно знайома. Як часто він сидів перед жінкою, яка дратувалася, бо він запізнився, відволікався, не цінував моменту? Але тут роздратування було принаймні мінорне.

Якби він вечеряв з Шарлоттою і прийняв би дзвінок від іншої жінки, щойно зайшовши, то міг би чекати на виплеснуте в обличчя вино і розбитий посуд. На цій думці від відчув більше приязні до Ніни.

— З детективів паскудні залицяльники,— сказав він їй, сідаючи.

— Не такі уже й паскудні,— відповіла Ніна, подобрішавши.— Не думаю, що це така робота, від якою легко відірватися.

Вона дивилася на нього великими мишачими очима.

— Мені вчора наснився кошмар про тебе,— повідомила вона.

— Отак просто з місця в кар'єр? — озвався Страйк, і Ніна заусміхалася.

— Ну, не зовсім про тебе. Ми вдвох шукали нутроці Оуена Квайна.

Вона зробила великий ковток вина, не зводячи з нього очей.

— І як, знайшли? — спитав Страйк, прагнучи утримати легкий тон розмови.

— Так.

— І де? Я там пошукаю.

— У нижній шухляді столу Джері Вальдгрейва,— відповіла Ніна, і він побачив, що вона стримує дрож.— Це насправді було жахливо. Я висунула шухляду, а там кров, кишки... а ти ударив Джері. На тому я прокинулася. Все було ніби насправді.

Вона випила ще вина, не торкаючись їжі. Страйк, який уже приклався до страви кілька разів (забагато часнику, але він був надто голодний), зрозумів, що недостатньо виказав співчуття. Похапцем ковтнувши їжу, він сказав:

— Моторошний сон.

— Це через учорашні новини,— вона не зводила з нього очей.— Ніхто не розумів, гадки не мав, що його... що його отак убито. Як Бомбікса Морі. Ти мені не казав,— додала вона, й обвинувачувальний дух прорвався крізь часникову завісу.

— Мені не можна було,— відповів Страйк.— Поширювати такі відомості — справа поліції.

— Сьогодні воно в передовиці «Дейлі експреса». Оуену це

сподобалося б. Потрапив на шпальти газет. Але я шкодую, що читала це,— додала вона, крадькома глянувши на Страйка.

Такий острах був йому знайомий. Деякі люди сахалися, коли усвідомлювали, які речі він бачив і робив, яких речей торкався. Страйк ніби ніс на собі запах смерті. Завжди були й жінки, яких принаджували солдати й поліціанти: вони переживали опосередковане захоплення, чуттєву насолоду насиллям, що його чоловік бачив або чинив. Інші жінки відчували відразу. Ніна, думав Страйк спочатку, була з першої породи, але тепер, коли реальність — жорстока, садистична, хвороблива — відкрилася їй, Ніна могла врешті-решт виявитися людиною з другого табору.

— Вчора на роботі було невесело,— зізналася вона.— Після того, як ми це все почули, всі так... От тільки якщо його так убито, якщо вбивця наслідував сцену з книги... це ж обмежує коло потенційних підозрюваних, так? Скажу тобі, що тепер з «Бомбікса Морі» ніхто не сміється. Це мов одна з книжок Майкла Фенкорта — коли критики закидали йому чорнушність... А Джері звільнився.

— Я чув.

— Не знаю, чого це він,— нервово провадила Ніна.— Він сто років працює у «Ропер-Чарді». Останнім часом сам не свій. Повсякчас сердиться — а завжди був такий зайчик. І знову п'є. Багато.

Вона так і не почала їсти.

— Вони з Квайном близько товаришували? — спитав Страйк.

— Гадаю, ближче, ніж йому самому здавалося,— повільно відповіла Ніна.— Вони дуже давно працювали разом. Оуен його бісив — Оуен усіх бісив,— але видно, що Джері дуже засмучений.

— Не думаю, що Квайну подобалося, що його редагують.

— Гадаю, з ним було важко,— погодилася Ніна,— але зараз Джері не дозволяє навіть кривого слова в бік Квайна. Упевнений у своїй теорії про нервовий зрив. Ти чув його на вечірці — як він казав, що Оуен психічно хворий і що «Бомбікс Морі» — то не його провина. А ще він досі казиться, що Елізабет Тассел дозволила книжці побачити світ. Днями вона якраз приходила поговорити про одну свою авторку...

— Про Доркас Пенджеллі? — спитав Страйк, і Ніна аж засміялася.

— Не може бути, щоб ти читав той капець! Важко здіймаються груди, кораблі гинуть у штормі...

— Та мені ім'я запам'яталося,— широко всміхнувся Страйк.—

Кажі далі, що там Вальдгрейв.

— Він побачив, що йде Ліз, і ляснув дверима, коли вона проходила повз його кабінет. Ти ті двері бачив — скляні — і він їх мало не розтросив. Дуже не до речі, так демонстративно. Всі мало зі шкіри не повискакували. А в неї моторошний вигляд,— додала Ніна.— У Ліз Тассел. Дуже поганий. Якби вона була у формі, то увійшла би просто до кабінету Джері й звеліла поводитися ввічливо, чорти б його вхопили...

— Що, отак і сказала б?

— Та ти що! Норов Ліз Тассел — то легенда...— Ніна глянула на годинник у себе на руці.— Увечері буде інтерв'ю з Майклом Фенкортом; я його собі запишу,— сказала вона, наливаючи вина у спорожнілі келихи. їжі вона так і не торкнулася.

— Я б навіть подивився,— сказав Страйк.

Ніна кинула на нього напрочуд розважливий погляд, і Страйк здогадався, що вона намагається оцінити: чи прийшов він головно поколупатися в її розумі, чи має плани на її струнке, ніби хлопчаче, тіло.

Знову задзвонив мобільний. Протягом кількох секунд Страйк зважував, наскільки вона образиться, якщо взяти слухавку, і наскільки інформація, яку може принести дзвінок, може виявитися кориснішою за думки Ніни щодо Джері Вальдгрейва.

— Вибач,— сказав він і дістав телефон. Дзвонив його брат Ал.

— Корме! — почувся його голос крізь перешкоди.— Радий тебе чути, братику!

— Привіт,— стримано відповів Страйк.— Як справи?

— Чудово! Я в Нью-Йорку, от щойно отримав твоє повідомлення. Чого треба?

Ал знав, що Страйк не дзвонитиме просто так, але, на відміну від Ніни, не ображався на це.

— Хотів спитати, чи ти не від того, щоб повечеряти у п'ятницю,— відповів Страйк,— але якщо ти в Нью-Йорку...

— Я в середу повернуся, і було б чудово. Мені десь замовити столик?

— Так,— відповів Страйк.— Але щоб у «Річковому кафе».

— Так і зроблю,— відповів Ал, не питаючи про причини: мабуть, вирішив, що Страйк має смак до італійської кухні.— Я тобі повідомленням напишу час, гаразд? Радий буду зустрітися!

Страйк поклав слухавку і вже почав був вибачитися, але Ніна пішла

до кухні. Настрій скис.

O Lord! what have I said? my unlucky tongue!

William Congreve, Love for Love^[40]

— Кохання — це міраж,— сказав Майкл Фенкорт на телевізійному екрані.— Міраж, химера, омана.

Робін сиділа між Метью і мамою на вицвілому, продавленому дивані. Шоколадний лабрадор лежав на підлозі перед коминком і вві сні ліниво бив хвостом по ковроліну. Робін була млява після двох ночей майже без сну і двох днів, наповнених неочікуваним стресом та емоціями, але щосили намагалася зосередитися на Майклі Фенкорті. Поруч місіс Еллакотт, яка висловила оптимістичну надію, що Фенкорт зронить слівце-друге, корисне для її твору про Вебстера, тримала на колінах записник і ручку.

— Звісно...— почав був ведучий, але Фенкорт не дав йому втулити і слова:

— Ми не кохаємо одне одного; ми кохаємо ідею про одне одного. Дуже мало людей це розуміє і взагалі готове про таке міркувати. Вони сліпо вірять у власну силу творити. Будь-яке кохання — це, зрештою, кохання до себе.

Містер Еллакотт спав, відкинувши голову на спинку крісла, біля коминка й собаки. Він тихенько хропів; окуляри з'їхали на ніс. Усі троє братів Робін тихцем вислизнули з будинку. Був суботній вечір, і в «Гнідій кобилі» на майдані на них чекали друзі. Джон приїхав з університету на похорон, але не вважав, що обов'язок перед нареченим сестри аж настільки великий, щоб не випити кілька пінт «Блек шипу» з братами за рябими мідними столами біля вогню.

Робін підозрювала, що Метью хотів би до них приєднатися, але вважав, що це буде непристойно. І тепер йому доводилося дивитися програму про літературу, якої у власному домі він би не потерпів. Він би перемкнув канал, навіть не питаючи думки Робін, бо мав би за належне, що Робін не може цікавити, що там верзе цей кислотицій, пишномовний чоловік. Робін подумала, що вподобати Майкла Фенкорта — то нелегко. У вигині його вуст і брів відчувалося вроджене відчуття вищості. Ведучий — особа відома — здавався трохи знервованим.

— Отже, така тема вашого нового...

— Одна з тем, так. Замість картати себе за дурість, герой, усвідомивши, що просто вигдав свою дружину, намагається покарати жінку з плоті й крові, яка, на його думку, його обдурила. Його жага помсти — рушій сюжету.

— Ага! — тихо сказала мама Робін, піднімаючи ручку.

— Багато людей — більшість людей, гадаю,— сказав ведучий,— вважає, що кохання ідеальне, що воно очищує, що любов є джерелом самовідданості, а не...

— Брехня на брехні,— сказав Фенкорт.— Ми — ссавці, яким потрібні секс і товариство, які прагнуть прихистку сімейного кола заради виживання і відтворення. Ми обираємо так звану «кохану людину» з максимально примітивних причин — гадаю, потяг мого героя до жінок з грушоподібною фігурою самоочевидний у цьому сенсі. Кохана людина сміється чи пахне, як мати чи батько, які підтримували вас у дитинстві, а все інше — то проекції та вигадки...

— Дружба...— почав ведучий з тінню відчаю.

— Якби я зміг присилувати себе до сексуальних стосунків з кимсь із друзів-чоловіків, моє життя було б щасливішим і пліднішим,— заявив на це Фенкорт.— На жаль, мене запрограмовано відчувати потяг до жіночої статі, хай це й неплідно. Тож я кажу собі, що одна жінка захоплює мене сильніше, краще відповідає моїм потребам і бажанням, ніж якась інша. Я — складна, високорозвинена, наділена уявою істота, яка відчуває потребу обґрунтувати вибір, зроблений на дуже примітивних підставах. Оце — правда, яку ми поховали під тисячоліттями куртуазної маячні.

Робін не уявляла, що дружина Фенкорта (він наче був жонатий) подумає про це інтерв'ю. Поруч місіс Еллакотт записала кілька слів у записник.

— Він же не про помсту,— пробурмотіла Робін.

Мама показала їй записник. Там було написано: «Що за паскуда». Робін захихотіла.

З іншого боку Метью схилився над «Дейлі експресом», який Джонатан покинув на стільці. Прогорнувши перші три сторінки, де в текстах кілька разів з'являлося поруч з іменем Оуена Квайна ім'я Страйка, він почав читати статтю про те, що мережа крамниць відмовилася крутити різдвяні пісні Кліффа Ричарда.

— Вас критикували,— хоробро почав ведучий,— за те, як ви

зображуєте у своїх творах жінок, головню за...

— От ми говоримо, а я вже чую, як критики шарудять, мов таргани, хапаючись за пера,— відповів Фенкорт, розтягнувши вуста в подобу усмішки.— Не знаю, що цікавить мене менше, ніж думки критиків про мене чи мою творчість.

Метью перегорнув сторінку газети. Кинувши косий погляд, Робін побачила перекинуту цистерну, «хонду сивік» на даху і покручений «мерседес».

— Ой, ми в цю аварію мало не втрапили!

— Що? — спитав Метью.

Вона бовкнула, не подумавши. Й аж заціпеніла.

— Це сталося на трасі М4,— пояснив Метью, трохи підсміюючись над нею, бо вона подумала, що могла мати до цього стосунок, адже не здатна відрізнити трасу від залізничних рейок.

— О... так-так,— відповіла Робін, вдаючи, що придивляється до тексту під фотографією.

Але Метью вже супився, щось уторопавши.

— Ти вчора справді була десь біля аварії?

Він говорив тихо, щоб не заважати місіс Еллакотт, яка слухала інтерв'ю з Фенкортом. Вагання стане фатальним. Обирай.

— Так, була. Не хотіла тебе лякати.

Метью просто дивився на неї. Робін чула, як з тамтого боку мати щось ще записує.

— Біля оцієї? — спитав він, показуючи на фото, і Робін кивнула.— Що ти робила на М4?

— Треба було відвезти Корморана на зустріч.

— Я думаю про жінок,— говорив ведучий,— ваші погляди на жінок...

— І де в біса була та зустріч?

— У Девоні,— зізналася Робін.

— Аж у Девоні?

— У нього знову біда з ногою. Він не міг поїхати туди самостійно.

— Ти возила його до Девону?

— Так, Метте, я возила його до...

— То ось чому ти не приїхала вчора? Тобто ти могла...

— Метте, ну звісно, ні.

Метью відкинув газету, підвівся і вийшов.

Робін стало млосно. Вона озирнулася на двері, якими він не ляснув, але зачинив достатньо рвучко, щоб батько Робін здригнувся і щось забурмотів, не прокидаючись, а собака підхопився.

— Не займай його,— порадила мати, не відриваючи погляду від екрана. Робін з відчаєм розвернулася до неї.

— Корморану треба було в Девон, він не міг керувати машиною з однією ногою...

— Переді мною тобі не треба виправдовуватися,— сказала місіс Еллакотт.

— Але він думає, що я брешу, ніби не могла приїхати вчора.

— А ти брешеш? — спитала мати, пильно поглядаючи на Майкла Фенкорта.— Сидіти, Раунтрі, мені за тобою не видно.

— Я могла взяти квиток у перший клас,— визнала Робін, а лабрадор позіхнув, потягнувся і знову влігся біля коминка.— Але ж я вже заплатила за нічний поїзд.

— Метт постійно говорить про те, наскільки більше ти заробляла б, якби пішла працювати в кадрову агенцію,— сказала мама, дивлячись у телевізор.— Я гадаю, що він мав би оцінити твою ощадливість. А тепер цить, хочу послухати про помсту.

Ведучий намагався сформулювати питання.

— Та коли йдеться про жінок, ви не завжди дотримуетесь... сучасного звичаю, політкоректності... Я головно про вашу впевненість, ніби жінки-письменниці...

— Знов про це? — урвав його Фенкорт, вдаряючи долонями в коліна (ведучий аж підскочив).— Я сказав, що найкращі письменниці, за рідкісними винятками, не мали дітей. Це факт. І ще я казав, що загалом жінки, зважаючи на бажання материнства, не здатні на цілеспрямоване зосередження, з яким людина має підходити до творення літератури — справжньої літератури. І не відмовляюся від жодного слова. Це факт.

Робін крутила обручку на пальці, розриваючись між бажанням піти за Метью і пояснити, що нічого поганого вона не зробила, і гнівом на те, що взагалі треба таке пояснювати. На першому плані завжди було те, чого вимагала його робота; Робін не могла пригадати, щоб він вибачався, коли затримувався в офісі, коли йому треба було їхати на інший кінець Лондона і приходити додому о восьмій...

— Я хотів сказати,— поспішив виправитися ведучий, вибачливо

усміхаючись,— що ця книжка може критиків здивувати. До головного жіночого персонажа ви ставитеся з великим розумінням, зі справжньою емпатією. Звісно ж,— ведучий пробігся очима по нотатках; Робін відчувала, як він нервує,— без паралелей тут не обійтися... Коли ви писали про самогубство молодої жінки, гадаю, вам довелося відчутно зібратися... мабуть, ви чекаєте, що...

— Що дурні люди вважатимуть, ніби я написав автобіографічну повість про самогубство моєї першої дружини?

— Ну, це обов'язково вбачатимуть... обов'язково будуть питання...

— Тоді дозвольте сказати ось що,— мовив Фенкорт і зробив паузу.

Письменник і ведучий сиділи перед довгим вікном, що виходило на залитий сонцем і колиханий вітром газон. Робін на мить зацікавило питання про те, коли програму знімали — точно до снігопадів,— але в її думках панував Метью. Треба було йти до нього, а вона все сиділа на дивані.

— Коли Опу... коли Еллі померла,— почав Фенкорт,— коли вона померла...

Великий план обличчя видався болісним порушенням приватності. Тонкі зморшки в кутиках очей поглибилися, коли письменник заплющив очі; піднялася, ховаючи лице, квадратна рука.

Майкл Фенкорт, здається, плакав.

— От тобі й химера, от тобі й міраж,— зітхнула місіс Еллакотт, відкидаючи ручку.— Користі нуль. Я хотіла крові й кишок, Майкле. Крові й кишок!

Нездатна більше витримувати бездіяльність, Робін підвелася і пішла до дверей. Обставини були незвичайні. Сьогодні поховали маму Метью. Треба Робін вибачитися і все пояснити.

We are all liable to mistakes, sir; if you own it to be so, there needs no farther apology.

William Congreve, *The Old Bachelor*^[41]

Наступної неділі газети силкувалися віднайти пристойний баланс між об'єктивною оцінкою життя та творчості Оуена Квайна й макабричною, готичною природою його смерті.

«Другорядна постать у літературі, час до часу цікава; останнім часом він тримався на межі самопародії, перебував у тіні сучасників, та все одно простував і далі своєю старомодною стежкою»,— писала в колонці на першій шпальті «Сандей таймз», а далі обіцяла цікавіші речі на подальших сторінках: «Інструкція для садиста: див. с. 10-11». І ще, поруч з крихітним фото Кеннета Галлівелла: «Книжки і книжники: літературні вбивці; с. 3, Культура».

«Чутки про невидану книгу, яка буцімто і надихнула вбивцю, тепер вийшли далеко за межі лондонських літературних кіл,— запевняв читача «Обзервер».— Якби не вимоги доброго смаку, „Ропер-Чард" міг би мати на руках бестселер».

«ПИСЬМЕННИКА-ЗБОЧЕНЦЯ ВИТЕЛЬБУШЕНО ПІД ЧАС СЕКСУАЛЬНИХ ІГРИЩ»,— заявляла газета «Сандей піпл».

Повертаючись додому від Ніни Ласселз, Страйк скуповував газети, хай навіть важко було нести такий стос і вправлятися з ціпком на засніжених тротуарах. Наближаючись до Денмарк-стріт, він подумав, що дарма так себе перевантажив — раптом повернеться вчорашня нападниця. Але її не було видно.

Пізніше він прочитав усі статті в ліжку, поїдаючи смажену картоплю; протез, на щастя, знову можна було відставити.

Погляд на факти крізь спотворене скельце преси стимулював Страйкову уяву. Нарешті, дочитавши статтю Калпепера у «Ньюс оф зе ворлд» («Джерела, близькі до подій, стверджують, що Квайнові подобалося, коли дружина його зв'язувала, а та заперечує, що знала про перебування чоловіка у другому будинку подружжя»), Страйк скинув газети з ліжка, потягнувся по записник, який тримав біля ліжка, і склав собі перелік нагадувань на завтра. Біля жодного з завдань чи питань він не написав ініціала Анстиса, зате до пунктів «старий з книгарні» та

«коли зняли МФ?» додав велику літеру «Р». Потім написав Робін есемеску, просячи пильнувати, чи не буде завтра на Денмарк-стріт високої жінки в чорному пальті, а коли буде — не заходити.

Дорогою від метро до офісу Робін нікого схожого не помітила і прийшла на роботу рівно о дев'ятій. Страйк уже сидів за її столом, за її комп'ютером.

— Доброго ранку. Нема психів надворі?

— Жодного,— відповіла Робін, вішаючи пальто.

— Як Метью?

— Чудово,— збрехала Робін.

Наслідки сварки з приводу її рішення відвезти Страйка в Девон липли до неї, мов дим. Сварка раз у раз згадувалася під час їхнього повернення машиною до Клепгема; очі в Робін опухли від сліз і нестачі сну.

— Стійкий хлоп,— сказав Страйк, досі вдивляючись у монітор.— То ж його мати ховали.

— М-м,— відповіла Робін, ідучи до чайника і дратуючись, бо Страйк вирішив поспівчувати Метью саме сьогодні — якраз коли їй стала б у пригоді думка, що наречений — неадекватний ідіот.

— На що задивився? — спитала вона, ставлячи біля Страйкового ліктя горнятко чаю; той нерозбірливо подякував.

— Хочу знайти, коли записали інтерв'ю з Майклом Фенкортом,— відповів Страйк.— У суботу ввечері показували по телевізору.

— Я дивилася,— сказала Робін.

— Я теж,— озвався Страйк.

— Зверхній паскудник,— мовила Робін, сідаючи на диван зі штучної шкіри; той під нею не видав жодних непристойних звуків. Мабуть, вирішив Страйк, справа в масі тіла.

— Помітила щось дивне, коли він говорив про покійну дружину? — спитав Страйк.

— Крокодилові сльози виявилися не до речі,— відповіла Робін,— зважаючи на всі ті пояснення про кохання як ілюзію і тому подібне.

Страйк придивився до неї. Робін мала бліде обличчя і ніжну шкіру, і надмірні емоції позначалися на ній; опухлі очі красномовно свідчили: щось сталося. Її ворожість до Майкла Фенкорта, здогадався він, почасти перенесена з іншої особи, яка, мабуть, заслуговує на це більше.

— Гадаєш, він прикидався? — спитав Страйк.— Я теж так подумав.

Він глянув на годинник.

— За півгодини приїде Керолайн Інглез.

— Вони ж наче помирилися з чоловіком?

— Те вже в минулому. Вона хоче поговорити зі мною щодо повідомлення, яке знайшла на вихідних у його телефоні. А отже,— мовив Страйк, встаючи з-за столу,— мені треба, щоб ти пошукала, коли інтерв'ю знімали. Я тим часом перегляну матеріали справи, щоб згадати, про що та Інглез говорить. Потім у мене зустріч з редактором Квайна.

— В мене ще є новини про ту лікарню біля квартири Кетрин Кент і про відходи з неї,— сказала Робін.

— Кажі,— озвався Страйк.

— Спеціалізована компанія забирає відходи щовівторка. Я з ними зв'язалася,— Робін зітхнула, і Страйк здогадався, що цей напрям розслідування нікуди не приведе,— і вони не помітили нічого дивного чи незвичного, коли забирали пакети у вівторок після вбивства. Гадаю,— провадила вона,— було б малореально, щоб вони не помітили мішок людських нутроців. Вони мені сказали, що там головно тампони і голки, і все те вони збирають у спеціальні пакети.

— Але перевірити треба було,— підтримав її Страйк.— Це добра детективна робота — викреслювати всі можливості. Хай там як, у мене є ще завдання для тебе, якщо не боїшся вийти під сніг.

— Я залюбки! — одразу повеселішала Робін.— Що треба зробити?

— Той старий у книгарні в Патні, який пригадує, ніби восьмого бачив Квайна,— сказав Страйк.— Він уже мав повернутися з відпустки.

— Без проблем,— заявила Робін.

Протягом вихідних вона не мала можливості обговорити з Метью той факт, що Страйк хоче вивчити її на детектива. Перед похороном це було б не до речі, а після суботньої сварки взагалі було б схоже на провокацію і викликало б нову сварку. Сьогодні Робін кортіло вийти надвір, шукати, розслідувати, а потім повернутися додому і буденно розповісти Метью, що саме вона робила. Хоче чесності — буде йому чесність...

Того ранку Керолайн Інглез, змарніла блондинка, більше години просиділа у Страйка в кабінеті. Коли нарешті вона пішла — заплакана й рішуча,— Робін поділилася зі Страйком новинами.

— Інтерв'ю з Фенкортом зняли сьомого листопада,— сказала вона.

— Я дзвонила в «Бі-бі-сі». Лесть домоглася того, що треба.

— Сьомого,— повторив Страйк.— То була неділя. А де знімали?

— Знімальна група поїхала до його будинку в Чу-Магні,— відповіла Робін.— А що ти такого помітив у інтерв'ю, що зацікавився?

— Передивися ще раз,— відповів Страйк.— Пошукай, може, є на «Ютубі». Я здивований, що ти з першого разу не помітила.

Робін трохи образилася; пригадала, як Метью сидів поруч, як розпитував її про аварію на М4.

— Я перевдягнуся до обіду,— сказав Страйк.— Замкнемо офіс і разом вийдемо, добре?

За сорок хвилин їхні шляхи розійшлися в метро: Робін поїхала до книгарні «Бридлінгтон» у Патні, а Страйк вирушив до ресторану на Стренді — пішки.

— Щось забагато витрачаю на таксі,— пояснив він Робін, не бажаючи казати, скільки коштувало дати раду «ленд-крузеру» ввечері у п'ятницю.— Часу ще купа.

Кілька секунд Робін дивилася йому вслід — як він тяжко спирається на ціпок і сильно кульгає. Дитинство, проведене в товаристві трьох братів, дало Робін незвичне і точне уявлення про часто вороже ставлення чоловіків до жіночої турботи, але вона не знала, скільки ще Страйк зможе напружувати коліно, перш ніж те відмовить йому не на кілька днів, а на довший строк. Година була обідня; у поїзді в напрямі станції «Ватерлоо» навпроти Робін дві жінки голосно балакали, тримаючи між колінами великі торби з різдвяними покупками. Підлога в метро була брудна й мокра, у повітрі знов розливався дух вогкої тканини і брудного тіла. Більшу частину мандрівки Робін без великого успіху дивилася уривки з інтерв'ю Майкла Фенкорта на мобільному.

Книгарня «Бридлінгтон» розташувалася на головній вулиці Патні. Старомодні вітрини з підвіконнями згори до самого низу заповнювали стоси нових книжок упереміш з уживаними. Коли Робін ступила за поріг, дзеленькнув дзвоник; вона опинилася у приємній і злегка пропахлій пліснявою атмосфері. Під полицями, які, так само заповнені стосами книжок, височіли аж до стелі, виднілося двійко драбин. Приміщення освітлювали лампочки, які звисали так низько, що Страйк ударився б головою.

— Доброго ранку! — гукнув підстаркуватий джентльмен у завеликому твідовому піджаку; мало не риплячи при кожному русі, він

вийшов з кабінету з рябими скляними дверима. Коли він підійшов, Робін відчула сильний запах немитого тіла.

Вона вже спланувала нехитру тактику розмови і спитала, чи є книжки Оуена Квайна.

— А! А! — з розумінням озвався продавець.— Навіть не треба питати, звідки такий сплеск зацікавленості!

За звичаєм самозаглиблених відлюдників він без запрошення почав лекцію про стилістику і невпинне погіршення читабельності Квайнових книжок, разом ведучи Робін у глибини книгарні. Двох секунд знайомства вистачило, щоб він упевнився, що вона зацікавилася Квайном лише тому, що його нещодавно вбили. Це, звісно, була правда, але Робін трохи розсердилася.

— У вас є «Брати Бальзаки»? — спитала вона.

— Ви бодай знаєте, що не треба просити «Бомбікса Морі»,— відзначив продавець, тремкими старечими руками відсуваючи драбину.— Троє молодих журналістів питали його.

— А нащо сюди приходили журналісти? — безневинно спитала Робін; старий подерся на драбину, продемонструвавши краєчок шкарпетки гірчичного кольору над старими брогами.

— Напередодні смерті містер Квайн заходив сюди по книжки,— пояснив старий, роздивляючись корінці десь над головою Робін.— «Брати Бальзаки», «Брати Бальзаки»... десь тут мають бути... Божечки, та точно був примірник...

— Він дійсно заходив сюди до вас? — спитала Робін.

— О так. Я його одразу впізнав. Я був великим прихильником Джозефа Норта, а вони з'являлися на одній афіші на фестивалі в Гаї.

Тепер він спускався з драбини. На кожному щаблі ноги старому трусилися, і Робін злякалася, що він зараз упаде.

— Перевірю в комп'ютері,— сказав він, важко дихаючи.— Упевнений, що «Брати Бальзаки» є.

Робін пішла за ним, думаючи, що коли старий востаннє бачив Оуена Квайна в середині вісімдесятих, є сумніви, що дійсно він міг впізнати письменника тепер.

— Не думаю, що його можна було не впізнати,— відзначила вона.— Я бачила фото. Дуже примітний чоловік, ще в тому тірольському плащі.

— В нього очі різного кольору,— сказав старий, тепер поглядаючи

на монітор одного з перших «макінтошів», якому було, на думку Робін, років двадцять: бежеві квадратні великі клавіші — мов іриски.— Зблизька видно. Одне каре, друге блакитне. Гадаю, поліціянта вразили моя спостережливість і пам'ять. На війні я служив у розвідці.

Він розвернувся до неї з самовдоволеною усмішкою.

— Я правий — дійсно є книжка, уживана. Сюди,— він почовгав до бруднуватого кошика з книжками.

— Для поліції то дуже важлива інформація,— мовила Робін, ідучи за ним.

— Так і є,— поблажливо погодився він.— Час смерті. Так, я міг запевнити їх, що восьмого числа він був ще живий.

— Мабуть, ви ще й згадаєте, по що він сюди приходив,— засміялася Робін.— Цікаво було б знати, що він читав.

— О так, я пам'ятаю,— одразу озвався її супутник.— Він купив три романи: «Свободу» Джонатана Франзена, «Безіменне» Джошуа Ферріса і... забув, що третє... він мені казав, що їде у відпустку і хоче поживу для розуму. Поговорили про феномен електронних книжок — він до пристроїв для читання ставився терпиміше, ніж я... Так, десь тут,— пробурмотів він, копирсаючись у кошику. Робін без великої охоти приєдналася до пошуків.

— Восьме,— промовила вона.— А чому ви такі певні, що то було восьме?

Бо дні, подумала вона, у цій присмерковій і пліснявій атмосфері, мабуть, легко змішуються в суцільну масу.

— Був понеділок,— відповів продавець.— Приємна розмова — обговорювали Джозефа Норта, про якого містер Квайн плекав теплі спогади.

Робін так і не зрозуміла, чому саме той конкретний понеділок співрозмовник вважав за восьме, але не встигла вона поставити питання, як він з тріумфальним зойком видобув з глибин кошика старезний том у м'якій палітурці.

— Ось ми де. Ось! Я знав, що маю цю книжку.

— Я от вічно плутаю дати,— збрехала Робін, поки йшли до каси з трофеєм.— Коли я вже тут, гадаю, Джозефа Норта у вас немає?

— Він написав одну-єдину книжку,— зітхнув старий.— «До мети». І я знаю, що вона в нас є, це одна з моїх улюблених...

Він знову потягнувся по драбину.

— Я повсякчас плутаю дні,— хоробро повторила Робін, знов споглядаючи гірчичні шкарпетки.

— Багато хто плутає,— самовдоволено сказав старий,— але я є адептом реконструктивної дедукції, ха-ха. Я згадав, що був понеділок, бо саме по понеділках я купую свіже молоко, і щойно повернувся з молочної крамниці, коли зайшов містер Квайн.

Робін чекала, поки старий над її головою оглядав полиці.

— Я пояснив поліції, що зміг точно згадати конкретний понеділок через те, що ввечері ходив у гості до мого друга Чарльза — я це часто роблю по понеділках, але в той раз чітко запам'ятав, що розповідав йому, як Оуен Квайн прийшов до мосі книгарні, і ще ми говорили про п'ятьох англійських єпископів, які того-таки дня зреклися Риму. Чарльз — проповідник в англіканській церкві. Для нього це важливо.

— Розумію,— відповіла Робін, подумки відзначаючи, що треба перевірити дату цього зречення. Старий знайшов книжку Норта і повільно спускався з драбини.

— Так, і я пам'ятаю,— додав він з ентузіазмом,— що Чарльз мені показував фото провалу в ґрунті, який за ніч з'явився у Шмалькальдені, це в Німеччині. Під час війни ми квартирувалися біля Шмалькальдена. Так... пригадую, того вечора мій друг перервав мою оповідь про Квайна у моїй книгарні (він письменниками не надто цікавиться) і спитав: «А ти часом не в Шмалькальдені був?»,— (тепер слабкі вузлуваті руки поралися над касою),— і сказав, що там утворився величезний кратер... наступного дня в газетах були неймовірні фото... Пам'ять — дивовижна річ,— мовив старий самовдоволено, передаючи Робін коричневий пакет з її двома книжками й отримуючи натомість десятифунтову банкноту.

— Пригадую цей провал,— сказала Робін, знову брешучи. Вона дістала мобільний і натиснула кілька кнопок, поки старий ретельно перераховував решту.— Так, ось... Шмалькальден... просто диво, отак нізвідки — і така діра. Але сталося це,— додала вона, піднімаючи очі на старого,— першого листопада, а не восьмого.

Той аж моргнув.

— Ні, то було восьме,— заявив він з усією певністю, яку міг добути зі свого глибокого незадоволення власною помилкою.

— Але гляньте,— сказала Робін, показуючи йому крихітний екран; старий зсунув окуляри на лоба, щоб роздивитися.— Ви впевнені, що говорили про Оуена Квайна і про кратер в одній і тій самій розмові?

— Якась помилка,— буркнув її співрозмовник, незрозуміло — про сайт «Гардіан», про себе чи про Робін. Тицьнув їй назад телефон.

— Ви не пам'я...

— Це все? — гучно спитав він, розсердившись.— Тоді гарного дня вам, прощайте.

І Робін, упізнавши впертість ображеного старого егоїста, пішла під дзенькання дзвоника на дверях.

Mr. Scandal, I shall be very glad to confer with you about these things which he has uttered—his sayings are very mysterious and hieroglyphical.

William Congreve, *Love for Love*^[42]

Страйк від самого початку вирішив, що обраний Джері Вальдгрейвом ресторан «Симпсон» на Стренді — то дивне місце для зустрічі за обідом. Його цікавість тільки зростає, коли попереду постав величний кам'яний фасад з обертовими дерев'яними дверима, мідними табличками і підвісним ліхтарем. Стіну навколо входу було оздоблено кахлями з шаховими мотивами. Страйк зроду сюди не заходив, хоча ресторан був одним зі старожитніх закладів Лондона. Вважав, що це пристановище багатих ділків і гостей міста, яким закортіло себе побалувати.

Та щойно увійшовши до фойє, Страйк почувся мов удома. Ресторан, колись шаховий клуб для джентльменів, заговорив до нього давньою й знайомою мовою: мовою ієрархії, порядку, статечної пристойності. Тут були присутні притаманні лондонській «Клубландії» темні, каламутні кольори, яким надавали перевагу чоловіки поза присутністю жіноцтва; товсті мармурові колони, солідні шкіряні крісла, щоб було за що триматися п'яним денді. За подвійними дверима і гардеробною виднівся ресторан, обшитий темним деревом.

Страйк ніби опинився в сержантському клубі-їдальні, де часто бував у роки служби. Для повної схожості бракувало тільки символіки полку і портрета королеви.

Солідні стільці з дерев'яними спинками, білосніжні обруси, срібні тарелі, на яких спочивали величезні шматки яловичини; сідаючи за столик на двох під стіною, Страйк раптом зацікавився: а що про це місце подумала б Робін? Потішив би її цей пафосний традиціоналізм чи дратував би?

За десять хвилин увійшов, підсліпувато мружачись на приміщення, Вальдгрейв. Страйк підніс руку, і Вальдгрейв почовгав до нього.

— Добридень. Радий новій зустрічі.

Світло-каштанове волосся редактора було, як завше, скуйовджене, на лацкані пом'ятого піджака виднілася пляма від зубної пасти. До Страйка на протилежний бік столика долинули винні випари.

— Люб'язно з вашого боку погодитися на зустріч,— сказав Страйк.

— Та ні. Хочу допомогти. Сподіваюся, ви не проти, що ми сидимо тут. Обрав цей ресторан,— мовив Вальдгрейв,— бо тут нікого знайомого не стрінеш. Мене сюди колись багато років тому приводив батько. Здається, нічого не змінилося.

Круглі очі Вальдгрейва за скельцями окулярів у роговій оправі блукали пліснявими гіпсовими оздобами над панелями темного дерева. Гіпс мав охристий відтінок, ніби від багатьох років куріння в цьому приміщенні.

— Колеги і за робочий час набридають, так? — спитав Страйк.

— Та вони нічого,— відповів Джері Вальдгрейв, зсуваючи окуляри на ніс, і помахав офіціанту,— але нині атмосфера отруйна. Келих червоного вина, будь ласка,— сказав він до молодика, який прийшов на його жест.— Неважливо якого.

Але офіціант, який мав на уніформі маленьке зображення шахового коня, відповів тоном, що не допускав заперечень:

— Я покличу сомельє, сер.

І пішов.

— Бачили годинник над дверима, коли заходили? — спитав у Страйка Вальдгрейв, повертаючи окуляри на перенісся.— Кажуть, він зупинився, коли 1984 року сюди увійшла перша жінка. Такий собі жарт для своїх. А меню вони називають «списком страв». Не кажуть, бачте, «меню», бо слово французьке. Батькові ці штуки подобалися. Я щойно вступив до Оксфорда, і він мене привів сюди. Він ненавидів іноземні страви.

Страйк бачив, що Вальдгрейв нервує. Страйк звик так впливати на людей. Поки що не час був питати, чи не Вальдгрейв допоміг Квайнові написати інструкцію до власного вбивства.

— Що вивчали в Оксфорді?

— Англійську мову й літературу,— зітхнув Вальдгрейв.— Батько змирився; він хотів, щоб я пішов у медицину.

Пальцями правої руки він вистукував арпеджіо на скатертині.

— На роботі нині складно, так? — спитав Страйк.

— Можна й так сказати,— відповів Вальдгрейв, виглядаючи сомельє.— Тепер, коли ми знаємо, як убили Квайна, до всіх дійшло. Люди чистять електронну пошту, мов ідіоти, прикидаються, що не бачили книжки. Не знаю, що з цього буде. Тепер усім уже невесело.

— А було весело? — спитав Страйк.

— Ну... так, було, коли люди думали, що Квайн просто втік. Люди люблять, коли сильних світу цього виставляють дурнями, правда ж? Ці двоє — персони не надто популярні: що Фенкорт, що Чард.

Прийшов сомельє, вручив Вальдгрейву список вин.

— Я візьму пляшку, гаразд? — спитав Вальдгрейв, проглядаючи його.— Це ж за ваш рахунок?

— Так,— не без дрожу відповів Страйк.

Вальдгрейв замовив пляшку «Chateau Lezongars», яка, на превелике полегшення Страйка, коштувала п'ятдесят фунтів, хоч були у списку й вина по дві сотні.

— То що,— спитав Вальдгрейв з неочікуваним зухвальством,— є вже зачіпки? Знаєте, хто це зробив?

— Поки що не знаю,— відповів Страйк.

Мить незручності. Вальдгрейв посунув окуляри на спітніле перенісся.

— Вибачте,— пробурмотів він.— Грубість — захисний механізм. Це... я просто не можу повірити. Не вірю, що таке сталося.

— Нікому не віриться,— відповів Страйк.

На хвилі сміливості Вальдгрейв спитав:

— Я не можу відкинути божевільну думку, що Оуен це сам собі заподіяв. Що сам усе влаштував.

— Правда? — спитав Страйк, уважно дивлячись на Вальдгрейва.

— Знаю, що він не міг, знаю,— пальці редактора вибивали на краю столу якусь хитру мелодію.— Це так... театральнo. Його так театральнo вбито. Так... так гротескно. І... жахливо, але то найкраща реклама, яку письменник може зробити для книжки. Боже, Оуен так любив увагу. Бідолаха Оуен. Одного разу він мені сказав — і не жартома,— що любить, коли його подружка бере в нього інтерв'ю. Сказав, це прочищає думки. Я спитав, що в них за мікрофон — підсміювався з нього, а цей бідося знає що каже? «Як правило, ручка. Що під руку трапиться».

І Вальдгрейв задихано захихотів — ніби заплакав.

— Бідолашний дурень,— промовив він.— Бідолашний дурний паскудник. Кінець кінцем зовсім з'їхав з глузду, так? Сподіваюся, Елізабет Тассел тепер рада. Накрутила його.

Перший офіціант повернувся з записником.

— Що будете? — спитав редактор у Страйка, втупивши

короткозорі очі в список страв.

— Яловичину,— відповів Страйк, який устиг надивитися, як нарізають м'ясо з великого шматка на срібному тарелі, який на візку їздив між столиками. Він уже сто років не їв йоркширського пудингу; власне, останній раз був, коли Страйк їздив до Сент-Моса, до тітки й дядька.

Вальдгрейв замовив камбалу, а тоді витягнув шию, виглядаючи сомельє. Помітивши, що той несе пляшку, редактор помітно розслабився, трохи обм'якнувши на кріслі. Коли вино налили в келих, він швидко зробив кілька ковтків і зітхнув, ніби зажив ліки, яких конче потребував.

— Ви казали, що Елізабет Тассел накручувала Квайна,— нагадав Страйк.

— Га? — перепитав Вальдгрейв, прикладаючи праву руку до вуха. Страйк згадав, що він на це вухо не чує. В ресторані ставало велелюдніше, гамірніше. Страйк повторив питання гучнішим голосом.

— О так,— відповів Вальдгрейв.— Так, накручувала щодо Фенкорта. Вони вдвох любили перебирати заподіяні їм Фенкортом образи.

— Що за образи? — спитав Страйк. Вальдгрейв випив ще вина.

— Фенкорт багато років казав про них погане,— Вальдгрейв неухважно почухав груди крізь м'яту сорочку і знову випив.— Про Оуена, бо той написав пародію на роман його покійної дружини; про Ліз, бо та трималася за Оуена — і майте на увазі, ніхто про Фенкорта й кривого слова не сказав, коли той пішов від Ліз. Та жінка — просто стерво. Тепер має всього двох клієнтів. Викривлене сприйняття — мабуть, вечорами рахує, скільки втратила: п'ятнадцять відсотків від гонорарів Фенкорта — то великі гроші. Звані вечері, прем'єри фільмів... а їй натомість лишилися інтерв'ю Оуена на кулькову ручку й горілі ковбаски в садку Доркас Пенджеллі.

— Звідки ви знаєте про горілі ковбаски? — спитав Страйк.

— Мені Доркас розповідала,— відповів Вальдгрейв, який уже прикінчив перший келих вина і наповнював другий.— Питала, чому Ліз немає на річниці компанії. Коли я розповів про «Бомбікса Морі», Доркас заявила, що Ліз — чарівна людина. Чарівна! Вона, мовляв, не могла знати, про що Оуенова книжка. Ніколи б не образила чужі почуття — та вона й мухи не скривдить! Ха!

— Ви не погоджуєтеся?

— Ще й як не погоджуюся. Я знайомий з людьми, які починали в агенції Ліз Тассел. Вони говорять мов жертви викрадення, яких викупили. Вона залякує людей. Норов страшний.

— Гадаєте, вона змусила Квайна написати ту книжку?

— Ну, не прямо,— відповів Вальдгрейв.— Але якщо взяти письменника, який марить, ніби його книжки не продаються, бо люди йому задрять чи погано роблять свою справу, і віддати його в кігті Ліз, яка завжди сердита, цинічна як гріх і повсякчас йому втовкмачує, що то Фенкорт їм усе паскудить, то не дивно, що він накрутиться до божевілля. Вона ж навіть книжки його як слід не прочитала. Якби Оуен не помер, я сказав би, що катюзі по заслугі. Бідолашний псих не тільки Фенкорта обмовив, га? Він і по ній гарно прокотився, ха-ха! І по клятому Денієлу, і по мені. По всіх. П'всіх!

Подібно до інших алкоголіків, яких знав Страйк, Джері Вальдгрейв напився з двох келихів вина. Його рухи раптом стали недбалими, манери — екстравагантними.

— Гадаєте, Елізабет Тассел нацькувала Квайна на Фенкорта?

— Понад усякий сумнів,— відповів Вальдгрейв.— Понад усякий сумнів.

— Та коли я розмовляв з нею, Елізабет Тассел сказала, що написане Квайном про Фенкорта — брехня,— повідомив Вальдгрейву Страйк.

— Га? — знову перепитав Вальдгрейв, підносячи долоню до вуха.

— Вона мені сказала,— гучніше промовив Страйк,— що Оуен написав про Фенкорта неправду в «Бомбіксі Морі». Що Фенкорт не писав пародії, через яку його дружина вкоротила собі віку — що це Квайн написав.

— Та я не про те кажу,— відповів Вальдгрейв, хитаючи головою, ніби ремствуєючи на тупість Страйка.— Я про те, що... а, забудьте. Забудьте.

Він випив уже більше половини пляшки; алкоголь вдихнув більшу впевненість. Страйк відступив, розуміючи, що коли натисне, то наскочить на гранітну стіну п'яної впертості. Хай краще пливе, куди сам забажає — треба хіба трішки скерувати.

— Я подобався Оуену,— повідомив Страйкові Вальдгрейв.— О так. Я знав, як дати йому раду. Потурай його марнославству — і матимеш від того чоловіка що завгодно. Півгодини похвалиш, тоді

можна пропонувати якісь зміни в рукописі. Ще півг'дини — ще одна зміна. Ті'ки так. Він заледве хтів мене образити. В голові в бідного дурня потьмарилося. Хтів знову потрапити в телевізор. Гадав, що всі проти нього. Не розумів, що грається з вогнем. З глузду зсунувся.

Вальдгрейв відкинувся на стільці й потилицею врізався в голову пишнотілої й пишно вдягненої пані за сусіднім столиком.

— Ох пробачте! Пробачте!

Та зиркнула на нього через плече, і Вальдгрейв різко посунув стільця уперед. Посуд на скатертині забрязкотів.

— То в чому,— спитав Страйк,— суть образу Різника?

— Га? — спитав Вальдгрейв.

Цього разу Страйк був певний, що Вальдгрейв прикинувся, ніби недочув.

— Різник...

— Різник — це редактор, очевидно ж,— пояснив Вальдгрейв.

— А закривавлений мішок, ота карлиця, що ви топили?

— Символізм,— недбало відмахнувся Вальдгрейв, мало не перекинувши свій келих.— Я задушив якусь його ідею, хотів убити котрийсь із любовно виписаних епізодів. Просто образа.

Страйк, який чув тисячі заздалегідь приготованих відповідей, вирішив, що ця — теж надто вдала, гладенька, швидка.

— І все?

— Ну,— з задиханим смішком відповів Вальдгрейв,— карлиць я ніколи не топив, якщо ви на це натякаєте.

Допитувати п'яних завжди нелегко. Протягом роботи у відділі спеціальних розслідувань Страйк рідко мав справу зі сп'янілими свідками. Він пам'ятав майора-алкоголіка, чия дванадцятирічна донька розповіла про сексуальні домагання в своїй німецькій школі. Коли Страйк приїхав до будинку, де мешкала родина, майор кинувся на нього з розбитою пляшкою. Довелося скрутити. Але тут, у цивільному світі, поруч із сомельє, цей привітний п'яний редактор міг спокійно встати й піти, і Страйк нічим би йому не завадив. Лишалось тільки сподіватися, що можливість зайвий раз відхреститися від Різника змусить Вальдгрейва сидіти на місці й говорити.

До Страйка під'їхав возик зі стравами. Йому церемонно відрізали шмат шотландської яловичини, а перед Вальдгрейвом поставили його рибу.

«Три місяці не їздитиму на таксі»,— суворо звелів собі Страйк, захилинаючись слиною, поки йому в тарілку насипали йоркширський пудинг, картоплю і ріпу. Возик потрюхикав геть. Вальдгрейв, який спустошив пляшку вже на дві третини, роздивлявся свою камбалу, ніби не розуміючи, звідки вона тут узялася, а тоді пальцями поклав у рота маленьку картоплинку.

— Квайн з вами обговорював свою творчість, перш ніж віддати рукопис? — спитав Страйк.

— Ніколи,— відповів Вальдгрейв.— Про «Бомбікса Морі» він мені тільки сказав, що шовкопряд — то метафора письменника, який мусить пройти через агонію, щоб видати гідний твір. І все.

— Він не питав у вас порад, коментарів?

— Ні, ні, Оуен завжди був певний, що все краще знає сам.

— Це норма?

— Письменники бувають різні,— відповів Вальдгрейв.— Але Оуен завжди був з породи потайних. Йому подобалося робити велику прем'єру. Це тішило його потяг до драми.

— Гадаю, поліція у вас питала, що ви робили після того, як отримали книгу,— буденно мовив Страйк.

— Так, довелося через це пройти,— байдуже відповів Вальдгрейв. Він безуспішно намагався витягти кістки з камбали, яку необачно попросив подати з хребтом.— Рукопис прийшов у п'ятницю, до неділі я в нього не зазірав...

— Ви мали кудись поїхати, так?

— До Парижа,— відповів Вальдгрейв.— На річницю весілля. Не склалося.

— Щось сталося?

Вальдгрейв вилив рештки вина в келих. Кілька крапель темної рідини впало на скатертину. Розповзлася пляма.

— Посварилися, страшно посварилися, поки їхали до аеропорту Гітроу. Розвернулися і повернулися додому.

— Ого,— тільки й мовив Страйк.

— Воно вже багато років казна-як,— сказав Вальдгрейв і облишив нерівний бій з камбалою, відкинувши виделки з брязкотом, який змусив людей за найближчими столиками озирнутися.— Джо-Джо виросла. Більше сенсу немає. Ми розлучаємося.

— Прикро це чути,— сказав Страйк.

Вальдгрейв журливо всміхнувся і випив ще вина. Скельця окулярів у роговій оправі всі були в слідах від пальців, комір сорочки — брудний, пошарпаний. Вигляд у нього був (а Страйк знався на таких речах), як у людини, що так і спала одягнена.

— Після сварки ви поїхали просто додому, так?

— Будинок великий. Можна і не бачитися, коли не хочеш.

Краплі вина багряними квітами розпускалися на білосніжній скатертині.

— Чорна мітка, ось на що воно мені схоже,— сказав Вальдгрейв.— Як в «Острові скарбів», ну знаєте... ч'рна мітка. Хто читав ту клятву кн'гу — всі під підозрою. Всі на всіх косо дивляться. Всі, хто знає кінець, під підозрою. П'ліція прийшла до мене просто в кабінет, усі дивилися... Я прочитав її в неділю,— сказав він, раптом повертаючись до Страйкового питання,— сказав Ліз Тассел усе, що про неї думаю, і життя пішло далі. Оуен не брав слухавки. Я думав — у нього зрив, але мав свої проблеми. Деніел Чард осатанів... Та й пішов він! Звільнився. Досить. Звинувачення! Досить. Щоб на мене кричали перед усеньким офісом! До-силь.

— Звинувачення? — перепитав Страйк.

Техніка цього допиту почала нагадувати хитромудру гру в настільний футбол з фігурками-киванцями; розхитаного співрозмовника досить було спрямувати легким вправним доторком. (У сімдесяті Страйк мав набір футболістів з «Арсеналу»; він грав проти «Плімут Аргайлу» Дейва Полворта, який сам розмалював фігурки; хлопчики гралися, лежачи на животах на килимку перед коминком у будинку Дейвової мами).

— Ден гадає, що я пліткував про нього з Оуеном. Чортів ідіот. Думає, що ніхто не в курсі. Та сто років уже йдуть ці чутки! Оуенові й казати не треба було. Всі в курсі.

— Що Чард — гей?

— Та всім байдуже, чи гей... він усе в собі душить. Навіть не знаю, чи Ден сам розуміє, що гей. Але йому п'добаються гарні молодики. Любить малювати їх ню. Це всі знають.

— Він пропонував вас намалювати? — спитав Страйк.

— О Господи, та ні,— відповів Вальдгрейв.— Мені Джо Норт казав... б'гато років тому. О!

Він привернув увагу сомельє.

— Мені ще келих отого, б'дь ласка.

Страйк був вдячний, що хоч не пляшку.

— Даруйте, сер, але ми не розливаємо це...

— То щось інше. Червоне. Що завгодно. Так, це було багато років тому,— повернувся до оповіді Вальдгрейв, коли сомельє пішов.— Ден просив Джо позувати для нього; Джо послав його к бісу. Всі це знають вже б'гато років.

Він відкинувся на стільці, знову врившись у ту саму пишну пані, яка, на жаль, тепер їла суп. Страйк дивився, як її розлючений супутник кличе офіціанта і скаржиться. Офіціант нахилився до Вальдгрейва і мовив вибачливим, але твердим тоном:

— Ви не проти трохи посунутися, сер? Пані за вами...

— Вибачте, вибачте...

Вальдгрейв підтягнув стільця ближче до Страйка, поклав лікті на стіл, відкинув з очей скуйовджену чуприну й гучно повідомив:

— Голова в дупі.

— У кого? — поцікавився Страйк і не без жалю доїв найкращий обід за довгий час.

— У Дена. Йому видавництво на тарілочці принесли... все життя мов кіт на печі... хай живе в себе в селі й малює свого слугу, коли так хоче... А з мене досить! Засную свою вл... власну компанію, чорт забирай!

У Вальдгрейва задзвонив мобільний. Шукав його редактор довгенько. Уважно вдивився в номер на екрані й лише тоді відповів.

— Що таке, Джо-Джо?

У ресторані було гамірно, але Страйк почув відповідь: з того боку пронизливо верещали. Вальдгрейв набрав нажаханого вигляду.

— Джо-Джо? Що?..

Але тут м'яке, приязне обличчя так змінилося, що Страйк ледь повірив власним очам. На шиї у Вальдгрейва набрякли вени, губи розтягнулися в потворний вищир.

— Пішла ти! — закричав він; гучний голос долетів до всіх столиків навколо, і п'ятдесят голів рвучко підвелось, розмови припинилися.— Не смій мені дзвонити з номера Джо-Джо! Ні, буха ти курво — чуєш! — я п'ю, бо, щоб тебе, на тобі жонатий! Ось чому!

Пишна пані за сусіднім столиком обурено розвернулася. Офіціанти супились; один настільки забувся, що так і завмер, не донісши

йоркширський пудинг до тарілки японського бізнесмена. Славний джентльменський клуб, понад сумнів, бачив чимало п'яних скандалів, але все одно це шокувало — тут, серед панелей темного дерева, скляних люстр і списків страв, де все було таке чепурно-британське, спокійне, статечне.

— Ну і хто в цьому, бляха, винен? — горлав Вальдгрейв.

Він схопився на ноги, знову зачепивши свою бідолашну сусідку, але цього разу її супутник не скаржився. В ресторані запала мовчанка. Вальдгрейв, у якого запліталися ноги, простував геть, набравшись від пляшки з третиною вина, і лаявся в телефон, а Страйк, який лишився за столом, з веселим подивом виявив у собі трохи осуду до чоловіка, який не вміє пити.

— Рахунок, будь ласка,— звернувся він до найближчого офіціанта, який роззявляв рота. Страйк трохи засмутився, що не встиг скуштувати пудинг з родзинками, який бачив у списку страв, але треба було наздогнати Вальдгрейва.

Гості ресторану стиха гомоніли і поглядали на нього скося. Страйк заплатив, підвівся і, спираючись на ціпок, пішов слідом за Вальдгрейвом, що так незугарно покинув ресторан. З обурення на обличчі метрдотеля і криків Вальдгрейва, які лунали просто з-за дверей, Страйк виснував, що редактора довелося просити залишити приміщення.

Вальдгрейва він виявив ліворуч від дверей, де той притулився до холодної стіни. Навколо густо падав сніг, хрумтів на тротуарах, перехожі були замотані по вуха. Поза величним інтер'єром Вальдгрейв уже не скидався на дещо обшарпаного інтелектуала. П'яний, брудний, у пом'ятому одязі, він лаявся в телефон, якого не було видно у великій долоні, й скидався на душевнохворого безхатька.

— ...не я винен, сука ти тупа! То хіба я написав ту бридоту? Хіба я?.. От і говори з нею, ага?.. А якщо не ти, то я... Ану не погрожуй мені, хвойда ти кислоока... якби ти ото ноги не розсувала... так, ти чула, що я кажу!..

Вальдгрейв помітив Страйка. Кілька секунд витріщався на нього, тоді обірвав дзвінок. Мобільний вислизнув з його незграбних пальців просто на засніжену долівку.

— Чорт,— буркнув Джері Вальдгрейв.

Вовк знову перекинувся на вівцю. Голими пальцями Вальдгрейв

почав видобувати телефон зі сльоти на тротуарі, й тут з нього злетіли окуляри. Страйк підняв їх.

— Дякую. Дякую. Вибачте за це. Вибачте...

Коли редактор повернув окуляри на перенісся, Страйк побачив на його пухких щоках сльози. Сховавши тріснутий мобільний у кишеню, він з відчаєм розвернувся до детектива.

Ж'ття мені зламала,— повідомив Вальдгрейв.— Клята книжка. А я собі думав, що Оуен... що в нього хоч одне було святе. Батько й донька. Святе...

Махнувши рукою, Вальдгрейв розвернувся і пішов геть, заплітаючи ногами, дуже п'яний. Детектив здогадався, що перед зустріччю він випив принаймні ще одну пляшку. Йти за ним сенсу не було.

Дивлячись, як Вальдгрейв розчиняється у віхолі, між навантажених різдвяними закупками людей і засніжених тротуарів, Страйк пригадав руку, що грубо схопила доньку за плече, строгий чоловічий голос, сердитий дівочий: «Мама он уже біля нього, краще б її хапав!»

Страйк підняв комір пальта і подумав: тепер він розуміє, на що натякали всі ті речі: і карлиця в закривавленому мішку, і роги в Різника на голові, і — найжорстокіша деталь — спроба втопити карлицю.

...when I am provok'd to fury, I cannot incorporate with patience and reason.

William Congreve, *The Double-Dealer*^[43]

До офісу Страйк ішов під брудно-сріблястим небом, важко пересуваючи ноги в снігових заметах, які все росли — ще й досі сніжило рясно. Хоча пив він тільки воду, почувався трохи п'яним від доброї поживної їжі, що навіяла хибне відчуття добробуту — яке Вальдгрейв, мабуть, загубив ранком, коли пиячив у офісі. Прогулянка від «Симпсона» на Стренді до протятого протягами маленького офісу на Денмарк-стріт у тренованої, здорової дорослої людини забрала б зо чверть години. Натружене коліно Страйка і досі боліло, але він щойно витратив на один обід цілий тижневий бюджет на харчі. Закуривши, він покульгав крізь пронизливий холод, сховавши голову в плечі від снігу і намагаючись уявити, що там Робін дізналася у книгарні «Бридлінгтон».

Проходячи повз колонаду театру «Ліцеум», Страйк міркував над тим фактом, що Денієл Чард уважає, ніби це Джері Вальдгрейв допоміг Квайнові написати книжку, а сам Вальдгрейв переконаний, що то Елізабет Тассел тиснула на Квайнові образи, аж поки ті не прорвалися в друковане слово. Може, думав він, то вони самі так переносили образи? Страшна смерть Квайна відібрала в Чарда й Вальдгрейва справжнього винуватця — то що, тепер вони шукали живих офірних цапів, щоб було на кому зірватися? Чи вони дійсно виявили в «Бомбіксі Морі» чужинний вплив?

Червоногарячий фасад «Карети й коней» на Веллінгтон-стріт манив: Страйк підходив ближче, важко спираючись на ціпок, потерпаючи від болю у коліні, і мріяв про тепло, пиво, зручний стільчик... але то будуть треті відвідини пабу за тиждень... не можна набувати таких звичок. Джері Вальдгрейв — добрий приклад наслідків, до яких може призвести така поведінка...

Він не стримався і кинув заздрісний погляд у вікно — на вогні, відбиті в мідних пивних кранах, і на веселих чоловіків з необтяженим турботами розумом...

І краєм ока помітив її. Висока, зігнута, в чорному пальті, руки в кишенях: його переслідувачка й суботня майже-нападниця поспішала за

ним крізь сніг.

Страйк не сповільнив кроків, не озирнувся. Цього разу він не в іграшки грався; він не буде спинятися, щоб випробувати її аматорське стеження, не дасть зрозуміти, що побачив її. Він простував уперед, не обертаючись, і тільки чоловік чи жінка, так само обізнані у протидії стеженню, помітили б ніби буденні погляди, що їх Страйк кидав на зручно розміщенні вітрини та блискучі мідні таблички на дверях; тільки обізнана людина відзначила б гіпер-уважність, замасковану під недбальство.

Більшість убивць — незграбні аматори; так їх і ловлять. Ця наполегливість після суботньої поразки вказувала на чималу необачність, і саме на неї розраховував Страйк, простуючи вздовж Веллінгтон-стріт і буцімто не помічаючи жінки з ножем у кишені. Коли він переходив Рассел-стріт, переслідувачка зникла з очей, прикинувшись, що звертає на вулицю маркіза Англсі, але скоро з'явилася знову, ховаючись між колонами офісної будівлі, чекаючи в одвірках, щоб дати «жертві» просунутися вперед.

Страйк заледве відчував біль у коліні. Він перетворився на шість із гаком футів сконцентрованої енергії. Цього разу нападниця не має переваг; зненацька вона його не заскочить. Якщо вона взагалі мала план, то полягав він, мабуть, у тому, щоб скористатися першою-ліпшою нагодою. Завдання Страйка полягало в тому, щоб дати нападниці нагоду, яку не можна прогавити, але не дати нею скористатися.

Позаду лишилася Королівська опера з її класичним портиком, колонами та статуями; на Енделл-стріт переслідувачка зайшла в телефонну будку й вийшла звідти, вочевидь, збираючи сміливість і перевіряючи, що «жертва» точно її не бачить. Страйк простував собі в тому самому темпі, не зводячи очей з вулиці попереду. Ось нападниця набралася впевненості, вийшла на залюднений тротуар, простуючи між перехожими з пакетами й сумками; вулиця звужувалася, і дівчина підходила все ближче, то ховаючись в одвірках, то виринаючи.

Офіс був уже близько; Страйк вирішив, що час, і звернув ліворуч від Денмарк-стріт, на Фліткрофт-стріт — та виходила на Денмарк-плейс, а звідти темний провулок, весь обклеєний концертними афішами, виводив до його офісу.

Ну що, зважиться?

Входячи у провулок — між вогкими стінами заметалася негучна

луна від кроків — Страйк трохи сповільнився. А тоді почув, що вона біжить на нього.

Крутнувшись на здоровій нозі, Страйк виставив ціпка. Зойк болю, коли ціпок ударив по руці,— й ось канцелярський ніж вилетів з кулака, відбився від кам'яної стіни і мало не влучив у око Страйкові, який тепер міцно схопив нападницю. Та кричала.

Страйк був злякався, що якийсь герой нагодиться рятувати панянку, але ніхто не нагодився. Тепер важила швидкість. Нападниця виявилася дужчою, ніж він міг подумати, і затято виривалася, намагалася вдарити його по яйцях, вчепитися в обличчя. Новим вправним рухом Страйк зробив захват шиї; нападниця заковзала, забила ногами по мокрій долівці.

Дівчина все пручалася, намагаючись його вкусити, а Страйк нахилився підняти ніж, потягнувши її вниз так, що вона мало не впала. Тоді, покинувши ціпок — нести його разом з нападницею не було можливості — Страйк потягнув її на Денмарк-стріт.

Він ішов швидко, а вона так засапалася через боротьбу, що не могла кричати. На короткій холодній вулиці нікого не було. Не знайшлося перехожих, щоб помітити біду, поки Страйк волік нападницю до чорного ходу.

— Впусти мене, Робін! Швидше! — крикнув Страйк у домофон і плечем відчинив двері, щойно Робін відімкнула їх. Потягнув нападницю нагору металевими сходами, потерпаючи від болю в коліні; тепер вона почала кричати, луна полетіла сходовим колодязем. Страйк помітив рух за скляними дверима офісу похмурого й ексцентричного графічного дизайнера з нижнього поверху.

— То ми дуркуємо! — гукнув він до дверей і поволік нападницю вище.

— Корморане, що за... О Боже! — вигукнула Робін, визираючи згори.— Не можна ж... Що це за гра? Пустити її!

— Вона щойно... хотіла... мене вдарити ножем... знов! — видихнув Страйк і останнім титанічним зусиллям штовхнув нападницю через поріг.— Замкни двері! — крикнув він до Робін. Та забігла слідом і зробила, як він сказав.

Страйк кинув жінку на диван зі штучної шкіри. Каптур злетів з її голови, відкривши довговиде бліде лице, великі карі очі й густі темні кучері, що спадали на плечі. Нігті в дівчини були гострі й червоні. На

вигляд — ледве двадцятирічна.

— Ах ти ж гад! Гад!

Вона спробувала підвестися, але Страйк стояв над нею з кровожерним виразом, тож дівчина передумала й опустилася на диван. Почала масажувати білу шию, на якій лишилися темні синці від його захвату.

— Скажеш мені, чого накинулася на мене з ножем? — спитав Страйк.

— Та пішов ти!

— Оригінально, — відзначив Страйк. — Робін, дзвони в поліцію.

— Ні-і-і-і! — одразу заскавчала дівчина в чорному пальті. — Він мене скалічив! — видихнула вона до Робін, відтягаючи кофту, щоб краще показати синці на м'язистій білій шії. — Схопив мене, потягнув...

Робін, яка тримала руку на телефоні, глянула на Страйка.

— Нащо ти за мною йшла? — спитав Страйк, нависаючи над дівчиною в чорному. Він тяжко дихав і говорив загрозливим тоном.

Вона зіщулилася на рипливому дивані, але Робін, яка так і не відпускала телефон, розгледіла в цьому остраху нотку насолоди, розчула шепіт чуттєвості в тому, як дівчина сахнулася від Страйка.

— Останній шанс, — загарчав той. — Нащо ти...

— Що там таке? — сварливо спитали з нижнього поверху.

Очі Робін і Страйка зустрілися. Робін помчала до дверей, відчинила і вийшла на сходи, а Страйк лишився стояти над полонянкою, випнувши щелепу і стиснувши п'ястуки. Він бачив, як у великих темних очах, обведених фіалковими тінями, промайнуло і згасло бажання покликати на поміч. Дівчина затрусилася й почала плакати, шкірячи зуби; в її сльозах йому ввижалося не так страждання, як лють.

— Усе гаразд, містере Кроуді, — гукнула Робін. — То дружнє! Вибачте, що від нас такий гамір.

Робін повернулася до офісу і знову замкнула по собі двері. Дівчина на дивані заціпеніла, по її щоках струменіли сльози, червоні кігті вчепилися у край дивана.

— Так, усе, — сказав Страйк. — Або ти говориш, або я дзвоню в поліцію.

Дівчина, вочевидь, повірила. Він і двох кроків до телефону не зробив, як вона захлипала:

— Я хотіла тобі завадити.

— В чому завадити? — не зрозумів Страйк.

— А ніби ти не знаєш!

— Ану не смій зі мною гратися! — гримнув Страйк, схиляючись над нею і стискаючи великі кулаки. Хворе коліно він тепер відчував дуже виразно. І це вона була винна в тому, що він упав і знову пошкодив зв'язку.

— Так, Корморане,— твердо мовила Робін і стала між ним і дівчиною, тож Страйкові довелося відступити.— Слухай,— сказала вона до дівчини.— Послухай мене. Скажи йому, нащо ти це робиш, і може, він не подзвонить...

— Та ти жартуєш,— обурився Страйк.— Вона мене двічі намагалася штрикнути ножем...

— ...і може, він не подзвонить до поліції,— гучно й незворушно закінчила Робін.

Дівчина підскочила і рвонула до дверей.

— Не втечеш! — заявив Страйк, швидко прокульгав повз Робін, схопив нападницю за пояс і грубо потягнув назад на диван. — Хто ти така?

— Ти мене покалічив! — закричала вона.— Справді покалічив... ребра! Я тебе здам за напад, ти, гад...

— Називати тебе Піппою, так? — спитав Страйк. Дрож, задиханий зойк, злісний погляд.

— Ах ти ж... ах ти ж...

— Так, так, ах я ж,— роздратовано кивнув Страйк.— Ім'я!

Її груди під важким пальтом ходили ходором.

— А звідки ти знатимеш, що я не брешу, навіть коли скажу? — видихнула вона, все не бажаючи скоритися.

— Триматиму тебе тут, поки не перевірю,— відповів Страйк.

— Це викрадення! — гучним і грубим, мов у вантажника в доках, голосом заявила вона.

— Це громадський арешт,— сказав на це Страйк.— Ти на мене, бляха, з ножем кинулася. Все, востаннє питаю...

— Піппа Міджлі,— виплюнула вона.

— Ну нарешті. Документи є?

Знову вилаявшись собі під ніс, вона опустила руку в кишеню і видобула проїзний на автобус, який жбурнула Страйкові.

— Тут написано «Філіп Міджлі».

— Та ти що!

Спостерігаючи, як до Страйка доходить, Робін, попри напруженість у кімнаті, відчула бажання засміятися.

— Епікойне,— гнівно пояснила Піппа Міджлі.— Не второпав ще? Надто розумно для тебе, га, бидлота?

Страйк придивився до неї. На подряпаній, вкритій синцями шії проступало Адамове яблуко. Піппа знов сховала руки в кишені.

— Наступного року я вже в усіх документах буду Піппа,— заявила вона.

— Піппа,— повторив Страйк.— То ти написала, що радо покрутиш коліщатка диби для Кет, так?

— О-о,— видихнула Робін, до якої дійшло.

— О-о-о-о, який же ви розумний, пане Громило,— стервозно змавпувала її Піппа.

— Ти знаєш Кетрин Кент особисто чи лише по інтернету?

— А що? Знайомство з Кет Кент — то тепер злочин?

— Звідки ти знала Оуена Квайна?

— Не бажаю говорити про того покидька,— відповіла Піппа, тяжко дихаючи.— Він мені таке зробив... таке заподіяв... прикинувся, ніби... Брехло! Паскудне, бридке брехло!

По її щоках заструменіли сльози. Почалася істерика. Червоні пазури вчепилися у волосся, ноги забарабанили по долівці; завиваючи, вона хиталася з боку на бік. Страйк з огидою подивився на це і за півхвилини сказав:

— Так, завалися, бо...

Але Робін глянула на нього, змушуючи мовчати, витягнула з коробки на столі жменю серветок і тицьнула Піппі в руку.

— Д-д-дя...

— Піппо, будеш чай чи каву? — ласкаво спитала Робін.

— Ка... ву... буд-д... дь...

— Робін, вона мене зарізати хотіла!

— Ну не зарізала ж, ні? — озвалася Робін, ставлячи чайник.

— Нездібність,— не повірив власним вухам Страйк,— то не виправдання з погляду закону!

Він знов насів на Піппу, яка слухала цей обмін репліками з роззявленим ротом.

— Нащо ти за мною йшла? В чому хотіла завадити? І я тебе

попереджаю — хоч тут і є Робін, яку можна пом'якшити слізьми...

— Ти працюєш на неї! — заволатала Піппа.— На ту почварну суку, його вдову! Тепер вона має його грошики, га,— і ми знаємо, нащо вона тебе найняла, ми не дурні!

— Хто це «ми»? — спитав Страйк, а темні Піппині очі метнулися до дверей.— Богом клянуся,— заявив Страйк, чиє натружене коліно так сіпало, що він мало зубами не скреготів,— якщо ти знов спробуєш кинутися до дверей, я дзвоню в поліцію, щоб її, даю свідчення і задоволено дивлюся, як тебе замкнуть за замах на вбивство. І весело тобі в тюрмі не буде, Піппо,— додав він.— Ти же ще не оперована.

— Корморане! — різко вигукнула Робін.

— Я кажу як є,— озвався Страйк.

Піппа зіщулилася на дивані й дивилася на нього з непідробним жахом.

— Кава,— твердо мовила Робін, виходячи з-за столу, і тицьнула в червонопазурну Піппину руку горнятко.— Піппо, заради Бога, просто скажи йому те, про що він питає. Скажи.

Піппа здавалася некерованою й агресивною, але Робін було шкода дівчину, яка, здається, зовсім не думала про можливі наслідки озброєного нападу на приватного детектива. Робін тільки й могла виснувати, що Піппа має — в крайній формі — рису, яка завжди позначала її молодшого брата Мартіна. Той вирізнявся необачністю і потягом до небезпеки, через що потрапляв до травматології частіше, ніж решта братів і сестра разом узяті.

— Ми знаємо, що вона тебе найняла, щоб нас підставити,— видушила з себе Піппа.

— Хто,— загарчав Страйк,— ця «вона» і кого «нас»?

— Леонора Квайн! — відповіла Піппа.— Нам відомо, що вона за птиця і на що здатна! Вона нас ненавидить — мене й Кет — і все зробить, щоб нам напаскудити! Леонора вбила Оуена і тепер хоче його повісити на нас! Прикидайся-прикидайся! — закричала вона на Страйка, чії брови поповзли вгору, до густої чуприни.— То скажена сука, страшенно ревнива — вона бачити нас не могла, а тепер найняла тебе нишпорити й шукати докази проти нас!..

— Не знаю, як ти тільки віриш у цю параноїдальну чортівню...

— Ми знаємо, що відбувається! — верещала Піппа.

— Стули пельку. Коли ти почала ходити за мною, ніхто, крім

убивці, не міг знати, що Квайн мертвий. Ти стежила за мною у день, коли я знайшов тіло, і мені відомо, що до того ти тиждень стежила за Леонорою. Нащо? — Коли вона не відповіла, Страйк повторив: — Останній шанс: нащо ти йшла за мною від будинку Леонори?

— Подумала, що ти приведеш мене до нього,— відповіла Піппа.

— Нащо ти хотіла знати, де він?

— Щоб убити того паскуду! — крикнула Піппа, і Робін вирішила, що вона дійсно не має інстинкту самозбереження — точно як Мартін.

— І за що ти хотіла його вбити? — спитав Страйк, ніби Піппа не сказала нічого незвичайного.

— За те, що він про нас понаписував у цій паскудній книжці! Ти знаєш, ти читав... Епікойне... падлюка, гад, га-ад...

— Та заспокойся ти! Тобто ти тоді вже прочитала «Бомбікса Морі»?

— Та вже прочитала!

— І саме тоді почала вкидати лайно в поштову скриньку Квайнів?

— Лайно за лайно! — проголосила Піппа.

— Як дотепно. Коли ти прочитала книжку?

— Кет читала епізоди про нас по телефону, а тоді я прийшла і...

— Коли вона читала тобі по телефону?

— К-коли прийшла додому і побачила книжку в себе на килимку під дверима. Цілий рукопис. Вона ледь двері відчинила. Закинув у щілину для пошти, ще й записку додав,— розповіла Піппа Міджлі.— Кет мені показувала.

— І що було в записці?

— «Час нам обом заплатити! Сподіваюся, сподобається. Оуен».

— «Час нам обом заплатити»? — насупився Страйк.— Ти знаєш, що це означає?

— Кет мені не пояснила, але сама вона зрозуміла. Вона була така нещасна,— відповіла Піппа, тяжко дихаючи.— Вона... вона така чудова людина. Ти її не знаєш. Вона мені стала за рідну матір. Ми познайомилися на його курсах літературної майстерності й стали... стали мов...— Вона задихнулася, заскиглила: — Він був просто покидьок! Брехав нам про свою книжку, про все брехав...

Піппа знову почала плакати, схлипуючи й завиваючи, і Робін, переймаючись через містера Кроуді, м'яко сказала:

— Піппо, просто скажи, про що він брехав. Корморан просто хоче

знати правду, він не прагне когось підставити.

Вона не знала, чи Піппа повірила, чи взагалі почула; можливо, їй просто треба було вивільнити накопичені почуття. Піппа, хлипаючи, втягнула повітря і почала говорити, швидко й багато:

— Оуен казав, що я йому стала за другу доньку, сам казав; я йому все розповіла, він знав, що мама викинула мене з дому, все знав. І я п-показала йому книжку про моє життя, він так сп-півчував, так зацікавився, обіцяв допомогти з п-публікацією, казав, що ми — я, Кет — що м-ми є в його новому романі, що я там «прекрасна заблукана душа» — т-так мені й ск-казав,— видихнула Піппа; її губи тремтіли. — Він п-прикинувся в той день, ніби читає мені уривок по телефону, було так г-гарно... а потім я сама прочитала, а там таке... Кет було так погано... п-печера.. Гарпія та Епікойне...

— Отже, Кетрин повернулася додому і знайшла під дверима рукопис, так? — спитав Страйк.— Звідки повернулася — з роботи?

— З госпісу, де сиділа з п-присмертною сестрою...

— І коли саме це було? — втретє спитав Страйк.

— Та хіба комусь є діло, коли...

— Мені є!

— Це було дев'ятого? — спитала Робін. Вона відкрила блог Кетрин Кент на своєму комп'ютері, екран якого не було видно з дивана, де сиділа Піппа.— Піппо, це могло бути дев'яте — вівторок? Вівторок після ночі Гая Фокса?

— Це було... так, гадаю, це тоді й було! — відповіла Піппа, явно вражена вдалим здогадом Робін.— Так, Кет якраз на Гая Фокса не було вдома, бо Анжела вмирала...

— А чому ти гадаєш, що то було саме на Гая Фокса? — спитав Страйк.

— Бо Оуен ск-казав Кет, що не зможе до неї прийти, бо буде пускати феєрверки з донькою,— відповіла Піппа.— Кет дуже засмутилася, бо він мав піти з сім'ї! Він їй обіцяв, останнього-преостаннього разу обіцяв, що покине свою сучку-дружину, і коли заявив, що буде гратися з давнятком...

Вона осіклася, але Страйк перепитав:

— З даунятком, так?

— То просто каламбур,— пробурмотіла Піппа, якій за вживання такого слова явно було більш соромно, ніж за напад на Страйка.— Ми з

Кет придумали: типу якби не донька, то Оуен давно б уже пішов і жив з Кет...

— Що Кет робила того вечора замість побачення з Квайном? — спитав Страйк.

— Я до неї приїхала. Потім їй подзвонили і сказали, що сестрі, Анджелі, стало набагато гірше, і вона пішла. У Анджели був рак. Метастази всюди розповзлися.

— Де була Анджела?

— У госпісі в Клепгемі.

— На чому Кетрин туди поїхала?

— А це має значення?

— Чорт, просто відповідай на питання!

— Не знаю — гадаю, на метро. І вона три дні пробула поруч з Анджелою, спала на підлозі біля її ліжка на матраці, бо Анджела могла щомиті померти. Але сестра трималася, тому Кет поїхала додому по чистий одяг — і знайшла під дверима рукопис.

— Чому ти так упевнена, що Кент приїхала додому саме у вівторок? — спитала Робін, і Страйк, який збирався поставити це саме питання, здивовано глянув на неї. Він ще не знав про старого з книгарні й провал ґрунту в Німеччині.

— Бо по вівторках я працюю на гарячій лінії,— відповіла Піппа,— і була на роботі, к-коли мені почала дзвонити Кет, бо вона склала сторінки докупи і прочитала, що там було написано про нас...

— Оце дуже цікаво,— мовив Страйк,— бо поліції Кетрин Кент заявила, що не читала «Бомбікса Морі».

За інших обставин переляк на Піппиному обличчі міг би здатися комічним.

— Чорт! Ти мене обдуриш!

— Так, ти міцний горішок,— кивнув Страйк.— Навіть не думай! — застеріг він, коли побачив, що Піппа збирається встати.

— Він був... гівнюком! — закричала Піппа в безсилій люті.— Використовував нас! Вдавав, що цікавиться нашими творами, а сам використовував нас, б-брехло, гад! Я думала, він розумів, що в мене за життя,— ми годинами розмовляли, він заохочував мене написати свою історію — сказав, що допоможе з видавцем...

Страйк раптом відчув утому. Яка книга була б з цієї манії?

— ...а то він просто мене дуриш, щоб я ділилася найпотаємнішими

думками й почуттями, а Кет! Він таке заподіяв Кет! Ви не уявляєте! Я радію, що та його сука-жінка вбила його! Бо якби не вона, то...

— Чому,— спитав Страйк,— ти кажеш, що Квайна вбила його дружина?

— Бо Кет має докази!

Коротка пауза.

— Які ще докази? — спитав Страйк.

— А тобі все скажи! — закричала Піппа, істерично підсміюючись.
— Ти б і не від того!

— Якщо вона має докази, то чому не несе до поліції?

— З жалості! — крикнула Піппа.— З почуття, про яке ти навіть гадки...

— Чому,— сварливо запитали з-за дверей,— ви ніяк не вгамуетесь?

— Ох чорт,— буркнув Страйк, коли непевний силует містера Кроуді з нижнього поверху впритул наблизився до скла.

Робін пішла відчинити двері.

— Вибачте, містере Кроуді, ми...

Піппа водномить підхопилася з дивана. Страйк спробував перехопити її, але від різкого руху дико заболіло коліно. Відштовхнувши містера Кроуді, дівчина втекла, брязкаючи сходами.

— Облиш! — гукнув Страйк до Робін, яка приготувалася гнатися за Піппою.— Принаймні її ніж у мене.

— Ніж? — злякався містер Кроуді, і ще п'ятнадцять хвилин довелося умовляти його не йти до орендодавця (бо через увагу преси після справи Лули Лендрі графічний дизайнер сильно нервував і жив у постійному страху, що по Страйкову душу прийде новий убивця і помилиться офісом).

— Господи Боже,— вимовив Страйк, коли Кроуді врешті вдалося здихатися. Він важко опустився на диван; Робін підтягнула комп'ютерний стілець, і кілька секунд вони дивилися одне на одного, а потім почали сміятися.

— Оце ми з тобою добре розіграли доброго й злого копа,— сказав Страйк.

— Я не прикидалася,— зізналася Робін.— Мені дійсно було її шкода.

— Я помітив. А мене, на якого вона напала, не шкода?

— А вона дійсно хотіла тебе зарізати чи просто накрутила себе? —

скептично озвалася Робін.

— Ідея їй, мабуть, подобалася більше, ніж її втілення в життя,— погодився Страйк.— Біда лише в тому, що немає значення, хто тебе заріже — якась навіжена чи професійний убивця. Все одно будеш мертвий. І що взагалі вона б отримала, якби зарізала мене?

— Материнську любов,— тихо відповіла Робін.

Страйк питально глянув на неї.

— Власна мати від неї відмовилася,— пояснила Робін,— і в неї зараз важкий період — гадаю, вона п'є гормони, і бозна-що ще потрібно робити перед операцією. Піппа думала, що має нову сім'ю, так? Гадала, що Квайн і Кетрин Кент будуть їй за нових батьків. Вона і нам казала, що Квайн називав її другою донькою і в книжці зобразив як доньку Кетрин Кент. Але в «Бомбіксі Морі» він показав її світові як напівчоловіка-напівжінку. Ще й натякнув, що насправді вона хотіла б з ним переспати. Новий батько,— провадила Робін,— дуже сильно її підвів. Але мама і досі любить її, маму теж зрадили, тож Піппа вирішила помститися за них обох.

Вона не змогла стримати усмішки, таким враженням здавався Страйк.

— Чого ти тільки покинула навчання на психолога?

— Довга історія,— відповіла Робін, відвертаючись до комп'ютера.
— Вона досить юна... років двадцять, як гадаєш?

— На вигляд десь так,— погодився Страйк.— Шкода, що нам не випало нагоди розпитати, що вона робила після Квайнового зникнення.

— Вона цього не робила,— упевнено мовила Робін, розвертаючись до нього.

— Мабуть, твоя правда,— зітхнув Страйк,— як мінімум тому, що пхати собаче лайно у скриньку — то якое дрібно, коли вже випустила жертві тельбухи.

— І здається, що з планами та їхнім виконанням у неї кепсько, так?

— Це ще м'яко кажучи,— погодився Страйк.

— Ти заявиш на неї в поліцію?

— Не знаю. Можливо. От чорт! — він ударив себе по лобі.— Ми ж так і не дізналися, чому в книжці вона співає!

— Здається, я маю здогад,— сказала Робін, трохи поклацавши клавішами і проглянувши знайдену інформацію на моніторі.— Спів — це щоб пом'якшити голос... вокальні вправи для трансгендерних осіб.

— І все? — не повірив Страйк.

— А що — тут не було б на що ображатися? — спитала Робін. — Та ну — він прилюдно кепкував з дуже особистих речей...

— Я не це мав не увазі,— озвався Страйк.

Він подивився у вікно, міркуючи. Сніг падав рясно й швидко.

Трохи згодом Страйк спитав:

— А що було у книгарні?

— Боже, а я була й забула!

Робін розповіла про продавця, який переплутав перше і восьме листопада.

— От старий телепень,— прокоментував Страйк.

— Ну, це грубо,— заперечила Робін.

— Кажеш, він був дуже самовпевнений? Те саме щопонеділка — щопонеділка ходить до друга Чарльза...

— Але що то був за вечір — коли просів ґрунт чи коли єпископи зреклися Риму?

— Кажеш, він стверджує, що той Чарльз перервав його історію про Квайна в книгарні новиною про вирву?

— Так він сказав.

— Тоді я за те, що Квайн заходив до крамниці першого числа, а не восьмого. Старий запам'ятав, що між цими речами був зв'язок. Телепень, усе переплутав. Хотів вірити, що бачив Квайна після зникнення, хотів допомогти встановити час смерті — от і почав підсвідомо шукати причину вважати, що все сталося в понеділок, коли могло мати місце вбивство, а не в понеділок за цілий тиждень до того, як у когось виникли причини цікавитися Квайном.

— Та все одно Квайн йому сказав дещо дивні речі, якщо вірити старому, правда? — зронила Робін.

— Так, дивні,— погодився Страйк.— Зайшов по поживу для розуму перед відпусткою... тобто він уже планував зникнути за чотири дні до сварки з Елізабет Тассел? Уже планував піти на Тальгарт-роуд — і це після всіх років, що він ненавидів той будинок і уникав його?

— Ти розкажеш про це Антису? — спитала Робін. Страйк відповів кислим смішком.

— Ні, не розкажу. Ми не маємо справжніх доказів того, що Квайн там був першого числа, а не восьмого. До того ж ми з Антисом трохи посварилися.

Знову виникла довга пауза, а далі Страйк ошелешив Робін заявою:

— Мені треба поговорити з Майклом Фенкортом.

— Нащо? — спитала вона.

— Багато причин,— відповів Страйк.— Через те, що розповів за обідом Вальдгрейв. Можеш зв'язатися з його агентом чи знайти ще якийсь контакт?

— Так,— кивнула Робін, занотовуючи це собі.— Знаєш, я от щойно передивилася це інтерв'ю, і все одно не бачу...

— Подивився втретє,— відповів Страйк.— Будь уважна. Думай.

Він знову замовк, втупивши похмурий погляд у стелю. Щоб не відривати його від думок, Робін почала працювати на комп'ютері — шукати, хто представляє Майкла Фенкорта.

Нарешті Страйк заговорив, перебиваючи стукіт клавіш:

— Що, на думку Кетрин Кент, вона має на Леонору?

— Можливо, нічого,— озвалася Робін, зосереджена на результатах пошуку.

— Не йде до поліції «з жалості»...

Робін не відповідала. Вона шукала контактний номер на сайті Фенкортової агенції.

— Сподіваймося, що це знов істерична маячня,— сказав Страйк. Але йому було неспокійно.

That in so little paper Should lie th' undoing...

John Webster, *The White Devil*^[44]

Міс Броклгерст, підозрювана в невірності секретарка, і далі стверджувала, що не може ходити на роботу через застуду. Її коханець, Страйків клієнт, вирішив, що то занадто; детектив був схильний з ним погодитися. О сьомій наступного ранку Страйк тулився в затіненій ніші навпроти квартири міс Блоклгерст у Баттерсі. Вбраний в пальто, рукавички й шарф, він широко позіхав, потерпав від холоду, що гриз руки й ноги, і насолоджувався другим з трьох яечних макмафінів, що їх прихопив дорогою у «Макдональдсі».

На весь південний захід насувалася негода. На всій вулиці вже лежав темно-синій сніг, і перші, несмілі ще денні сніжинки уже спливали з беззоряного неба, а Страйк усе чекав і час до часу ворухив пальцями на ногах, щоб пересвідчитися, що й досі їх відчуває. Один по одному мешканці будинку

виходили на роботу — хто ковзав і човгав у бік станції метро, хто сідав у машини, що серед тиші гарчали особливо голосно. Хоча до початку грудня був ще день, з вікон Страйку підморгували аж три ялинки; блимали яскраві помаранчеві, смарагдові й неонові-блакитні вогники, а він усе тулився до стіни і вдивлявся у вінок квартири міс Броклгерст, б'ючись сам із собою об заклад — чи поткне вона взагалі носа надвір за такої погоди. Коліно й досі страшенно боліло, але сніг сповільнив решту світу до прийнятного для Страйка темпу. Він жодного разу не бачив міс Броклгерст на підборах, нижчих за три дюйми. За такої погоди вона матиме більше проблем з переміщенням, ніж він сам.

За останній тиждень справа вбивці Квайна почала затьмарювати решту справ, але треба було займатися кожною з них, бо інакше втратить бізнес. Коханець міс Броклгерст був багатий чоловік, який і надалі даватиме Страйкові роботу, якщо йому сподобається виконання цього завдання. Бізнесмен мав потяг до юних білявок, і вже кілька таких (у цьому сам бізнесмен зізнався Страйкові під час першої зустрічі) коштували йому чималих грошей і дорогих дарунків, але все одно

кидали його чи зраджували. Оскільки ознак того, що з досвідом бізнесмен почав краще розумітися на людях, не було, Страйк передчував ще чимало прибуткових годин, присвячених стеженню за наступними міс броклгерст. Можливо, думав Страйк (а дихання його хмарками вихоплювалося в морозне повітря), бізнесмена принадувало саме передчуття зради; він знав таких чоловіків. Найвищого вираження подібні смаки набували в тих, хто закохувався в повій.

Десять хвилин на дев'яту; фіранка злегка смикнулася. Швидше, ніж можна було очікувати від такої розслабленої на вигляд людини, Страйк підняв камеру нічного бачення, яку непомітно тримав при боці.

Міс Броклгерст ненадовго визирнула на похмуру засніжену вулицю у трусах і ліфчику, хоча її хірургічно покращені груди не потребували підтримки. Ззаду з темряви спальні до неї підійшов черевастий чоловік, голий по пояс; він схопив міс Броклгерст за персо, отримав жартівливий докір. Далі обоє зникли в мороку спальні.

Страйк опустив камеру і помилувався справою рук своїх. На найкрасномовнішому зі зроблених фото було видно чіткі обриси чоловічої руки й обличчя міс Броклгерст, усміхнене, напівобернене; обличчя її коханця видно не було. Страйк підозрював, що той зараз вийде на роботу, тому сховав камеру в пальто і, готуючись до повільної та тяжкої гонитви, взявся до третього макмафіна.

І звісно ж, за п'ять дев'ята двері квартири міс Броклгерст відчинилися, і коханець вийшов на вулицю; на її шефа він був схожий хіба що віком і загальним враженням грошовитості. На перекинутому навкіс через груди ремені він ніс гладеньку шкіряну сумку, достатньо велику, щоб умістити чисту сорочку й зубну щітку. Останнім часом Страйк так надивився на ці сумки, що почав їх називати «торбами-адюльтерками». На порозі парочка злилася у французькому цілунку — недовгому, бо було дуже холодно, а міс Броклгерст мала на собі зовсім небагато тканини. Тоді вона повернулася до квартири, а черевань рушив у бік станції «Клепгем-Джанкшн», уже говорячи по мобільному — мабуть, пояснював, що запізнюється через сніг. Страйк дав йому фору на двадцять ярдів, а тоді вийшов зі схованки, спираючись на ціпок, який Робін люб'язно забрала вчора з провулку край Денмарка-плейсу.

Стежити було нескладно, бо черевань з головою поринув у свою телефонну розмову. Разом вони спустилися пологою вулицею Лавендер-Гілл (Страйк утримував дистанцію двадцять ярдів); рясно

сипав сніг. Черевань кілька разів ковзав у своїх черевиках ручної роботи. Коли дійшли до метро, Страйк легко зайшов слідом (черевань усе теревенив по телефону), сів у той самий вагон і, прикинувшись, ніби читає повідомлення, кілька разів його сфотографував.

Поки робив фото, дійсно прийшло повідомлення — від Робін.

Щойно передзвонив агент Майкла Фенкорта — каже, що МФ буде радий з тобою зустрітись! Зараз у Німеччині, але повернеться шостого. Пропонує зустрітись у «Граучо-Клубі», обери час. Р. х

Доволі незвично, думав Страйк, поки поїзд гуркотів у бік «Ватерлоо», що люди, які читали «Бомбікса Морі», всі хочуть з ним поговорити. Коли ще підозрювані так радо хапалися за можливість переговорити з детективом лицем до лиця? І що славетний Майкл Фенкорт сподівається отримати від розмови з детективом, який знайшов тіло Оуена Квайна?

Слідом за череванем Страйк вийшов з метро і рушив через натовп, ступаючи мокрими й слизькими кахлями станції «Ватерлоо» під кремовими опорами й скляним склепінням, що нагадувало стелю Тайтбарн-гаузу. Вийшли на холод — черевань і досі нічого не помічав, говорячи по телефону — і Страйк пішов слідом за ним засніженими й ковзкими тротуарами, вздовж яких тягнулися замети брудного снігу, поміж квадратними офісними будівлями зі скла й бетону, крізь рої фінансистів, схожих на мурашок у непоказних пальтах, і от нарешті черевань зайшов на парковку одного з найбільших офісів — мабуть, по свою машину. Вочевидь, він вважав за розумніше лишати «БМВ» під офісом, а не під вікнами міс Броклгерст. Страйк спостерігав, сховавшись за зручно поставленим «рендж-ровером»; у кишені завібрував мобільний, але Страйк його проігнорував, не бажаючи повертати до себе увагу. Черевань мав іменне паркомісце. Взявши з багажника те і се, він рушив усередину будівлі, а Страйк підійшов до стіни, де були написані імена директорів, і сфотографував ім'я та прізвище череваня і його посаду, щоб передати клієнтові.

Після того Страйк поїхав до власного офісу. У метро він роздивився зроблені фото і виявив, що прогавлений дзвінок був від давнього друга — погриженого акулою Дейва Полворта.

Полворт за давньою звичкою звертався до Страйка «Діду». Більшість людей думала, що то він так іронізує з його габаритів (у молодшій школі Страйк завжди був більшим і за однолітків, і за

хлопчиків з наступного класу), та насправді через материне кочове життя Страйк просто постійно кидав школу, а тоді повертався. Саме тому одного разу дрібний проноза Дейв Полворт і заявив Страйкові, що він ніби «дідикий» — так корнволльці кажуть на циган.

Вийшовши з метро, Страйк одразу передзвонив, і за двадцять хвилин, коли він уже входив до офісу, розмова ще точилася. Робін звела очі й почала була говорити, але побачила, що Страйк на телефоні, тож просто усміхнулася і розвернулася до монітора.

— На Різдво поїдеш додому? — питав Полворт, поки Страйк заходив до кабінету і зачиняв по собі двері.

— Можливо,— відповів Страйк.

— Пиво у «Вікторії»! — захопив його Полворт.— Знову Гвеніфер Арскотт вграєш!

— Зроду,— озвався Страйк (то був старовинний жарт),— я не грав Гвеніфер Арскотт.

— Ну то спробуй ще раз, Діду, може, цього разу дасть. Час уже комусь зірвати її вишеньку. І щодо дівчат, яких жоден з нас не грав...

Розмова звелася до серії солоних і дуже смішних віньєток, у яких Полворт змалював витівки спільних знайомих, що лишилися в Сент-Мосі. Страйк так сміявся, що не став приймати ще один вхідний дзвінок і навіть не глянув, хто дзвонить.

— Ти часом не збігся знову з Міледі Берсерко, га? — питав Полворт; так він зазвичай називав Шарлотту.

— Ні,— відповів Страйк.— Вона виходить заміж за...— він швидко порохував,— чотири дні.

— Ага, ну ти пильнуй, Діду, бо галопом примчить до тебе знов. Я не здивуюся, якщо її перемкне. Передихни, поки є час, Друже.

— Еге ж,— озвався Страйк.— Авжеж.

— Ну що, домовилися? — спитав Полворт.— Поїдеш додомцю на Різдво? Поп'ємо пива у «Вікторії»?

— Так, чом би й ні,— відповів Страйк.

Ще трохи побалакали, а тоді Дейв повернувся до роботи, а Страйк, досі усміхаючись, глянув на телефон і побачив, що пропустив дзвінок від Леонори Квайн.

Він повернувся до приймальні, водночас прослуховуючи автовідповідач.

— Я ще раз переглянула інтерв'ю з Майклом Фенкортом,—

збуджено повідомила Робін,— і нарешті зрозуміла, що ти...

Страйк підніс руку, вимагаючи тиші, бо у вухо йому заговорила Леонора — не беземоційна, як зазвичай, а стривожена й розгублена.

«Корморане, мене, чорт забирай, арештували. Не знаю за що — не кажуть. Повезли до відділка. Чекають на адвоката чи що. Не знаю, що робити. Орландо з Едною, не знаю... Власне, я оце тут...»

Ще кілька секунд тиші, й повідомлення обірвалося.

— Чорт! — крикнув Страйк так голосно, що Робін аж підскочила.
— Чорт!

— Що сталося?

— Леонору арештували — але чому вона дзвонить мені, а не Ільзі?
Чорт...

Він набрав Ільзу Герберт, почекав.

— Привіт, Корме...

— Леонору Квайн арештували.

— Що? — скрикнула Ільза.— За що? Не через ту закривавлену ганчірку в коморі?

— Можливо, вони мають ще щось.

(«У Кет є докази...»)

— Корме, де вона?

— У відділку... мабуть, у Кілбурні, то найближче.

— Ісусе Христе, а мені вона чому не подзвонила?

— Хтозна. Вона щось казала, ніби чекають на адвоката...

— Мені ніхто не дзвонив... Господи Боже, та що вона собі думає?
Чому не сказала їм моє ім'я? Корме, я негайно виїжджаю, скину інші справи на когось. Мені тут дехто завинив...

Страйк почув якийсь стукіт, далекі голоси, швидкі Ільзині кроки.

— Подзвони мені, коли знатимеш, що діється,— попросив він.

— Це може бути нескоро.

— Нічого. Дзвони.

Ільза поклала слухавку. Страйк розвернувся до нажаханої Робін.

— О ні,— видихнула вона.

— Я дзвоню Анстису,— мовив Страйк, знову клацаючи кнопками телефону. Але давній друг був налаштований не надто люб'язно.

— Бобе, я попереджав, я казав, що так буде. То вона зробила, друже.

— Що в тебе на неї є? — спитав Страйк.

— Не можу тобі сказати, Бобе, вибач.

— То щось від Кетрин Кент?

— Не можу сказати, друже.

Не відповідаючи на буденні добрі побажання Анстиса, Страйк поклав слухавку.

— Телепень! — вигукнув він.— Бісів телепень!

Леонора тепер була десь, куди він не міг додзвонитися. Страйк непокоївся: як сприймуть ті, хто її допитуватиме, ту непривітну мову, ту ворожість до поліції? Він майже чув, як Леонора нарікає, що Орlando сама, питає, коли її повернуть до доньки, ремствує, що поліція втрутилася у звичний хід її жалюгідного існування. Страйк боявся через відсутність у неї інстинкту самозбереження; хотів, щоб поруч чимшвидше була Ільза, поки Леонора не почне наївно розповідати про недбале ставлення чоловіка, про його подружок, поки не виголосить підозрілу, майже неймовірну заяву, що не читала чоловікових книжок до справжніх обкладинок, поки не почне пояснювати, що взяла й забула про другий будинок, у якому кілька тижнів гнили рештки її чоловіка.

П'ята година вечора; від Ільзи так і не було новин. Поглядаючи на темне небо, на снігопад, Страйк наполіг, що Робін має йти додому.

— Але ж ти подзвониш, коли будуть новини? — просила вона, вдягаючи тренч і обертаючи навколо шиї товстий вовняний шарф.

— Обов'язково,— запевнив Страйк.

Але Ільза подзвонила йому аж о шостій тридцять.

— Гірше й бути не могло,— були її перші слова; голос утомлений, замучений.— Вони мають докази, що зі спільної кредитки Квайнів придбали захисний комбінезон, гумові чоботи, рукавички й мотузки. Їх купили в інтернеті й заплатили «візою». І ще паранджу купили.

— Та ти жартуєш.

— Не жартую. Знаю, ти вважаєш її невинного...

— Вважаю,— відповів Страйк, чітко даючи зрозуміти, що не хоче слухати переконувальних у протилежному.

— Добре,— втомлено відповіла Ільза,— хай буде по-твоєму, але скажу тобі так: Леонора собі геть не допомагає. Вона страшенно агресивна, заявляє, що то все Квайн сам купив. Паранджа, Господи... Мотузки, що купили з цієї картки, ті самі, якими було зв'язане тіло. Леонору спитали, нащо Квайн міг купити паранджу чи пластиковий комбінезон для захисту від хімікатів, а вона їм: «А я в біса знаю?» Що

не речення, то питання, коли її відпустять додому до доньки; вона просто не розуміє, що сталося. Всі речі придбали півроку тому і відіслали в будинок на Тальгарт-роуд — більш спланованим воно б видавалося, тільки якби знайшли написаний її власною рукою план. Леонора стверджує, що не знала, коли Квайн збирався дописати книжку, але той твій Анстис...

— А він там, так?

— Так, провадить допит. Питав, чи дійсно вона думає, що хтось повірить, ніби Квайн не розповідав про свою творчість. Вона на те: «Я не дуже слухаю». «Тобто він говорить про свої сюжети?» Питали-питали, старалися її виснажити, й от нарешті Леонора каже: «Ну, він щось говорив про шовкопряда, що його живцем варять». Цього вистачило, щоб Анстис вирішив, що вона повсякчас брехала і знала весь сюжет. О, і ще в садку знайшли свіжоскопану землю.

— Готовий битися об заклад, що вони знайдуть труп kota на ім'я містер Каведлик,— загарчав Страйк.

— Анстиса це не зупинить,— передрекла Ільза.— Корме, він абсолютно впевнений, що це вона. Вони мають право протримати її до одинадцятої ранку, і я цілком упевнена, що їй висунуть обвинувачення.

— Замало доказів,— затято заперечив Страйк.— Де аналіз ДНК? Де свідки?

— Корме, оце й проблема — свідків немає, даних немає, а картковий рахунок говорить сам за себе. Слухай, я на твоєму боці,— терпляче додала Ільза.— Хочеш мою чесну думку? Анстис іде ва-банк, сподівається, що якимось викрутиться. Гадаю, він відчуває тиск із боку зацікавленої преси. І коли вже зовсім чесно, він переймається, що тут ще ти нишпориш, і хоче перехопити ініціативу.

Страйк застогнав.

— Де вони взяли картковий рахунок піврічної давнини? Аж так довго довелося копатися у знахідках з кабінету?

— Ні,— відповіла Ільза.— Рахунок був зі зворотного боку одного з малюнків Квайнової доньки. Кілька місяців тому донька, вочевидь, подарувала його подрузі, а подруга сьогодні рано-

вранці принесла його до поліції і сказала, що от тільки тепер глянула на зворот і зрозуміла, що там... Що-що ти сказав?

— Нічого,— зітхнув Страйк.

— Ніби «Ташкент»?

— Майже. Ільзо, ти собі йди... дякую тобі за все.

Кілька секунд Страйк просто сидів собі, мовчазний і розгублений.

— Бляха,— тихо сказав він темному офісу.

Він знав, як це сталося. Піппа Міджлі, охоплена параноєю та істерикою, вирішила, що Леонора найняла Страйка, щоб повісити вбивство на когось іншого; просто з його офісу вона побігла до Кетрин Кент. Піппа зізналася, що розкрила брехню Кетрин, яка буцімто не читала «Бомбікса Морі», і закликала її використати докази проти Леонори. Тож Кетрин Кент зірвала малюнок доньки свого коханця (Страйк гадав, що він висів на холодильнику на магніті) й побігла до відділку.

— Бляха,— повторив він уже гучніше і набрав номер Робін.

I am so well acquainted with despair,
I know not how to hope...

Thomas Dekker and Thomas Middleton, *The Honest Whore*^[45]

Як і передрекла її адвокатка, наступного ранку об одинадцятій годині Леонорі Квайн висунули звинувачення в убивстві чоловіка. Страйка і Робін попередили телефонним дзвінком, і от вони спостерігали, як новини розповзалися інтернетом; хвилина по хвилині тексти множилися, мов колонія бактерій. На одинадцяті тридцять «Сан» уже видала про Леонору статтю під заголовком «Нова Роуз Вест, учениця м'ясника».

Журналісти заходилися збирати свідчення про подружню нездібність Квайна. Часті зникнення пов'язали зі стосунками з іншими жінками, сексуальні мотиви в його книжках розібрали й прикрасили. Кетрин Кент вистежили, перестріли на порозі, сфотографували і почепили ярлик: «Рудокоса й пишнотіла Квайнова коханка, авторка еротичної прози».

Одразу по опівдні знову подзвонила Ільза.

— Суд відбудеться завтра.

— Де саме?

— У Вуд-Гріні, об одинадцятій. Звідти, гадаю, повезуть одразу до Голловею.

Колись Страйк жив з мамою і Люсі в помешканні, від якого було три хвилини пішки до жіночої в'язниці закритого типу, що обслуговувала північ Лондона.

— Я хочу з нею зустрітися.

— Можеш спробувати, але не думаю, що поліція захоче, щоб ти був поруч. І як її адвокат, мушу тобі сказати, Корме, що це матиме такий вигляд, ніби...

— Ільзо, я нині — єдиний шанс для Леонори.

— Дякую за довіру, — сухо озвалася та.

— Ти знаєш, про що я.

Ільза зітхнула.

— Я й про тебе думаю. Ти дійсно хочеш ще позлити поліцію?..

— Як вона? — перебив Страйк.

— Не дуже,— відповіла Ільза.— Побивається через Орландо.

Пообідні години були густо пересипані дзвінками від журналістів і Квайнових знайомих; і ті, і ті відчайдушно прагнули інсайдерської інформації. Голос Елізабет Тассел по телефону звучав так хрипко й низько, що Робін прийняла її за чоловіка.

— Де Орландо? — запитала вона у Страйка, коли той узяв слухавку, ніби він відповідав за добробут членів родини Квайнів.— З ким вона?

— Гадаю, з сусідкою,— відповів Страйк, слухаючи хрипке дихання Тассел на тому кінці.

— Боже мій, яке божевілля,— прохрипіла Літагентка.— Леонора... минуло стільки років, і от з гусені стало це... неймовірно...

Реакція Ніни Ласселз Страйка не дуже здивувала: слабко приховане полегшення. Вбивство відступило в каламутні обшири можливого. Більше його тінь не стояла над нею; ніхто з її знайомих не був убивцею.

— А його дружина справді схожа на Роуз Вест, правда? — спитала вона у Страйка по телефону; той зрозумів, що перед очима Ніна має відкритий сайт газети «Сан».— Тільки волосся довге.

Вона ніби співчувала йому. Страйк не розкрив справи. Поліція його обійшла.

— Слухай, у мене в п'ятницю гості, прийдеш?

— Вибач, не зможу,— відповів Страйк.— Вечеряю з... братом.

Ніна, схоже, вирішила, що він бреше. Перед «братом» була крихітна пауза — ніби Страйк намагався хутко щось вигадати. Страйк не пригадував, щоб раніше казав на Ала «брат». Він узагалі рідко говорив про своїх братів і сестер по батьку.

Ввечері, вже йдучи додому, Робін поставила перед Страйком, який сидів над папкою зі справою Квайна, чай. Вона майже фізично відчувала гнів, який Страйк силкувався приховати, і гадала, що на себе він сердиться так само, як на Анстиса.

— Це ще не кінець,— сказала Робін, намотуючи шарф на шию.— Ми доведемо, що то не вона.

Вона раніше вже казала «ми», коли Страйк зневірювався в собі. Він оцінив підтримку, але думки плуталися від почуття безсилості. Страйк терпіти не міг отак топтатися на периферії розслідування, чекати, поки інші добувають докази, сліди, інформацію. До пізньої ночі він сидів над справою Квайна, переглядаючи записи розмов з причетними, знову

роздивляючись фото, зроблені на телефон. Понівечене тіло Оуена Квайна ніби посилало мовчазні сигнали — є у трупів така схильність,— просячи про справедливість і милосердя. Іноді вбиті несуть звістку від свого вбивці, мов табличку, всунуту в мертві руки. Страйк довго вдивлявся в роззявлену порожнечу з обгорілим краєм на місці живота, в мотузки на литках і зап'ястках, в тіло, вительбушене й зв'язане, мов індичка, але хай як старався — не вгледів на фото нічого, чого не помітив би раніше. Кінець кінцем він вимкнув світло і пішов нагору — спати.

Гіркою розрадою стало те, що ранок четверга Страйк просидів у офісі шалено дорогих адвокатів з питань розлучення, яких найняла його клієнтка-брюнетка, на площі Лінкольнс-Інн-Філдз. Страйк радий був хоч так згаяти час, який не міг присвятити розслідуванню Квайновго вбивства, та все одно підозрював, що на цю зустріч його заманили під облудним приводом. Кокетка-клієнтка дала зрозуміти, що адвокат хотів особисто почути від Страйка численні доказів невірності її чоловіка. Страйк сидів поруч з нею за блискучим полірованим столом червоного дерева, де могло вміститися дванадцяттеро людей, а вона все говорила «Корморан знайшов» і «Корморан сам бачив, ти ж бачив, так?» і раз у раз торкалася його руки. З ледь прихованого роздратування на обличчі її елегантного адвоката Страйк швидко виснував, що то не він вигадав запросити Страйка. Хай там як, оскільки погодинна оплата сягала п'ятисот фунтів, він нікуди не поспішав.

Вийшовши до вбиральні, Страйк зазирнув у телефон і побачив на крихітних фото, як Леонору заводять до королівського суду Вуд-Гріна, а тоді виводять. їй висунули обвинувачення і повезли геть у поліційній машині. Було багато фотографів від преси, але представники громадськості не прийшли вимагати її крові; нікого, за ким побивалася б громадськість, Леонора не вбила.

Коли Страйк уже заходив до конференц-зали, то отримав повідомлення від Робін:

Є можливість піти до Леонори сьогодні о 6.

Страйк відповів:

Чудово.

— Я подумала,— заявила клієнтка-брюнетка, коли Страйк сів,— що Корморан як свідок — це сильний хід.

Страйк уже показав її адвокату всі ретельно зібрані записи й

світлина, що представляли всі таємні фінансові операції містера Бернетта, спробу продати квартиру, викрадення смарагдового кільця. На помітне розчарування місіс Бернетт, ані Страйк, ані адвокат не бачили причин детективу відвідувати суд особисто, зважаючи на якість наданих матеріалів. Власне, адвокат ледь міг стримати обурення тією вірою, яку клієнтка покладала на детектива. Понад сумнів, таємні доторки і тріпотіння вій від багатії жіночки мали б дістатися йому — чоловіку в пристойному костюмі в тонку смужку, зі злегка пересипаним сивиною темним волоссям, а не цьому кульзі, схожому на боксера.

З радістю покинувши розріджену атмосферу, Страйк на метро повернувся до офісу, задоволено зняв у квартирі костюм і порадив, що скоро здихається цієї справи й отримає чек на солідну суму, заради якої і пристав на роботу. Тепер він був вільний зосередитися на худій і сивій п'ятдесятилітній жінці в Голловеї, яку на другій сторінці «Івнінг стандарту», що його Страйк купив дорогою, описали так: «Письменницька дружина-мишка добре управляється з м'ясницьким ножом».

— Ну що — її адвокат задоволений? — спитала Робін, коли він повернувся до офісу.

— Більш-менш,— відповів Страйк і витріщився на крихітну блискучу ялинку на охайному столі Робін. Ялинку прикрашали малесенькі кульки і вогники.

— Нащо? — коротко спитав він.

— Різдво,— відповіла Робін з тінню усмішки і без тіні вибачення. — Хотіла ще вчора поставити, але оскільки Леонорі висунули обвинувачення, настрої був не дуже святковий. Хай там що, я для тебе домовилася про зустріч о шостій. Слід буде взяти документ з фотографією...

— Добра робота, дякую.

— ...а ще я купила тобі сандвічі й подумала, що ти зацікавишся оцим,— провадила Робін.— Майкл Фенкорт дав інтерв'ю про Оуена Квайна.

І вона передала Страйкові пакет сандвічів із сиром і солоними огірками та примірник «Таймзу», розгорнутий на потрібній сторінці. Страйк усівся на пердючий шкіряний диван і поїв, одночасно читаючи статтю, оздоблену подвійним фото. Ліворуч була світлина Фенкорта, який стояв перед замським будинком елизаветинської доби.

Фотографували знизу, тож велика голова порушувала пропорції менше, ніж зазвичай. Праворуч був Квайн: ексцентричний, з божевільними очима, у трикутному капелюсі з пір'ям, він виступав перед невеликим зібранням у якомусь шатрі.

Автор статті дуже наполягав на тому факті, що свого часу Фенкорт і Квайн були добре знайомі й вважалися рівними за талантом.

Мало хто тепер згадає проривний твір Квайна, «Гріх Гобарта», хоча Фенкорт і досі вважає його добрим зразком квайнівського жанру, який називає «магічним бруталізмом». Попри репутацію людини, яка довго пам'ятає образи, Фенкорт на диво щедро відгукується про творчість Квайна.

«Завжди цікавий і часто недооцінений,— каже він.— Гадаю, критики майбутнього прийматимуть його приязніше, ніж сучасники».

Ця неочікувана щедрість тим більш дивовижна, коли згадати, що двадцять п'ять років тому перша дружина Фенкорта — Елспет Керр — укоротила собі віку, прочитавши жорстоку пародію на свій перший роман. Пародію широкий загал приписав перу близького Фенкортового друга й соратника в літературному бунтарстві — покійного Оуена Квайна.

«Людина м'якшає, сама того не помічаючи,— спливає час, гнів ущухає. Я звільнився від тягаря багатьох почуттів з приводу смерті Еллі в останньому своєму романі, який, утім, не можна сприймати як автобіографічний...»

Страйк пропустив наступні два абзаци, де містилася головна реклама нової книжки Фенкорта, і почав читати з місця, де йому впало в око слово «насильство».

Важко пов'язати Фенкорта, який сидить Переді мною у твідовому піджаку, з образом, що його він описує: панк від літератури, який чув і хвалу, і огуду за вигадливе й розгнуздане насильство у своїх ранніх творах.

«Якщо правий Грем Грін,— писав про перший роман Фенкорта критик Гарві Берд,— і письменнику треба мати в серці крижину, то Майкл Фенкорт явно має криги в досталь. Читаючи сцену згвалтування в „Беллафронті“, уявляєш, що в цього молодика все нутро з льоду. Власне, можливі дві опії про „Беллафронт" — книжку, понад сумнів, довершену й оригінальну. Перша — це що містер Фенкорт написав напрочуд зрілий перший роман, у якому утримався від поміщення себе

на місце (анти)героя. Можна здригатися від цих гротескних образів чи представлених моральних засад, але неможливо відкинути силу та вправність цієї прози. Друга опінія — набагато занепокійливіша — полягає в тому, що містер Фенкорт просто не має органа, в який можна помістити крижинку, і ця виразно нелюдяна повість відбиває внутрішній ландшафт його душі. Розсудить час — і нові твори».

Фенкорт, єдиний син незаміжньої медсестри, походить зі Слау. Його мати й досі мешкає в будинку, де він виріс.

«Вона там щаслива,— розповідає письменник.— Вона має рису, якій варто позаздрити: вміє насолоджуватися звичним».

Сам письменник живе далеко від стандартного будиночка у Слау. Наша розмова відбувається у старовинній довгій вітальні, де всюди мейсенська порцеляна і обюсонські гобелени, а за вікнами тягнуться просторі угіддя Ендзор-корту.

«Це все моя дружина обирала,— недбало пояснює Фенкорт. — Мої смаки в мистецтві цілком відмінні й дуже приземлені». Біля будинку викопано чималу яму — тут буде бетонний фундамент під статую з зістареного металу, що зображує фурію Тисифону, про яку Фенкорт зі сміхом говорить, що це «імпульсивне придбання... знаєте, месниця за вбивство. Дуже потужний витвір. Моя дружина її терпіти не може».

Й ось ми повертаємося до розмови, з якої почалося інтерв'ю: макабрична доля Оуена Квайна.

«Я поки що не осягнув убивства Оуена,— стиха зізнається Фенкорт. — Як і більшість письменників, свої почуття з того чи того приводу я усвідомлюю, коли пишу про них. Саме так ми осягаємо світ, осмислюємо його».

Чи означає це, що можна чекати на твір, присвячений смерті Квайна?

«Я вже чую звинувачення в несмаку й експлуатації,— усміхається Фенкорт.— Насмілюся припустити, що теми втраченої дружби, останнього шансу зустрітися, поговорити, порозумітися свого часу можуть впливати, але вбивство Оуена вже осягнуте в літературі — ним самим».

Фенкорт — один з небагатьох, хто читав горезвісний рукопис, що ніби надав убивці вірець для злочину.

«Я прочитав його в той самий день, коли знайшли тіло Квайна. Мій видавець на цьому наполіг — я, бачте, сам там є». Фенкорт здається

щиро байдужим до своєї появи в рукописі, хай яким образливим може виявитися його портрет. «Я не мав охоти звертатися до юристів. Я зневажаю цензуру».

Якої він думки про літературну цінність книги?

«Це те, що Набоков називав маніакальним шедевром,— усміхнено відповідає Фенкорт.— Можливо, свого часу його видадуть, хтозна?»

Він, звісно ж, жартує?

«Але чому б його не видати? — питає Фенкорт.— Мистецтво — це провокація: уже за цим критерієм „Бомбікс Морі“ більш ніж виправдовує своє створення. Так, чом би й ні?» — питає літературний панк в інтер'єрі свого елизаветинського маєтку.

«З передмовою від Майкла Фенкорта?» — цікавлюсь я.

«Траплялися й дивніші речі,— усміхається Майкл Фенкорт. — Значно дивніші».

— Господь усемогутній,— пробурмотів Страйк і кинув «Таймз» на стіл Робін, мало не збивши її ялинку.

— Помітив, як він стверджує, що прочитав «Бомбікса Морі» у день, коли ти знайшов Квайна?

— Так,— озвався Страйк.

— Він бреше,— сказала Робін.

— То ми думаємо, що він бреше,— виправив її Страйк.

Не порушуючи обіцянки не марнувати гроші на таксі, але не бажаючи йти під снігопадом, у ранніх сутінках Страйк сів на 29-й автобус. Двадцять хвилин автобус віз Страйка на північ щойно вичищеними дорогами. На Гемпстед-роуд увійшла виснажена жінка з маленьким замурзаним хлопчиком. Якесь шосте чуття підказало Страйкові, що вони їдуть туди ж, куди й він,— і звісно, жінка теж вийшла на Кемден-роуд, біля голої стіни Голловею, в'язниці її величності.

— Побачиш маму,— казала жінка своєму підопічному, який, як здогадався Страйк, був її онуком, хоч жінка мала років сорок.

В оточенні голих дерев і трав'янистих узбіч, густо засипаних снігом, в'язниця скидалася б на університетську будівлю з червоної цегли, якби не біло-блакитні таблички державного зразка і не врізані у стіну ворота заввишки шістнадцять футів, щоб пропускати тюремні фургони. Страйк став у чергу з іншими відвідувачами. Дехто був з дітьми, і ті тягнулися лишити сліди на кучугурах незайманого снігу на

узбіччях. Черга човгала повз теракотові стіни з цементними оздобами, повз підвісні кошики, що на грудневому морозі перетворилися на снігові кулі. Складалася черга головно з жінок; серед чоловіків Страйк вирізнявся не лише габаритами, а й відсутністю зацькованості, тихого ступору на обличчі. Помережаний татуюваннями юнак у широких джинсах попереду трохи затинаявся на кожному кроці. У шпиталі Селлі-Оук Страйк бачив контузії, але розумів, що цей хлоп не під гарматний обстріл потрапив.

Кремезна жінка у формі тюремної працівниці, що перевіряла документи, вдивилася в його права, тоді в його обличчя.

— Я знаю, хто ви,— повідомила вона, протявши його поглядом.

Цікаво, подумав Страйк, чи просив Анстис повідомити, якщо він прийде до Леонори. Схоже, що просив.

Він приїхав навмисно рано, щоб не згаяти і хвилини часу, відведеного на розмову з клієнткою. Така завбачливість дозволила Страйкові випити кави в центрі для відвідувачів, яким керувала дитяча благодійна організація. Приміщення було світле і майже веселе; багато дітлахів кинулося до машинок і ведмедиків, мов до давніх друзів. Виснажена Страйкова супутниця з автобуса відсторонено дивилася, як хлопчик грається з іграшковим солдатиком біля його великих ніг, ніби біля підніжжя колосальної статуї («Тисифона, месниця за вбивство...»)

До зали відвідин Страйка запросили рівно о шостій.

Кроки віддунювали від блискучої підлоги. Стіни були бетонні, але яскраві панно, створені ув'язненими, трохи пом'якшували суворість великого приміщення, де металася луна від брязкоту металу, дзенькоту ключів і шепоту. Обабіч маленького й низенького нерухомого центрального столу було закріплено так само нерухомі пластикові стільці, щоб мінімізувати контакт між ув'язненою та відвідувачем і унеможливити передачу контрабанди. Кричала дитина. Під стінами стояли й спостерігали наглядочки. Страйк, який мав справу лише з в'язнями-чоловіками, виявив у собі відразу до цього незвичного місця. Діти дивилися на виснажених матерів; смикалися й трусилися обгризені пальці — ознака психічного нездоров'я; сонні, накачані ліками жінки щулилися на пластикових стільцях; це було геть не схоже на знайомі Страйкові місця, де відбували терміни чоловіки. Леонора чекала — худенька, вразлива, жалюгідно рада його побачити. На ній був її власний одяг — велика спортивна кофта і штани,— а сама Леонора ніби

зменшилася.

— Орландо приходила,— повідомила вона. Очі в Леонори почервоніли; видно було, що вона довго плакала.— Не хотіла йти від мене. Її відтягнули силоміць. Не дали мені її заспокоїти.

Раніше за тих самих обставин Леонора показала б непокірливість і гнів, але Страйк бачив перші ознаки тюремної безнадії. Дві доби дали їй зрозуміти, що ані контролю, ані влади вона не має.

— Леоноро, нам треба поговорити про виписку з кредитної картки.

— Це не моя була картка,— відповіла вона; білі губи тремтіли.— Її завжди носив при собі Оуен, я брала її хіба зрідка, коли йшла до супермаркету. Він завжди мені давав готівку.

Страйк пригадав, що Леонора прийшла до нього в першу чергу тому, що закінчувалися гроші.

— Всі фінансові справи я лишала Оуену, бо він так хотів, але він був недбалий, не перевіряв рахунків, просто відсилав їх на свою роботу. Я йому вічно казала: «Та перевір їх, може, тебе хтось дурить»,— але йому те було байдуже. Він усе віддавав Орландо під малюнки, саме тому і на тому рахунку її малюнок...

— Забудьте про малюнок. Вочевидь, доступ до картки мав хтось ще, крім вас та Оуена. Поговоримо про кількох людей, добре?

— Добре,— покірливо промимрила Леонора.

— Елізабет Тассел керувала ремонтом у будинку на Тальгарт-роуд, так? Як за нього платили? Вона мала дублікат вашої кредитки?

— Ні,— відповіла Леонора.

— Точно?

— Точно, бо ми їй пропонували, але вона відповіла, що простіше вирахувати ці кошти з наступного гонорару Оуена, який він мав отримати. Він добре продається у Фінляндії, не знаю чого, але вони там люблять...

— Можете пригадати будь-які обставини, за яких Елізабет Тассел щось робила в тому будинку і мала доступ до вашої «візи»?

— Ні,— похитала головою Леонора,— такого не було.

— Гаразд,— сказав Страйк,— а можете пригадати — тільки не поспішайте — випадки, коли Оуен платив кредиткою за щось у «Ропер-Чарді»?

Леонора здивувала його відповіддю:

— Не те щоб у самому «Ропер-Чарді», але так, було. Там усі були. І

я теж. Не знаю, два роки тому? Мабуть, що й менше... то була велика вечеря для видавців у Дорчестері. Мене з Оуеном посадили за стіл з молодшими працівниками. Деніел Чард і Джері Вальдгрейв сиділи аж ген далеко. Власне, там був тихий аукціон, ну знаєш, коли пишеш пропозицію на папірці...

— Так, я знаю, як воно відбувається,— відповів Страйк, стримуючи нетерпіння.

— То був якийсь благодійний фонд, який витягає письменників з тюрми. Оуен зробив ставку на відпустку в замському готелі й виграв, і довелося просто там дати свою кредитку і все таке. Якась дівчина з видавництва, з таким кислим лицем, приймала оплату. Оуен їй дав картку. Я це пам'ятаю, бо він напився,— додала вона з тінню колишньої агресивності,— і заплатив аж вісімсот фунтів. Хизувався. Вдавав, що заробляє гроші, як усі.

— Він віддав картку дівчині з видавництва,— повторив Страйк.— Вона все внесла в термінал біля столика чи...

— В неї та машинка не працювала,— відповіла Леонора.— Вона забрала картку, а тоді повернула.

— Там ще були люди, яких ви впізнали?

— Майкл Фенкорт зі своїм видавцем,— відповіла вона,— в іншому кінці приміщення. Це він тоді ще не перейшов до «Ропер-Чарда».

— Вони з Оуеном розмовляли?

— Не думаю,— озвалася Леонора.

— Гаразд, а що...— почав Страйк і замовк. Досі вони не визнавали вголос існування Кетрин Кент.

— Його подружка могла взяти картку коли завгодно, правда ж? — спитала Леонора, ніби прочитавши його думки.

— Ви про неї знали? — спитав Страйк прямо.

— Поліція щось казала,— похмуро відповіла Леонора.— В Оуена завжди хтось був. Такий уже він. Чіпляв їх на літературних курсах. Я його за це гарненько лаяла. Коли сказали, що його... коли сказали, що його знайшли в мотузках...

Вона знову заплакала.

— Я зрозуміла, що то зробила жінка. Йому це подобалося. Заводило.

— Ви знали про Кетрин Кент до того, як про неї згадала поліція?

— Бачила ім'я в повідомленні в нього на телефоні, але він сказав,

що то пусте. Сказав, то учениця. Завжди так казав. Завжди казав, що ніколи нас не покине — мене й Орландо.

Худою тремкою рукою Леонора витерла очі під старомодними окулярами.

— Але ви не бачили Кетрин Кент, поки вона не прийшла до вашого будинку і не сказала, що її сестра померла?

— А то вона була? — спитала Леонора, шморгаючи носом і витираючи очі манжетом.— Така товста, правда? Ну, вона могла скористатися його карткою, авжеж? Взяти з гаманця, поки Оуен спав.

Знайти і розпитати Кетрин Кент буде нелегко, подумав Страйк. Він був упевнений, що вона виїхала з квартири, ховаючись від уваги преси.

— Речі, які вбивця купив з цієї картки,— мовив він, змінюючи курс,— було придбано в інтернеті. У вас удома немає комп'ютера, так?

— Оуен ніколи їх не любив, користувався старою машинкою...

— Ви щось колись купували в інтернеті?

— Авжеж,— відповіла Леонора, і серце у Страйка впало. Він сподівався, що Леонора виявиться майже міфічним створінням: комп'ютерною цнотливицею.

— І де ви це робили?

— В Едни, вона дозволила мені скористатися її комп'ютером, щоб купити Орландо набір для малювання і не їхати по нього в місто.

Понад сумнів, скоро поліція конфіскує і розпатрає комп'ютер добросердної Едни.

За сусіднім столом жінка з поголеною головою і татуйованими губами почала кричати на охоронницю, а та наказала їй лишатися на місці. Леонора сахнулася від ув'язненої, коли та почала сипати лайкою і до неї пішла охоронниця.

— Леоноро, останнє питання,— підвищив голос Страйк, бо колотнеча за сусіднім столом сягнула кресендо.— Оуен щось казав про намір вирватися, поїхати у відпустку, коли йшов п'ятого числа?

— Ні,— відповіла вона.— Звісно, що ні.

Ув'язнену за сусіднім столом переконали заспокоїтися. Її гостя — так само татуйована, хіба трохи не така агресивна на вигляд — показала охоронниці у спину середнього пальця.

— Ви не пригадуєте — Оуен не казав, не робив чогось такого, з чого можна було висувати, що він хоче поїхати на якийсь час? — наполягав Страйк, поки Леонора дивилася на сусідок великими, мов у

сови, очима.

— Що? — неуважно перепитала вона.— Ні... він ніколи не попереджає... не попереджав... Просто йшов. Якщо він знав, що йде, чому не попрощався?

Вона заплакала, притуливши долоню до губ.

— Що буде з Додо, якщо мене триматимуть у тюрмі? — спитала вона, схлипуючи.— Една не буде за нею вічно приглядати. Вона не знає, як з нею бути. Вона лишила мавпочку вдома, а в Додо там були малюнки для мене...— (Кілька секунд подивувавшись, Страйк вирішив, що вона говорить про плюшевого орангутанга, з яким ходила Орландо, коли він був у них у гостях).— Якщо мене звідси не випустять...

— Я зроблю так, що випустять,— озвався Страйк з більшою упевненістю, ніж відчував; та що поганого в тому, щоб дати їй якусь опору, допомогти протягнути наступну добу?

Час сплив. Страйк вийшов не озираючись, не розуміючи, що такого в цій Леонорі, зів'ялій і сварливій п'ятдесятилітній жінці з хворою донькою та безнадійним буттям, аж у нього вступила така затятість, така лють...

«Просто вона цього не робила,— прийшла проста відповідь.— Просто вона не винна».

Останніх вісім місяців клієнти один за одним відчиняли скляні двері з його іменем, і причини, які спонукали їх приходити, були на диво подібні між собою. Вони з'являлися, шукаючи шпигуна, зброю, засіб, щоб схилити чашу терезів на свій бік чи позбутися незручних зобов'язань. Вони приходили, шукаючи вигоди, прагнучи відплати чи розплати. Зрештою, вони хотіли грошей. Та Леонора прийшла тільки тому, що хотіла повернути чоловіка додому. Просте бажання, народжене втому й любов'ю — коли не до блудного Квайна, то до доньки, яка за ним сумувала. І чистота цього бажання спонукала Страйка зробити все, що тільки можна.

Холодне повітря за межами в'язниці мало інший смак. Восстанне Страйк давненько вже був у місці, де виконання наказів складало кістяк повсякдення. Прямуючи в бік автобуса і важко спираючись на ціпок, він фізично відчував волю.

В кінці автобуса трійко п'яних дівчат в обручах з оленячими ріжками на головах виспівували:

They say it's unrealistic

But I believe in you Saint Nick... [\[46\]](#)

«Чортове Різдво»,— роздратувався Страйк, загадавши про подарунки, які треба купити небожам і хрещеникам, чийого віку він не міг згадати.

Автобус грюкотів крізь сльоту й снігопад. У запітнілі вікна на Страйка блимали вогні усіх можливих кольорів. Насуплений, занурений у думки про несправедливість і вбивство, він легко відлякував кожного, кому могло б спасти на думку сісти поруч.

Be glad thou art unnam'd; tis not worth the owning.

Francis Beaumont and John Fletcher, *The False One*^[47]

Наступного дня вікна офісу заліпив сніг з дощем. Опівдні прийшов бос міс Броклгерст — забрати докази її невірності. Невдовзі після того, як Страйк з ним попрощався, приїхала Керолайн Інглез. Вона поспішала забрати дітей зі школи, але була рішучо налаштована дати Страйкові картку нового джентльменського клубу «Золоте мереживо», яку знайшла в гаманці чоловіка. Обіцянка містера Інглеза триматися подалі від еротичних танцівниць, дівчат на виклик і стриптизерок була однією з умов примирення. Страйк погодився наглянути за «Мереживом» і подивитися, чи не піддався містер Інглез спокусі. Коли Керолайн Інглез пішла, Страйк був уже більш ніж готовий поласувати сандвічем, що чекав на нього на столі Робін, але не встиг і два рази вкусити, як знову задзвонив телефон. Знаючи, що термін професійного знайомства добігає кінця, клієнтка-брюнетка вирішила ризикнути і запрошувала Страйка на вечерю. Страйк, здається, краєм ока бачив, як Робін усміхається, ховаючись за сандвічем і монітором. Страйк спробував увічливо відхилити пропозицію, пославшись на велику кількість роботи, і врешті-решт сказав, що має подругу.

— Ти мені не казав,— вмить стала холодною брюнетка.

— Я уникаю змішувати приватне життя й професійну діяльність,— відповів він.

Брюнетка кинула трубку, не дослухавши його ввічливе прощання.

— Може, сходяв би,— безневинно запропонувала Робін.— Щоб пересвідчитися, що вона заплатить.

— Та вже заплатить! — загарчав Страйк, надолужуючи втрачене і запихаючись сандвічем. Задзижчав телефон. Страйк застогнав і нахилився глянути, від кого повідомлення.

Шлунок заціпило.

— Леонора? — спитала Робін, яка бачила, як перемінилося його обличчя. Страйк з повним ротом сандвіча похитав головою. В повідомленні було всього три слова:

Дитина була твоя

Розійшовшись із Шарлоттою, Страйк не змінив номера. Забагато клопоту, зважаючи, що цей номер був у сотні знайомих по роботі. І це вперше за вісім місяців Шарлотта ним скористалася.

Страйк згадав застереження Дейва Полворта.

«Ну ти пильнуй, Діду, бо галопом примчить до тебе знов. Я не здивуюся, якщо її перемкне».

Сьогодні третє, нагадав він собі. Вона виходить заміж завтра.

Вперше за той час, що в нього був мобільний, Страйк пожалкував, що нема можливості дізнатися місцеперебування того, хто дзвонить. Вона це послала з замку Крой, щоб він пропав, у перерві між інспекцією канапок на столі й оглядом квітів у каплиці? Чи стоїть на розі Денмарк-стріт, поглядаючи на його офіс, як Піппа Міджлі? Утекти з розкішного й широко розрекламованого весілля — оце буде коронне досягнення Шарлотти, zenit її кар'єри в царині хаосу й руйнації.

Страйк опустив мобільний у кишеню і глянув на другий сандвіч. Зрозумівши, що не дізнається, з якої причини Страйк так скам'янів, Робін зім'яла порожній пакет, кинула його у смітник і спитала:

— Ти сьогодні зустрічаєшся з братом, так?

— Що?

— Ти зустрічаєшся з...

— А, так,— кивнув Страйк.— Авжеж.

— У «Річковому кафе»?

— Так.

Дитина була твоя.

— А нащо?

Моя. Авжеж-авжеж. Якщо взагалі існувала.

— Що? — перепитав Страйк, наче тільки зараз розчувши, що Робін про щось питає.

— Що з тобою?

— Та все нормально,— відповів він, збираючись на думці.— Що ти в мене питала?

— Нащо ти йдеш до «Річкового кафе»?

— А. Ну,— сказав Страйк, потягнувшись до пакета з чіпсами,— шансів небагато, але я хочу поговорити зі свідками сварки між Тассел і Квайном. Хочу зрозуміти, чи він це відрепетирував, чи спланував власне зникнення.

— Ти хочеш знайти працівника, який там був того вечора? —

спитала Робін, явно сповнена сумнівів.

— Саме тому я йду з Алом,— пояснив Страйк.— Він знає всіх офіціантів у всіх модних рестораціях Лондона. Всі діти мого батька знають.

Доївши, Страйк забрав каву до себе в кабінет і зачинив двері. По вікну знову плюпала сльота. Він не стримався і визирнув на замерзлу вулицю, наполовину чекаючи (сподіваючись?) побачити там її — чорне волосся хмарою здіймається над бездоганим блідим обличчям, ліщиново-зелені очі вмовляють, кличуть... але на вулиці не було нікого, крім незнайомих, що боролися з нещадною негодою.

То було з усіх боків божевілля. Шарлотта в Шотландії, і так набагато, набагато краще.

Пізніше, коли Робін уже пішла, Страйк надягнув італійський костюм, який Шарлотта подарувала йому рік тому, напередодні вечері в ресторані на честь його тридцятип'ятиріччя. Накинувши пальто, він замкнув двері квартири і по морозу пішов до метро, спираючись на ціпок.

З кожнісінького вікна його атакувало Різдво. Гірлянди вогників, купки нових товарів, іграшок, пристроїв, штучний сніг на склі, розмаїті повідомлення про передріздвяний розпродаж — все це вносило скорботну нотку в глибоку рецесію. У п'ятничному метро було повно ранніх святкувальниць: дівчат в абсурдно маленьких блискучих сукнях, що ризикувати заробити переохолодження заради веселощів у товаристві хлопця з відділу фасування. Страйк був утомлений і нерадісний. Ідучи вздовж Фулгем-Пелес-роуд, він зрозумів, що опинився зовсім неподалік будинку Елізабет Тассел. Мабуть, вона обрала ресторан, до якого від помешкання Квайнів на Ледброк-Грові їхати далеченько, саме через зручність для себе.

За десять хвилин Страйк завернув праворуч і крізь пільму попростував лункими порожніми вулицями в бік верфі; дихання вихоплювалося з рота димною хмаркою. Парк біля річки, де влітку сиділи б за столиками з білими скатерттинами люди, засипало снігом. За білим килимом тьмяно виблискувала Темза — холодна, мов залізо, загрозлива. Страйк завернув на перебудований під ресторан цегляний склад і опинився серед світла, тепла й гамору.

Просто за дверима, опершись ліктем на сталеву поверхню шинкваса, дружньо теревенив з барменом Ал.

На зріст він був п'ять футів десять дюймів — низький, як на сина Рокбі — і мав трохи зайвої ваги. Темно-русьяве волосся зачесане назад; Ал мав вузьку щелепу матері, але успадкував також легку «русалчину» косоокість, що надавала принадної екзотичності красивому обличчю Рокбі й непомильно позначала Ала як його сина.

Помітивши Страйка, Ал вітально заревів, кинувся вперед і обійняв його. Страйк заледве відповів на обійми — заважали ціпок і пальто, яке він якраз намагався зняти. Ал відсунувся, зніяковів.

— Як ти, брате?

Попри комічну англійськість, його акцент являв собою дивний трансатлантичний гібрид, що свідчив про роки, прожиті між Європою та Америкою.

— Та нічого,— відповів Страйк,— а сам?

— Теж нічого,— озвався Ал.— Нічого. Буває й гірше.

З галльською нарочитістю він знизав плечима. Ал вчився в Ле-Росеї, міжнародній школі-інтернаті в Швейцарії, і його тілесна мова і досі позначалася континентальними манерами, яких він там нахапався. Втім, було в цій реакції і ще дещо, що Страйк помічав при кожній зустрічі: Алове відчуття провини, готовність захищатися, відповідати на звинувачення, що, мовляв, він має солодке й легке життя в порівнянні з братовим.

— Що будеш? — запитав Ал.— Пиво? Може, «Пероні»?

Вони сіли поруч біля шинкваса, де було повно людей, лицем до скляних полиць і пляшок, чекаючи, поки звільниться столик. Оглядаючи довгий і дуже залюднений ресторан з промисловою сталевною стелею у стилізованих хвилях, лазуровим килимовим покриттям і схожою на велетенський вулик дров'яною пічкою в дальньому кінці зали, Страйк помітив славетного скульптора, знамениту архітекторку і принаймні одного відомого актора.

— Чув про тебе й Шарлотту,— мовив Ал.— Шкода.

Страйк подумав, що Ал може мати з нею спільних знайомих. Брат обертався серед багатих тусовщиків, і ця компанія краєм могла зачіпати майбутнього віконта Кроя.

— Ну,— знизав плечима Страйк,— усе на краще.

(Вони з Шарлоттою сиділи тут, у чудовому ресторані на березі річки, і насолоджувалися останнім щасливим вечором разом. За чотири місяці стосунки розпалися. Чотири місяці, сповнені спустошливої

агресії і страждань... Дитина була твоя).

Симпатична молода жінка, яку Ал, вітаючись, назвав на ім'я, провела їх до столика; так само симпатичний молодик приніс меню. Страйк зачекав, поки Ал замовить вино й офіціанти підуть, а тоді пояснив, нащо вони прийшли сюди.

— Чотири тижні тому,— сказав він Алу,— письменник на ім'я Оуен Квайн посварився тут зі своєю агенткою. Вочевидь, це бачив весь ресторан. Він вибіг геть, а невдовзі по тому — за кілька днів, а може, навіть тієї самої ночі...

— ...його вбили,— підхопив Ал, який слухав Страйка з роззявленим ротом.— Я в газеті читав. Ти знайшов тіло.

Його тон виражав бажання дізнатися деталі, яке Страйк проігнорував.

— Може, тут і нічого шукати, але є...

— То ж його дружина зробила,— не зрозумів Ал.— Її он замкнули.

— Його дружина цього не робила,— відповів Страйк, зазираючи в паперове меню. Він уже помічав, що Ал, який зріс в оточенні численних облудних історій про батька і родину, не переносив здорової недовіри до британської журналістики на інші теми.

(Школа, де вчився Ал, мала два корпуси: влітку уроки були на Женевському озері, а взимку учні жили в горах, у Гштаді; вдень каталися на лижах і ковзанах. Ал зростав, дихаючи коштовним гірським повітрям, у м'якому оточенні інших зіркових дітей. Далеке гарчання таблоїдів у його житті було лише фоновим гамором... так принаймні Страйк потрактував ті нечисленні відомості про дитячі роки Ала, які чув від нього).

— Дружина цього не робила? — перепитав Ал, коли Страйк знову звів очі.

— Ні.

— Ого. Хочеш влаштувати другу Лулу Лендрі? — спитав Ал, і широка усмішка надала чарівності його трохи навіженим очам.

— План саме такий,— відповів Страйк.

— Хочеш послухати офіціантів? — спитав Ал.

— Саме так,— озвався Страйк.

Його і насмішило, і зворушило те, як Ал зрадів, що має можливість йому допомогти.

— Без проблем, без проблем. Зараз знайду тобі когось тямущого.

Де вже Лола поділася? Вона розумниця.

Зробили замовлення. Ал пішов до вбиральні, щоб дорогою подивитися, чи немає де розумниці Лоли. Страйк сидів на самоті, пив замовлене Алом «Тінганелло», спостерігав за кухарями в білому, що працювали на відкритій кухні. Молоді, вправні, працюючі. Спалахувало полум'я, виблискували ножі, туди-сюди совалися важкі залізні пательні.

«А він не дурний,— подумав про брата Страйк, побачивши, що Ал повертається з чорнявою дівчиною в білому фартуху.— Він просто...»

— Оце Лола,— сказав Ал, знову сідаючи за столик.— Вона того вечора тут працювала.

— Ви пам'ятаєте сварку? — спитав Страйк, розвертаючись до дівчини, яка була надто зайнята, щоб присісти, і просто стояла, усміхнена, біля столика.

— О так,— відповіла вона.— Дуже гучно сварилися. Всі аж укліяли.

— Пам'ятаєте, який був той чоловік? — спитав Страйк, бажаючи переконатися, що вона чула саме потрібну сварку.

— Такий товстий, на голові капелюх, так,— відповіла Лола.— Кричав на сиву жінку. Так, скандал був гучний. Вибачте, мені тут треба...

Вона відійшла, щоб прийняти замовлення в іншого столика.

— Перехопимо, як вертатиметься,— запевнив Страйка Ал.— До речі, Едді переказує вітання. Жалкує, що не зміг прийти.

— Як у нього справи? — з удаваною цікавістю спитав Страйк. Ал виказував бажання зав'язати дружбу, а от його молодший брат Едді здавався байдужим. Він мав двадцять чотири роки, співав у власному гурті. Страйк тієї музики не слухав.

— У нього все чудово,— озвався Ал.

Запала мовчанка. Принесли закуски, і вони мовчки почали їсти. Страйк знав, що Ал був відмінником у своєму Міжнародному бакалавраті. Одного вечора в солдатському шатрі в Афганістані він дивився те фото: двадцятиоднорічний Ал у кремовому піджаку з гербом на кишені, з довгим волоссям, що золотаво блищить під сонцем Женеві. Його обіймає за плечі Рокбі — аж сяє батьківською гордістю. Фото потрапило в пресу, бо ніколи раніше Рокбі не фотографували в костюмі й при краватці.

— Привіт, Але,— промовив знайомий голос.

На превеликий подив Страйка, біля них зупинився Деніел Чард — на милицях, лиса голова відбиває джерела світла, заховані у хвилястій стелі. У темно-червоній сорочці з розстебнутим коміром і сірому костюмі видавець вигляд мав дуже стильний на тлі решти гостей, убраних більш богемно.

— О,— озвався Ал, і Страйк зрозумів, що він намагається згадати, що це за один,— е-е... добровечір...

— Ден Чард,— нагадав видавець.— Ми зустрічалися, коли я говорив з вашим батьком про його автобіографію.

— О... так-так! — Ал підвівся і потиснув йому руку.— Це мій брат Корморан.

Якщо Страйк і здивувався, коли Чард підійшов до Ала, цей подив не міг дорівнятися до шоку, який проступив на обличчі Чарда, як той побачив Страйка.

— Ваш... ваш брат?

— Єдинокровний,— пояснив Страйк, якого неприхований подив Чарда потішив. Як наймит-детектив міг виявитися родичем принца-плейбоя?

Зусилля, якого вартувало Чардові заговорити з сином потенційно прибуткового об'єкта, здається, лишило його без сили порушити незручне мовчання.

— Нога вже краще? — спитав Страйк.

— О так,— озвався Чард.— Набагато. Ну, я... не заважатиму вам вечеряти.

І він пішов, вправно лавіруючи між столиками, і сів на своє місце; Страйк більше не міг його бачити. Страйк і Ал знову сіли за стіл; детектив думав про те, яким маленьким стає Лондон, щойно піднімешся на певну висоту, щойно лишиш позаду тих, хто не має змоги легко резервувати столики в найкращих ресторанах і клубах.

— Ніяк не міг згадати, хто це,— ніяково усміхнувся Ал.

— Він планує написати автобіографію? — спитав Страйк.

Він ніколи не казав на Рокбі «батько», але пам'ятав, що при Алі не слід називати його Рокбі.

— Так,— відповів Ал.— Йому пропонують чималі гроші. Не знаю, домовиться він з цим хлопом чи з кимсь іншим. Писатиме, мабуть, хтось за нього.

Страйкові спало на думку питання: як у такій книжці Рокбі опише випадкове зачаття й народження свого старшого сина? Мабуть, навіть не згадає про це. Таке Страйкові було цілком до душі.

— Він, знаєш, і досі хоче з тобою зустрітися,— сказав Ал, явно підготувавшись до такої заяви.— Він дуже пишається... все читав про справу Лендрі.

— Та ну? — озвався Страйк, виглядаючи Лолу, офіціантку, яка згадала Квайна.

— Це правда,— відповів Ал.

— То що, він провадив співбесіди з видавцями? — спитав Страйк. Подумав про Кетрин Кент, про самого Квайна — одна не могла знайти видавця, другого вигнали; а підстаркувата рок-зірка може ще й перебирати.

— Так, щось типу того,— відповів Ал.— Не знаю, чи писатиме, чи ні. Цього Чарда йому наче рекомендували.

— Хто?

— Майкл Фенкорт,— відповів Ал, шматком хліба витираючи тарілку з-під ризотто.

— Рокбі знайомий з Фенкортом? — спитав Страйк, забувши про своє рішення.

— Так,— злегка насупився Ал; тоді додав: — Визнаймо: тато з усіма знайомий.

Тут була певна подібність до слів Елізабет Тассел — вона гадала, що «всі знають», чому Фенкорт від неї пішов; але була й відмінність. Для Ала «всі» були цілком конкретні: багаті, знамениті, впливові. Бідні люди, що купували музику його батька, були ніким; ніким був і Страйк, поки не вирвався під софіти, схопивши вбивцю.

— Коли Фенкорт рекомендував йому «Ропер-Чард»... коли рекомендував Чарда?

— Не знаю... кілька місяців тому? — непевно сказав Ал.— Сказав татові, що сам щойно до них перейшов. Півмільйона авансу.

— Непогано,— мовив Страйк.

— Казав татові, щоб дивився новини, що буде розголос, коли він до них перейде.

В полі зору з'явилася Лола-офіціантка. Ал знову її покликав; вона підійшла з заклопотаним виразом на обличчі.

— Десять хвилин,— сказала вона,— і я зможу поговорити. Дайте

мені десять хвилин.

Коли Страйк доїв свинину, Ал спитав, як справи в нього на роботі. Той здивувався цій щирій цікавості.

— Ти не сумуєш за армією? — запитав Ал.

— Іноді,— зізнався Страйк.— А ти що поробляєш?

Він відчув докори сумління за те, що не поцікавився раніше. Тепер він зрозумів, що навіть не знає точно, чим Ал заробляє на життя — і чи заробляє взагалі.

— Може, почну бізнес з одним другом,— відповів Ал.

«Ага, отже, не працює».

— Індивідуальний підхід... організація дозвілля,— промимрив Ал.

— Чудово,— сказав на це Страйк.

— Якщо взагалі почнемо,— додав Ал.

Пауза. Страйк роззирнувся, виглядаючи Лолу, заради якої, власне, прийшов, але її не було — працювала, як Ал, мабуть, у житті не працював.

— Ти принаймні маєш репутацію,— сказав Ал.

— Гм-м? — озвався Страйк.

— Ну, ти ж сам усього досяг? — пояснив Ал.

— Що?

Страйк зрозумів, що за столиком почалася одностороння криза. Ал дивився на нього з сумішшю непокори і заздрості.

— Ну, так,— відповів Страйк, знизавши широкими плечима.

Він не зумів вигадати змістовнішої відповіді, що не прозвучала б зверхньо чи ображено, а ще не хотів підтримувати бажання Ала почати настільки особисту розмову, якої вони доти ще ніколи не мали.

— Ти з нас єдиний, хто цим не користується,— мовив Ал.— Гадаю, в армії з того все одно було б небагато користі?

Не було сенсу прикидатися, ніби Страйк не знає, про яке «це» йдеться.

— Гадаю, не було б,— відповів він (власне, у тих рідкісних випадках, коли питання його походження цікавило когось із солдатів, реакцією була недовіра — надто з огляду на те, що Страйк був геть не схожий на Рокбі).

Але він з гіркотою подумав про свою квартиру в ці крижані зимові ночі: дві з половиною тісні кімнатки, так-сяк прилаштовані віконні рами. Ал сьогодні поїде до Мейфера, до батькового маєтку зі слугами.

Мабуть, корисно показати братові ціну незалежності, поки він не зробив з неї романтичного ідеалу...

— Гадаю, ти це сприймаєш за звичайну жалість до себе, за скиглення? — спитав Ал.

Фото з Алового випуску Страйк дивився в інтернеті — за якусь годину після розмови з невтїшним дев'ятнадцятирічним рядовим, який випадково застрелив з автомата найкращого друга, поціливши в груди й шию.

— Всі мають право поскиглити,— сказав Страйк.

Ал ніби зібрався образитися, а тоді мимохіть усміхнувся.

Раптом підійшла Лола зі склянкою води і швидко скинула фартух, а тоді сіла до них.

— Гаразд, маю п'ять хвилин,— без зайвих преамбул мовила вона до Страйка.— Ал каже, вас цікавить той прибацаний письменник?

— Так,— умить зібрався Страйк.— Чому ви кажете, що він прибацаний?

— Бо він це просто обожнював,— відповіла вона, відпиваючи води.

— Обожнював?..

— Влаштовувати сцени. Він кричав, лаявся, але то все було на публіку, от просто видно. Хотів, щоб усі його почули, хотів мати аудиторію. Актор з нього був поганенький.

— Можете пригадати, що саме він кричав? — спитав Страйк, дістаючи записник. Ал захоплено спостерігав за ним.

— Та купу всього. Назвав ту жінку сукою, горлав, що вона йому брехала, що він сам видасть книжку і пішла вона. Але він явно розважався,— додала вона.— То був удаваний гнів.

— А що Еліз... жінка?

— О, ця розлютилася,— бадьоро відповіла Лола.— Вона не прикидалася. Що більше він махав на неї руками і волав, то вона ставала червоніша. Її аж трусило від люті, ледь стримувалася. Сказала щось типу: «Вплував ту кляту дурепу»,— і тут він якраз вибіг і лишив її платити за вечерю. Всі на неї витріщалися, а вона аж горіла від сорому. Мені її було дуже шкода.

— Вона не намагалася його наздогнати?

— Ні, просто заплатила, а тоді зайшла до вбиральні. Я подумала, чи вона там не плакала. Тоді вона пішла.

— Це дуже цінно,— сказав Страйк.— Можете згадати щось ще, що

вони казали одне одному?

— Так,— спокійно відповіла Лола,— він кричав: «То все Фенкорт і його гадська млява кабака!»

Страйк і Ал з подивом глянули на неї.

— «То все Фенкорт і його гадська млява кабака»? — перепитав Страйк.

— Так,— кивнула Лола.— На цьому місці весь ресторан замовк.

— Не дивно,— пирхнув Ал.

— Жінка намагалася його залякати, втихомирити, була зла мов чорт, але він не здавався. Насолоджувався увагою. Аж пив її. Слухайте, мені час іти,— сказала Лола,— вибачте.— Вона підвелася і зав'язала фартух.— До зустрічі, Але.

Страйка на ім'я Лола не знала, але усміхнулася йому, а тоді поквапилася геть.

Деніел Чард уже йшов; над натовпом знову з'явилася його лиса голова в оточенні гурту людей десь такого самого віку й стилю. Вони йшли разом, розмовляли, кивали одне одному. Страйк дивився на них, але думками був далеко. Він навіть не помітив, як офіціант забрав порожню тарілку.

«То все Фенкорт і його гадська млява кабака».

Дивина.

«Я не можу відкинути божевільну думку, що Оуен це сам собі заподіяв. Що сам усе влаштував...»

— Бро, що з тобою? — спитав Ал.

Записка з цілунком: «Час нам обом заплатити...»

— Все гаразд,— озвався Страйк.

«Кров, кишки і таємничі символи...» «Потурай його марнославству — і матимеш від того чоловіка що завгодно...» «Два гермафродити, два закривавлені мішки...» «Прекрасна заблукана душа — так мені й сказав...» «Шовкопряд — то метафора письменника, який мусить пройти через агонію, щоб видати гідний твір...»

Як гвинтик, що нарешті підійшов до різьби, сила-силенна розрізнених фактів, якими повнилися Страйкові думки, стала на свої місця, непомильно правильні, незворушно правдиві. Він крутив свою теорію і так, і сяк: ідеальна, щільна, міцна.

Проблема полягала лише в тому, що він поки що не знав, як її довести.

Think'st thou my thoughts are lunacies of love? No, they are brands fier'd in Plutos forge...

Robert Greene, Orlando Furioso^[48]

Наступного дня Страйк прокинувся рано-вранці після тривожного сну втомлений, збентежений, розбитий. Перш ніж іти митися і вдягатися, переглянув повідомлення на телефоні. Спустився в порожній офіс, роздратувався, що в суботу тут немає Робін; її відсутність безпідставно здалася йому нестачею відданості справі. Корисно було б спитатися її думки. Страйк був не проти товариства після одкровень учорашнього вечора. Подумав, чи не подзвонити їй — але набагато приємніше буде все розповісти віч-на-віч, і щоб Метью не підслуховував.

Страйк зробив собі чай, але той прохолов, поки він переглядав справу Квайна.

В тиші відчуття безсилості тільки наростало. Раз у раз він перевіряв мобільний.

Кортіло діяти, але Страйк був скутий відсутністю офіційного статусу, не мав влади обшукувати приватні володіння чи примушувати свідків до співпраці.

Він нічого не міг удіяти аж до розмови з Майклом Фенкортом у понеділок, хіба тільки... Чи слід подзвонити Анстису і викласти свою теорію? Страйк насупився, провів товстими пальцями по густій чуприні, уявив зверхню реакцію Анстиса. Немає буквально й крихти доказів. Усе — тільки умовиводи. «Але я правий,— зверхньо подумав Страйк,— а він обкрався». Анстис не має ні розуму, ні уяви, щоб оцінити теорію, яка пояснює всі дивні елементи цього вбивства, але видасться йому надто складною, коли вже є просте рішення, хай навіть звинувачення проти Леонори сповнені суперечностей і питань без відповідей.

«Поясни,— звернувся Страйк до уявного Анстиса,— як жінка, якій стало розуму заховати його кишки, що й кінців немає, зробила б таку дурість і купила мотузки й паранджу з власної кредитки? Поясни — нащо матері, яка не має родичів і чия єдина турбота в житті — це добробут доньки, наражатися на довічне ув'язнення? Поясни — чому вона стільки років терпіла невірність Квайна і його сексуальні дивацтва,

а тут раптом вирішила вбити?»

Але на останнє питання Анстис міг би дати резонну відповідь: Квайн збирався покинути дружину заради Кетрин Кент. Життя письменника було застраховане: можливо, Леонора вирішила, що фінансова стабільність у статусі удови краща за непевну злиденність, бо необачний колишній витрачатиме гроші на другу дружину. Присяжні пристануть на цю версію подій, надто якщо Кетрин Кент виступить і підтвердить, що Квайн обіцяв з нею побратися.

Страйк боявся, що прогавив свій шанс із Кетрин Кент, коли отак несподівано прийшов до неї на поріг — тепер цей учинок видавався незграбним, нерозумним. Він її налякав, поставши з темряви на балконі, й Піппа Міджлі легко намалювала картинку лихого Леонориного посіпаки. Треба було діяти тонше, увійти до неї в довіру, як-от він це зробив із секретаркою лорда Паркера, щоб вирвати зізнання, мов зуби під анестезією турботи й симпатії. А не виносити двері з ноги, мов судовий виконавець.

Страйк знову глянув на мобільний. Повідомлень не було. Глянув на годинник. Була ледве дев'ята тридцять. Мимохіть Страйк відчув, що його увага перемикається з предмету, на якому він хотів і мусив її зосередити — з убивці Квайна і засобів, якими можна домогтися арешту,— на капицю сімнадцятого сторіччя в замку Крой...

Шарлотта якраз одягається — понад сумнів, у весільну сукню, яка коштує тисячі фунтів. Страйк легко уявив її: оголена, фарбує перед дзеркалом обличчя. Він сто разів бачив, як вона це робить; як змахує пензликом перед трюмо у спальні чи перед дзеркалом у готелі, так гостро свідомо того, що її жадають, аж робить це майже недбало.

Чи Шарлотта теж дивиться на мобільний, поки спливають хвилини і вже так близько недовга хода до вітваря, більше схожа на прогулянку по дошці? Чи вона ще чекає, чи сподівається, що Страйк щось відповідь на її вчорашнє повідомлення з трьох слів?

А якщо відповісти просто тепер... то чого їй вартуватиме відвернутися від весільної сукні (він уявляв, що та висить у кутку, мов привид), надягнути джинси, закинути трохи речей у дорожню сумку і втекти з чорного ходу? Сісти в машину, вдарити по газах, помчати на південь, до чоловіка, який завжди означав утечу...

— К бісу,— пробурмотів Страйк.

Він підвівся, поклав мобільний у кишеню, допив холодний чай і

натягнув пальто. Робота — ось єдина відповідь: активні дії завжди були його улюбленими ліками.

Попри впевненість, що Кетрин Кент утекла від уваги преси до когось із друзів, і попри жаль за свій неочікуваний прихід, Страйк повернувся на Клемент-Аттли-корт — і виявив, що вгадав правильно. Дверей ніхто не відчинив, світло не горіло, всередині було ніби тихо.

Цегляним балконом гуляв крижаний вітер. Страйк уже йшов, коли з сусідніх дверей визирнула сварлива сусідка. Цього разу вона хотіла побалакати.

— Нема її. А ви преса чи хто?

— Преса,— підтвердив Страйк, бо видно було, що сусідку думка про це захоплює, а ще не бажаючи, щоб Кент знала, що він повертався.

— Таке ваша братія понаписувала,— з погано прихованою радістю мовила сусідка.— Таке про неї написали! Не, нема її.

— Не знаєте, коли повернеться?

— Не,— озвалася сусідка, явно жалкуючи, що не знає. Крізь ріденьке й міцно завите сиве волосся проглядала рожева шкіра.— Але можу вас попередити,— запропонувала вона.— Якщо повернеться.

— Це буде дуже корисно,— запевнив Страйк.

Його ім'я зовсім недавно з'являлося у пресі, тож лишити візитівку він не міг. Страйк видер аркуш із записника, записав свій номер і віддав жіночці разом з двадцятифунтовою банкнотою.

— Дяка,— діловим тоном сказала вона.— Побачимося.

Спускаючись, він зустрів кішку — понад сумнів, ту ж саму, якій намагалася дати копняка Кетрин Кент. Кішка придивилася до нього — сторожко, але зверхньо. Зграйка підлітків, яких він бачив минулого разу, десь зникла; день був надто холодний для людей, які не мали нічого теплішого за спортивну кофту.

Кульгати у слизькому сірому снігу було нелегко, і фізичні зусилля заважали думати, тож уже неважливо було, чи перебирає він підозрюваних заради Леонори — чи через Шарлотту. Хай іде до тюрми, яку сама для себе обрала: він не писатиме, не дзвонитиме.

Дійшовши до метро, Страйк дістав телефон і набрав Джері Вальдгрейва. Він був упевнений, що редактор володіє потрібного йому інформацією,— того, що потрібно саме це, Страйк до вчорашнього прозріння в «Річковому кафе» просто не знав,— але Вальдгрейв не взяв слухавки. Страйк не здивувався. У Вальдгрейва розпадався шлюб,

хиталася кар'єра, були проблеми з донькою; нащо йому ще дзвінки від детектива? Нащо ускладнювати собі життя, коли ускладнення можна уникнути, коли є вибір?

Холод, неприйнятні дзвінки, мовчання квартир із замкненими дверима; сьогодні робити більше не було чого. Страйк купив газету, пішов до «Тоттенгему» і сів під однією з пишних дівиць пензля вікторіанського декоратора, з квітами у складках легкого одягу. Сьогодні у Страйка було дивне відчуття — ніби він чекає у приймальному покої, гає час. Пам'ять — мов шрапнель, що засіла в тілі, а потім почалося запалення... слова кохання, обіцянки вічної відданості, миті піднесеного щастя, брехня, брехня на брехні... раз у раз він відволікався від статей, які намагався читати.

Люсі, його сестра, одного разу запитала у відчаї: «Чому ти це терпиш? Чому? Тільки тому, що вона красуня?»

А Страйк відповів: «Це не шкодить».

Звісно, Люсі чекала, що він скаже «ні». Жінки багато часу приділяють тому, щоб зробити себе красивими, але не можна визнавати, що жіноча врода має значення. А Шарлотта таки була красуня — вродливішої жінки він у житті не бачив,— і Страйк так і не зміг позбутися зачудованості її зовнішністю, вдячності за цю красу, гордості за те, що вона поруч.

«Кохання,— сказав Майкл Фенкорт,— то омана».

Страйк перегорнув сторінку з фотографією похмурого міністра фінансів, навіть не помітивши його. Чи приписував він Шарлотті риси, яких вона ніколи не мала? Вигадував їй чесноти, щоб ще прикрасити її приголомшливу вроду? Коли вони зустрілися, Страйкові було дев'ятнадцять років. Це була неймовірна

юність для сьогоднішнього Страйка, який сидів тут у пабі з двома стоунами зайвої ваги і без половини ноги.

Може, він і створив образ Шарлотти, який ніколи не існував поза його закоханим розумом, та що з того? Реальну Шарлотту він теж кохав — жінку, що оголювалася перед ним і все питала, чи здатен він її кохати, коли вона зробила те-то, зізналася в такому-то й отак-то з ним учинила... Й от нарешті вона знайшла його межу: всієї вроди, гніву й сліз забракло, щоб його втримати,— і втекла в обійми іншого чоловіка.

«Може, це і є кохання»,— думав Страйк, стаючи на бік Майкла Фенкорта проти невидимої й строгої Робін, яка чомусь з'явилася поруч і

засуджувала його за те, що сидить тут з пивом і прикидається, ніби читає про найсуворішу зиму на пам'яті англійців. «Ви з Метью...» Страйк бачив, навіть коли вона сама цього не помічала, що у стосунках з Метью Робін не може бути собою: така умова цих стосунків.

Чи існує пара, в якій двоє бачать одне одного як є? Нескінченний парад буржуазного конформізму — шлюб Люсі та Грега. Нудні варіації на тему зради й краху надій, що приводять до Страйкових дверей невпинний потік клієнтів. Свідомо сліпа відданість Леонори Квайн чоловікові, всі вади якого спокутувало те, що «він же письменник». Поклоніння герою, яке Кетрин Кент і Піппа Міджлі перенесли на тоготи дурня — зв'язаного, мов індичка, і вительбушеного.

Страйк сам себе вганяв у депресію. Він уже випив половину третьої пінти. Думав, чи не взяти четверту, аж тут задзижчав мобільний, покладений на стіл екраном униз. Страйк повільно допив пиво. В пабі ставало людно, а він поглядав на телефон і сам із собою бився об заклад. То вона перед капицею — дає мені останній шанс себе зупинити? Чи вже все зробила і повідомляє про це?

Допивши пиво, він перевернув мобільний.

Привітай мене. Місіс Яго Росс.

Кілька секунд Страйк дивився на ці слова, тоді опустив телефон у кишеню, підвівся, взяв згорнуту газету під пахву й пішов додому.

Прямуючи з ціпком у бік Денмарк-стріт, Страйк згадав рядки з улюбленої книжки, давно не читаної, похованої на дні коробки з речами на сходах за дверима.

...difficile est longum subito deponere amorem, difficile est, uerum hoc qua lubet efficias...^[49]

Бентега, що поїдала Страйка цілий день, зникла. Він був голодний і відчував потребу розслабитися. О третій «Арсенал» грає проти «Фулгему»; якраз є час приготувати собі поїсти, а тоді влягтися дивитися матч.

А потім, подумав він, можна піти до Ніни Ласселз. Цю ніч Страйк не хотів проживати наодинці з собою.

MATHEO: ...an odd toy.

GIULIANO: Ay, to mock an ape withal.

Ben Jonson, *Every Man in His Humour*^[50]

У понеділок Робін приїхала на роботу втомлена, ніби після тривалої битви, але горда собою.

Більшу частину вихідних вони з Метью говорили про її роботу. В певному сенсі (навіть дивно — і це після дев'ятьох років разом) це була найглибша і найсерйозніша розмова, що вони колись мали. Чому Робін не казала, що її таємна цікавість до детективної справи народилася задовго до зустрічі з Кормораном Страйком? Метью здавався шокованим, коли вона врешті зізналася, що ще підлітком мріяла займатися розслідуваннями.

— Я б собі подумав, що то останнє, що ти б...— пробурмотів Метью. Він замовк, але Робін знала, на що він натякає — на причину, з якої вона покинула університет.

— Я просто не знала, як тобі сказати,— пояснила вона.— Подумала, ти будеш сміятися. Тож це не Корморан мене тримає чи якісь його якості як... як людини,— (Робін мало не бовкнула «як чоловіка», але вчасно врятувала себе).— Це я сама. Я хочу робити саме це. Мені подобається. І він каже, що буде мене вчити, Метью, а я ж про це завжди мріяла.

Обговорення точилося цілу неділю; збентежений Метью зсувався потроху, мов великий валун.

— А багато буде роботи на вихідних? — підозріло питав він.

— Не знаю; скільки буде треба. Метте, мені подобається ця робота, як ти не розумієш? Я не хочу більше прикидатися. Я просто хочу займатися саме цим і потребую твоєї підтримки.

Кінець кінцем Метью обійняв її та погодився. Робін намагалася не дякувати долі за те, що його мати щойно померла, і саме через це — мимохіть вона вважала саме так — Метью стало трохи легше переконати, ніж зазвичай.

Робін нетерпеливилася розповісти Страйкові про цю зрілу зміну в своєму особистому житті, та коли вона приїхала, його на роботі не було. Біля її блискучої ялинки на столі лежала записка, нашкрябана його

прикметним нерозбірливим почерком:

Нема молока, пішов снідати, тоді до «Гемліса», поки немає натовпу. PS. Знаю, хто вбив Квайна.

Робін ахнула. Схопила телефон, набрала Страйка, але було зайнято.

Крамниця іграшок «Гемліс» відчинялася тільки о дев'ятій, але Робін не витримала б стільки чекати. Раз у раз вона тиснула «передзвонити», водночас розбираючи пошту, але Страйк усе з кимсь теревенив. З притисненням до вуха телефоном вона продивилася електронну пошту; минуло півгодини, година, але у Страйка і досі було зайнято. Робін почала сердитися, вирішивши, що то навмисно і він так її дразнить.

О десятій тридцять комп'ютер видав сигнал, що прийшов новий лист — від невідомого адресата зі скринькою «Clodia2@live.com»; у листі був лише додаток під назвою «До Вашого відома».

Робін автоматично клацнула по ньому, все вслухаючись у короткі гудки в слухавці. На моніторі постало велике чорно-біле фото.

Тло — суворе: низьке небо, фасад старовинної кам'яної будівлі. Всі присутні не в фокусі, крім нареченої, яка дивиться просто в камеру. Довга, проста, вузька весільна сукня; фата до п'ят, закріплена вузьким діамантовим обручем. Чорне волосся летить по вітру, мов хмарка чорної тюлі. За руку наречену тримає розмита чоловіча постать у візитному костюмі; чоловік ніби сміється, але в жінки обличчя таке, якого Робін не бачила в жодній нареченій. Вона здається розбитою, згорьованою, нажаханою. Її очі дивляться на Робін так, ніби жінка не має іншого друга, ніби лише Робін здатна її зрозуміти.

Робін опустила мобільний, не здатна відвести очей від фото. Вона вже бачила це неймовірно вродливе обличчя. Одного разу вони навіть розмовляли — по телефону: Робін пам'ятала низький, принадно хрипливатий голос. Це була Шарлотта, колишня Страйкова наречена, жінка, яка колись на очах Робін вибігла з цієї самої будівлі.

Яка ж вона гарна! Робін дивно присоромили і краса іншої жінки, і глибокий сум на її обличчі. Шістнадцять років, то разом, то порізно, зі Страйком — з його незугарним волоссям, з обличчям мов у боксера, без ноги... хоча ці речі не мають значення, сказала собі Робін, зачаровано дивлячись на цю незрівнянно прекрасну і таку сумну наречену...

Двері відчинилися. Поруч раптом з'явився Страйк, який мав у руках два пакети іграшок, і Робін, яка не почувала, як він піднімався

сходами, сахнулася, ніби Заскочена за крадіжкою дрібних грошей.

— Доброго ранку,— мовив Страйк.

Робін похапцем потягнулася до мишки, поспішаючи закрити фото, поки він його не побачив, але її поспішна спроба все сховати якраз і притягнула його погляд до екрана. Робін присоромлено завмерла.

— Прийшло кілька хвилин тому, я не знала, що там, відкрила. Я... пробач.

Страйк кілька секунд дивився на фото, а тоді відвернувся і поставив пакети з іграшками на підлогу біля її столу.

— Просто зітри,— сказав він. Тон був не сумний, не сердитий, просто твердий.

Робін завагалася, тоді закрила файл, стерла листа й очистила кошук.

— Дяка,— мовив Страйк, випрямляючись, і з його тону Робін зрозуміла, що про весільну світлину Шарлотти розмови не буде.— У мене від тебе щось тридцять пропущених.

— А що ти собі думав? — обурено поцікавилася Робін.— Тут записка, а в ній...

— Мусив прийняти дзвінок від тітки,— пояснив Страйк.— Година і десять хвилин доповідей про стан здоров'я всіх жителів Сент-Моса — і це я їй просто сказав, що на Різдво приїду додому.

Він засміявся, побачивши її ледь приховане розчарування.

— Ну гаразд, але не барімося. Я тут зрозумів, що ми сьогодні вранці ще дещо можемо зробити до моєї зустрічі з Фенкортом.

Не знімаючи пальта, Страйк усівся на шкіряний диван і десять хвилин говорив, детально викладаючи Робін свою теорію.

Коли він скінчив, виникла довга пауза. Робін дивилася на Страйка, не вірячи власним вухам; згадався туманно-містичний образ хлопчика-янгола з церкви в її рідному містечку.

— З чим саме в тебе виникла проблема? — люб'язно поцікавився Страйк.

— Е-е...— видушила з себе Робін.

— Ми вже погодилися, що зникнення Квайна не було спонтанним, так? — спитав Страйк.— Якщо скласти до купи той матрац на Тальгартроуд — дуже зручний предмет для будинку,

яким не користувалися двадцять п'ять років,— і той факт, що за тиждень до того Квайн ходив до книгарні по «поживу для розуму» на

час «відпустки», а ще твердження офіціантки з «Річкового кафе», що Квайн не насправді сердився, коли кричав на Тассел, а насолоджувався виступом,— гадаю, можна припустити сплановане зникнення.

— Гаразд,— погодилася Робін. Ця частина Страйкової теорії їй видавалася найменш божевільною. Вона не знала, як пояснити йому, чому такою дивною здавалася решта припущень, але не стримала бажання вказати на дірки:

— Але хіба б він не сказав Леонорі, що задумав?

— Звісно, що ні. Вона не здатна прикидатися, навіть коли від цього залежить її життя. Квайн хотів, щоб вона щиро непокоїлася, бо так буде переконливіше, коли вона почне казати, що він зник. Може, піде в поліцію. Підніме видавця. Почне паніку.

— Але з того ніколи нічого не виходило,— заперечила Робін.— Квайн постійно зникав, а всім було байдуже,— навіть він мав розуміти, що не вийде здійснити галас, якщо просто втекти і сховатися у старому будинку.

— Ага, але цього разу він лишив по собі книжку, про яку, на його думку, мав пліткувати цілий літературний Лондон, хіба ні? Він привернув до неї максимум уваги, влаштувавши скандал зі своєю агенткою на очах цілого ресторану, і публічно погрожував видати роман самотійно. Квайн приходив додому, розігрує перед Леонорою велику образу і тікає на Тальгарт-роуд. А потім без жодної задньої думки впускає в будинок ту людину, гадаючи, що вони на одному боці.

По довгій паузі Робін хоробро (бо не звикла ставити під сумнів висновки Страйка, який жодного разу не помилявся) заперечила:

— Але ж у тебе немає жодних доказів того, що він узагалі мав спільників, тим паче що... Ну тобто, це ж просто твій... умовивід.

Страйк почав був повторювати вже названі аргументи, але Робін піднесла руку, зупиняючи його.

— Я це все вже почула, але... ти робиш висновки на основі того, що сказали люди. Немає... немає матеріальних доказів, жодних.

— Та звісно, що є,— не погодився Страйк.— «Бомбікс Морі».

— Це не...

— Це найбільший доказ, що ми маємо.

— Ти,— мовила Робін,— завжди мені повторював: засіб і можливість. Ти мені завжди казав, що мотив не...

— А я про мотив жодним словом не обмовився,— нагадав Страйк.

— Власне, я навіть не знаю, який там мотив, хоча є певні здогади. А якщо хочеш матеріальних доказів, то ходи зараз по них зі мною.

Робін недовіркою глянула на нього. За весь час, що вони працювали разом, Страйк жодного разу не запрошував її збирати матеріальні докази.

— Я хочу, щоб ти пішла зі мною і допомогла знайти спільну мову з Орландо Квайна,— пояснив Страйк, піднімаючись із дивана.— Я не хочу діяти сам, бо вона... з нею складно. їй не подобається моє волосся. Орландо на Ледброк-Грові з сусідкою, тож краще не баритися.

— Це та донька з вадами розвитку? — спитала заінтригована Робін.

— Так,— кивнув Страйк.— У неї є така мавпа, носить на шиї. Я щойно бачив таких у «Гемлісі» — то насправді піжамні торбинки. Такі орангутанги.

Робін дивилася на нього, явно боячись за Страйків здоровий глузд.

— Коли я з нею спілкувався, Орландо мала на шиї таку мавпу і все діставала речі ніби нізвідки — малюнки, олівці, листівку, яку вона поцупила зі столу в кухні. До мене тільки тепер дійшло, що вона їх діставала з тієї торбинки. Вона цупить речі,— провадив далі Страйк,— і постійно заходила до кабінету батька, поки той був живий. Він їй давав папір для малюнків.

— Ти сподіваєшся, що вона має у тій мавпі-торбинці якісь докази, що вкажуть на вбивцю її батька? — спитала Робін.

— Ні, але гадаю, є чималий шанс, що вона поцупила частини «Бомбікса Морі», коли заходила до кабінету Квайна. Чи батько сам дав їй якусь чернетку для малювання. Я шукаю аркуші з нотатками, хай по одному абзацу, будь-що. Слухай, я знаю, що це вилами по воді писане, — сказав Страйк, правильно витлумачивши вираз обличчя Робін,— але в кабінет Квайна ми не потрапимо, поліція його вже обшукала і нічого не знайшла, а ті чернетки, що Квайн забрав із собою, напевно, вже знищені. Ця мавпа — це останній шанс, який спадає мені на думку, і,— Страйк глянув на годинник,— часу в нас обмаль, якщо хочемо встигнути на Ледброк-Гров до моєї зустрічі з Фенкортом... О, мало не забув...

Страйк вийшов з офісу. Робін почула кроки вгору сходами і вирішила, що то він піднімається до своєї квартири, а тоді до неї долинув інший гамір — Страйк рився в коробках на сходовому майданчику. Повернувся він з коробкою латексних рукавичок, які явно

поцупив з військової поліції, виходячи у відставку, і з пластиковий пакетом для доказів точно такого розміру, який зазвичай авіакомпанії видають під туалетне приладдя.

— Є ще один важливий доказ, який мені потрібно добути,— сказав Страйк, дістаючи пару рукавичок і простягаючи їх Робін, яка нічого не розуміла.— Я подумав, що ти можеш спробувати, поки я обідатиму з Фенкортом.

І він стисло пояснив, що треба добути й навіщо.

Страйк не дуже здивувався, коли Робін відповіла на його інструкції шокованим мовчанням.

— Та ти жартуєш,— зрештою тихо вимовила вона.— Я цього не робитиму.

І знічено піднесла долоню до губ.

— Та це безпечно,— запевнив Страйк.

— Корморане, та мене бентежить не те. Це... Це бридко! Ти... ти серйозно?

— Якби ти бачила минулого тижня Леонору Квайн, то не питала б, — похмуро відповів Страйк.— Нам знадобиться чимало хитрості, щоб витягнути її звідти.

«Хитрості?» — подумки спитала Робін, яка так і стояла, вклякнувши, з м'якими рукавичками в руках. Страйкові плани на день видавалися дикими, химерними і — у випадку останньої пропозиції — огидними.

— Слухай,— сказав Страйк, раптово посерйознішавши.— Не знаю, як тобі це пояснити, Робін, але я просто відчуваю, що все так. Нюхом чую. За цими подіями стоїть хтось хворий і дуже небезпечний. Цей хтось змусив дурника Квайна зробити точно те, що треба було, зігравши на його нарцисизмі,— і так вважаю не лише я.

Страйк кинув Робін її тренч, і вона вдяглася; Страйк поклав у внутрішню кишеню пакет для доказів.

— Усі мені кажуть, що Квайн діяв не сам: Чард вказує на Вальдгрейва, Вальдгрейв — на Тассел, Піппа Міджлі надто дурна, щоб побачити очевидне, а Крістіан Фішер... У нього ширший погляд на речі, бо він сам не в книжці,— сказав Страйк.— Він до всього докметив, хоча сам того не розуміє.

Робін, яка намагалася не загубити плин Страйкової думки і скептично сприймала те, що вже зрозуміла, вийшла за ним на металеві

сходи і далі на холод.

— Це вбивство,— провадив Страйк, підкурюючи; вони разом прошкували вздовж Денмарк-стріт,— це вбивство було сплановане за багато місяців, коли не років. Це геніальний витвір, якщо так подумати, але надто складний — і саме тому все розвалиться. Планувати вбивство — це не сюжет для роману вигадувати. В реальності завжди щось не сходиться.

Страйк бачив, що не може переконати Робін, але не переймався. Він і раніше працював з недовірливими підлеглими. Разом вони спустилися в метро і сіли на поїзд Центральної лінії.

— Що купив небожам? — спитала після довгої мовчанки Робін.

— Камуфляж та іграшкову зброю,— відповів Страйк, чий вибір було продиктовано винятково бажанням позлити швагра,— а Тимоті Анстису я купив отакезний барабан. Хай уся родина потішиться о п'ятій годині різдвяного ранку.

Попри збентеженість, Робін пирхнула зо сміху.

Тиха вулиця, з якої місяць тому втік Оуен Квайн, була, як і решта Лондона, засипана снігом: на дахах — чистим й білим, під ногами — брудно-сірим. Коли Страйк і Робін проходили повз паб, щасливий інуїт весело всміхався їм з вивіски, ніби таке собі верховне божество зимової вулиці.

Біля дверей оселі Квайнів тепер стояв інший полісмен, поруч припаркувався білий фургон з відчиненими дверцятами.

— Кишки в садку копають,— пробурмотів до Робін Страйк, коли вони підійшли ближче і помітили всередині фургона лопати.— Нічого не знайшли на Макінзьких болотах, і в Леонори-них клумбах теж нічого не знайдуть.

— То лише твоя думка,— притишено озвалася Робін, яку трохи збентежив уважний погляд поліціанта — доволі вродливого.

— А ти мені сьогодні допоможеш її підтвердити,— так само тихо озвався Страйк.— Доброго ранку! — гукнув він до констебля, який усе приглядався до них. Той не відповів.

Страйка його божевільна теорія ніби окришила; але, подумала Робін, коли є хоч найменший шанс, що він має рацію, то гротескний у цьому вбивстві не лише вигляд вительбушеного трупа...

Вони пройшли до дверей сусіднього з квайнівським будинку, опинившись за кілька футів від пильного констебля. Страйк подзвонив у

дзвоник, і двері досить швидко відчинила невисока знервована жіночка років п'ятдесятьох чи старша, вбрана в домашній халат і вовняні капці.

— Ви — Една? — спитав Страйк.

— Так,— несміло відповіла жіночка, дивлячись на нього знизу вгору.

Коли Страйк представив себе і Робін, зморшки на Едниному чолі розгладилися, на обличчі проступило жалісне полегшення.

— Ой, це ви, та я про вас стільки чула! Ви допомагаєте Леонорі й витягнете її з в'язниці, правда ж?

Робін дуже гостро усвідомлювала той факт, що вродливий констебль стоїть усього за кілька футів від них.

— Заходьте, заходьте,— припросила Една, задкуючи в коридор й енергійними жестами закликаючи гостей іти всередину.

— Місіс... пробачте, не знаю вашого прізвища,— почав Страйк, витираючи ноги об килимок під дверима (будинок був теплий, чистий і набагато затишніший, ніж у Квайнів, але за плануванням — такий самий).

— Кажіть на мене Една,— широко всміхнулася вона.

— Едно, дякую... але знаєте, слід питати в людини документи, перш ніж отак її впускати.

— Ой, але,— знітилася Една,— мені Леонора про вас розповідала...

Страйк наполог на своєму і показав їй права, і тільки тоді пройшов слідом за господинею до кухні в біло-блакитних тонах, набагато ошатнішої, ніж у Квайнів.

— Вона нагорі,— сказала Една, коли Страйк пояснив, що вони прийшли до Орландо.— В неї важкий день. Будете каву?

Кружляючи по кухні з чашками, Една без упину говорила, як це трапляється з людьми знервованими й самотніми.

— Зрозумійте мене правильно, я не проти за нею, бідолашкою, наглянути, але...— Вона втупила безнадійний погляд спершу в Страйка, тоді в Робін, а потім сказала: — Але як довго? У них, бачте, немає рідних. Вчора заходила соціальна працівниця, дивилася, як вона; сказала, якщо я не зможу доглядати Орландо, її віддадуть до спеціального закладу чи ще кудись; я їй на те: не можна так з Орландо, вони з мамою ніколи не розлучалися надовго, ні, хай лишається зі мною, але ж...

Една звела очі до стелі.

— Вона зараз дуже неспокійна, засмучена. Хоче, щоб мама повернулася додому, і що я їй скажу? Не можу ж я просто отак бовкнути правду? А вони просто поруч, перекопують садок, викопали містера Каведлика...

— То дохлий кіт,— пошепки пояснив Робін Страйк, а за окулярами Едни зібралися сльози й заструменіли по круглих щоках.

— Бідолашечка,— повторила вона.

Пригостивши Страйка й Робін кавою, Една рушила нагору по Орландо. Пішло десять хвилин на те, щоб умовити дівчину спуститися, але Страйк зрадів, коли побачив у неї в руках мавпу-торбинку. Орландо сьогодні була вбрана у брудний спортивний костюм, а обличчя в неї було похмуре.

— Його звати на честь велетня,— оголосила вона до всіх присутніх, побачивши Страйка.

— Саме так,— підтвердив Страйк.— Оце в тебе добра пам'ять.

Орландо сіла на стілець, який підсунула для неї Една. Свого орангутанга вона тулила до себе.

— Я — Робін,— усміхнулася до неї Робін.

— Робін — це назва пташки-малинівки,— негайно озвалася Орландо,— А Додо — це пташка-дронт.

— Її так мама з татом називали,— пояснила Една.

— Ми з тобою обидві — пташки,— сказала Робін. Орландо якийсь час дивилася на неї, тоді мовчки встала і вийшла.

Една тяжко зітхнула.

— Вона повсякчас ображається. Ніколи не вгадаєш, що саме...

Але Орландо повернулася з олівцями й альбомом з корінцем-спіралькою; Страйк був упевнений, що це все дівчині купила Една, щоб якось підтримати. Орландо сіла за стіл і всміхнулася до Робін мило й відкрито, від чого тій чомусь стало сумно.

— Я тобі намалюю малинівку,— оголосила Орландо.

— Чудово,— відповіла Робін.

Орландо заходилася малювати, висолопивши язика. Робін мовчки спостерігала за народженням малюнка. Відчувши, що Робін уже встановила з Орландо кращий контакт, ніж вдалося йому, Страйк їв шоколадне печиво, яким його пригостила Една, і провадив з нею ввічливу розмову про сніг.

Нарешті Орландо закінчила малюнок, вирвала сторінку з альбому й

посунула до Робін.

— Дуже гарно! — просяяла та.— Шкода, що я не можу намалювати тобі додо — я геть не вмію малювати...— (Страйк знав, що це неправда; він бачив, як вона знічев'я малювала на папірцях).— Але щось я тобі подарувати повинна.

Вона заходилася копирсатися в сумці. Орландо захоплено спостерігала. Нарешті Робін видобула маленьке дзеркальце з зображенням рожевої пташки на звороті.

— Ось,— сказала Робін.— Це фламінго. Теж пташка. Бери.

Орландо взяла подарунок з розтуленим ротом, не зводячи з нього очей.

— Подякуй пані,— підказала Една.

— Дякую,— мовила Орландо і сховала дзеркальце в мавпу.

— Усередині торбинка? — зацікавилася Робін.

— Це моя мавпочка,— сказала Орландо, обіймаючи орангутанга.— Мені її татко подарував. Татко помер.

— Дуже прикро це чути,— тихо відповіла Робін; перед очима постав образ Квайнового тіла — порожнього, мов живіт мавпи-торбинки...

Страйк у той самий час глянув на годинник. Час зустрічі з Фенкортом наближався. Робін відпила кави і спитала:

— Ти ховаєш у своїй мавпочці різні речі?

— Мені подобається твоє волосся,— повідомила Орландо.— Таке блискуче й жовте.

— Дякую,— відповіла Робін.— У тебе там усередині є ще малюнки?

Орландо кивнула.

— Можна мені печивко? — спитала вона в Едни.

— Можна подивитися інші твої малюнки? — поцікавилася Робін, поки Орландо жувала.

Після недовгих роздумів Орландо відкрила свого орангутанга.

Звідти з'явилася гірка зібганих картинок, намальованих на аркушах різного кольору й розміру. Спершу ні Страйк, ні Робін не перевертали їх, а лише захоплено коментували малюнки. Орландо розклала папірці на столі, Робін розпитувала про яскраву морську зірку та янголів-танцюристів, намальованих маркерами й олівцями. Насолоджуючись увагою, Орландо почала діставати з торбинки

знаряддя своєї праці. Ось касета для друкарської машинки, довгаста й сіра, а в ній — тоненька стрічка з дзеркально відображеними словами, що їх друкував Квайн. Страйк ледь стримався, щоб не схопити її одразу; касета зникла під коробкою з кольоровими олівцями й пачкою м'ятних льодяників, але Страйк усе поглядав на неї. Орландо розклала малюнок з метеликом, крізь який проглядав неакуратний дорослий почерк на звороті.

Заохочувана Робін, Орландо діставала нові й нові скарби: аркуш з наліпками, поштівку з Мендипськими пагорбами, круглий магніт на холодильник з написом «Обережно, бо потрапите в мій роман!». Врешті-решт вона вийняла три малюнки на якіснішому папері: дві пробні ілюстрації до книжок й ескіз обкладинки.

— Це з татової роботи подарунок,— пояснила Орландо.— Денілчад мене помацав, коли я захотіла її взяти,— додала вона, показуючи яскраву ілюстрацію, яку Страйк упізнав: кенгуриця-стрибуниця Кайла. Орландо домалювала Кайлі сумочку і капелюшок і розфарбувала яскраво-неоновими фломастерами контури принцеси, яка балакала з жабкою.

Рада, що Орландо так розбалакалася, Една приготувала ще кави.

Знаючи, що час спливає, та боячись спровокувати сварку, в результаті якої Орландо заховає свої скарби, Робін і Страйк теревенили і роздивлялися кожен аркуш на столі. Побачивши дещо корисне, Робін підштовхнула аркуш до Страйка.

На звороті малюнка з метеликом було кілька імен:

Сем Бревіль. Едді Бойн? Едвард Баскенвіль? Стівен Брук?

Поштівку з Мендипськими пагорбами надіслали в липні. Там було написано:

Погода чудова, готель не дуже, сподіваюся, книжка пишеться! В.
хх

Більше жодних слідів рукописного тексту не було. Кілька малюнків Орландо Страйк пам'ятав з минулого візиту. Один був намальований на звороті дитячого меню, інший — на тому боці рахунку за газ.

— Ну, час нам іти,— мовив Страйк, допиваючи каву і демонструючи жаль з цього приводу. Ніби мимохіть він так і тримав у руці малюнок для обкладинки книжки «На підступних скелях» авторки Доркас Пенджеллі. Жінка у брудному одязі лежала на піщано-кам'яному березі бухточки, оточеної скелями, виставивши уперед

долоню; поперек її тіла простягнулася тінь чоловіка. Орландо жирним контуром намалювала чорну рибу в блакитних водах. Під картинкою ховалася касета, яку непомітно підштовхнув туди Страйк.

— Я не хочу, щоб ти йшла,— сказала до Робін Орландо, раптом наїжачилася, готова заплакати.

— Було дуже приємно поспілкуватися, правда? — озвалася Робін. — Упевнена, що ми ще побачимось. У тебе є моє дзеркальце з фламінго, а я маю твій малюнок з малинівкою...

Але Орландо почала ридати й тупати ногами. Вона не хотіла знову прощатися. Користуючись здійнятою колотнечею, Страйк акуратно загорнув касету в обкладинку для «Підступних скель» і сховав у кишеню, не лишаючи на касеті своїх відбитків.

За п'ять хвилин вони вже вийшли на вулицю. Робін трохи трусило, бо Орландо кричала і намагалася її втримати, коли Робін ішла до дверей. Едні довелося тримати вже саму Орландо, щоб не бігла за гостями.

— Бідна дівчина,— пошепки сказала Робін — так, щоб констебль не чув.— Боже, це було жахливо.

— Але дуже корисно,— озвався Страйк.

— Ти взяв стрічку для машинки?

— Так,— відповів Страйк, озираючись через плече — чи вони ще в полі зору поліціанта. А тоді дістав касету, загорнуту в обкладинку Доркас, і закинув у пластиковий пакет.— І ще дещо.

— Правда? — здивувалася Робін.

— Можливий слід,— відповів Страйк,— може, й нічого.

Він знову глянув на годинник і пришвидшив кроки. Скривився, бо коліно відповіло болем.

— Слід поквартитися, бо запізнюся на зустріч з Фенкортом.

За двадцять хвилин, коли вони вже сіли в повний вагон метро і помчали назад до центрального Лондона, Страйк мовив:

— Ти зрозуміла, що саме треба буде зробити вдень?

— Цілком,— відповіла Робін, хоч і без великої охоти.

— Знаю, справа не дуже приємна...

— Мене не це непокоїть.

— Як я вже казав, це майже напевно безпечно,— промовив Страйк, готуючись встати: поїзд прибував на станцію «Тоттенгем-Корт-роуд». — Але...

Дещо змусило його замислитися, насупити навислі брови.
— Твоє волосся,— мовив Страйк.
— А що з ним? — спитала Робін, зічнено торкаючись волосся.
— Воно примітне,— пояснив Страйк.— У тебе немає шапки?
— Я... я можу купити! — чомусь знітилася Робін.
— Запиши на дрібні витрати,— кивнув Страйк.— Обережність не завадить.

Hoу-day, what a sweep of vanity comes this way!

William Shakespeare, Timon of Athens^[51]

Страйк пройшов уздовж Оксфорд-стріт, звідусіль чуючи заяложені колядки й різдвяну попсу, а тоді звернув на вужчу й тихішу Дін-стріт. Тут не було крамниць, тільки будинки, що, мов цеглини суцільної стіни, зрослися розмаїтими фасадами — білими, червоними, сіро-брунатними; в них містилися офіси, бари, паби й бістро. Страйк зупинився, пропускаючи ящики з вином, які несли з фургона до службового входу якогось закладу. Тут, у Сохо, де сходилися мистецтво, реклама й видавничий бізнес, Різдво було негучним; і зовсім притишеним — у «Граучо-клубі».

Сіра будівля: не надто показна, з вікнами в чорних рамах і невеликими декоративними куцями за простою вигнутою балюстрадаю. Принада закладу полягала не в його екстер'єрі, а в тому факті, що далеко не всіх допускали в цей закритий клуб для творчих людей. Страйк, кульгаючи, переступив поріг і опинився в невеликому фойє. Адміністраторка люб'язно поцікавилася:

— Чим можу допомогти?

— Я на зустріч з Майклом Фенкортом.

— О, так... ви містер Стрик?

— Це я,— підтвердив Страйк.

Його провели через довгий бар, де на шкіряних сидіннях було повно охочих випити за обідом, далі — вгору сходами. Піднімаючись, Страйк уже не вперше замислився про те, що навчання у відділі спеціальних розслідувань не заохочувало бесід без офіційних санкцій і повноважень, на території підозрюваного, де той може перервати розмову без жодних виправдань чи вибачень. Спецрозів навчали розпитувати за шаблоном: спершу особи, далі місця, потім об'єкти... Страйк завжди оглядався на цей ефективний і чіткий метод, але нині важливо було приховувати те, що всі факти він подумки розкладає по комірках. Розмовляючи з людиною, яка гадає, ніби робить тобі послугу, слід спиратися на інакші техніки.

Свою здобич він побачив, щойно ступив на дерев'яну підлогу бару на другому поверсі, де під картинами модерних митців на стінах стояли

яскраві дивани. Фенкорт уместився на яскраво-червоній софі, закинувши одну руку на спинку і припіднявши коліно в театральнорозслабленій позі. Просто за його великою головою висіло полотно Дем'єна Герста; неонова пляма на ньому була мов німб.

Письменник мав густу копицю темного волосся, пересипаного сивиною, важкі риси обличчя, глибокі зморшки біля чуттєвих губ. Коли Страйк наблизився, Фенкорт усміхнувся. Так, мабуть, він усміхався тим, кого не мав за рівню (про це свідчили і манірно-розслаблена поза, і звично кислий вираз обличчя); це був жест у бік людини, до якої Фенкорт виявляє милість.

— Містере Страйк.

Здається, він хотів був підвестися і потиснути руку, але зріст і габарити Страйка часто відбивали в чоловіків дрібнішої статури охоту вставати з місця. Вони потиснули руки над дерев'яним столиком. Неохоче, але не маючи інших варіантів — хіба сісти поруч з письменником (що здавалося занадто інтимним, зважаючи, що Фенкорт так і тримав руку на спинці дивана), Страйк опустився на круглий пуф, геть негодящий для його габаритів і хворого коліна.

Поряд сидів чоловік з поголеною головою — колишня зірка мильних опер; нещодавно він зіграв солдата у фільмі від «Бі-бі-сі». Він голосно розповідав про себе ще двом чоловікам. Фенкорт і Страйк замовили напої, але від меню відмовилися. Страйк зрадів, що Фенкорт не голодний. Грошей на чужі обіди він уже не мав.

— І давно ви — член цього закладу? — поцікавився він у Фенкорта, коли офіціант пішов.

— З самого відкриття. Я одним з перших уклав у них гроші,— відповів Фенкорт.— Інших клубів мені й не треба. Я тут можу переночувати за потреби. Нагорі є кімнати.

Фенкорт зміряв Страйка навмисне уважним поглядом.

— Я з нетерпінням чекав на цю зустріч. Герой мого наступного роману — ветеран так званої Війни з тероризмом і подальших воєнних дій. Я хотів би трохи поколупати вам мізки, коли закінчимо з темою Оуена Квайна.

Так сталося, що Страйк дещо знав про інструменти, які використовують для маніпуляцій знамениті люди. Батько Люсі, гітарист Рік, був не такий відомий, як батько Страйка чи Фенкорт, але достатньо зірковий, щоб середніх літ жіночка зойкнула і затремтіла, побачивши

його в черзі по морозиво в Сент-Мосі («Ой леле! Звідки ви тут?»). Одного разу Рік повідав Страйку, тоді підлітку, що є надійний спосіб затягти жінку в ліжку: треба сказати, що пишеш про неї пісню. Заява Майкла Фенкорта, що він, мовляв, використає образ Страйка в наступній книжці, скидалася на варіацію на цю тему. Він явно не зрозумів, що для Страйка поява в друкованому виданні не є ані чимось новеньким, ані чимось бажаним.

Без великого ентузіазму кивнувши Фенкорту, Страйк дістав записник.

— Можна, я підглядатиму? Так легше згадати, про що я хотів вас спитати.

— Як вам зручніше,— відповів Фенкорт, трохи розвеселившись, і відкинув газету «Гардіан», яку перед тим читав. Страйк помітив фото зморшкуватого, але імпазантного чоловіка, який навіть на світліні догори дригом здавався знайомим. Заголовок повідомляв: «Пінкельману дев'яносто років».

— Старий добрий Пінкі,— мовив Фенкорт, простеживши за поглядом Страйка.— Ми наступного тижня робимо для нього вечірку в Мистецькому клубі Челсі.

— Он як? — озвався Страйк, шукаючи ручку.

— Він знав мого дядька. Разом служили,— розповів Фенкорт.— Коли я написав свій перший роман, «Беллафронт» — я тоді щойно закінчив Оксфорд,— то бідолашний дядечко, бажаючи допомогти, відіслав примірник рукопису Пінкельману, бо то був єдиний письменник серед його знайомих.

Фенкорт говорив розміреними фразами, ніби хтось третій, невидимий, занотовував кожне його слово. Історія здавалася відрепетируваною, ніби її розповідали вже багато разів — і, мабуть, так і було: у Фенкорта часто брали інтерв'ю.

— Пінкельман, тоді вже автор культової «Великої пригоди Банті», жодного слова не зрозумів з мого твору,— провадив Фенкорт,— але, бажаючи догодити дядькові, переслав рукопис у «Чард-Букс», де щасливим чином він потрапив на стіл єдиної у видавництві людини, що могла той твір осягнути.

— Пощастило,— погодився Страйк.

Офіціант повернувся з келихом вина для Фенкорта і склянкою води для Страйка.

— І ви,— спитав детектив,— віддячили Пінкельману тим, що познайомили його зі своєю літагенткою?

— Віддячив,— відповів Фенкорт, киваючи трохи зверхньо, мов учитель, що відзначає уважність учня.— Тоді Пінкі мав агента, який повсякчас забував передавати йому гонорари. А хай що там кажуть про Елізабет Тассел, вона чесна — чесна, коли йдеться про справу,— виправився Фенкорт і відпив трохи вина.

— Вона теж буде в Пінкельмана на вечірці, так? — спитав Страйк, стежачи за реакцією Фенкорта.— Вона ж і досі його представляє?

— Мені байдуже, чи Ліз там буде. Чи вона думає, що я досі плекаю злість на неї? — спитав Фенкорт з характерною кислою усмішкою.— Я, здається, вже за рік про неї забув.

— Чому вона відмовилася покинути Квайна, коли ви її про це попросили? — спитав Страйк.

Він не бачив, чому не говорити прямо з чоловіком, який оголосив про власні корисливі мотиви протягом перших секунд знайомства.

— Не те щоб я просив її покинути Квайна,— відповів Фенкорт розмірено, ніби оглядаючись на невидимого стенографіста.— Я просто пояснив, що не можу перебувати в її агенції одночасно з ним, і пішов.

— Розумію,— сказав Страйк, який знався на дріб'язкових чварах.— Чому, на вашу думку, вона вас так просто відпустила? Ви ж були більшою рибиною, хіба ні?

— Гадаю, слушно буде сказати, що я був баракудою, а Квайн — хіба рибкою-колючкою,— з кривим усміхом відповів Фенкорт,— але бачте, Ліз спала з Квайном.

— Правда? Я про таке не знав,— мовив Страйк, знімаючи ковпачок з ручки.

— Ліз вступила до Оксфорда,— пояснив Фенкорт,— висока, кремезна дівчина, яка допомагала батькові каструвати бичків і робила тому подібні речі на північних фермах. Вона до сказу хотіла лягти з кимсь у ліжку, але ніхто не спокусився. Вона мала прихильність до мене — чималу прихильність. Ми ходили на той самий курс, то була соковита яacobінська інтрига, яка панянку дуже заводила,— та я ніколи не відчував охоти позбавити її цноти. Ми лишилися друзями,— мовив Фенкорт,— а тоді вона заснувала власну літературну агенцію, і я познайомив її з Квайном. Той мав славу любителя, так би мовити, вибивати денце діжки — в сексуальному сенсі. Сталося те, що й мало

статися.

— Дуже цікаво,— прокоментував Страйк.— І багато людей у курсі?

— Не думаю,— відповів Фенкорт. — Квайн уже був жонатий на своїй... згубниці, ми ж можемо так про неї сказати? — замислився він.— Гадаю, «згубниця» звучить сильніше, ніж «дружина», коли йдеться про близькі стосунки? А Ліз, мабуть, залякала його страшними покараннями, які на нього чекатимуть, коли, як у нього було заведено, пащекуватиме про її вподобання в ліжку. Мабуть, ще й мала надію все-таки переконати мене переспати з нею.

Що це, спитав себе Страйк, сліпе марнославство, констатація факту чи суміш першого й другої?

— Вона все дивилася на мене отак волооко, чекала, сподівалася...— провадив Фенкорт, і жорстока гримаса скривила йому губи.— Коли померла Еллі, Ліз зрозуміла, що, навіть убитий горем, я їй не піддамся. Гадаю, вона не могла витримати навіть думку про роки цілібату попереду, тож трималася за хоч якісь штани.

— Ви бодай раз розмовляли з Квайном після того, як пішли з її агенції? — спитав Страйк.

— У перші роки по смерті Еллі він тікав геть з будь-якого бару, щойно я заходив,— відповів Фенкорт.— Кінець кінцем набрався сміливості й уже міг сидіти зі мною в тому самому ресторані, тільки все поглядав, нервував. Ні, гадаю, ми відтоді не розмовляли,— сказав він, ніби йшлося про якусь дрібницю.— Вас поранили в Афганістані, так?

— Так,— відповів Страйк.

Мабуть, подумав він, з жінками цей зважено-пильний погляд і працює. Можливо, Оуен Квайн дивився на Кетрин Кент і Піппу Міджлі такими самими голодними вампірськими очима, розповідаючи, що напише про них у «Бомбіксі Морі»... а в них сиротами обсипало шкіру на думку про те, що частинки їхніх душ і життів будуть увічніні в бурштині авторської прози...

— Як це сталося? — спитав Фенкорт, роздивляючись Страйкові ноги.

— Саморобний вибуховий пристрій,— відповів Страйк.— А що Тальгарт-роуд? Ви з Квайном спільно володіли будинком. Хіба ви не повинні були обговорювати пов'язані з ним справи? Ви ніколи не зустрічалися там випадково?

— Жодного разу.

— Ви заходили туди подивитися, що і як? Ви володіли ним... скільки років?

— Двадцять чи двадцять п'ять років, десь близько того,— байдуже відповів Фенкорт.— Ні, я не заходив усередину, відколи помер Джо.

— Гадаю, поліція питала вас про жінку, яка восьмого листопада буцімто бачила вас неподалік?

— Так,— коротко відповів Фенкорт.— Вона помилилася.

Поруч актор і досі гучно й енергійно щось розповідав:

— ...ну, думаю, все! Я ж навіть не бачу, куди, бляха, біжу, піску повні очі...

— Тобто ви не були в тому будинку з вісімдесят шостого року?

— Ні,— нетерпляче відповів Фенкорт.— Власне, ні мені, ні Оуену він ніколи не був потрібен.

— Чому?

— Бо наш друг Джо помер там за надзвичайно похмурих обставин. Він ненавидів шпиталі, відмовлявся від лікування. Коли тьма йому вже зрадила, будинок був у преогидному стані, а він, колись утілення Аполлона, перетворився на мішок кісток, і шкіра його... То був незугарний кінець,— підсумував Фенкорт,— а Деніел Чард ще й...

Обличчя Фенкорта скам'яніло. Він дивно ворухнувся щелепою — ніби буквально жував несказані слова. Страйк чекав.

— Деніел Чард — цікава людина,— заговорив по паузі Фенкорт, докладаючи відчутних зусиль, щоб вийти з глухого кута, куди сам себе завів.— Гадаю, його образ, виведений Оуеном у «Бомбіксі Морі» — з усіх найменш вдалий... утім, літературознавці майбутнього навряд чи шукатимуть у «Бомбіксі Морі» витончені характери, правда ж? — зі смішком додав він.

— А як би написали Деніела Чарда ви? — поцікавився Страйк, і Фенкорта це ніби заскочило зненацька. Хвильку подумавши, він відповів:

— Ден — найбільш недовершений чоловік, що я знаю. Він працює у сфері, де має компетенцію, але не має щастя. Він жадає юначих тіл — але зважується хіба що малювати їх. Ден сповнений заборон і відрази до себе, й це пояснює нерозумну й істеричну реакцію на виведену Оуеном карикатуру на нього. Дена тиранила мати, світська левиця і справжній монстр. Хотіла, щоб патологічно сором'язливий син перейняв родинну

справу. Гадаю,— закінчив Фенкорт,— я б з того всього зробив щось цікавіше.

— Чому Чард відмовив Норту в публікації? — спитав Страйк. Фенкорт знову ніби щось прожував, тоді мовив:

— Мені Деніел Чард, знаєте, подобається.

— У мене склалося враження, що в якийсь момент мала місце образа,— сказав Страйк.

— Звідки у вас така думка?

— Ви на ювілеї «Ропер-Чарда» у промові сказали, що й подумати не могли, що там опинитеся.

— А ви там були? — різко спитав Фенкорт, а коли Страйк кивнув, спитав: — Нащо?

— Шукав Квайна,— пояснив Страйк.— Його дружина найняла мене, щоб його знайти.

— Але, як нам відомо, вона прекрасно знала, де він.

— Ні,— заперечив Страйк,— не думаю, що знала.

— Ви щиро вірите в це? — спитав Фенкорт, схиливши набік велику голову.

— Так, вірю,— відповів Страйк.

Фенкорт звів брови, роздивляючись Страйка уважно, мов дивину в кунсткамері.

— Отже, ви не ображаєтеся на Чарда на те, що той відмовився видавати книжку Норту? — спитав Страйк, повертаючись до основної теми.

Після короткої паузи Фенкорт відповів:

— Власне, я ображався. З яких саме міркувань Ден змінив думку щодо публікації, зможе пояснити хіба сам Ден. Але гадаю, що то було через пресу, яка обсмоктувала хворобу Джо і всій Англії прищеплювала завчасну відразу до книжки без крихти каяття, яку він збирався видати. Ден, який доти не розумів, що у Джо СНІД, запанікував. Він не хотів мати жодного стосунку до чоловічих лазень і СНІДу, тож і заявив Джо, що не видаватиме його книжку. То був дуже малодушний учинок, і ми з Оуеном...

Знову пауза. Як давно Фенкорт казав «ми з Оуеном» в контексті дружби?

— Ми з Оуеном гадали, що це добило Джо. Він уже не тримав ручку, майже осліп, але відчайдушно намагався закінчити книжку, поки

ще живий. Нам здавалося, що тільки вона його й тримала. Тоді прийшов лист від Чарда, де той розривав контракт; Джо перестав працювати і за два дні помер.

— Є певна схожість,— мовив Страйк,— з тим, що сталося з вашою першою дружиною.

— Це абсолютно відмінні речі,— беземоційно сказав Фенкорт.

— Чому?

— Книга Джо було безмежно краща.

І знову пауза — цього разу відчутно довша.

— Це якщо розглядати питання,— промовив Фенкорт,— під суто літературним ракурсом. Звісно, можна дивитися на це інакше.

Він допив вино і підніс руку, даючи бармену знати, що бажає ще. Поруч актор, який жодного разу не зупинився віддихатися, провадив своє:

— ...кажу: «Та к бісу ваш реалізм, ви що — хочете, щоб я собі руку відпиляв?»

— Для вас, мабуть, то був нелегкий час,— мовив Страйк.

— Так,— жовчно погодився Фенкорт.— Так, гадаю, можна його назвати і нелегким.

— Ви втратили доброго друга й дружину за... минув якийсь місяць, так?

— Так, кілька місяців.

— І весь цей час ви писали?

— Так,— недобре й зверхньо засміявся Фенкорт,— я весь цей час писав. Це моя професія. От якби вас хтось запитав, чи продовжили б ви служити в армії, якби у вас виникли особисті складнощі?

— Це малоймовірно,— беззлобно відповів Страйк.— А що саме ви писали?

— Той твір не вийшов. Я його покинув, щоб закінчити книгу Джо.

Офіціант поставив перед Фенкортом другий келих вина і пішов.

— Чи багато довелося допрацьовувати у книжці Норта?

— Майже нічого,— відповів Фенкорт.— Він був чудовий письменник. Я подекуди трохи відшліфував нерівності й почистив фінал. Джо лишив нотатки, де писав, якою хоче бачити книгу. Далі я відніс її Джері Вальдгрейву, який тоді працював на Ропера.

Страйк згадав, що Чард згадував про надмірну близькість між Фенкортом і дружиною Вальдгрейва, і далі питав обережно.

— Ви раніше працювали з Вальдгрейвом?

— Над своїми книжками — ніколи, але я знав про його репутацію талановитого редактора і знав, що він симпатизував Джо. Ми разом працювали над романом «До мети».

— Він добре виконав свою роботу?

Дратівливість Фенкорта минулася. Його, здавалося, тішив напрям, у якому провадив розмову Страйк.

— Так,— кивнув він, відпивши вина,— дуже добре.

— Але ви не бажали працювати з ним, коли підписали контракт з «Ропер-Чардом»?

— Не дуже,— усміхнено відповів Фенкорт.— Він зараз сильно пиячить.

— Як гадаєте, чому Квайн зробив Вальдгрейва персонажем «Бомбікса Морі»?

— Звідки мені таке знати?

— Вальдгрейв завжди добре обходився з Квайном. Важко зрозуміти, чому Квайн напав на нього.

— Так уже й важко? — спитав Фенкорт, уважно стежачи за Страйком.

— Всі, з ким я спілкувався, по-різному тлумачать образ Різника в «Бомбіксі Морі».

— Правда?

— Більшість обурена тим, що Квайн узагалі напав на Вальдгрейва. Вони не розуміють, чим Вальдгрейв це заслужив. На думку Денієла Чарда, поява Різника вказує на те, що Квайн працював не сам,— додав Страйк.

— І хто, на його думку, писав би з Квайном «Бомбікса Морі»? — пирхнув Фенкорт.

— Він має певні підозри,— відповів Страйк.— А от Вальдгрейв гадає, що Різник — це насправді закид у ваш бік.

— Але я — Марнослав,— усміхнувся Фенкорт.— Це всі знають.

— Чому Вальдгрейв міг вирішити, що Різник має з вами щось спільне?

— Про це треба питати Джері Вальдгрейва,— так само усміхнено мовив Фенкорт.— Та я маю дивну підозру, що ви насправді в курсі, містере Страйк. І скажу вам ось що: Квайн дуже, дуже помилився — і, власне, він мав би це зрозуміти.

Безвихідь.

— Отже, за всі ці роки вам так і не вдалося продати будинок на Тальгарт-роуд?

— Було вкрай важко знайти покупця, який відповідав би всім умовам, виставленим у заповіті Джо. З боку Джо то було донкіхотство. Він був романтик, ідеаліст. Свої почуття з цього приводу — щодо спадку, тягаря, болісності його прохання — я досліджую у «Порожньому домі»,— додав Фенкорт, ніби лектор, який пропонує літературу для подальшого читання.— Оуен висловився — як умів,— з тінню кривої усмішки мовив Фенкорт,— у «Братах Бальзаках».

— «Брати Бальзаки» — це про будинок на Тальгарт-роуд? — спитав Страйк, у якого після півсотні прочитаних сторінок такого враження не склалося.

— Події відбуваються саме там. Насправді це книга про наші стосунки — між нами трьома,— пояснив Фенкорт.— Джо мертвий лежить у кутку, а ми з Оуеном намагаємося піти прокладеним ним шляхом, досягнути його смерть. Усе відбувається в майстерні, де, наскільки мені відомо з газет, знайшли тіло Квайна?

Страйк не відповів, але дещо занотував.

— Критик Гарві Берд сказав, що «Брати Бальзаки» — книжка, від якої «кривиться обличчя, відпадає щелепа і стискається сфінктер, аж така вона жахлива».

— Я пригадую, що там постійно чухали яйця,— відзначив Страйк, і Фенкорт раптом тоненько, по-дівочому захихотів.

— А ви її читали, так? О так, Оуен був поведений на своїх яйцях.

Актор нарешті замовк, щоб віддихатися. Слова Фенкорта лунко продзвеніли в тимчасовій тиші. Страйк заусміхався, коли актор і двоє його друзів вирячилися на Фенкорта, а той відповів їм кислим усміхом. Трійця поспішно почала говорити.

— У нього була фіксація,— мовив Фенкорт, знову розвертаючись до Страйка.— Така а-ля Пікассо, мовляв, тестикули — то джерело його творчої снаги. І в житті, і в творчості він був одержимий мачизмом, чоловічим началом, фертильністю. Хтось скаже, що це дивна фіксація для чоловіка, який любив, щоб його зв'язували і домінували над ним, та я в цьому бачу природній наслідок... це інь і ян сексуального образу Квайна. Ви звернули увагу на імена, які він нам дав у своїй книжці?

— Варикоцеле і Вас,— відповів Страйк, відзначивши легкий подив

з боку Фенкорта, що такий, як Страйк, читає книжки і звертає увагу на написане.

— Вас — Квайн — це канал, яким сперма поступає з яєць у прутень: здорова, потужна, творча сила. Варикоцеле — це болюче розширення судин у тестикулі, яке іноді призводить до безпліддя. По-квайнівському грубий натяк на те, що невдовзі по смерті Джо я захворів на свинку і навіть не зміг прийти на похорон, а ще — на те, що в той час, як ви відзначили, я писав попри нелегкі обставини.

— Ви на той час ще дружили? — спробував з'ясувати Страйк.

— Коли він почав ту книжку, ми ще були друзями — теоретично, — похмуро всміхнувся Фенкорт. — Але письменники-

то дике і жорстоке плем'я, містере Страйк. Якщо хочете дружби на все життя, ідіть до армії і вчіться вбивати. Якщо хочете все життя заповнити тимчасовими союзами з товаришами, які радітимуть вашим поразкам, — ставайте до лав письменства.

Страйк усміхнувся. Фенкорт з відстороненим задоволенням додав:

— «Брати Бальзаки» отримали найгірші відгуки, які я бачив.

— А ви писали про цю книжку?

— Ні, — відповів Фенкорт.

— Ви на той час були у шлюбі з першою дружиною? — поцікавився Страйк.

— Саме так, — відповів Фенкорт. На його обличчі щось промайнуло — ніби дроз пробіг по шкірі тварини, на яку сіла муха.

— Я просто намагаюся зрозуміти хронологію — ви втратили дружину незабаром по смерті Норта?

— Евфемізми про смерть такі цікаві, правда? — прохолодно спитав Фенкорт. — Я її не «втратив». Навіть навпаки — я її знайшов: наступив на неї в темряві, коли вона лежала мертва посеред кухні, поклавши голову в духовку.

— Співчуваю, — стримано сказав Страйк.

— Ну...

Фенкорт замовив ще вина. Страйк відчув, що розмова дійшла до хисткої точки, де потік інформації або полине рікою, або пересохне назавжди.

— Ви колись говорили з Квайном про пародію, що стала причиною самогубства вашої дружини?

— Я вам уже казав — я з ним жодним словом не перемовився,

відколи Еллі померла,— спокійно відповів Фенкорт.— Тобто — ні.

— Однак ви були впевнені, що саме він її написав?

— Понад усякий сумнів. Як і личить автору, якому нема чого сказати, Квайн був добрим літературним імітатором. Пам'ятаю, як він пародіював тексти Джо — було досить кумедно. Звісно, публічно кепкувати з Джо він не збирався, надто багато користі йому було від спілкування з ним і зі мною.

— Хтось зізнавався, що бачив пародію до публікації?

— Мені ніхто нічого не казав, але то й не дивно, зважаючи на наслідки. Ліз Тассел мені в обличчя заявила, що Оуен їй нічого не показував, однак ходили чутки, що вона читала текст до публікації. Упевнений, вона його підбурила надрукуватися. Ліз шалено ревнувала мене до Еллі.

Пауза, а тоді Фенкорт мовив з удаваним недбальством:

— Важко навіть уявити тепер, що колись доводилося чекати на друковані паперові відгуки, щоб зрозуміти, як тебе приймають. Після винайдення інтернету будь-який напівписьменний кретин має себе за Мічико Какутані.

— Квайн не визнавав свого авторства тієї пародії, так? — спитав Страйк.

— Не визнавав. Злякався, аж тельбухи вивертало,— відповів Фенкорт, ніби не помічаючи очевидного несмаку цієї двозначності.— Подібно до більшості самопроголошених бунтівників, Квайн був задрісною та хворобливо схильною до конкуренції істотою, прагнув обожнення. По смерті Еллі він злякався можливого остракізму. Звісно ж,— з явним задоволенням додав Фенкорт,— це було неминуче. Оуен стояв у сяйві чужої слави, коли був членом нашого тріумвірату з Джо. Коли Джо помер, а я порвав з ним усі зв'язки, Оуен постав тим, ким був насправді: чоловіком з брудною уявою і оригінальним стилем, який не здатен вигадати нічого, крім порнографії. Деякі автори,— провадив Фенкорт,— спроможні видати тільки одну добру книжку. Таким був Оуен. Він розстріляв обойму — о, така метафора йому б сподобалася! — коли написав «Гріх Гобарта». Далі виходили тільки беззмістовні повтори.

— Хіба ви не казали, що вважаєте «Бомбікса Морі» маніакальним шедевром?

— О, а ви це читали? — здивувався Фенкорт, якому це явно

підлестило.— Ну, так і є, правдива літературна дивовижа. Я ніколи не казав, що Оуен не вміє писати, зрозумійте, а тільки що він не здатний вичавити з себе жодної годящої теми. Це напрочуд поширений феномен. Але в «Бомбіксі Морі» він нарешті знайшов свою тему, правда ж? Усі мене ненавидять, всі проти мене, я геній, а ніхто не бачить. Результат гротескний і комічний, відгонить гіркотою і жалоцями до себе, але це, безперечно, сильна річ. І мова,— провадив Фенкорт з ентузіазмом, якого не показував за цілу розмову,— просто диво. Деякі пасажі — то найкраще, що він у житті написав.

— Це все дуже корисно,— сказав Страйка. Фенкорта це ніби насмішило.

— Чим?

— У мене є відчуття, що «Бомбікс Морі» — центр усієї справи.

— Справи? — перепитав Фенкорт усміхнено. Виникла коротка пауза.— Ви мені серйозно оце кажете, що вірите, ніби вбивця Оуена Квайна досі на волі?

— Саме так я вважаю,— відповів Страйк.

— Тоді,— сказав Фенкорт з навіть ширшим усміхом,— хіба не корисніше буде аналізувати творчість убивці, а не жертви?

— Можливо,— відповів Страйк,— але ми не знаємо, чи вбивця пише.

— О, в наш час пише практично кожний,— відповів Фенкорт.— Цілий світ пише романи, яких ніхто не читає.

— Упевнений, люди читатимуть «Бомбікса Морі», надто з вашою передмовою,— сказав Страйк.

— Ваша правда,— ще ширше всміхнувся Фенкорт.

— Коли ви вперше прочитали книжку?

— Це, мабуть, було... дайте-но згадати..

Фенкорт подумки полічив.

— Не раніше середини тижня після того, як Квайн передав рукопис,— сказав він.— Мені подзвонив Ден Чард, сказав, що Квайн натякає, ніби то я написав пародію на книжку Еллі, спробував умовити мене приєднатися до позову проти Квайна. Я відмовився.

— Чард читав вам якісь вибрані місця?

— Ні,— знову усміхнувся Квайн.— Злякався, бачте, що втратить своє зіркове надбання. Просто окреслив, що саме закидає мені Квайн, і запропонував послуги своїх юристів.

— Коли точно він дзвонив?

— Увечері... сьомого числа, здається,— відповів Фенкорт.— Недільного вечора.

— А вдень ви записували інтерв'ю про свій новий роман,— кивнув Страйк.

— Ви чудово поінформовані.— Очі Фенкорта звузилися.

— Я дивився програму.

— Знаєте,— підпустив шпильку Фенкорт,— ви щось не схожі на людину, яка дивиться програми про мистецтво.

— Я не казав, що вони мені подобаються,— відповів Страйк і не здивувався, коли ця вихватка у відповідь ніби аж потішила Фенкорта.— Але я помітив вашу обмовку, коли ви на камеру назвали ім'я своєї першої дружини.

Фенкорт мовчав і дивився на Страйка понад келихом з вином.

— Ви сказали «Опу...», а тоді виправилися, і вийшла «Елспет»,— сказав Страйк.

— Як ви й відзначили, то була обмовка. Так буває навіть з дуже красномовними людьми.

— У «Бомбіксі Морі» вашу покійну дружину...

— ...звати Опуда.

— Тобто це збіг,— промовив Страйк.

— Очевидно, що так,— відповів Фенкорт.

— Бо сьомого числа ви ще не могли знати, що Квайн назвав її Опудою.

— Очевидно, що ні.

— Коханка Квайна отримала копію рукопису, яку проштовхнули їй у щілину для пошти, просто після його зникнення,— сказав Страйк.— Ви часом не отримували копії заздалегідь?

Цього разу пауза була задовга. Страйк відчув, як рветься тонка ниточка, яку він встиг протягнути між собою і Фенкортом. Це питання він навмисно лишав наостанок.

— Ні,— відповів Фенкорт,— не отримував.

І дістав гаманець. Фенкорт задекларував бажання «поколупати мізки» Страйку для створення персонажа нового роману, але забув (що Страйка не дуже засмутило). Страйк і собі дістав

трохи готівки, але Фенкорт підніс руку і заперечив з непомильною дошкульністю:

— Ні-ні, дозвольте мені. З того, що пише про вас преса, очевидно, що ви знали кращі часи. Власне, мені тут спадає на думку Бен Джонсон: «Я джентльмен-бідар, солдат; колись, у кращу днину, таким убогим частуванням я би згідив».

— Он як? — люб'язно озвався Страйк, ховаючи гроші в кишеню.— А мені на думку спадає скоріше таке:

sicine subrepsti tī, atque intestina pururens ei misero eripuisti omnia nostra bona?

Eripuisti, eheu, nostrae crudele uenenum Uitae, eheu nostrae pestis amicitiae

Неусміхнено Страйк спостерігав шоком на обличчі Фенкорта. Письменник швидко оговтався:

— Овідій?

— Катулл,— відповів Страйк і, спираючись на столик, піднявся з пуфа.— Переклад десь такий:

Нишком підкравшись, ти викрав усе, що я мав найдорожче, Викрав — і мов кислотою мені виїв нутро.

Викрав... О горе! Отрутою чорною в кров мою влився Й мов та чума перетяв нашої приязні шлях^[52].

— Що ж, сподіваюся на нову зустріч,— люб'язно попрощався Страйк.

І покульгав до сходів, спиною відчуваючи погляд Фенкорта.

All his allies and friends rush into troops Like raging torrents.

Thomas Dekker, *The Noble Spanish Soldier*^[53]

Того вечора Страйк довго сидів у себе у вітальні, з'єднаній з кухнею, і заледве чув гуркіт машин на Чаринг-Кросс-роуд чи притишені крики чергових святкувальників Різдва. Протез він зняв; було затишно просто сидіти отак у трусах, не відчуваючи тиску на куксу. Біль у коліні притлумила чергова доза знеболювального. Поруч на дивані стигла недоїдена локшина, небо за маленьким віконцем наливалося темно-синім оксамитом правдивої ночі, а Страйк усе не ворушився, хоч і не спав.

Здавалося, дуже багато часу сплигло з тої миті, коли він побачив фото Шарлотти у вінчальній сукні. Цілий день він про неї навіть не думав. Чи був це початок справжнього одужання? Вона вийшла заміж за Яго Росса, а він лишився сам і міркував над хитрощами дуже продуманого вбивства у тьмяному світлі холодної квартири на горіщі. Мабуть, обидва вони тепер нарешті були кожне на своєму місці.

На столі перед Страйком лежала у прозорому пакеті частково загорнута у копію обкладинки «Підступних скель» темно-сіра касета для друкарської машинки, добута в Орlando. Страйк споглядав її щонайменше годину — мов дитина, перед якою різдвяним ранком постав загадковий і спокусливий пакунок, найбільший серед усіх під ялинкою. І все-таки він не міг торкнутися подарунка і подивитися, що там, не наражаючись на ризик спотворити дані, які може зібрати з касети експертиза. Якщо буде бодай якась підозра...

Страйк глянув на годинник. Він пообіцяв собі не телефонувати до дев'ятої тридцять. Там є діти, що не бажають вкладатися в ліжечка, дружина, якій після виснажливого дня на роботі треба догодити. Для повного пояснення Страйк потребував часу...

Але його терпець мав межі. Не без труднощів підвівшись, він узяв ключі до офісу і рушив униз, тримаючись за поруччя і час до часу сідаючи на східці. За десять хвилин Страйк повернувся до квартири і знову всівся на досі теплу місцинку на дивані, маючи в пальцях кишеньковий ніж, а на руках — пару латексних рукавичок, точно таких, як уранці дав Робін. Він обережно вийняв з пакета касету в зібганій

обкладинці й отак на папері й поклав на плетений столик з пластиковою стільницею. Майже не дихаючи, відкрив на ножику зубочистку й акуратно підчепив нею ті два дюйми стрічки, що стирчали з касети. З великою обережністю потягнувши, зумів видобути ще трохи стрічки. З'явилися літери, слова — задом наперед.

ІДДЕ АКИЧПОЛХ ЮАНЗ ОЦ ВАМУД Я І

Раптовий сплеск адреналіну знайшов вираження лише в тихому й задоволеному зітханні. Страйк управно повернув стрічку назад, викруткою з ножа покрутивши гвинтик на касеті; жодної частини касети не торкнулися його руки. Тоді, так само в латексних рукавичках, закинув касету в пакет. Знову глянув на годинник. Нездатний більше чекати, взяв мобільний і набрав Дейва Полворта.

— Я невчасно? — спитав він, коли давній друг узяв слухавку.

— Нормально,— відповів Дейв Полворт зацікавленим тоном.— Що таке, Діду?

— Мені, Живчику, потрібна послуга. Велика послуга.

Сидячи за сотню миль у Брістолі, інженер слухав, не перебиваючи, поки детектив пояснював, що саме треба зробити. Коли останній нарешті замовк, виникла пауза.

— Я знаю, що це серйозне прохання,— мовив Страйк, знервовано вслухаючись у тріск телефонної лінії.— Не знаю, чи це взагалі можливо за такої погоди.

— Та звісно, що можливо,— запевнив Полворт.— Але, Діду, мені треба визначитися, коли буде змога це зробити. Попереду два вихідних... не знаю, чи зрадіє такому Пенні...

— Я боявся, що це буде проблема,— озвався Страйк.— Це, звісно, небезпечно...

— От не ображай мене, я робив і ризикованіші штуки,— заявив Полворт.— Не, Пенні просто хоче, щоб я з нею та її мамою пішов по різдвяні покупки... але к бісу його, Діду, ти ж кажеш, що питання життя й смерті, га?

— Майже,— відповів Страйк, заплющивши очі й всміхнувшись.— Життя й свободи.

— І жодних тобі крамниць перед Різдвом, друже, а це старому Живцю якраз до смаку. Вважай, уже зробив, а як справді зроблю, подзвоню тобі, гаразд?

— Бережи себе, друже.

— Ой, та пішов ти.

Страйк кинув мобільний на диван поруч із собою і потер обличчя обома руками, продовжуючи всміхатися. Можливо, він щойно попросив Полворта зробити дещо навіть більш навіжене й некорисне, ніж загравання з акулою, але Полворт любив небезпеку, а ситуація вимагала крайніх заходів.

Перш ніж вимкнути світло, Страйк перечитав нотатки, зроблені під час розмови з Фенкортом, і підкреслив — з такою силою, що аж прорвав сторінку — слово «Різник».

Didst thou not mark the jest of the silkworm?

John Webster, *The White Devil*^[54]

І сімейне помешкання, і будинок на Тальгарт-роуд досі обшукували, полюючи на дані для експертизи. Леонора лишалася у в'язниці Голловей. Зоставалося тільки чекати.

Страйк був звичний до багатогодинного стояння на холоді, до стеження за темними вікнами, до слідування за безликими незнайомцями; до неприйнятих дзвінків і зачинених дверей, до порожніх облич, до нетямущих свідків; до бентежної вимушеної бездіяльності. Але цього разу була одна відмінність, яка не давала зосередитися: тихе квиління тривоги, що фоном супроводжувало всі його вчинки.

Треба тримати дистанцію, але раз у раз тебе зачіпає якась людина, дошкуляє несправедливість: Леонора у в'язниці — бліда, заплакана; її збентежена й вразлива донька, яка одночасно втратила і батька, і матір. Робін повісила над столом малюнок Орландо, і весела червоногруда пташка дивилася на детектива і його помічницю, коли ті працювали над іншими справами,

і нагадувала, що кучерява дівчина з Ледброк-Грову і досі чекає, коли повернеться її мама.

Робін принаймні мала змістовне завдання, хоч і відчувала, що підводить Страйка. Два дні поспіль вона поверталася до офісу з порожнім пакетом для доказів. Детектив пояснив, що краще діяти обережно й відступати, якщо є хоч найменша підозра, що її можуть помітити і запам'ятати. Страйкові не хотілося казати відверто, наскільки вона прикметна, навіть коли золоте волосся сховане під шапку. Робін була дуже гарненька.

— Не знаю, чи треба аж так перестраховуватися,— сказала вона, до найменших дрібниць виконавши його інструкції.

— Робін, не забуваймо, з чим ми тут маємо справу,— різко відказав Страйк, у якого всередині заворушилася тривога.— Квайн не сам собі випустив кишки.

Почасти його страхи були дивно безформні. Звісно, Страйк боявся, що вбивця втече, що в хисткому павутинні справи, яке він плів, зяють

великі дірки; цю справу було побудовано головню на його власних умовиводах, а потрібні були фізичні докази, які не зможуть відкинути поліція чи адвокати. Але мав Страйк і інші побоювання.

Він не любив прізвиська «Містик Боб», яким охрестив його Анстис, але нині Страйк мав беззаперечне відчуття, що наближається щось небезпечне — точно як тоді, коли вибухнув «вікінг», у якому вони їхали. Кажуть, то інтуїція — але Страйк знав, що насправді йдеться про читання непомітних знаків, підсвідоме встановлення зв'язку між фактами. З маси роз'єднаних доказів поставав чіткий образ убивці — яскравий і жахливий: одержимість і лють, розважливий і геніальний, але докорінно хворий розум.

Що довше Страйк триматиметься поблизу, що ближче підходитиме, що точніші питання ставитиме — то вищий шанс, що вбивця усвідомить загрозу.

Страйк був упевнений у своїй здатності передбачити напад і дати відсіч, але не міг спокійно думати про варіанти, які

можуть спасти на думку людині, яка вже продемонструвала любов до підступної й химерної жорстокості.

Полворт узяв відгул, відгул закінчився, але результатів не було.

— Та не хвилюйся, Діду,— казав він Страйкові по телефону. Як завше, безплідність докладених зусиль не знеохочувала Полворта, а тільки розпалювала азарт.— Я в понеділок скажу, що хворий. Зроблю ще спробу.

— Я не можу тебе про таке просити,— розхвилювався Страйк.— Там же їхати...

— Та я ж сам пропоную, невдячний тивилупок на дерев'яній нозі.

— Пенні тебе уб'є. Як же похід по крамницях?

— А як же мій шанс утерти носа лондонській поліції? — заперечив Полворт, який не любив столицю і її мешканців давно й міцно.

— Ти справжній друг, Живчику.

Поклавши слухавку, Страйк побачив на обличчі Робін широку усмішку.

— Що смішного?

— «Живчик».

То була така старовинна шкільна балачка, так не в стилі Страйка.

— Все не так,— сказав Страйк. Він уже наполовину розказав історію про те, як Дейв Полворт піймав акулу на живця, аж тут

задзвонив телефон: номер невідомий. Страйк узяв слухавку.

— Це Кемерон... е-е... Страйк?

— Слухаю.

— Це Джуд Грем. Сусідка Кет Кент. Вона вернулася,— радісно повідомив жіночий голос.

— Чудові новини! — озвався Страйк і показав Робін великий палець.

— Авжеж, ото вранці. Ще й не одна. Я поспитала, де вона була, але вона не каже,— розповідала сусідка.

Страйк згадав, що Джуд Грем вважає його журналістом.

— А хто з нею — чоловік, жінка?

— Дівка,— пожалкувала сусідка.— Така худа, чорнява, повсякчас біля Кет.

— Ви дуже допомогли, місіс Грем,— сказав Страйк.— Я... е-е... дещо покладаю вам у пошту за клопіт.

— Дяка,— весело відповіла сусідка.— Дяка.

І поклатла слухавку.

— Кет Кент повернулася додому,— сказав Страйк Робін.— Здається, з нею Піппа Міджлі.

— О,— мовила Робін, стараючись не шкіритися.— Гадаю, тепер ти жалкуєш, що хапав її за горло?

Страйк скрушно всміхнувся.

— Зі мною вони не говоритимуть,— сказав він.

— Ні,— погодилася Робін.

— Їм зручно, що Леонора за ґратами.

— Якби ти їм розказав свою теорію, вони могли б згодитися допомогти,— запропонувала Робін.

Страйк чухав підборіддя, дивлячись на Робін, але ніби не бачачи її.

— Не можна,— сказав він нарешті.— Якщо просочиться, що я копаю в тому напрямі, то я вважатиму за щастя, коли мені не встромлять ножа у спину якоїсь темної ночі.

— Ти жартуєш?

— Робін,— сказав Страйк, якому уривався терпець,— Квайна зв'язали і вительбушили.

Він сів на бильце дивана, яке не видавало таких звуків, як сидіння, але трохи зарипіло під його вагою, і сказав:

— Ти наче сподобалася Піппі Міджлі.

— Я все зроблю,— негайно зголосилася Робін.

— Не сама,— заперечив Страйк,— але, може, вступиш мене до них? Скажімо, сьогодні ввечері?

— Звісно! — зраділа Робін.

Встановили ж вони з Метью нові правила? Це вперше вона буде його випробовувати; але по телефон Робін потягнулася впевнено. Новину про те, що Робін не знає, коли буде вдома, Метью прийняв без ентузіазму, але й без заперечень.

О сьомій вечора, з усіх боків обговоривши тактику, яку будуть застосовувати, Страйк і Робін порізно вийшли в зимну ніч і рушили до Стаффорд-Крипс-гаузу; Робін випереджала Страйка на десять хвилин.

У дворі знову юрмилися підлітки, і Робін, на відміну від Страйка, вони не пропустили зі сторожкою повагою. Поки вона йшла до сходів, один хлопець витанцьовував перед нею спиною уперед, запрошував на вечірку, казав, що вона гарна, кепкував з її мовчання; його друзі в той час гукали до неї з-за спиною, з темряви, відпускаючи коментарі щодо її вигляду ззаду. У сходовому колодязі насмішки переслідувача набули дивної лункості. Робін подумала, що хлопцеві років, може, сімнадцять.

— Мені треба нагору,— твердо сказала вона, коли малий розвалився поперек сходів, розвеселивши друзів, але її пробив піт. «Він просто дитина,— сказала вона собі.— І Страйк іде зразу за мною». Ця думка додала їй сміливості.

— Будь ласка, звільни дорогу,— звеліла вона.

Хлопець завагався, сказав щось сумнівне про її фігуру і посунувся. Робін майже очікувала, що він спробує її схопити, але малий просто поплентався до своїх, і всі разом вони почали кричати їй услід усілякі непристойності. Робін піднялася сходами і з полегшенням — ніхто не став її переслідувати — ступила на балкон, куди виходила квартира Кет Кент. У середині горіло світло. Робін на мить завагалася, тоді зосередилася й подзвонила.

За кілька секунд двері сторожко прочинилися. За ними стояла середніх літ жінка з довгою рудою гривною.

— Кетрин?

— Так? — підозріло озвалася жінка.

— У мене для вас є дуже важлива інформація,— мовила Робін.— Вам треба це почути.

(«Не кажи, що хочеш з нею поговорити,— наставляв її Страйк,—

чи що маєш питання. Треба все поставити так, ніби воно їй на користь. Якомога довше не кажи, хто ти; хай здається, що справа термінова, створи враження, що коли вона тебе відпустить, то не почує щось дуже важливе. Тобі треба зайти раніше, ніж вона щось уторопас. Називай її на ім'я. Встановлюй особистий зв'язок. Не мовчи»).

— Що? — спитала Кетрин Кент.

— Можна мені зайти? — спитала Робін.— Дуже холодно.

— Хто ви така?

— Кетрин, вам треба це почути.

— Хто ви?

— Кет? — почувся голос із квартири.

— Ви журналістка?

— Я друг,— зімпровізувала Робін, уже торкаючись носами порога.— Я хочу вам допомогти, Кетрин.

— Привіт...

Поруч з Кетрин Кент з'явилося знайоме бліде й довгасте обличчя з великими карими очима.

— Я тобі про неї казала! — вигукнула Піппа.— Вона працює на нього...

— Піппо,— мовила Робін, дивлячись високій дівчині у вічі,— ти знаєш, що я на вашому боці. Мені треба дещо сказати вам обом, це терміново...

Вона уже майже заступила за поріг. У погляд, спрямований у сполохані Піппині очі, Робін вклала всю переконливість, яку тільки мала.

— Піппо, я б не прийшла, якби не думала, що це справді важливо...

— Впусти її! — сказала Піппа до Кетрин. Голос був переляканий.

Передпокій був тісний і ніби вщерть повний палът. Кетрин повела Робін до маленької вітальні з кремовими стінами, освітленої настільною лампою. Занавіски на вікнах були брунатні й такі тонкі, що крізь них світилися вікна сусідніх будинків, близьких і далеких, і вогні машин. Старий диван, що попірав килим з абстрактним хвилястим візерунком, застелений був не дуже чистим помаранчевим покривалом, а на дешевому сосновому столику стояли залишки китайської їжі в коробках. Робін відчула легкий докір сумління, коли побачила, що дві жінки разом прикрашали маленьку штучну ялинку. На підлозі лежала гірлянда, на кріслі — ще прикраси, серед них і порцеляновий диск із

написом «Майбутня славетна письменниця!».

— Чого вам треба? — спитала Кетрин Кент, схрестивши руки на грудях.

Вона сердито дивилася на Робін маленькими злими очима.

— Можна сісти? — спитала Робін і сіла, не чекаючи на відповідь. («Поводься як удома, але без грубості, хай їй важче буде тебе вигнати», — казав Страйк).

— Чого вам треба? — повторила Кетрин Кент.

Піппа стояла під вікном, дивлячись на Робін; у руках вона вовтузила іграшку: мишу в костюмі Санта-Клауса.

— Ви в курсі, що Леонору Квайн арештували за вбивство? — спитала Робін.

— Звісно, що в курсі. Це я,— тицьнула себе в повні груди Кетрин, — знайшла рахунок за мотузки, паранджу й комбінезон.

— Так,— кивнула Робін,— я знаю.

— Мотузки й паранджа! — вибухнула Кетрин Кент.— Отримав більше, ніж хотів, га? Всі ці роки думав, що то просто негарна дрібна... нудна дрібна... дрібна корова! А вона он що з ним зробила!

— Так,— погодилася Робін,— на вигляд саме так.

— В якому сенсі «на вигляд»?

— Кетрин, я прийшла вас попередити: виникли сумніви, що то вона винна.

(«Жодної конкретики. Не посилайся на поліцію, якщо тільки є можливість цього не робити, не розповідай такого, що можна перевірити, хай усе буде максимально розмитим»,— казав їй Страйк).

— У якому сенсі? — різко спитала Кетрин.— У поліції виникли...

— А ви мали доступ до його картки, мали можливості...

Кетрин дико глянула на Робін, тоді на Піппу; та вчепилася в Санта-Мишу, геть біла.

— Але Страйк не думає, що то ви,— повідомила Робін.

— Хто? — перепитала Кетрин. Вона, здавалося, збентежилася, запанікувала, втратила ясність думки.

— Її бос,— театральним шепотом підказала Піппа.

— Він! — вигукнула Кетрин, знов напускаючись на Робін.— Він працює на Леонору!

— Він думає, що ви не винні,— повторила Робін,— навіть попри цей рахунок — попри той факт, що він був у вас. Тобто так, це здається

дивним, але він упевнений, що рахунок до вас потратив випадок...

— То вона мені дала! — закричала Кетрин Кент, вимахуючи руками й дико жестикулюючи.— Його донька! То вона мені дала, я кілька тижнів навіть не дивилася на зворот, навіть на думку не спадало. Я вчинила гідно, коли взяла ту мазанину і вдала, що малюнок гарний. Гідно!

— Я це розумію,— відповіла Робін.— Ми вам віримо, Кетрин, правда. Страйк хоче знайти справжнього вбивцю, він не такий, як поліція. («Не стверджуй; звинувачуй»). Він не планує просто схопити іншу жінку, якій Квайн дозволив би...

Невимовлені слова «зв'язати себе» повисли в повітрі.

Зазирнути в душу Піппі було легше, ніж у душу Кет. Довірлива, полохлива, Піппа дивилася на Кетрин, а та аж кипіла.

— А мені, може, байдуже, хто його вбив! — загарчала вона крізь зціплені зуби.

— Але ж ви не хочете, щоб вас арешт...

— У мене є тільки ваше слово, ніби мною цікавляться! В новинах нічого не було.

— Ну, в новинах нічого не могло й бути, правда ж? — м'яко відповіла Робін.— Поліція не каже на прес-конференціях, що, мабуть, затримала не ту людину...

— В кого була кредитка? В неї!

— Як правило, вона була в самого Квайна,— відповіла Робін,— і доступ до картки мала не лише його дружина.

— Не можете ви знати, якої думки поліція, так само як і я.

— У Страйка в поліції є знайомі,— спокійно відповіла Робін.— Він служив у Афганістані разом з детективом, який веде розслідування, з Ричардом Анстисом.

Ім'я людини, яка її допитувала, для Кетрин мала певну вагу. Вона знову глянула на Піппу.

— Нащо ти мені це розповідаєш? — запитала Кетрин.

— Бо ми не хочемо, щоб арештували ще одну невинну жінку,— відповіла Робін,— бо ми вважаємо, що поліція просто гає час на зовсім не тих людей, а ще,— («Додай трохи власної користі, коли вже наживила приманку, так вийде достовірніше»),— цілком очевидно,— мовила Робін, помітно знітившись,— Корморану буде вигідно стати людиною, яка спіймала справжнього вбивцю. Знову,— докинула вона.

— Так,— зі злістю кивнула Кетрин,— он у чім справа, га? Слави хоче.

Жінка, що два роки була коханкою Квайна, аж ніяк не повірила б, що славу сильно переоцінюють.

— Слухайте, ми просто хотіли попередити вас про їхні підозри,— сказала Робін,— і попросити допомогти. Але, звісно, якщо ви не хочете...

Вона почала підводитися.

(«Коли все їй викладеш, покажи, що тобі байдуже. Ти виграла, якщо вона захоче тебе втримати»).

— Я вже сказала поліції все, що знала,— мовила Кетрин, яку не потішило, що Робін, вища на зріст, знову встала.— Мені більше нема чого сказати.

— Ну, ми не впевнені, що вони ставили правильні питання,— відповіла Робін, знову опускаючись на диван.— Ви — письменниця,— додала вона, раптом виходячи за рамки, які підготував для неї Страйк, і скосила очі на ноутбук на столі.— Ви помічаєте дрібниці. Ви розуміли Квайна та його творчість краще, ніж будь-хто інший.

Несподівані лестощі змусили Кетрин проковтнути всі злі слова, що вона готувалася виплюнути в Робін (вона вже навіть рота розтулила, щоб усе сказати).

— І що? — спитала Кетрин. Тепер її агресія здавалася награною.— Що ви хочете знати?

— Ви дозволите Страйкові прийти і вислухати вас? Якщо ви проти, він не прийде,— запевнила Робін (Страйк не давав їй санкцій робити такі пропозиції).— Він поважає ваше право відмовитися...— (Таких поглядів Страйк теж не заявляв).— Але хотів би все почути від вас особисто.

— Не знаю, чи є мені що корисного сказати,— мовила Кетрин, знову складаючи руки на грудях, але тепер вона вже не могла приховати потішеного марнославства.

— Я знаю, ми просимо багато,— провадила Робін,— але якщо справжнього вбивцю спіймають, ви потрапите до газет уже з гарної причини.

Суть пропозиції почала доходити: у Кетрин беруть інтерв'ю зацікавлені журналісти, питають про її творчість, просять: «Розкажіть мені більше про вашу Меліну...»

Кетрин скоса глянула на Піппу, а та вигукнула:

— Та той гад мене викрав!

— А ти на нього з ножом кинулася, Піп,— відповіла Кетрин. Трохи стривожено розвернулася до Робін.— То не я сказала їй напасти. Вона... коли ми побачили, що він про нас там понаписував... ми обидві... Ми гадали, що його — тобто вашого боса — найняли нас підставити.

— Розумію,— збрехала Робін, якій така підстава здалася надуманою, параноїдальною — але, може, так діяло на людей тривале перебування в товаристві Оуена Квайна.

— Піппа захопилася й не подумала,— пояснила Кетрин Кент, глянувши на свою підопічну з теплотою й докором.— Піп погано контролює гнів.

— Це можна зрозуміти,— покривила душею Робін.— Можна, я подзвоню Корморану — тобто Страйку? І запрошу прийти сюди?

Вона уже дістала з кишені мобільний і глянула на екран. Страйк прислав повідомлення:

На балконі. Зараз дуба врїжу.

Робін написала есемеску у відповідь:

Почекай 5 хв.

Власне, вистачило б і трьох. Розчулена щирістю і розумінням з боку Робін, захоочувана наляканою Піппою, яка вважала, що треба його впустити і почути найгірше, Кетрин, коли Страйк постукав, пішла відчиняти мало не з ентузіазмом.

Щойно він зайшов, кімната ніби зменшилася. Поруч з Кетрин Страйк видавався величезним і якимось аж надміру мужнім; коли вона прибрала ялинкові прикраси і він сів, крісло здалося іграшковим. Піппа відсунулася на дальнє бильце дивана і поглядала на Страйка водночас і зухвало, і налякано.

— Щось питимете? — спитала Кетрин у Страйка, який сидів у її кріслі в широкому пальті й попирав її килим великими ногами.

— Не відмовлюся від чашки чаю,— відповів він.

Кетрин вийшла до крихітної кухні. Лишившись наодинці зі Страйком і Робін, Піппа сполохано вибігла слідом.

— Ти пречудово попрацювала,— пробурмотів Страйк до Робін,— якщо вони аж чай наливають.

— Вона дуже пишається, що письменниця,— притишено відповіла Робін,— і могла зрозуміти його, як ніхто інший...

Але тут з коробкою дешевого печива повернулася Піппа, тож Страйк і Робін умить замовкли. Піппа знову всілася на край дивана, кидаючи на Страйка похливі погляди. Як і тоді, коли вона шулилася в їхньому офісі, в цих поглядах була тінь театральної насолоди.

— Це дуже люб'язно з вашого боку, Кетрин,— сказав Страйк, коли та поставила на столик тацю з чаєм. На одній з чашок Робін прочитала: «Зберігай спокій і вичитуй текст».

— Побачимо,— заперечила Кент, склавши руки на грудях і поглядаючи на Страйка згори вниз.

— Сідай, Кет,— попросила Піппа, і Кетрин неохоче опустилася на диван між нею і Робін.

Першим пріоритетом Страйка було укріплення хисткої довіри, що її зуміла встановити Робін; тут не було місця прямому нападу. Тому він виголосив промову в дусі уже сказаного Робін, натякаючи, що відповідні органи мають сумніви щодо арешту Леонори і заново вивчають наявні докази; прямо про поліцію він не говорив, але кожним словом натякав, що увага слідства звернеться на Кетрин Кент. Під час його промови вдалині завилла сирена. Страйк також запевнив, що особисто він вважає Кент абсолютно не винною, але вбачає у ній ресурс, яким поліція не змогла до ладу скористатися.

— Тут ви, здається, не помиляєтеся,— погодилася Кетрин, яка від приємних слів розкрилася і розслабилася. Взявши чашку з написом «Зберігай спокій», вона зверхньо додала: — Тільки й питали, що про наше сексуальне життя.

Зі слів Анстиса, наскільки пам'ятав Страйк, виходило, що Кетрин сама розповіла багато всього на цю тему, ніхто на неї не тиснув.

— Мене ваше сексуальне життя не цікавить,— відповів Страйк.— Цілком очевидно, що Квайн, прямо кажучи, дома бажаного не отримував.

— Він багато років з нею не спав,— повідомила Кетрин. Згадавши фотографії зі зв'язаним Квайном зі спальні Леонори, Робін утупилася у свою чашку.— Між ними не було нічого спільного. Про творчість Оуен з дружиною поговорити не міг, їй те не було цікаво ні на стілець. Він нам казав... казав же? — Кетрин глянула на Піппу, що вместилася поруч на бильці,— що вона книжок його навіть як слід не читала. Оуен хотів мати людину, з якою міг би знайти спільну мову. Зі мною він міг нормально поговорити про літературу.

— І зі мною,— втрутилася Піппа і собі заговорила: — Оуена, бачте, цікавила політика тендерної ідентичності, він годинами розпитував мене про те, як воно мені було — народитися у, власне кажучи, чужому тілі, і...

— Так, він казав мені, яке то полегшення — поговорити нарешті з людиною, яка дійсно розуміє його творчість,— голосно перебила Піппу Кетрин.

— Так я і думав,— кивнув Страйк.— Гадаю, поліція вас про такі речі не питала?

— Ну, мене питали, де ми познайомилися, я й сказала: на курсах літературної творчості,— відповіла Кетрин.— Усе сталося повільно, спершу він зацікавився моїми творами...

— ...нашими,— тихо додала Піппа.

Кетрин почала здалеку, і Страйк з повною зацікавленістю кивав, слухаючи, як стосунки вчителя й учениці переросли в дещо значно інтимніше, а Піппа ніби всюди бігала за ними і лишала Квайна і Кетрин самих тільки біля дверей спальні.

— Я пишу нестандартне фентезі,— пояснила Кетрин, а Страйка здивувало і трохи насмішило, що вона заговорила як Фенкорт: завченими фразами, ніби під запис. Він навіть подумав: скільки людей, що годинами сидять наодинці з собою і записують свої історії, вчать в перервах говорити про свою творчість? Згадалося те, що казав про Квайна Вальдгрейв: той спокійно зізнавався, що розігрував інтерв'ю на ручку.— Це, власне, фентезі плюс еротика, але все дуже літературно. З традиційними видавцями біда — вони не бажають мати справу з небаченими жанрами, які не вміщуються в рамки маркетингових категорій, і якщо ти зміщуєш жанри, створюєш щось цілком нове, то вони бояться ризикнути... Знаю, що Ліз Тассел,— з вуст Кетрин це ім'я прозвучало мов діагноз,— сказала Оуенові, ніби мої твори занадто нішеві. Але це найкраща риса інді-видавництва — свобода...

— Так,— докинула Піппа, бажаючи долучити і свої п'ять пенсів,— це правда, для жанрової літератури інді — це, гадаю, саме те, що треба...

— Але це не жанрова література,— трохи насупилася Кетрин,— я ж про що торочу...

— ...але Оуен гадав, що свої мемуари мені краще писати в традиційному дусі,— не заговорила Піппа.— Він, знаєте, щиро цікавився тендерною ідентичністю і щиро захопився тим, що я пережила. Я

познайомила його ще з кількома трансгендерними особами, він обіцяв поговорити про мене зі своїм редактором, бо гадав, що, за умови правильної промоції, і з історії, якої доти ніхто не розповідав, можна буде...

— Оуен обожнював «Жертву Меліни», щоразу чекав на продовження. Аж з рук у мене рвав розділи, щойно я їх закінчувала,— голосно сказала Кетрин,— і ще казав мені, що...

Вона раптом осіклася. Помітне роздратування, що їй не дають говорити, злетіло з обличчя Піппи. Як зрозуміла Робін, обидві вони одночасно згадали, що весь той час, коли Квайн заохочував їх, цікавився, хвалив, на старій електричній машинці потай від їхніх очей оживали потворні Гарпія та Епікойне.

— А він говорив з вами про свою власну творчість? — спитав Страйк.

— Трохи,— ніяким тоном відповіла Кетрин Кент.

— Ви не знаєте, скільки він працював над «Бомбіксом Морі»?

— Більшу частину часу, що ми з ним були знайомі,— відповіла вона.

— І що саме він розповідав?

Виникла пауза. Кетрин і Піппа обмінялися поглядами.

— Я вже казала йому,— мовила Піппа до Кетрин, виразно глянувши на Страйка,— що Оуен нам розповідав усе по-іншому.

— Так,— тяжко зітхнула Кетрин. Знову схрестила руки на грудях. — Він нам не казав, що буде таке.

«Таке»... Страйк пригадав клейку брунатну речовину, що сочилася з грудей Гарпії. Для нього це була одна з найвідразливіших сцен у книжці. Страйк згадав, що сестра Кетрин померла від раку грудей.

— Квайн казав, яка буде книжка? — спитав Страйк.

— Він брехав нам,— просто відповіла Кетрин.— Казав, що то буде ніби подорож письменника, але то він усе вигидав... нам казав, що ми там будемо...

— «Прекрасними заблуканими душами»,— підказала Піппа, у якої ця фраза, вочевидь, закарбувалася.

— Так,— похмуро озвалася Кетрин.

— Кетрин, він вам читав якісь уривки?

— Ні,— відповіла вона,— казав, що готує сюр... сюр...

— О Кет,— трагічно видихнула Піппа. Кетрин затулила обличчя

руками.

— Зараз,— м'яко мовила Робін, шукаючи в сумочці серветки.

— Ні,— грубо відказала Кетрин, піднялася з дивана і зникла в кухні. Повернулася з рулоном паперових рушників.

— Казав,— повторила вона,— що готує сюрприз. Покидьок,— мовила вона, знову всідаючись.— Просто покидьок.

Кетрин промокнула очі, похитала головою, струшуючи довгою рудою гривною. Піппа гладила її по спині.

— Піппа мені сказала,— почав Страйк,— що Квайн поклав вам у щілину для пошти копію рукопису.

— Так,— відповіла Кетрин.

Було очевидно, що Піппа вже зізналася їй у своїй необачності.

— Джуд, сусідка, бачила, як він приніс рукопис. Усюди пхає свого носа, стежить за мною, стерво таке.

Страйк, який щойно вклав у поштову щілину на сусідніх дверях двадцять фунтів на знак подяки за інформацію про Кетрин, спитав:

— Коли?

— В ніч на шосте,— відповіла Кетрин.

Страйк майже відчув, як напружилася і захопилася Робін.

— А світло у вас над дверима працювало?

— Світло? Вже кілька місяців не працює.

— Вона говорила з Квайном?

— Ні, лише у вікно дивилася. Була друга ночі абоощо, вона б не вийшла в нічній сорочці. Але вона багато разів бачила, як він приходиться і йде. Добре знала, який він,— схлипнула Кетрин,— у тому дурному плащі й капелюсі.

— Піппа згадувала, була ще записка,— сказав Страйк.

— Так. «Час розплати для нас обох»,— кивнула Кетрин.

— Вона ще у вас?

— Я її спалила,— відповіла Кетрин.

— Там було звертання до вас? «Люба Кетрин»?

— Ні,— відповіла вона,— тільки ті слова і, бляха, цілуночок. Покидьок! — схлипнула вона.

— Може, я щось справжнє випити куплю? — раптом запропонувала Робін.

— Та на кухні є,— відповіла Кетрин притишено, бо витирала очі й щоки рушником.— Піп, принеси.

— Ви точно впевнені, що записка була від Квайна? — спитав Страйк, а Піппа вибігла по алкоголь.

— Так, його почерк, я його всюди впізнаю,— відповіла Кетрин.

— І як ви зрозуміли ці слова?

— Ніяк,— слабко озвалася Кетрин, витираючи заплакані очі.— Розплата для мене, бо він повернувся до дружини? Для нього, бо всі йому заплатять... навіть я. Аж кишки вивертає,— мовила вона, несвідомо повторюючи слова Майкла Фенкорта.— Міг би мені сказати, що не хоче... якщо хотів усе закінчити... Але нащо аж так? За що? І це не лише мене... Піп... прикинувся, що йому не байдуже, говорив з нею про її життя... Вона так страждала... ну, тобто, її мемуари — не те щоб велика література, та все ж...

Піппа повернулася, брязкаючи склянками і пляшкою бренді, й Кетрин замовкла.

— Берегли на різдвяний пудинг,— повідомила Піппа, вправно відкорковуючи пляшку.— Пий, Кет.

Кетрин узяла склянку з чималою порцією бренді й випила одним ковтком. Здається, алкоголь справив бажаний ефект. Потягнувши носом, вона випростала спину. Робін попросила налити трішки. Страйк узагалі відмовився.

— Коли ви прочитали рукопис? — спитав він у Кетрин, яка вже наливала собі нову порцію.

— Того самого дня, коли й знайшла, дев'ятого, якраз повернулася додому по одяг. Я сиділа з Анджелою в госпісі, бачте... він не приймав мої дзвінки з ночі Гая Фокса, жодного, а я ж казала, що Анджелі дуже погано, лишала повідомлення. А тут приїхала додому і бачу на підлозі рукопис. Я й подумала: то ось чому він не бере слухавку, хоче, щоб я спершу прочитала? Взяла рукопис до госпісу і там прочитала, поки сиділа з Анджелою.

Робін могла лише здогадуватися, як воно було: сидячи біля ліжка присмертної сестри, читати, як тебе описав власний коханець.

— Я подзвонила Піп — так? — провадила Кетрин; Піппа кивнула, — і розповіла, що Оуен зробив. Усе дзвонила йому, але він так і не брав слухавки. А коли померла Анджела, я собі вирішила — ну все. Сама прийду.— Бренді додав кольору зів'ялим щокам Кетрин.— Пішла до їхнього будинку, та коли побачила її — дружину,— то зрозуміла, що вона не бреше. Оуена не було. Тож я й попросила переказати, що

Анджела померла. Він знав Анджелу,— пояснила Кетрин, і її обличчя знову скривив плач. Піппа відставила склянку й обійняла Кетрин за плечі; ту трусило.— Я подумала, він хоч зрозуміє, що мені заподіяв, коли я втрачала... коли я втратила...

Понад хвилину в кімнаті було тихо — тільки схлипувала Кетрин і ще долинав галас підлітків з двору.

— Співчуваю,— офіційним тоном мовив Страйк.

— Мабуть, то було жахливо,— сказала Робін.

Усіх чотирьох тепер поєднав хисткий дух товариства. Принаймні в одному всі погоджувалися: Оуен Квайн поведився жахливо.

— Я прийшов, сподіваючись скористатися вашими знаннями в царині текстового аналізу,— звернувся до Кетрин Страйк, коли вона витерла очі — ті перетворилися на щілинки.

— Про що ви? — спитала вона, але Робін розчула за коротким питанням потішену гордість.

— Я дещо не розумію з написаного Квайном у «Бомбіксі Морі».

— Та там усе просто,— відповіла Кетрин і знову несвідомо повторила слова Фенкорта: — Премії за витонченість той роман не отримає, еге ж?

— Не знаю,— сказав Страйк.— Один персонаж сильно інтригує.

— Марнослав? — спитала Кетрин.

Звісно ж, подумав Страйк, на кого ще вона подумала б. Фенкорт знаменитий.

— Я думав про Різника.

— Не хочу про це говорити,— відповіла Кетрин так різко, що Робін аж сахнулася. Кетрин глянула на Піппу, і Робін упізнала ледь приховане жевріння спільної таємниці.

— Оуен удавав, що вищий за це,— сказала Кетрин.— Удавав, ніби деякі речі для нього святі. А тоді взяв та й...

— Ніхто не хоче пояснити мені Різника,— поскаржився Страйк.

— Бо дехто ще має крихту гідності,— відповіла Кетрин. Страйк глянув на Робін, заохочуючи її перехопити ініціативу.

— Джері Вальдгрейв уже сказав Корморану, що Різник — то він,— несміло мовила вона.

— Мені Джері Вальдгрейв подобається,— зухвало заявила Кетрин.

— Ви з ним знайомі? — спитала Робін.

— Оуен позаминулого Різдва водив мене на вечірку,— пояснила та.

— Там був і Вальдгрейв. Дуже приємний чоловік. Трохи перебрав,— додала вона.

— Уже тоді пиячив? — вліз Страйк.

Це була помилка; він і Робін попросив провадити розмову, бо вона не так лякала. Через його втручання Кетрин умить закрилася.

— На вечірці були ще якісь цікаві люди? — спитала Робін, пригубивши брендї.

— Там був Майкл Фенкорт,— одразу озвалася Кетрин.— Люди кажуть, що він зверхній, але як на мене, він був чарівний.

— О, ви й з ним розмовляли?

— Оуен мене не хотів підпускати до нього,— відповіла Кетрин,— але я пішла до вбиральні, а як поверталася, сказала йому, що дуже люблю «Порожній дім». Оуену це б не сподобалося,— з жалюгідним самовдоволенням додала вона.— Завжди розповідав, що Фенкорта ото переоцінюють, але як на мене, то він чудовий. Хай там що, ми трохи побалакали, а потім хтось відвернув його увагу, але так,— зухвало заявила Кетрин, ніби тінь Оуена Квайна була поруч і слухала, як вона хвалить його суперника,— зі мною він поводився чарівно. Зичив успіхів у літературі,— закінчила вона і приклалася до склянки.

— Ви йому казали про свої стосунки з Оуеном? — спитала Робін.

— Так,— з кривою усмішкою відповіла Кетрин,— і Фенкорт сказав: «Прийміть мої співчуття». Йому було байдуже. Видно було, що йому вже байдуже до Оуена. Ні, я вважаю, що він приємний чоловік і чудовий письменник. Люди заздять чужому успіху, авжеж?

І Кетрин налила собі ще брендї. Трималася вона пречудово. Крім рум'янцю на щоках, жодних ознак сп'яніння помітно не було.

— І ще вам Джері Вальдгрейв сподобався,— ніби знічев'я мовила Робін.

— О, дуже милий,— озвалася Кетрин, яка тепер залюбки хвалила кожного, хто міг бути не до вподоби Квайну.— Такий милий! Але він був просто жахливо п'яний. Сидів у сусідній кімнаті, люди його оминали. Та сука Тассел звеліла і нам його не займати — мовляв, верзе казна-що.

— Чому ви так кажете на неї? — спитала Робін.

— Снобка стара,— буркнула Кетрин.— Аж таким тоном розмовляла зі мною... з усіма. Але я знаю, що її так вкурвило: там був Майкл Фенкорт. Я їй сказала — Оуен якраз пішов до Джері, щоб той

бува не впав зі стільця або що, він ту стару суку не послухав,— я їй сказала: «Щойно говорила з Фенкортом, він такий чарівний!» Їй це дуже не сподобалося,— задоволено додала Кетрин.— Не сподобалося, що зі мною він був чарівний, а її ненавидить. Оуен мені казав, що колись вона була закохана у Фенкорта, але він нею погребував.

Кетрин насолоджувалася плітками, хай навіть такими старими. Принаймні на тій вечірці вона була ніби «своя».

— Невдовзі після того, як я це сказала, вона пішла,— задоволено додала вона.— Жахлива жінка.

— Майкл Фенкорт казав мені,— мовив Страйк, і погляди Кетрин і Піппи одразу вчепилися в нього, бо обом кортіло знати, що такого сказав знаменитий письменник,— що колись в Оуена Квайна й Елізабет Тассел був роман.

Мить приголомшеної тиші, а тоді Кетрин Кент вибухнула сміхом. Сміх був безсумнівно щирий: кімнатою розкотився веселий, майже радісний регіт.

— Оуен Квайн з Елізабет Тассел?

— Так він сказав.

Піппа аж засяяла, коли Кетрин так щиро й несподівано звеселилася. Та відкинулася на спинку дивана, щоб віддихатися; на штани їй плюпнувся бренді — так її трусило від сміху. Піппа підхопила цю нотку істерії і собі почала реготати.

— Ніколи,— видихнула Кетрин,— ніколи в цілому... житті...

— Це ніби дуже давно було,— почав Страйк, але довга руда грива жінки все трусилася, сама вона аж ревла зо сміху.

— Оуен і Ліз... та ніколи. Ніколи, нізащо... Ви просто не розумієте, — пояснила вона, тепер уже витираючи сльози сміху.— Оуен вважав її кошмарною. Він би мені сказав... Він розповідав про всіх, з ким спав, у цьому плані з нього був кепський джентльмен... правда ж, Піп? Я б знала, якби вони хоч колись... Гадки не маю, де Майкл Фенкорт таке почув. Та ніколи! — з невимушеною веселістю і повною упевненістю закінчила Кетрин Кент.

Сміх допоміг їй розслабитися.

— Але ви не в курсі, що там за історія з Різником? — спитала Робін, поставивши порожню склянку на столик жестом гостя, який уже йде.

— А я не казала, що я не в курсі,— мовила Кетрин, після тривалого

реготу трохи задихана.— Я якраз в курсі. Це просто жахливо — так учинити з Джері. Лицемір паскудний... Оуен казав мені нікому не говорити, а тоді взяв і просто так написав це в «Бомбіксі Морі»...

Робін не треба було застережливих поглядів Страйка, щоб розуміти: тут потрібно мовчати і дати доброму гумору Кетрин, підживленому бренді, її радості з приводу неподільної уваги слухачів, її гордості від знання пікантних секретів літературних зірок зробити своє діло.

— Гаразд,— мовила вона.— Гаразд, річ ось у чому. Оуен мені розповів. Коли ми вже йшли. Джері в той вечір напився і скаржився, що його шлюб летить під три чорти, що завжди було тяжко... що напередодні вечірки вони з Фенеллою жахливо посварилися і жінка йому сказала, що донька, може, і не його. Що то, може, донька...

Страйк знав, що вона зараз скаже.

— ...Фенкорта,— по драматичній паузі закінчила Кетрин.— Карлиця з великою головою, дитина, яку вона хотіла абортувати, бо не знала, чия вона — розумієте? Рогоносець Різник... Оуен наказав мені мовчати. «Це не смішно,— сказав він.— Джері свою доньку любить, у нього в житті більше нічого доброго немає». А сам говорив про це весь час, поки ми їхали додому. Все торочив про Фенкорта, про те, як неприємно йому було б дізнатися про доньку, адже Фенкорт дітей не хотів... То брехня була — мовляв, хочу захистити Джері! Будь-що, аби тільки дошкулити Майклові Фенкорту. Що завгодно.

Leander strived; the waves about him wound, And pulled him to the bottom, where the ground Was strewed with pearl...

Christopher Marlowe, Hero and Leander^[55]

Удячний за магію дешевого бренді й за надзвичайне поєднання теплоти та здорового глузду у виконанні Робін, за годину Страйк попрощався з нею, красно дякуючи. Робін поїхала додому й до Метью захоплена і задоволена, тепер уже не так скептично ставлячись до теорії Страйка щодо особи вбивці Оуена Квайна. Почасти це завдячувало тому, що нічого зі сказаного Кетрин Кент не спростовувало теорії, та головню Робін відчувала велику теплоту до свого шефа після цього спільного допиту.

Страйк повернувся до квартири на горищі в менш піднесеному настрої. Він пив тільки чай, а у свою теорію вірив міцніше, ніж доти, але з доказів мав тільки одну-єдину касету до друкарської машинки: цим не перебити справу, яку поліція відкрила проти Леонори.

Вночі в суботу й неділю був сильний мороз, але вдень крізь хмари проривалося сонячне проміння. Дощ перетворив снігові кучугури обабіч доріг на слизьку кашу. Страйк у похмурому усамітненні блукав між житлом та офісом, проігнорував дзвінок від Ніни Ласселз, відмовився, коли його запросили повечеряти Нік та Ільза; сказав, що треба працювати з паперами, хоча насправді хотів побути на самоті й ні з ким не обговорювати справу Квайна.

Страйк розумів, що поводитьсь за професійними стандартами, які після звільнення з відділу спеціальних розслідувань уже не мали сили. З погляду закону, він мав повне право розповідати про свої підозри хоч кому, але Страйк поведився так, ніби то все конфіденційне. Почасти це була давня звичка, але головню (хай когось це б насмішило) він серйозно розглядав можливість, що вбивця дізнається про його думки та дії. Страйк вважав, що найкращий спосіб убезпечити секретну інформацію — це тримати її при собі.

В понеділок до нього знову прийшов бос і коханець невірної міс Броклгерст, мазохізм якого тепер вилився в бажання дізнатися, чи має вона десь ще третього коханця. Страйк слухав, а сам усе думав про Дейва Полворта, який тепер здавався останньою надією. Зусилля Робін

поки що були марними, хай навіть вона багато годин намагалася добути докази, про які попросив Страйк.

О шостій тридцять, коли Страйк сидів у квартирі й дивився прогноз, який обіцяв повернення арктичної повітряної маси наприкінці тижня, задзвонив телефон.

— Ану, Діду, вгадуй,— промовив крізь тріск на лінії Полворт.

— Та ти жартуєш,— відповів Страйк, у якого аж у грудях заціпило від передчуття.

— Все добув, друже.

— Ох чорт,— видихнув Страйк.

То була його власна теорія, але Страйк був такий здивований, ніби Полворт усе зробив сам.

— Склав тут у торбу, чекає на тебе.

— Я завтра з самого ранку когось пришлю...

— А я піду додому і прийму добрячу гарячу ванну,— відповів Полворт.

— Живчику, ти просто чортів...

— О, я такий. Потім поговоримо про мої заслуги. Я тут, Діду, зараз дуба дам. Усе, пішов додому.

Страйк подзвонив Робін і повідомив новини. Вона зраділа не менше.

— Так, так, завтра! — рішучо мовила вона.— Я завтра піду і все добуду!

— Не ризикуй,— застеріг її Страйк.— Ми не на змаганні.

Вночі він майже не спав.

Робін прийшла тільки о першій годині, та щойно Страйк почув грюкіт скляних дверей та її голос, він усе зрозумів.

— Ти що?..

— Так,— видихнула вона.

Робін була подумала, що він її зараз обійме — і це був би перехід межі, до якої Страйк раніше навіть не наближався,— але кинувся він насправді не до неї, а до телефону.

— Я дзвоню Анстису. Робін, ми це зробили.

— Корморане, я боюся, що...— почала Робін, але Страйк не почув. Він побіг до себе в кабінет і зачинив двері.

Робін опустилася на свій стілець, почувуючись у край непевно. За зачиненими дверима підносився й опадав нерозбірливий голос Страйка.

Робін знервовано підвелася і вийшла до вбиральні, де помила руки і довго дивилася у брудне й потріскане дзеркало, роздивляючись своє незвично золоте волосся. Повернувшись до офісу, знову сіла, але ні на чому не могла зосередитися; помітила, що ялинка з блискіток не горить, ввімкнула гірлянду, а тоді почала чекати, розсіяно гризучи ніготь — чого не робила уже багато років.

За двадцять хвилин з кабінету вийшов Страйк — щелепа висунута уперед, вираз на обличчі потворний.

— Тупий клятий довбень! — такі були його перші слова.

— Ні! — зойкнула Робін.

— І чути нічого не хоче, — говорив Страйк; надто накручений, щоб сісти, він кульгав туди-сюди маленьким приміщенням. — У нього, бачте, є та ганчірка, а на ній кров Квайна — велика справа, та він сто років тому міг порізатися! Такий закоханий у свою псячу теорію...

— Ти йому казав, що досить просто отримати ордер, і...

— Довбень! — заревів Страйк і вдарив кулаком металеву шафку, аж та затрусилася, а Робін підскочила.

— Але він не зможе нічого відкинути, коли експертиза...

— Так у тому-то й річ, Робін! — розвернувся до неї Страйк. — Якщо вони не зроблять обшук до експертизи, то, може, і шукати не буде чого!

— А ти йому сказав про машинку?

— Якщо той простий факт, що вона там узагалі опинилася, до цього дурня не доходить...

Робін більше нічого не пропонувала, тільки дивилася, як Страйк, насупившись, диває кімнатою, і боялася сказати про те, що непокоїло її саму.

— Та пішло воно, — сказав Страйк, ушосте розвернувшись до її столу. — Шок і трепет. Варіантів немає. Ал, — забурмотів він, знову дістаючи мобільний, — і Нік.

— Хто такий Нік? — спитала Робін, намагаючись встежити за ходом його думок.

— Він жонатий на адвокатці Леонори, — пояснив Страйк, натискаючи клавіші. — Давній приятель... працює гастроентерологом...

І він знову вийшов до свого офісу і ляснув дверима.

Не маючи інших справ, Робін налила в чайник води — серце її шалено калатало — і приготувала чай на двох. Горнятка холонули; вона

чекала.

Коли за чверть години Страйк знову вийшов, то здавався спокійнішим.

— Гаразд,— сказав він, взявши своє горнятко й відпивши.— Я маю план, і мені потрібна ти. Ти готова?

— Звісно! — озвалася Робін.

Страйк стисло пояснив, що саме вона має зробити. План був амбітний і сильно спирався на талан.

— Ну що? — нарешті спитав Страйк.

— Без проблем,— відповіла Робін.

— Можливо, ти нам і не знадобишся.

— Можливо,— погодилася Робін.

— З іншого боку, саме ти можеш зіграти ключову роль.

— Так,— погодилася Робін.

— Точно все гаразд? — спитав Страйк, уважно дивлячись на неї.

— Та без проблем,— запевнила Робін.— Я справді хочу взяти участь, просто...— вона завагалася,— боюся, що він...

— Що? — різко спитав Страйк.

— Боюся, що мені треба буде потренуватися,— відповіла Робін.

— А,— озвався Страйк, не зводячи з неї очей.— Так, це розумно. Часу маємо наче до четверга. Зараз ще раз перевірю Дату...

І він утретє зник у кабінеті. Робін знову сіла на свій стілець.

Вона відчайдушно прагнула взяти участь у затриманні вбивці Оуена Квайна. Але слова, які Робін хотіла вимовити, поки її не налякала різка реакція Страйка, були такі: «Боюся, що він міг мене помітити».

Ha, ha, ha, thou entanglest thyself in thine own work like a silkworm.

John Webster, *The White Devil*^[56]

У світлі старовинного вуличного ліхтаря мультяшні панно на фасаді Мистецького клубу Челсі вигляд мали напрочуд моторошний. На звичайних білих стінах кількох будинків, зрощених в одне ціле, намалювали веселку і персонажів цирку почвар: чотириногу білявку; слона, що поїдає господаря; худючого гутаперчевого хлопчика у смугастому костюмі арештанта, що ніби зникає у власному анусі. Клуб стояв на зеленій, сонній, дуже пристойній вулиці, де панувала тиша, бо снігопад повернувся мститися і хутко засипав дахи й тротуари — ніби й не було тієї короткої відлиги. Протягом четверга завірюха дедалі дужчала, і тепер крізь мигтіння ліхтаря і кружляння завії старий клуб зі свіжими фресками на стінах здавався дивно нереальним — картонна декорація, ярмаркове полотно.

Страйк стояв на затіненій алеї біля Олд-Черч-стріт і дивився, як один по одному гості прибувають на свою скромну вечірку. Він бачив, як Джері Вальдгрейв з кам'яним обличчям виводить з таксі старого Пінкельмана, а Деніел Чард у хутряній шапці й на милицях ніяково киває й вітає гостей. Елізабет Тассел приїхала на таксі сама; довго шукала гроші, трусилася від холоду. Останнім на машині з водієм прибув Майкл Фенкорт. Він спроквола вийшов з салону, розправив пальто і тільки тоді пішов усередину.

Детектив, якому на щільне кучеряве волосся рясно сипав сніг, витягнув мобільний і подзвонив брату.

— Привіт! — збудженим голосом сказав Ал.— Вони всі якраз у бенкетній залі.

— Багато людей?

— З десяток.

— Я заходжу.

Спираючись на ціпок, Страйк покульгав вулицею. Його пропустили, коли він назвався й пояснив, що прийшов як гість Дункана Гільфедера.

Ал і Дункан Гільфедер, зірковий фотограф, якого Страйк уперше в житті бачив, стояли за кілька кроків від входу. Гільфедер не дуже

розумів, хто такий Страйк і з якого доброго дива його, члена ексцентричного й приємного клубу, приятель Ал попросив запросити незнайому людину.

— Мій брат,— відрекомендував Страйка Ал. Він, здавалося, цим пишався.

— О,— байдуже зронив Гільфедер. На ньому були окуляри, схожі на ті, що носив Крістіан Фішер, пряме волосся звисало на плечі дещо неакуратним каре.— Я думав, у тебе молодший брат.

— То Едді,— пояснив Ал.— А це Корморан. Колишній військовий. Зараз працює детективом.

— О,— зовсім заплутався Гільфедер.

— Дякую,— мовив Страйк до них обох разом.— Ще чогось вип'єте?

У клубі було так гамірно й людно, що годі було щось роздивитися крізь натовп, крім проблесків яскравих диванів і коминка, де потріскувало велике вогнище. Стіни бару з низькою стелею рясно вкривали плакати, картини і фотографії; відчуття було, ніби опинився в замиському будиночку, затишному і дещо занехаяному. Страйк, найвищий чоловік у приміщенні, міг понад головами присутніх роздивитися дальній кінець зали. Далі лежав великий сад, на який вуличні прожектори кидали плями світла. На вічнозелених чагарниках і кам'яних скульптурах, що причаїлися серед рослин, лежав товстий шар незайманого снігу, чистий і гладенький, мов глазур.

Страйк пробився до бару і замовив вина для своїх приятелів, одночасно зазирнувши до бенкетної зали.

Люди сиділи за кількома довгими дерев'яними столами. Тут і відбувалася вечірка «Ропер-Чарда»; за великими вікнами біля їхнього столу виднівся сад, крижано-білий, примарний. З десятків людей — Страйк упізнав не всіх — зібралось привітати дев'яностолітнього Пінкельмана, який головував за столом. Як побачив Страйк, людина, що розсаджувала гостей, посадила Елізабет Тассел і Майкла Фенкорта чимдалі одне від одного. Фенкорт щось голосно говорив Пінкельману у вухо; навпроти сидів Чард. Елізабет Тассел всадовили біля Джері Вальдгрейва; вони між собою не розмовляли.

Страйк віддав Алу і Гільфедеру келихи з вином, а тоді повернувся до шинкваса по віскі для себе — спеціально, щоб краще роздивитися вечірку «Ропер-Чарда».

— А що це,— почувся чистий, мов дзвоник, голос десь знизу,— тут робиш ти?

Біля його ліктя стояла Ніна Ласселз, вбрана в ту саму чорну сукню на бретелях, яку вдягала на його день народження. Ні усмішки, ні спроб флірту. Вона ніби звинувачувала його.

— Привіт,— здивувався Страйк.— Не чекав тебе тут зустріти.

— Я тебе теж,— відказала вона.

Страйк більше тижня не відповідав на її дзвінки — від тієї ночі, коли переспав з нею, щоб тільки не думати про Шарлотту, яка вийшла тоді заміж.

— Отже, ти знаєш Пінкельмана,— мовив Страйк, намагаючись провадити світську бесіду перед лицем виразної ворожості.

— Я успадковую деяких авторів Джері, який іде з видавництва. Пінкі — один з них.

— Вітаю,— сказав Страйк. Ніна досі не усміхнулася.— Але ж Вальдгрейв прийшов на вечірку, так?

— Пінкі любить Джері. А от чому,— знову спитала вона,— тут ти?

— Роблю те, що мене найняли робити,— відповів Страйк.— Шукаю вбивцю Оуена Квайна.

Ніна закотила очі, явно вважаючи, що ця впертість уже не смішна.

— Як ти сюди потрапив? Вхід тільки для членів клубу.

— Маю знайомства,— відповів Страйк.

— А знову використати мене тобі на думку не спало?

Власне віддзеркалення в її великих мишачих очах Страйкові не сподобалося. Безперечно, він уже не раз використовував Ніну. Це було низько й ганебно; вона заслуговувала на краще.

— Я подумав, що вже досить,— сказав Страйк.

— Так,— кивнула Ніна.— То ти правильно подумав.

Вона відвернулася і повернулася за стіл, зайнявши останнє вільне місце між двома працівниками видавництва, яких Страйк не знав.

Він опинився просто в полі зору Джері Вальдгрейва. Той помітив Страйка, і Страйк побачив, як очі редактора за окулярами в роговій оправі розширюються. Стривожившись від пильного погляду Вальдгрейва, Чард теж розвернувся в цей бік і, понад сумнів, і собі упізнав Страйка.

— Як справи? — збуджено запитав Ал, який опинився поруч.

— А де той Гільхтось?

— Допив вино і пішов собі. Йому збіса дивно, що ми тут затіяли,— відповів Ал.

Ал теж не знав, що вони затіяли. Страйк тільки й пояснив, що йому треба потрапити до Мистецького клубу Челсі і що може знадобитися машина. Алів яскраво-червоний «альфа-ромео спайдер» чекав на вулиці неподалік. Страйкові з його коліном було страшенно боляче сідати в ту занижену машину і вилазити з неї.

Як Страйк і планував, тепер половина гостей за столом «Ропер-Чарда» гостро усвідомлювала його присутність. Страйк став так, щоб добре бачити їхні відображення в темних вікнах. Дві Елізабет Тассел сердито поглядали на нього понад меню, дві Ніни рішучо ігнорували, два Чарди з лискучими лисинами покликали офіціанта і щось шепотіли йому на вухо.

— Це той тип, що ми бачили в «Річковому кафе»? — спитав Ал.

— Так,— відповів Страйк, широко всміхнувшись, коли міцний офіціант загородив від нього Чарда і рушив у його бік.— Гадаю, зараз нас спитають, чи маємо ми право тут бути.

— Перепрошую, сер,— стиха почав офіціант, коли підійшов до Страйка,— чи можу я спитати...

— Ал Рокбі — ми з братом тут вечеряємо з Дунканом Гільфедером, — люб'язно відповів Ал, не давши Страйкові навіть рота розтулити. Тон Ала сочився подивом з того, що до них узагалі підходять з такими питаннями. Він був чарівний і привілейований молодик, всюди бажаний гість, з бездоганними рекомендаціями; включивши Страйка до

родини, він ніби перекинув на нього цю саму ауру приналежності й доречності. З вузького обличчя Ала дивилися очі Джонні Рокбі. Офіціант поспішно вибачився і відійшов.

— Ми їх маємо роздратувати? — спитав Ал, поглядаючи на стіл видавництва.

— Не завадить,— усміхнено відповів Страйк, попиваючи віскі. Деніел Чард у цей час виголошував надуману промову на честь Пінкельмана. З-під столу видобули листівку й подарунок. На кожну усмішку до старого припадав нервовий позирок на кремезного чорнявого чоловіка, який роздивлявся компанію, сидячи біля шинкваса. Не обертався тільки Майкл Фенкорт. Він або не знав про присутність детектива, або його вона не зачіпала.

Коли принесли закуски, Джері Вальдгрейв підвівся й пішов до

шинкваса. Ніна й Елізабет дивилися йому вслід. Йдучи до вбиральні, Вальдгрейв хіба кивнув Страйку, але на зворотному шляху затримався.

— Здивований, що ви тут.

— Правда? — озвався Страйк.

— Так,— відповів Вальдгрейв.— Від вашої присутності людям... незручно.

— Нічим не можу зарадити,— сказав на це Страйк.

— Ви можете принаймні не витріщатися на нас отак.

— Це мій брат Ал,— мовив Страйк, ігноруючи прохання. Ал широко всміхнувся і простягнув руку, яку Вальдгрейв потиснув, але не здався.

— Ви дратуєте Денієла,— повідомив Вальдгрейв, дивлячись детективу просто у вічі.

— Дуже шкода,— сказав Страйк.

Редактор скуйовдив неохайну чуприну.

— Ну як хочете.

— Дивно, що вас обходять почуття Денієла Чарда.

— Вони мене не обходять,— відповів Вальдгрейв,— та коли він не в гуморі, то псує життя всім навколо. Я хочу, щоб цей вечір був приємним для Пінкельмана. Не розумію, нащо ви тут.

— Хотів дещо передати,— мовив Страйк.

Він дістав зі внутрішньої кишені білий непідписаний конверт.

— Що це?

— Це для вас,— відповів Страйк.

Вальдгрейв узяв конверт. Вигляд мав збентежений.

— Вам слід про дещо поміркувати,— мовив Страйк, присуваючись ближче до здивованого редактора, бо в барі було гамірно.— Незадовго до смерті дружини Фенкорт хворів на свинку.

— Що? — не зрозумів Вальдгрейв.

— Дітей у нього немає. Я практично впевнений, що він безплідний. Подумав, що вам це може бути цікаво.

Вальдгрейв витріщився на нього, розтулив рота, не знайшов слів і просто відійшов, стискаючи в руці конверт.

— Що це було? — спитав у Страйка Ал, який помирав від цікавості.

— План А,— відповів той.— Зараз подивимося.

Вальдгрейв сів за стіл «Ропер-Чарда». Відбиваючись у чорній

шибці, він розпечатав Страйків конверт. З подивом витягнув з нього другий конверт. На цьому було ім'я.

Редактор озирнувся на Страйка, той звів брови.

Джері Вальдгрейв завагався, тоді розвернувся до Елізабет Тассел і передав конверт їй. Та насупилася, прочитала. Підвела очі на Страйка. Страйк усміхнувся і відсалютував їй склянкою з віскі.

На мить Тассел теж ніби завагалася; тоді торкнула ліктем сусідку і передала конверт.

Той поплив до голови столу і був переданий Майклові Фенкортю.

— Ось! — мовив Страйк.— Мені треба вийти в садок, Але, хочу покурити. Будь тут і тримай телефон під рукою.

— Тут не можна розмовляти по мобільному...

Та спіймавши погляд Страйка, Ал умить виправився:

— Все зроблю.

Does the silkworm expend her yellow labors For thee? For thee does she undo herself?

Thomas Middleton, *The Revenger's Tragedy*^[57]

Сад був безлюдний і пронизливо-холодний. Страйк по кісточки вступив у сніг, але правою ногою не міг відчутти холоду, що пробрався під холошу штанів. Будь-хто з курців, що звикли виходити сюди на газон, зараз надали б перевагу вулиці. Страйк проклав самотній слід серед холодної білості й мовчазної краси і спинився біля круглого ставочка, що нині перетворився на щільний диск сірого льоду. Посередині сидів у великій раковині пухкий бронзовий купідон. Він мав на собі густу снігову перуку, а лук націлив просто в темні небеса, а не туди, де стріла могла влучити в людське серце.

Страйк закурив і розвернувся до с'яйливого клубу. Гості й офіціанти здавалися паперовими фігурками, які хтось рухає по освітленому екрану.

Якщо Страйк бодай трохи розуміє цього чоловіка, то Фенкорт прийде. Хіба для письменника, для людини, що всі враження мусить перетворити на слова, для любителя макабричного й дивного це не невідпорна спокуса?

І звісно ж, за кілька хвилин Страйк побачив, як відчинилися двері, почув уривки розмов, музики, а тоді — кроки.

— Містере Страйк?

У темряві голова Фенкорта здавалася особливо великою.

— Хіба не простіше було б вийти на вулицю?

— Мені краще в садку,— відповів Страйк.

— Розумію.

Фенкорт здавався приємно враженим і ніби збирався принаймні якийсь час підігравати Страйкові. Детектив підозрював, що все це тішило його потяг до театральності: саме його викликає з-за столу, де всі сидять знервовані, чоловік, чия присутність усіх так бентежить.

— У чім справа? — запитав Фенкорт.

— Ціную вашу думку,— відповів Страйк.— Питання про критичний аналіз «Бомбікса Морі».

— Знову? — здивувався Фенкорт.

Його теплий настрій холонув разом з ногами. Фенкорт щільніше загорнувся в пальто — сніг падав рясно — і мовив:

— Я сказав про ту книжку все, що хотів.

— Одна з перших оцінок «Бомбікса Морі», що я почув,— провадив Страйк,— відзначала, що ця книжка дуже схожа на ваші ранні твори. Кров, кишки і таємничі символи — здається, я чув саме такі слова.

— І? — Фенкорт сховав руки в кишені.

— І що більше я розмовляв з людьми, які знали Квайна, то очевидніше ставало, що книжка, яку всі читали, мало нагадувала ту, про яку він розповідав, коли писав.

Дихання Фенкорта хмаркою вихоплювалося з його рота, приховуючи грубі риси обличчя, які Страйк і так заледве бачив.

— Я навіть розмовляв з дівчиною, яка стверджує, що їй читали уривок, якого у фінальній версії немає.

— Письменники викидають шматки тексту,— відповів Фенкорт, переступаючи з ноги на ногу; плечі він підняв аж до вух.— Оуену варто було б викинути набагато більше. Власне, кілька романів.

— Є також повтори його більш ранніх творів,— провадив Страйк.— Два гермафродити, два закривавлені мішки. Купа сексуальних сцен.

— Містере Страйк, Оуен мав обмежену уяву.

— Він лишив по собі нотатки, де перелічуються можливі імена персонажів. Одне з цих імен є на касеті для друкарської машинки, яку винесли з кабінету до того, як його опечатала поліція, але в тексті роману цього імені немає.

— Передумав,— роздратовано сказав Фенкорт.

— Це звичайне ім'я, нічого символічного чи архетипного, на відміну від імен у закінченому рукописі,— мовив Страйк.

Очі звикали до темряви, і тепер він уже міг роздивитися тінь цікавості на грубому обличчі Фенкорта.

— Цілий ресторан бачив і чув, гадаю, останню трапезу Квайна і його останній публічний виступ,— провадив Страйк.— Надійний свідок стверджує, що Квайн на весь ресторан кричав, мовляв, одна з причин, чому Тассел боїться представляти книжку — це «млява кабака Фенкорта».

Страйк сумнівався, що їх з Фенкортом добре видно знервованій публіці за столом видавництва. їхні фігури зливалися з деревами й скульптурами, але рішучо налаштована людина знайшла б їх за

крихітним вогником цигарки у Страйка в руці — принадою для снайпера.

— Річ у тім, що в «Бомбіксі Морі» немає й слова про вашу кабаку, — провадив Страйк. — Немає й слова про «прекрасні заблукані душі» — так Квайн обіцяв описати свою коханку і юну трансгендерну подругу. І ніхто не обливає шовкопрядів кислотою; щоб отримати їхні кокони, їх варять.

— І? — повторив Фенкорт.

— І я мусив зробити висновок, — відповів Страйк, — що «Бомбікс Морі», якого всі читали, — це не той «Бомбікс Морі», що його написав Квайн.

Фенкорт припинив тупцювати. На мить завмер і ніби всерйоз обміркував слова Страйка.

— Я... Та ні, — сказав він, здається, більше до себе. — Цю книжку написав Квайн. Стиль його.

— Дивно, що ви так кажете, бо всі, хто добре знає Квайнів специфічний стиль, відзначають чужий голос у цій книзі. Деніел Чард гадає, що то Вальдгрейв. Вальдгрейв — що то Елізабет Тассел. А Крістіан Фішер почув вас.

Фенкорт зі звичною зверхністю знизав плечима.

— Квайн намагався наслідувати кращого письменника.

— Вам не здається, що зі своїми прототипами з життя він поводитьсь якось нерівно?

Фенкорт узяв цигарку й запальничку, запропоновані Страйком, і тепер слухав мовчки, зацікавлено.

— Квайн каже, що дружина й Літагентка паразитували на ньому, — мовив Страйк. — Неприємно, але хто завгодно міг звинуватити в такому людей, що, так би мовити, живуть з його заробітку. Квайн закидає коханці, що та не дуже любить тварин, і ще вводить чи то завуальовану альянцію на погані книжки, що їх вона пише, чи то досить бридкий натяк на рак грудей. Трансгендерна подружка Квайна відбувається лише глузуванням з приводу вокальних вправ — і це після того, як (за її словами) вона повідала йому свою історію і поділилася найпотаємнішими секретами. Квайн звинувачує Чарда фактично в убивстві Джо Норта і дуже грубо натякає, що той хотів зробити з Джо дещо інше. І ще цей закид, буцімто ви винні у смерті своєї першої дружини. Все це — або загальновідомі речі, або поширені плітки, або

легко вигадати.

— Але болить від того не менше,— стиха сказав Фенкорт.

— Погоджуюся,— кивнув Страйк.— У результаті багато людей дуже злі на Квайна. Проте єдине справжнє одкровення у книзі — це те, що то ви буцімто насправді зачали Джоанну Вальдгрейв.

— Я вам казав — ну, все одно що казав,— минулого разу, коли ми бачилися,— напруженим голосом промовив Фенкорт,— що це обвинувачення не просто облудне, а ще й нереальне. Я неплідний, і Квайн...

— ...і Квайн мусив би про це знати,— погодився Страйк,— бо ви з ним ще так-сяк ладнали, коли ви захворіли на свинку. Квайн уже глузував з цього у «Братах Бальзаках». І від цього обвинувачення, приховане в образі Різника, видається ще дивнішим, правда ж? Ніби це написала людина, яка не знає про ваше безпліддя. Вам це не спало на думку, коли ви читали книжку?

Сніг рясно сипав на волосся й плечі обох чоловіків.

— Не думаю, що Оуена обходило, правда то все чи ні,— повільно мовив Фенкорт, випускаючи дим.— Бруд прилипає до людини. Оуен просто розкидав його навсібіч. Мабуть, хотів наробити якнайбільше біди.

— Гадаєте, він саме тому надіслав вам рукопис одному з перших?
— Коли Фенкорт не відповів, Страйк додав: — Це, знаєте, легко перевірити. Кур'єр, поштова служба — мали залишитися записи. З тим самим успіхом ви можете просто мені сказати.

Довга пауза.

— Гарзд,— нарешті зронив Фенкорт.

— Коли ви отримали рукопис?

— Шостого, вранці.

— І що ви з ним зробили?

— Спалив,— коротко відповів Фенкорт, точно як Кетрин Кент.— Я зрозумів, чого домагається Оуен: хоче публічного скандалу, максимального розголосу. Останній шанс невдахи... Я не збирався його тішити.

До них долинув ще уривок сміху й музики зсередини, коли відчинилися і зачинилися двері до садка. Непевні кроки за снігопадом, а тоді з темряви виступила масивна постать.

— Що,— захрипіла Елізабет Тассел, загорнута у важке пальто з

хутряним коміром,— тут відбувається?

Щойно почувши її голос, Фенкорт ніби зібрався піти. Коли був останній раз, що вони розмовляли лицем до лица, а не в натовпі з сотні людей?

— Хвильку заждіть, будь ласка,— попросив письменника Страйк. Фенкорт завагався. Тассел низьким хрипким голосом звернулася до Страйка:

— Пінкі скучив за Майклом.

— Вам це добре знайомо,— мовив Страйк.

Сніг шерхотів листям і засипав ставок, з центру якого купідон цілився в небо.

— Ви вважали, що творчість Елізабет до болю вторинна, так? — спитав Страйк у Фенкорта.— Ви з нею вивчали яacobінські трагедії помсти, тому є певна подібність між вашим і її стилями. Але, гадаю, ви чудово імітуєте чужий стиль,— звернувся Страйк уже до Тассел.

Він знав, що Тассел приїде, якщо забрати Фенкорта, що злякається: про що він там говорить з письменником у п'їтьмі? Тассел стояла абсолютно незворушно, сніг засипав її хутряний комір і сталєво-сивє волосся. У слабкому жєврїннї вікон клубу Страйк лєдь-лєдь розрїзняв контури її обличчя. Її погляд вражав уважнїстю й порожнїстю. Елізабет Тассел мала мертві, пусті очі акули.

— Наприклад, ви ідеально скопїювали стиль Елспет Фенкорт.

У Фенкорта відпала щєлєпа. Якусь мить було тихо: тїльки шерехтїв снїг і лєдь чутно свистїло в лєгенях Елізабет Тассел.

— Я від самого початку вирїшив, що Квайн на вас щось мав,— провадив Страйк.— Ви не схожі були на жїнку, яка дозволить зробити з себе чийсь персональний банк і прислугу; яка залишить при собі Квайна, а Фенкорта відпустить. І ще всі ті просторїкування про свободу слова... то ви написали пародїю на книжку Елспет Фенкорт, через яку та вкоротила собі віку. Всї ці роки тїльки й було доказів, що ваше слово, нїби Оуєн вам показував ту пародїю. Насправдї було точно навпаки.

Знову тиша, тїльки шелєстїть снїг і з грудєй Елізабет Тассел вириваєтьєся моторошний тихий свист. Фенкорт з роззявлєним ротом дивився то на лїтагєнтку, то на детєктива.

— Полїція запїдозрила, що Квайн вас шантєжував,— додав Страйк, — але ви відкараскалися зворушливою казочкою, мовляв, позичали йому грошї для Орландо. Ви бїльш нїж чвєрть столїття платили Оуєну

за мовчання, так?

Страйк намагався розговорити Тассел, але та мовчала і тільки дивилася на нього темними порожніми очима — мов на блідому негарному обличчі були просвердлені дірки.

— Як ви про себе сказали, коли ми обідали? — спитав Страйк.— «Уособлення безневинної старої діви»? Що ж, ви знайшли, де вимістити свою невдоволеність.

Божевільні порожні очі раптом метнулися до Фенкорта. Той засовався на місці.

— Що — сподобалося вам гвалтувати й убивати кожного, хто мав з вами справу, Елізабет? Один великий вибух злоби й соромітництва, помста всім за все, виставлення себе невизнаним генієм, знуцання з кожного, в кого особисте життя вийшло щасливішим, хто мав задоволення...

У темряві почувся тихий голос, і якусь мить Страйк не міг зрозуміти, звідки він лине. Голос був дивний, незнайомий, тоненький і нездоровий: голос, який могла вигадати божевільна для зображення безневинності й доброти.

— Ні, містере Страйк,— зашепотіла Тассел, ніби мати, що вмовляє сонну дитину лежати й не пручатися.— Бідний ви дурник. Бідосенька.

Вона засміялася силуваним сміхом: груди ходять ходором, в легенях свистить.

— Він отримав сильне поранення в Афганістані,— пояснила Тассел Фенкорту тим самим моторошним співом-туркотінням.— Гадаю, контузія. Пошкоджено мозок, точно як у маленької Орlando. Бідному містерові Страйку потрібна допомога лікаря.

Її легені свистіли, дихання прискорилося.

— Треба було купити ще й маску, так, Елізабет? — спитав Страйк.

Здається, він побачив, як ті очі потемнішали й розчахнулися, як розширилися від виплеску адреналіну зіниці. Великі, ніби в чоловіка, руки стислися в кулаки.

— Ви собі гадали, що продумали все, так? Мотузки, маскувальний костюм, спецодяг, щоб захиститися від кислоти — але ви не знали, що вдихання її випарів теж пошкоджує тканини.

Від холодного повітря Тассел засапалася сильніше. Панічне хекання звучало як сексуальне збудження.

— Гадаю,— з продуманою жорстокістю провадив Страйк,— від

цього ви буквально божеволієте, так, Елізабет? Сподіваймося, що присяжні повірять. Згаяне життя! Бізнес полетів під три чорти, ні чоловіка, ні дітей... Скажіть, а ви ж мали колись невдалий секс? — спитав Страйк, вглядаючись у їхні профілі.— Ота «млява кабака»... схоже, Квайн про це й писав у справжньому «Бомбіксі Морі».

Тассел і Фенкорт стояли спинами до світла, тож роздивитися їхні обличчя Страйк не міг. Проте відзначив мову тіла: обидва вмить сахнулися геть одне від одного і розвернулися до нього. Тінь спільного фронту.

— Коли це сталося? — спитав Страйк, вдивляючись у темний силует Елізабет.— По смерті Елспет? Але потім ви знайшли собі Фенеллу Вальдгрейв, так, Майкле? Там уже проблем з потенцією не було, га?

Елізабет задишливо зойкнула, ніби він її вдарив.

— Та Господи Боже,— загарчав Фенкорт. Тепер і він розсердився на Страйка. Той проігнорував докір. Він досі працював над Елізабет, намагався спровокувати; її легені свистіли, добуваючи кисень під снігопадом.

— Мабуть, страшенно розлютились, коли Квайн захопився і перед цілим «Річковим кафе» почав кричати про справжній зміст «Бомбікса Морі», так, Елізабет? А ви ж його просили — ні пари з вуст про те.

— Ненормальний. Ви хворий,— прошепотіла вона, шкірячи жовті зуби в силуваній усмішці під акулячими очима.— Війна вас не просто скалічила...

— Дуже мило,— оцінив Страйк.— А ось і жорстоке стерво, про яке мені всі казали...

— Шкутильгаєте Лондоном, рветесь в газети,— задихалася Елізабет.— Ви точно як бідний Оуен, от точно як він... він так любив газети, правда ж, Майкле? — розвернулася вона до Фенкорта.— Хіба ж Оуен не любив увагу преси? Тікав, мов маленький хлопчик, що грається в хованки...

— Ви підказали Оуену сховатися на Тальгарт-роуд,— мовив Страйк.— То все була ваша ідея.

— Я більше цього не слухатиму,— прошепотіла Тассел; легені засвистіли, коли вона ковтнула холодного повітря і підвищила голос: — Я не слухаю, містере Страйк. Не слухаю. Ніхто вас не слухає, дурню...

— Ви мені казали, що Оуен був ласий до похвали,— Страйк

підвищив голос, перекриваючи тоненьке квиління, в якому вона силкувалася потопити його слова.— Гадаю, він розказав вам весь запланований сюжет «Бомбікса Морі» багато місяців тому, і гадаю, що Майкл там був присутній теж — не в такій грубій подобі, як Марнослав, але були якісь кпини з приводу потенції, так? «Час розплати для вас обох», га?

Як він і очікував, Тассел на тому задихнулася і обірвала свою мантру.

— Ви сказали Квайнові, що «Бомбікс Морі» — геніальне творіння, що це буде його найкраща книжка, що вона матиме успіх, але слід мовчати про зміст, щоб уникнути позовів і щоб постріл вийшов гучніший, коли все розкриється. Ви мали купу часу, щоб усе влаштувати, так, Елізабет? Двадцять шість років порожніх вечорів — ви могли б написати купу книжок, адже першу створили ще в Оксфорді... але про що б ви писали? Ви не те щоб жили повним життям, так?

На її обличчі промайнув неприхований гнів. Долоні стис-лися в кулаки, але Тассел стрималася. Страйк хотів, щоб вона відкрилася, здалася, але ті акулячі очі тільки видивлялися слабіну в ньому, чекали, коли відкриється він.

— Ви створили роман з плану вбивства. Вительбушення й полиття кислотою — то не символи, то спосіб обдурити експертизу. Але всі вирішили, що це літературний прийом. І отже, той егоїстичний йолоп допоміг вам спланувати його власну смерть. Ви йому сказали, що вигадали, як повернути увагу громадськості й підвищити прибутки: влаштувати десь на публіці скандал, щоб ви казали, мовляв, книжку не можна видавати, надто бешкетна — і тоді Квайн зникне. Ви розпустите чутки про зміст книги, а коли врешті-решт Квайна знайдуть, ви укладете угоду на великі гроші.

Тассел хитала головою, її легені боролися за повітря, але мертві очі все вдивлялися Страйкові в обличчя.

— Квайн приніс книжку. Ви почекали кілька днів — до ночі Гая Фокса, коли буде багато галасу — а тоді розіслали примірники власного рукопису Фішеру (щоб пішло більше пліток), Вальдгрейву і ще Майклу. Влаштували гучну сварку, тоді пішли за Квайном на Тальгарт-роуд...

— Ні,— вимовив Фенкорт, ніби нездатний стриматися.

— Так,— безжалісно кивнув Страйк.— Квайн не розумів, що має боятися Елізабет — адже вона була його спільницею у запланованому

поверненні століття. Гадаю, він на той час уже забув, що багато років шантажував вас? — спитав Страйк у Тассел.— Набув собі звичку просити у вас гроші й отримувати їх. Не думаю, що ви взагалі згадували в розмовах з Квайном про ту пародію, хоч вона і зруйнувала ваше життя... А знаєте, що, на мою думку, сталося, коли він вас впустив, Елізабет?

Мимохіть Страйк пригадав ту сцену: велике арочне вікно, під ним — тіло, ніби якийсь моторошний натюрморт.

— Гадаю, ви умовили того наївного нарциса стати в позу для рекламного фото. Він опустився навколішки, так? Герой справжнього роману, мабуть, десь про щось благає чи молиться? Чи його зв'язують, як вашого Бомбікса? Квайнові, мабуть, сподобалася ідея — позувати зв'язаним. А вам було дуже легко зайти йому за спину і пробити голову металевою підпорою для дверей, так? За феєрверками навколо не було чути, як ви вдарили Квайна, зв'язали, розрізали черево і...

Фенкорт випустив задушений, зляканий зойк, але Тассел знову затуркотіла — кошмарна травестія жалості:

— Вам треба звернутися до лікаря, містере Страйк. Біднесенький містер Страйк,— і на превеликий подив Страйка, вона простягнула велику руку до його засипаного снігом плеча.

Пам'ятаючи, що скоїли ці руки, Страйк інстинктивно відступив на крок, і тоді рука Тассел опустилася, завмерла; жінка рефлекторно стиснула й розслабила кулак.

— Ви поклали в дорожню торбу кишки Оуена і справжній рукопис, — провадив детектив. Тассел підійшла так близько, що він відчував запах парфумів і застарілого цигаркового диму.— Далі ви надягнули плащ і капелюх Квайна й пішли. І рушили до оселі Кетрин Кент, щоб покласти в її поштову щілину четверту копію фальшивого «Бомбікса Морі». Так ви хотіли збільшити коло підозрюваних і кинути тінь на жінку, яка мала те, чого ніколи не мали ви: секс. Яка мала товариство, мала принаймні одного друга.

Тассел вдавано засміялася, але сміх вийшов маніакальний.

Її пальці все стискалися й розтискалися.

— Ви з Оуеном пречудово знайшли б спільну мову,— прошепотіла вона.— Авжеж, Майкле? Хіба він не потоваришував би

з Оуеном? Хворобливі фантазії... містере Страйка, вас люди візьмуть на кпини,— Тассел дихала дедалі важче, з білого обличчя

дивилися незворушні, мертві, порожні очі.— Бідний каліка намагається повторити колишній успіх, женеться за славою батька...

— Ви маєте докази цих тверджень? — спитав з-за віхоли Фенкорт; його голос був хрипкий від бажання не вірити. Це була не трагедія на папері, не сценічна смерть у театральному гримі. Тут, поруч з ним, стояла подруга студентських літ, і хай що зробило з ними життя, думка про те, що кремезна й негарна закохана дівчина, яку він знав у Оксфорді, могла перетворитися на жінку, здатну на таке моторошне вбивство, була майже нестерпна.

— Так, я маю докази,— тихо відповів Страйк.— У мене є загорнута в чорну паранджу друга друкарська машинка — та сама модель, що й у Квайна,— і заплямований кислотою комбінезон, для ваги набитий камінням. Мій знайомий норець-аматор кілька днів тому дістав їх з моря. Машинка, паранджа й інше лежали на дні під горезвісними скелями у Гвітіані: у Пащі пекла, що її зображено на обкладинці книжки Доркас Пенджеллі. Гадаю, вона показувала вам це місце, коли ви приїхали в гості, так, Елізабет? І ви пішли туди на самоті з мобільним, а їй сказали, що ловите кращий сигнал?

Тассел випустила моторошний низький стогін — зойк людини, яку вдарили в живіт. Якусь мить усі стояла нерухомо, а тоді Тассел незграбно розвернулася й побігла, спотикаючись, у бік клубу. Здригнувся яскраво-жовтий прямокутник світла, тоді зник: двері відчинилися і зачинилися.

— Але ж,— мовив Фенкорт, зробивши кілька кроків уперед, а тоді приголомшено озирнувшись на Страйка,— ви не можете... ви маєте її зупинити!

— Я б її не зупинив, навіть якби хотів,— відповів Страйк, відкидаючи недопалок у сніг.— Коліно болить.

— Вона бозна-що накоїть!..

— Мабуть, укоротить собі віку,— погодився Страйк, дістаючи мобільний.

Письменник витріщився на нього.

— Ви... та ви просто холонокровний покидьок!

— Ви не перший це кажете,— озвався Страйк, натискаючи кнопки на мобільному.— Готова? — спитав він у телефон.— Ми виходимо.

Dangers, like stars, in dark attempts best shine.

Thomas Dekker, *The Noble Spanish Soldier*^[58]

Крізь натовп курців під фасадом клубу проштовхалася кремезна жінка, яка ніби не бачила, куди йде, і ковзала на снігу. Вона помчала темною вулицею; хутряний комір пальта злітав і опадав.

З провулку виїхало таксі, над яким сяяв напис «Вільно», і жінка зупинила його, дико вимахуючи руками. Кеб негайно загальмував. Фари посилали в темряву два конуси світла, які обривав щільний снігопад.

— Фулгем-Пелес-роуд,— мовив хрипкий низький голос, змішаний з риданнями.

Таксі зрушило з місця. Кеб був старий, скляна перегородка між водієм і пасажиром укрита плямами, бо водій багато років курив. Щоразу як у салон падало світло вуличних ліхтарів, у дзеркалі заднього огляду виринала Елізабет Тассел: вона тихо плакала, ховаючи обличчя у великих долонях.

Водійка не питала, у чому справа, тільки озирнулася на темну вулицю позаду, де до червоної спортивної машини квапилося двоє чоловіків.

Таксі звернуло за ріг, а Елізабет Тассел усе плакала в долоні. Товста вовняна шапка на водійці кололася, але за довгі години чекання жінка встигла не раз подякувати шапці. Таксі мчало вздовж Кінгз-роуд, приминаючи шинами товстий пухнастий сніг, який відмовлявся перетворитися на сльоту. Навколо вирувала безжалісна віхола; на дорогах чигала смертельна небезпека.

— Ви не туди їдете.

— Вулиці перекрили,— збрехала Робін.— Через снігопад.

їхні з Елізабет погляди зустрілися у дзеркалі заднього огляду. Літагентка озирнулася через плече. Червоний «альфа-ромео» був надто далеко — не роздивитися. Тассел дико роззирнулася на будівлі навколо. Робін чула моторошний свист, що виривався з її грудей.

— Ми їдемо у протилежному напрямку!

— Я за хвилину розвернуся,— пообіцяла Робін.

Вона не бачила, як Елізабет Тассел смикає дверцята, але почула.

Дверцята всі були заблоковані.

— Можете висадити мене тут,— гучно наказала Тассел.— Я сказала, висадіть мене!

— Ви за такої негоди іншого таксі не зловите,— відповіла Робін.

Розрахунок був на те, що збентежена Тассел помітить, що таксі їде не туди, трохи пізніше. Кеб тільки наближався до Слоун-скверу. До Нового Скотланд-Ярду була ще миля. Очі Робін метнулися до дзеркала заднього огляду. «Альфа-ромео» крихітною червоною цяткою виднілася удалині.

Елізабет розстебнула пасок безпеки.

— Зупиніть таксі! — заволатала вона.— Зупиніться, випустіть мене!

— Я не можу тут зупинитися,— відповіла Робін зі спокоєм, якого не відчувала, бо Літагентка злізла з сидіння і великими руками смикала за скляну перегородку.— Мадам, я мушу просити вас сісти...

Скляний екран від'їхав. Руки Елізабет вчепилися в шапку й волосся Робін, її обличчя опинилося майже поруч; погляд був отруйний. Волосся Робін пітними пасмами упало їй на обличчя.

— Пустіть мене!

— Ти хто така? — заволатала Тассел, смикаючи Робін за волосся.— Ральф сказав, що бачив, як якась блондинка рилася в нашому смітті... Ти хто така?!

— Пустіть! — закричала Робін, а Тассел вільною рукою схопила її за горло.

За двісті ярдів від них Страйк кричав на Ала:

— Тисни, тисни на газ, там щось не те, ти тільки глянь...

Таксі попереду водило по всій дорозі.

— От не їде по льоду нормально,— застогнав Ал, коли «альфа-ромео» не загальмувала вчасно, а таксі звернуло за ріг на Слоун-сквер і зникло з очей.

Тассел майже вилізла на переднє сидіння і кричала на все своє понівечене горло, а Робін однією рукою відбивалася від неї, а другою утримувала кермо. Вона не бачила, куди їде, за волоссям і снігопадом, ще й руки Тассел зімкнулися на її горлянці й тиснули, тиснули. Робін спробувала намацати гальмо, але таксі рвонуло уперед. Вона зрозуміла, що натиснула газ. Дихати не було чим. Відпустивши кермо, Робін обома руками спробувала розтиснути хватку літагентки. Крики пішоходів, машина смикається уперед, тріщить скло; обпалює тіло, врізаючись у нього, пасок безпеки... Таксі у щось врізалося, а Робін зісковзнула в

морок, усе почорніло...

— К бісу машину, кидай її, швидше, швидше! — закричав на Ала Страйк, перекриваючи виття сирени у крамниці й зойки наляканих перехожих. Ал так-сяк загальмував посеред дороги за сотню ярдів від місця, де таксі в'їхало у вітрину. Ал вискочив з машини, поки Страйк тільки намагався підвестися. Група святкувальників у вечірньому вбранні, які розбіглися навсібіч, коли на тротуар виїхало таксі, шоковано споглядали, як Ал біжить до місця аварії, ковзаючи й мало не падаючи.

Задні дверцята таксі відчинилися. Елізабет Тассел вискочила з машини і пустилася навтьоки.

— Хапай її, Але! — ревів Страйк, кульгаючи по снігу.— Хапай!

У школі Ле-Розей була чудова команда регбістів. Ал звик до наказів. Коротка пробіжка — й от він накинувся на Тассел. Та з гучним «бух!» упала на сніг під протести жіноцтва, й Ал притиснув її до тротуару. Тассел пручалася і лаялася, Ал відкараскувався від гречних чоловіків, які прийшли на поміч дамі в біді.

Страйк те все ігнорував; він біг, ніби у сповільненому кіно, старався не впасти, продирався до зловісно тихого таксі. Вся увага була прикута до Ала і його непокірної і сварливої полонянки; нікому не спало на думку подивитися, як там водійка за кермом кебу.

— Робін...

Вона схилилася набік — пасок безпеки не давав упасти. На обличчі в Робін була кров, але на своє ім'я вона зреагувала слабким стогоном.

— Ой бляха... слава Богу...

Площа вже повнилася звуком поліційних сирен. їхнє виття перекрило волення сигналізації і протести шокваних лондонців, а Страйк розстебнув пасок безпеки на Робін і легенько опустив її на сидіння, коли вона спробувала встати.

— Сиди.

— Вона зрозуміла, що я везу її не додому, — пробурмотіла Робін.— Одразу здогадалася.

— Це не має значення, — видихнув Страйк.— Скотланд-Ярд сам до нас приїхав.

З дерев навколо площі виблискували вогники-діаманти. Сніг сипався на юрбу, з розбитої вітрини стирчало таксі, посеред дороги криво стояла спортивна машина, й от під'їхала поліція. Сині виблиски

блимавок відбилися в битому склі на землі, звук сирен розчинився у волянні сигналізації.

Страйків єдинокровний брат намагався пояснити, з якого це дива він сидить верхи на шістдесятилітній жінці, а сам утомлений детектив опустився на підлогу таксі поруч зі своєю напарницею й виявив, що — попри недоречність такої дії — регоче.

За тиждень по тому

CYNTHIA: How say you, Endymion, all this was for love?

ENDYMION: I say, madam, then the gods send me a woman's hate.

John Lyly, Endymion: or, the Man in the Moon^[59]

Страйк ніколи раніше не був у квартирі Робін і Метью в Ілінгу. Його наполегливе прохання до Робін взяти відпустку й одужати після незначного струсу мозку і спроби задушення було сприйняте погано.

— Робін,— терпляче повторював Страйк по телефону,— я все одно мушу зачинити офіс. На Денмарк-стріт повно преси... я зараз живу в Ніка й Ільзи.

Але він не міг поїхати в Корнволл, не побачивши її. Коли Робін відчинила двері, Страйк радо відзначив, що синці в неї на шиї й чолі поблякли, стали блідо-жовто-блакитні.

— Як ти? — спитав Страйк, витираючи ноги.

— Чудово! — відповіла Робін.

Квартира була маленька, але ошатна, а ще тут пахло парфумами Робін, на які Страйк якось не звертав уваги. Мабуть, почав їх відчувати, бо цілий тиждень того запаху не було поруч. Робін повела його до вітальні з точно такими самими кремовими стінами, як в оселі Кетрин Кент, і Страйк з цікавістю побачив на кріслі книжку: «Допит у розслідуванні: психологія та практика». В кутку стояла маленька ялинка з білими й сріблястими прикрасами, точно як на деревах навколо Слоунскверу, які правили за тло фотографіям понівеченого таксі у пресі.

— Метью як — змирився? — спитав Страйк, сідаючи на диван.

— Можу сказати, що бачила його й щасливішим,— широко всміхнулася Робін.— Чаю?

Вона знала, який чай п'є Страйк: міцний, креозотового кольору.

— А це на Різдво,— мовив Страйк, коли вона повернулася з тацею, і вручив Робін непоказний білий конверт. Робін з цікавістю відкрила його і дістала складені аркуші з текстом.

— Курс професійного стеження в січні,— сказав Страйк.— Коли наступного разу будеш витягати пакет із собачим лайном зі смітника, тебе ніхто не помітить.

Робін засміялася від радості.

— Дякую! Ой, дякую тобі!

— Більшість жінок зраділа б квітам.

— Я не більшість жінок.

— Це я помітив,— кивнув Страйк і взяв шоколадне печиво.

— А його вже дослідили? — спитала Робін.— Ну, собаче Лайно?

— Так. Повно людських нутрощів. Тассел потроху розморожувала їх. Знайшли рештки в мисці її доbermana і ще купу в морозилці.

— О Господи.

З вуст Робін злетіла усмішка.

— Кримінальний талант,— мовив Страйк.— Нишком зайшла до кабінету Квайна і закинула йому за стіл власні стрічки з машинки... Анстис нарешті згодився піддати їх експертизі. ДНК Квайна не виявили на жодній. Він ніколи їх не торкався — а отже, ніколи не друкував того тексту.

— І що, Анстис із тобою досі розмовляє?

— Тільки що розмовляє. Йому важко так просто мене відкинути. Я ж йому життя урятував.

— Я розумію, що від цього дуже ніяково,— погодилася Робін.— Отже, тепер вони пристали на твою теорію?

— Одну справу відкрили, іншу закрили. Тепер знають, що шукати. Тассел купила дублікат машинки майже два роки тому. Купила паранджу й мотузку з картки Квайна і відіслала до будинку, коли там були робітники. За ці роки вона мала безліч можливостей отримати доступ до його «візи». Він міг повісити пальто в офісі й вийти до вбиральні... або вона витягнула картку з гаманця, коли везла Квайна з вечірки і він спав п'яний. Тассел добре його знала і знала, що він не перевіряє рахунки. Вона мала доступ до ключа від будинку на Тальгартроуд — зробити копію дуже просто. Вона була в будинку, знала, де стоїть соляна кислота. Геніально — але трохи занадто продумано,— додав Страйк, пригубивши темно-коричневий чай.— Тассел зараз, здається, під наглядом, щоб не вкоротила собі віку. Але ти ще не чула найбожевільнішого.

— А це ще не все? — жахнулася Робін.

Вона дуже чекала на зустріч зі Страйком, але після подій минулого тижня почувалася вразливою. Робін випростала спину, зібралася на думці, глянула йому просто в обличчя.

— Тассел зберегла роман.

Робін насупилася.

— Про що ти...

— Рукопис був у морозильнику разом з кишками. Закривавлений, бо вона несла його з тельбухами в торбі. Я про справжній рукопис. Про «Бомбікса Морі», що його написав Квайн.

— Але з якого б дива?..

— Бозна. Фенкорт каже...

— Ти з ним спілкувався?

— Трохи. Він собі вирішив, що повсякчас підозрював Елізабет. Б'юся об заклад, що знаю, про що буде його наступний роман. Хай там що, Фенкорт каже, що вона не змогла змусити себе знищити справжній рукопис.

— Господи! А от знищити автора їй ніщо не завадило!

— Так, але ж, Робін, ідеться про літературу,— всміхнувся Страйк.
— І ось тобі ще: «Ропер-Чард» бажає опублікувати справжній текст. Фенкорт напише передмову.

— Ти жартуєш?

— Анітрохи. Врешті-решт Квайн таки видасть бестселер. Не дивися так,— підбадьорив він Робін, яка недовіжливо хитала головою.— Є з чого порадіти. Коли «Бомбікс Морі» потрапить на полиці книгарень, Леонора й Орландо будуть купатися у грошах. О, мало не забув, я тут дещо маю для тебе.

Страйк опустил руку у внутрішню кишеню пальта, яке поклав поруч на диван, і видобув скручений малюнок, який там тримав. Робін розгорнула його й усміхнулася зі сльозами на очах. Двійко кучерявих янголів танцювали разом під старанно виведеним поясненням: «Для Робін з любов'ю Додо».

— Як вони?

— Чудово,— відповів Страйк.

Він заходив до будинку на Саутерн-роу на запрошення Леонори. Біля дверей його зустріли Леонора й Орландо. Вони трималися за руки, а на шиї в Орландо висів її орангутанг.

«А де Робін? — спитала Орландо.— Я хотіла, щоб прийшла Робін! Я їй малюнок намалювала».

«Пані потрапила в аварію,— нагадала доньці Леонора, задкуючи, щоб пропустити Страйка. Вона міцно тримала Орландо за руку, ніби боялася, що їх знову розлучать.— Я тобі казала, Додо, пані вчинила

дуже сміливо, але потрапила в аварію на машині».

«Тітка Ліз погано поводитися,— повідомила Страйкові Орландо, прямуючи коридором і не відпускаючи матеріної руки, та водночас не зводячи зі Страйка чистих зелених очей.— То через неї тато помер».

«Так, я... ем... я знаю»,— відповів Страйк зі знайомим дивним відчуттям, яке щоразу викликала в нього Орландо. На кухні за столом сиділа Една.

«Ой, ви такий розумник! — раз у раз повторювала вона.— Але хіба ж це не жахливо? Як ваша бідолашна напарниця? Ой, чи ж не жах!»

— Усього їм найкращого,— мовила Робін, коли Страйк детально переповів їй усю сцену. Вона розклала малюнок Орландо на столику, поруч з описом курсу зі стеження, і замилювалася.— А як справи в Ала?

— Він сам не свій від захвату,— похмуро відповів Страйк.— Ми дали йому хибне уявлення про захопливе життя людини, яка працює.

— Мені він сподобався,— усміхнулася Робін.

— Ну, ти ж мала струс мозку,— сказав на це Страйк.— Ще й Полворт радий, що втер носа столичній поліції.

— Цікаві в тебе друзі,— мовила Робін.— Скільки тобі коштуватиме полагодити таксі Нікового батька?

— Рахунок ще не надіслали,— зітхнув Страйк.— Та гадаю,— додав він, з'ївши ще кілька коржиків і поглядаючи на подарунки для Робін,— мені доведеться взяти ще одну секретарку, поки ти будеш на курсах.

— Гадаю, таки доведеться,— погодилася Робін, а потім додала по короткому ваганні: — Сподіваюся, вона буде препаскудна.

Страйк, сміючись, зіп'явся на ноги.

— Не переймайся! Другої такої, як ти, немає. А якщо знайдеться, ще й за такі гроші, я оголошу страйк.

— А серед твоїх численних прізвиськ часом немає ще й такого? — поцікавилися Робін, проводжаючи його до передпокою.

— Тобто якого?

— Страйкар Страйк!

— Та який з мене страйкар? — відповів він, показуючи на свою ногу.— Ну, з Різдом, напарнице.

Якусь мить у повітрі бринів натяк на обійми, але потім Робін карикатурно-чоловічим жестом простягнула руку, і Страйк її потиснув.

— Добре тобі відпочити в Корнволлі.

— А тобі — в Месемі.

Вже майже відпускаючи її руку, Страйк швидко перевернув її долонею униз, а тоді поцілував, не встигла Робін отямитися. Тоді, широко всміхнувшись і помахавши на прощання, пішов.

Подяки

Писати під маскою Роберта Галбрейта було пречудово, і цим я завдячую переліченим далі людям. Красно дякую:

SOBE, Дібі й Back Door Man — якби не ви, я б так далеко не зайшла. Плануймо наступну авантюру.

Девіду Шеллі, моєму незрівнянному редактору, надійній опорі й братові за психотипом. Дякую за чудове виконання своєї роботи, за серйозне ставлення до важливих речей і за уміння сміятися з усього іншого, як сміюся я.

Моєму літературному агенту Нілові Блеру, який радісно погодився допомогти мені втілити мрію і стати автором-дебютантом. Ти дійсно один на мільйон.

Лорні та Стіву Барнсам, завдяки яким я змогла випити у «Гнідїй кобилі», оглянути гробницю сера Мармадюка Вайвілла і дізнатися, що назву рідного містечка Робін треба читати як «Месем», а не як «Мешем». Могло б вийти дуже незручно.

Фідді Гендерсон, Крістіні Коллінвуд, Фіоні Шепкотт, Ан-джелі Мілн, Елісон Келлі й Саймону Брауну: без вашої сумлінної праці я б не написала «Шовкопряда», та й узагалі нічого б не написала.

Маркові Гатчинсону, Нікі Стоунгіллу й Ребецці Солт: здебільшого вам я завдячую тим, що ще не зовсім зваріювала.

Моїм близьким, особливо Нілу, за значно більше речей, ніж можна висловити кількома словами, але в цьому конкретному випадку — за те, що так вболівали за це криваве вбивство.

Запитуйте у книгарнях «БУКВА» й замовляйте на сайті ktmbooks.com.ua

Роберт Галбрейт

КУВАЛА ЗОЗУЛЯ

Перший роман про Корморана Страйка

Колишній військовий слідчий Корморан Страйк, який в Афганістані втратив ногу, повернувшись додому в Лондон, відкриває детективну агенцію, але заледве зводить кінці з кінцями. Агенція має одного-єдиного клієнта, а кредитори тиснуть зусібіч. Аж тут до нього приходить брат відомої супермоделі з проханням розслідувати загадкову смерть його сестри. Поліція закрила справу як самогубство, але брат відмовляється в це вірити. Страйк поринає у яскравий і розпусний світ шоу-бізнесу, де правлять насолоди, спокуси й облуди. Ви гадаєте, що все знаєте про детективів? Це ви просто не бачили, як веде розслідування Страйк.

ISBN 978-966-948-125-2

Це найзахопливіший британський детектив, що вийшов цього року.
«Дейлі мейл»

Я не натрапляв на такий неповторний і притягальний детектив уже багато років.

Марк Біллінгем

notes

Примечания

...сцена — кров і мста, сама повість — смерть, перо письменника — закривавлений меч, а поет — страшна фігура на котурнах, вінок над його чолом — з палаючих ґнотів замість лаврів. (Томас Деккер, «Шляхетний іспанський солдат»).— Тут і далі прим. пер.

Питання: Чим ти живеш? Відповідь: Понівеченим сном. (Томас Деккер, «Шляхетний іспанський солдат»).

Чи довго ще точитиметься бійка? // Бо я не можу і не буду тут лишатись ! // Є повно справ. (Френсіс Бомон і Філіп Месинджер, «Французик-юрист»).

...на самоті терпіти ці нещастя... (Томас Деккер, «Шляхетний іспанський солдат»).

Нечаста то річ — мати щирого друга... (Вільям Конгрев, «Двурушник»).

Гірш каламутної нема стихії // За людську думку. (Джон Вебстер, «Білий диявол»).

О пане Таттл, з вами все в безпеці; в цім ми певні. (Вільям Конгрев, «Любов за любов»).

Розмарі (Роуз) Вест, британська серійна вбивця, засуджена 1995 року за десять убивств.

Я присягаюся, що зроду такого не читав. (Бен Джонсон, «Кожний у своєму гуморі»).

Я книгу взяв, і тут старий розвіявсь. (Джон Лілі, «Ендиміон, або Чоловік на Місяці»).

Чи юний пан Петулант тут, о пані? (Вільям Конгрев, «Так у світі ведеться»).

«Романи з ключем» (фр.) — літературні твори, де під вигаданими іменами діють реальні люди; в романі містився «ключ», за яким сучасники могли впізнати зображених осіб.

Сучасне звернення до жінки в англомовних країнах, яке, на відміну від «міс» і «місіс», не вказує на її подружній статус.

Вердоне: Ласкаво просимо до бійки. // Клермонт: Ви будете, панове, битися, //І битися досхочу; але недовго... (Френсіс Бомон і Філіп Месинджер, «Французик-юрист»).

Дай знати, // Якщо знов мною знехтують отак. (Джон Вебстер,
«Герцогиня Мальфі»),

Ця жінка має пречудові рекомендації, весела і характером, і мовою.
(Бен Джонсон, «Епікойне, або Мовчазна жінка»).

Подейкують, ти маєш книгу, // Куди вписав донесені тобі // Всі імена безчесних лиходіїв, // Що ходять містом. (Джон Вебстер, «Білий диявол»).

Титул, який носять діти перів Великобританії.

І там він сидить, іноді цілісінький день, і читає оці мерзотні й ниці (хай вразить їх віспа, не можу терпіти тої бридоти!) підлотні вірші. (Бен Джонсон, «Кожний у своєму гуморі»).

Кажу тобі: не модно знати, як справи робляться у місті. (Вільям Конгрев, «Так у світі ведеться»).

...хай наша вечеря не буде сирою, бо ти матимеш крові досхочу.
(Томас Деккер і Томас Міддлтон, «Чесна повія»).

Допоки дихаєш — то п'єш, // Бо вже не вип'єш, як помреш. (Джон Флетчер, «Кривавий брат»).

Бо знаю я — де ревності квапливі, // Уявні роги небезпечніш за правдиві. (Бен Джонсон, «Кожний у своєму гуморі»).

...тобі розкрию я // Том чорного гріха, що мною володіє. // ...моя хвороба — у душі моїй. (Томас Деккер, «Шляхетний іспанський солдат»).

Чи совість — друг солдатів старому? (Френсіс Бомонд і Джон Флетчер, «Облудник»).

То він помер? // Невже помер нарешті — цілком, на правду, назавжди помер? (Вільям Конгрев, «Невтішна наречена»).

...що це за вбивця чи гончак пекельний, що за диявол? (Бен Джонсон, «Епікойне, або Мовчазна жінка»).

А як на мене, серце в неї не настільки чорне, // Щоб так криваво
учинити. (Джон Вебстер, «Білий диявол»).

Всі виховані люди брешуть... // І крім того, ви жінка — ви ніколи не повинні говорити того, що думаєте. (Вільям Конгрев, «Любов за любов»).

«Incroyable!» (фр.)— «Неймовірно!»

Так стається, коли чоловік бездумно запопадливий, послужливий і не віда, з якої то причини... (Бен Джонсон, «Епікойне, або Мовчазна жінка»).

Я мушу пильнувати: на такій ковзкій бруківці // Потрібні черевики на гвіздках, бо скрутиш в'язи... (Джон Вебстер, «Графиня Мальфі»).

Щоб я довірився тому, хто друга зрадив, як відомо! (Вільям Конгрев, «Двурушник»).

...що (з усього іншого) стало найбільш фатальним і небезпечним діянням, у якому мені довелося брати участь, відколи вперше я виступив проти ворога зі зброєю у руках... (Бен Джонсон, «Кожний у своєму гуморі»).

Ошую тебе шлях лежить, котрий // Од совісті нечистої веде // У
хащі страху й недовіри... (Томас Кід, «Іспанська трагедія»).

...на знак дружби й довіри я познайомлю вас зі своїм планом. Казати правду, відверто говорити одне з одним... (Вільям Конгрев, «Любов за любов»).

Небезпека — стимул всякого великого ума. (Джордж Чапмен, «Помста Бюссі д'Амбуа»).

Прийди, мій добрий янголе, чий спів // Святий відлякує примару, //
Яка спрямовує мою десницю... (Томас Деккер, «Шляхетний іспанський
солдат»).

Що за недоля, коли жінка має залищитися! (Томас Деккер і Томас Міддлтон, «Чесна повія»).

О Боже! Що я тільки бовкнув? Дурний язик! (Вільям Конгрев,
«Любов за любов»).

Ми всі схильні до помилок, сер; якщо ви це визнаєте, то інших вибачень не треба. (Вільям Конгрев, «Старий парубок»).

Пане Скандал, я матиму за щастя поділитися з вами усім, що злетіло з його вуст — слова його дуже загадкові й таємничі. (Вільям Конгрев, «Любов за любов»).

...коли мене розлютити, на терпіння й розсудливість я уже не здатен. (Вільям Конгрев, «Двурушник»).

Що в папірці такому // Знайдеш кінець свій... (Джон Вебстер,
«Білий диявол»).

Так добре знаю відчай, що не відаю, //Як сподіватися... (Томас Деккер і Томас Міддлтон, «Чесна повія»).

Кажуть, це нереалістично, // Але я в тебе вірю, Миколаю...

Радій з безіменності; ім'я ж бо ніц не варте. (Френсіс Бомон і Джон Флетчер, «Облудник»).

Гадаєш ти, мої думки — химери від кохання? Ні, тавра, загартовані в Плутоновім вогні... (Роберт Грін, «Орландо Фуріозо»).

Важко так раптом, умиць, любов тривалу забути // Важко, та мусиш
будь-що перебороти себе... (Гай Валерій Катулл, «Поезії», переклад А.
Содомори).

МАТТЕО: ...предивна іграшка. // ДЖУЛІАНО: Так, ще й мавпячої подобі. (Бен Джонсон, «Кожний у своєму гуморі»).

Гай-гай! Що за пихате марнолюбство! (Вільям Шекспір, «Тімон Афінський», переклад В. Мисика).

Цитата в перекладі А. Содомори з незначними змінами.

І всі союзники його і друзі // На військо мчать, мов течія могутня.
(Томас Деккер, «Шляхетний іспанський солдат»).

Чи ти не бачиш жарту шовкопряда? (Джон Вебстер, «Білий диявол»).

Леандр боровся; хвиль могутніх хлип // Потяг його на дно, у темний глиб, //Де розсип перлів... (Крістофер Марлоу, «Геро та Леандр»).

Ха-ха-ха, от ти й заплуталася у власному павутинні, мов шовкопряд. (Джон Вебстер, «Білий диявол»).

На тебе гусінь-шовкопряд // Гайнує свою працю? Для тебе вона рве
// Свій кокон? (Томас Міддлтон, «Трагедія месника»).

Мов зорі, сяють небезпеки // Між темними діями яскраво.
(Томас Деккер, «Шляхетний іспанський солдат»).

ЦИНТИЯ: Ендиміоне, кажеш, все було через кохання? ЕНДИМІОН:
Все так, о пані, але волею богів вона мене зненавиділа (Джон Лілі,
«Ендиміон, або Чоловік на Місяці»).